

Міністерство освіти і науки України
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича

МАТЕРІАЛИ
студентської наукової конференції
Чернівецького національного університету
імені Юрія Федьковича

ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
5-8 квітня 2022 року

Чернівці
Чернівецький національний університет
2022

*Друкується за ухвалою Вченої ради
Чернівецького національного університету
імені Юрія Федьковича*

Матеріали студентської наукової конференції Чернівецького національного університету (5–8 квітня 2022 року). Філологічний факультет. – Чернівці: Чернівецьк. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2022. 260 с.

До збірника увійшли матеріали студентів філологічного факультету, підготовлені до щорічної студентської наукової конференції університету.

Молоді автори роблять спробу знайти підхід до висвітлення й обґрунтування певних наукових питань, подати своє бачення проблем.

© Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича, 2022

Валентина Андрощук

Науковий керівник – асист. Шестакова К. Ю.

Громадські організації в Україні та їх роль у соціальній політиці (1991 – 2021 рр.)

Діяльність громадських організацій є виразом розвитку процесів самоорганізації населення на місцевому рівні. Громадські спілки є потужною силою, здатною чинити суттєвий вплив на діяльність як органів влади, так і народу України.

Одним із головних нормативно-правових документів, які регулюють діяльність громадських об'єднань, є Закон України «Про громадські об'єднання», де громадське об'єднання виступає як добровільне об'єднання фізичних або юридичних осіб приватного права для захисту прав і свобод, зокрема соціальних, економічних, культурних, екологічних, та інших інтересів. Специфіка громадських організацій випливає з того, що вони забезпечують задоволення *суспільних потреб та громадського порядку*. Оскільки громадські організації перебувають у залежності від держави, вони мають інший статут і посаду, порівняно з іншими організаціями, оскільки належать до держави [3].

Недержавні, некомерційні та добровільні об'єднання прийнято також називати організаціями «третього сектора». Поєднання в їх діяльності трьох ознак – незалежність, добровільність і неприбутковий характер діяльності – утворює ту своєрідність, яка дозволяє відрізнити їх від деяких схожих організацій, що належать державним і комерційним інститутам. Варто зазначити, що в Україні стаття 36 Конституції гарантує право особи на об'єднання, а у статті 34 гарантовано право на свободу думки і слова, вільне вираження своїх поглядів і переконань, право вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію в будь-якій формі [2].

Реальну участь некомерційних організацій у *соціальній політиці та на ринку соціальних послуг* можна простежити на приклад соціальних конкурсів і грантів, спрямованих на надання соціальних послуг. Виконавцями, за умовами конкурсу, є як муніципальні і державні установи, так і некомерційні організації. Частка некомерційних організацій складає фактично поло-

вину. Чисельність цих організацій постійно зростає. До прикладу, у 1991 р. в Україні діяло близько 300 організацій, у 1992 р. – 1356, у 1993 р. – 3257 організацій.

По-перше, громадські організації займаються вирішенням проблем, які не залежать від соціально-економічного і політичного розвитку держави, наприклад, надають допомогу у випадку хвороби, наркоманії, насильства, поширення СНІДу, епідемій (зокрема, коронавірусу), скорочення армії і, як наслідок, безробіття серед чоловіків працездатного віку.

По-друге, громадські організації діють там, де потрібне швидке реагування або індивідуальна опіка (чого не може дозволити собі держава), некомерційні організації відіграють значну, а іноді і ключову роль.

Отже, професійний потенціал некомерційних організацій, а також безпосередня зацікавленість і гнучкість реагування на виникаючі проблеми, діяльність на міжгалузевому рівні – все це визначає ту нішу, той особливий сегмент ринку соціальних послуг, який займають некомерційні організації [1].

Список літератури

1. Дударьов В. В., Попович В. М. Соціальне замовлення як інструмент підвищення ефективності надання соціальних послуг на регіональному рівні. *Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право: збірник наукових праць*. 2019. № 2 (42). С. 11–17.

2. Конституція України від 28 червня 1996 року. *ВВР України*. 1996. № 30. Ст. 141 (зі змінами, внесеними Законом України «Про відновлення дії окремих положень Конституції України» від 21 лютого 2014 р. Офіційний вісник. 2014. № 19. Ст. 583).

3. Pollitt C., Bouckaert G. *Public Management Reform: A Comparative Analysis*. New York: Oxford University Press, (Chapter 4). 2004. Режим доступу:

[https://www.academia.edu/11548460/Public_Management_Reform_A_Comparative_Analysis -
New_Public_Management_Governance_and_the_Neo-Weberian_State](https://www.academia.edu/11548460/Public_Management_Reform_A_Comparative_Analysis_-_New_Public_Management_Governance_and_the_Neo-Weberian_State)

Любов Андрусин
Науковий керівник – асист. Меленчук О. В.

Проблема патріотизму у романі «Ракурс» С. Талан

Сучасна українська письменниця Світлана Талан у художніх творах здебільшого фокусується на темі українсько-російської війни на Донбасі, оскільки є очевидницею трагічних подій в історії незалежної України.

Хронологічні межі роману «Ракурс» (2018) С. Талан сягають подій весни 2014-го – осені 2015-го, що відбувалися на Луганщині. Письменниця пропонує під різними кутами зору оцінити всі «за» і «проти», відчуті себе як на боці ворога, так і на стороні захисника: «У ньому невігадана розповідь про долі людей, про їхні надії і втрати, про силу волі та боротьбу, вічні пошуки істини й непереможне бажання жити. Це книга про найболісніше – про війну, яка проходить крізь серце» [2].

У романі переплітаються історії головних героїв – Євгена та Еліни, які знаходяться по різні боки барикади. Він – сепаратист, а дівчина воює в батальйоні «Айдар». Поєднує їх те, що вони люблять українську землю, свій рідний Донбас, і кожен по-своєму бачить його майбутнє.

Для героїв роману вибір у їхньому житті не стосувався матеріального чи професії, він залежав від зовсім інших чинників. Наприклад, Еліна зважує: або бути поруч зі своїми дітьми, або захищати рідну землю. «Мое серце рветься навпіл, – констатує Еліна. З одного боку, я хочу бути поруч зі своїми дітьми, з другого – маю стати на їхній захист, узяти зброю до рук і не зважати на те, що я жінка-мати» [1, с. 131]. Також проблема вибору постає перед Євгеном, який має кохану дівчину Любу і хоче створити з нею міцну сім'ю. Але виявляється, дівчина дещо по-іншому сприймає сучасність: «Люба була активним учасником луганського Майдану, погано відзивалася про тітушок та вважала, що ми повинні нарешті відчутти, що є українцями. У її розумінні ми зобов'язані вивчити українську мову, почати нею розмовляти й обов'язково мати у своєму гардеробі вишиванку» [1, с. 41]. Тому хлопець повинен визначитися: кохання чи захист

нової республіки. Обраний шлях виявився хибним орієнтиром у житті Євгена: «Я збився з курсу. Я втратив орієнтир. Я втратив себе...» [1, с. 256]. Однак і Євген, і Єліна керуються патріотичними міркуваннями, оскільки обидвоє вважають себе захисниками української землі.

Письменниця показує діаметрально протилежні погляди своїх героїв. На одну і ту саму проблему вони мають різні точки зору: «Дві людини, українці, люблять свою землю, і кожен із них вважає себе патріотом. Беремо за приклад Майдан. Одна людина побачила там прояв патріотизму, відродження нації, інша – сплановану американцями подію. Обое хочуть бачити свою землю процвітаючою, людей – щасливими... Здавалося, що обое готові віддати все за краще життя, але опиняються по різні боки й між ними стіна» [1, с. 101].

Отже, кожен з героїв роману мав зробити свій вибір і йти далі обраним шляхом, щоб зрозуміти важливу істину сенсу власного життя. Головна героїня роману Єліна з особливим трепетом та з великою любов'ю роздумує над долею рідного міста. Для жінки отчий край має магічну силу, це те місце, де відчувається духовний зв'язок із предками. У Євгена відбувається злам свідомості, він відчуває провину перед своєю батьківщиною і людьми, які загинули. Як колишній сепаратист, хлопець переосмислює свої вчинки. Перебуваючи за межами рідної землі, він остаточно розуміє: «Що довше я жив у Росії, то більше росла впевненість у тому, що братньою її назвати аж ніяк не можна, ми для них – люди другого гатунку... Поступово моя любов і довіра до братньої країни знижувалася до нуля, і я ще більше сумував за Україною» [1, с. 262]. Найважливіше, інтерес Євгена до історії України змусив його глибше збагнути суть незалежності української держави.

Список літератури

1. Талан С. РаКУРС: роман. Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2018. 320 с.

2. Талан С. Світлана Талан: я з тих жінок, які в будь-якому віці вірять у непереможну силу кохання. *Бористен*. 2018. №11. С. 30–32. URL: <https://www.borysten.com.ua/images/arhive/b11238.pdf> (Дата звернення: 11.03.2021).

Оксана Бачинська

Науковий керівник – доц. Максим'юк О. В.

**Мовленнєві якості як структурний компонент
комунікативно-мовленнєвої діяльності
вчителя-словесника**

До складу комунікативно-мовленнєвої діяльності входять мовленнєві якості особистості. Так, ще античні теоретики й поетики ораторського мистецтва (Аристотель, Платон, Цицерон та інші) започаткували дослідження з цього питання й виробили цілу систему поглядів та рекомендацій щодо якостей мовлення, серед яких виділили такі: виразність, доречність, стислість, чистоту та ясність.

Сучасні учені по-різному класифікують мовленнєві якості особистості: нормативність, змістовність, виразність, дохідливість, упорядкованість (В. Гриньова); вмотивованість, спрямованість на співрозмовника, емоційність (Г. Рогова); швидкість мовленнєвих реакцій (М. Львов), переконливість і впливовість, енергійність (О. Бондаренко, З. Зайцева, М. Левітов).

Ф. Бацевич трактує поняття «якість мовлення» як загальне поняття риторики спілкування; комунікативно важлива складова змістового й формального боків усного та писемного мовлення, яка включає правильність, точність, логічність, виразність, багатство, доречність та інші аспекти вживання засобів мовного коду [22, с. 322].

Т. Солоп виділяє якість мовлення як співвідношення ситуативної й контекстної мови, вміння будувати розповідь достатнього об'єму (кількість речень), висловлюватись послідовно, згідно плану, без повторень, розповідати самостійно, без підказок, навідних запитань, використовувати точний словник, граматично правильну мову, інтонаційну виразність мовлення, його плавність, ритмічність, чистоту [3].

Слушною, на наш погляд, є узагальнена класифікація основних вимог до мовленнєвих якостей учителя, представлена Б. Льюком, який виділив такі компоненти мовленнєвих здібностей педагога: відмінна вербальна пам'ять, правильний відбір мовних

засобів, уміння орієнтувати мовлення на співрозмовника, високий рівень мовленнєвої антиципації [2, с. 71].

О. Турубарова виокремлює по-перше, експресивно-мовленнєві якості, які передбачають наявність і характер вербальних та невербальних проявів. Наприклад, візуальний контакт, експресія обличчя, проксемика, такесика. По-друге, соціально-перцептивні якості – шаблонність сприйняття партнера, оцінка його почуттів та настрою, співвідношення дій і вчинків партнера з його особистісними якостями. По-третє, інструментальні вміння та навички партнерів в організації взаємодії, наприклад, невміння партнера вчасно вийти із спілкування, аргументувати свої зауваження та побажання, прагнення зайняти в спілкуванні головну позицію, доходити висновків про партнера на основі його зовнішності, ставлення партнерів один до одного, а також уявлення про такі характеристики спілкування, як кількість партнерів, їхній вік, стать, соціальний статус. Сукупність означених мовленнєвих якостей спілкування і їх особливості складають той чи той «портрет партнера спілкування» [4, с. 369].

Отже, мовленнєві якості особистості вчителя-словесника- це важлива та необхідна складова усного й писемного мовлення, яка включає правильність, точність, змістовність, виразність, логічність, послідовність, багатство, доречність, дієвість, емоційність, ясність тощо.

Список літератури

1. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики: Підручник. Київ : Видавничий центр «Академія», 2004. 344 с.
2. Ильюк Б. А. Роль речевых способностей в общении. *Общение как предмет теоретических и прикладных исследований*. Л. : Изд-во ЛГУ, 1973. С. 71–72.
3. Солоп Т. І. Формування мовленнєвої культури дошкільників [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.zippo.net.ua/index.php?page_id=382.
4. Турубарова А. В. Фактори, які впливають на процес соціалізації підлітків з дефектами та порушеннями опорно-рухового апарату. Зб. наук. праць інституту психології ім. Г.С. Костюка АПН України «Проблеми загальної та педагогічної психології» / за ред. С. Д. Максименка. Т. IX. Ч. 4. Київ, 2007. С. 363–370.

Анна Беженар

Науковий керівник – доц. Василик Л. Є.

Репрезентація адвокаційної журналістики в українських ЗМІ: медіа огляд

Одним з актуальних проблем сучасних медіа досліджень є становлення адвокаційної журналістики. Це журналістика захисту прав людини, яка передбачає не лише висвітлення проблеми, а й її вирішення. Зазвичай вона стосується важливих та гострих суспільних питань, які потребують захисту через адвокацію. Головна її мета – домогтися резонансу, залучення експертів і, врешті, розв'язання проблеми. ЗМІ використовують таку стратегію, щоб вплинути на громадську думку та органи влади. Залучення останніх є важливою складовою адвокаційної кампанії, адже вони мають можливості для вирішення. «Через публікації, радіопередачі та телеінтерв'ю цільова аудиторія має почути щось таке, що сколихне розуміння нею проблеми, змусить залучитися до публічного обговорення, виступити проти обставин чи навпаки підтримати ідею, на якій сфокусовано кампанію» [2, с. 23].

Простежимо, як же адвокаційна журналістика розвивається в Україні. Одним з медійних правозахисних кампаній є проєкт «Шана різноманіттю», створений у 2017 р. журналістками «Української правди. Життя» та «Коаліцією з протидії дискримінації в Україні». Вона складалася з восьми життєвих історій «не таких» людей: як це бути ВІЛЬНОЮ людиною, ромом або ж трансгендерною жінкою [1]. Публікації покликані показати українському суспільству, що ми різні, та подолати дискримінацію.

Якщо розглядати свіжі приклади правозахисної журналістики в українських медіа, то у 2021 році створений проєкт Української правди «СВОЯ#SVOYA» [3]. Він побудований на тринадцяти життєвих історіях жінок – різних за етнічністю, професією, віком чи покликанням, але своїх – українок. Мета публікацій – щоб українська європейськість вбачалася не лише в інтеграції до Європейського Союзу, а й в побудові толерантного ставлення до інакшості. Коли попередні приклади розповідали історії людей, які змогли пережити дискримінацію та подолати упередження й

стереотипи, то ця адвокаційна кампанія тільки розпочалась. Наприклад, публікація від «Української правди. Життя» «Щоб бути справді хорошим батьком»: чому ув'язнені українці хочуть вчитися» покликана змінити ситуацію неосвіченості українських в'язнів. Благодійна організація FREE ZONE у 2018 році відвідала кілька виправних колоній у Полтавській та Чернігівській областях, щоб дізнатися в ув'язнених про плани щодо майбутньої освіти та професії. Коригування законодавства та дозвіл ув'язненим здобувати освіту змінить ситуацію в країні. «Гарантувати людині право на навчання – у корінних інтересах кожної держави. Коли вони виходять на волю, вони мають інтегруватися. Вони мають знайти своє місце і забезпечувати своє життя таким чином, щоб це не стало зворотною дорогою у в'язницю», – запевняє регіональний директор DVV International в Україні Беттіна Бранд [4]. На день виходу матеріалу в Україні розробляли законопроект, який має внести зміни до Кримінально-виконавчого кодексу щодо освіти засуджених. Адвокаційна журналістика не завжди закінчується успіхом та остаточним викоріненням проблеми, але вона як «четверта влада» посилює громадянську активність і впливає на законодавчі та інші зміни.

Отже, адвокаційна журналістика тільки починає входити в щоденну практику українських журналістів. На прикладі всеукраїнського медіа «Українська правда. Життя» можна побачити, як виглядають початки адвокації. Це постановка проблеми, акцент на життєвій історії людини, відстоювання її прав та формування толерантності й громадянського активізму.

Список літератури

1. Куряча О. Шана різноманіттю: Як це бути ВІЛЬНОЮ людиною. Українська правда. 2017. URL: <https://life.pravda.com.ua/projects/riznomanittya/2017/04/7/223577/> (дата звернення: 12.11.2021).
2. Права людини та мас-медіа в Україні : збірник конспектів лекцій / за ред.: Виргосу І., Шендеровського К. Київ : Інститут журналістики КНУ ім. Тараса Шевченка, 2018. 260 с.
3. СВОЯ #SVOYA. URL: <https://life.pravda.com.ua/projects/6064428c9cc6b/> (дата звернення 12.11.2021)
4. Щоб бути справді хорошим батьком: чому ув'язнені українці хочуть вчитися. URL: <https://life.pravda.com.ua/society/2018/10/6/233459/> (дата звернення: 12.11.2021)

Ангеліна Безиль
Науковий керівник – доц. Бичкова Т. С.

Особливості омовлення невербаліки в романі Ірени Карпи «Добрі новини з Аральського моря»

Людина в усному спілкуванні активно використовує не лише вербальні ресурси, а й позамовні можливості комунікації, які на письмі актуалізуються різноманітними мовними одиницями. У зв'язку з цим постає потреба дослідження засобів вербалізації невербаліки, зокрема у художньому тексті.

Експресивність, семантико-твірна гнучкість невербальних кодів репрезентовані на всіх рівнях мовної системи: фонетичному, словотвірно-морфемному, лексико-семантичному, фразеологічному, морфологічному та синтаксичному [2, с. 114].

За допомогою вербальних засобів Ірена Карпа майстерно передає особливості просодики (інтонацію, тембр голосу тощо). Акустичні параметри невербального спілкування письменниці досить часто омовлює вигуками, з-поміж яких фіксуємо як однокомпонентні, так і багатоконпонентні, напр.: *Це він про старість. Ха* [1, с. 73]; *Такий собі довгоногий і довгокосий атрибут. Фу* [1, с. 74]; – *Чи-ш-ш... – сказав він* [1, с. 64]. Сміх, як правило, вербалізовано дієслівними формами, напр.: – *Це його сестра! – реготнув той самий чоловік...* [1, с. 56]; *...розреготалася б йому в обличчя...* [1, с. 65]; – *Тобі скажи! – хихотнула Маша* [1, с. 18]. При цьому фіксуємо диференціацію мовних одиниць відповідно до статі. Так, дієслово *хихотнути* авторка використовує для опису невербальної поведінки жінок. Крім того, різноманітними дієслівними формами письменниці омовлює фізіологічні звуки, напр.: *Басист щось угукнув...* [1, с. 38]; *...сказала... Маша і змикнула* [1, с. 74].

З-поміж інших частин мови в аналізованому матеріалі відзначимо прикметники, які, за нашими спостереженнями, досить часто вживаються для характеристики зорової поведінки, напр.: *...очі Айші: велетенські, безумні, відчайдушні* [1, с. 18]; *Зголднілі чоловічі погляди на вулиці були їй за пальне* [1, с. 27]. Цю ж функцію виконують і деякі прислівники, як-от: *...захоплено*

округлила очі Надя [1, с. 18]; *...хоч як пильно на неї дивився...* [1, с. 11]. Ірена Карпа обирає специфічні морфологічні засоби для відтворення особливостей спілкування чоловіків і дещо інші – для жінок. Наприклад, *зголоднілим* може бути саме чоловічий погляд.

Словотвірні засоби, зокрема префікси, авторка використовує для утворення нових лексем на позначення різних відтінків невербальних кодів, напр.: *...криво **посміхнулася**...* [1, с. 12]; *...переклала собі Маша і **всміхнулася*** [1, с. 46]; *Богдана **засміялася*** [1, с. 8]; *Ірландець загадково **всміхався*** [1, с. 58]; *...**засміявся** ірландець* [1, с. 56].

У проаналізованому матеріалі вербалізація позамовних компонентів спілкування широко представлена на фразеологічному рівні: *...довго **свердлячи** одне одного **очима**, поцілувалися...* [1, с. 52]; *...не **зводячи** з нього **очей**, засміються...* [1, с. 11]; *...тато **видихнув**, **поскреготав зубами** і наказав їй негайно **повертатися*** [1, с. 27]. Письменниця добирає специфічні фраземи для зображення невербальної поведінки осіб різної статі. Так, фразеологізм *вистрибувати зі штанів* яскраво характеризує особливості невербального спілкування чоловіків: *...аж **вистрибував** зі штанів...* [1, с. 73].

Отже, проведене дослідження дає змогу зробити висновок, що в романі Ірени Карпи позамовні компоненти найчастіше вербалізуються за допомогою одиниць морфологічного, словотвірного та фразеологічного рівнів. При цьому вибір письменницею тих чи тих мовних засобів дозволяє відтворити гендерні особливості невербальної комунікативної поведінки.

Список літератури

1. Карпа І. Добрі новини з Аральського моря : роман. Київ : Книголав, 2019. 592 с.
2. Осіпова Т. Ф. Невербальна комунікація та своєрідність її омовлення в українському дискурсі: феномен *вербалізації невербаліки* : монографія / наук. ред. проф. Т. А. Космеда. Харків : Вид-во Іванченка І. С., 2019. 388 с.

Ірина Біла

Науковий керівник – асист. Івасюта М. І.

Мовні символи у воєнній ліриці Бориса Гуменюка

Серед давніх українських символів сьогодні увагу дослідників привертають ті, що пов'язані з «вічною» темою війни та миру, і вдячним матеріалом для їх вивчення є твори сучасних поетів, які з власного досвіду художньо й образно розкривають події Майдану та війни на Сході України. До таких належить Б. Гуменюк – письменник, учасник Революції Гідності, воїн АТО, у поезії якого постає реальна картина воєнного життя.

У досліджуваній поезії важлива роль належить *архетипним* символам, передусім *землі* і *крові*. Ці образи якнайточніше передають реалії воєнного часу: *земля* – символ «матері-годувальниці; Вітчизни; духовності; життя» [2, с. 287] – те, що треба захищати за будь-яку ціну, те, що дає життя і водночас стає останнім прихистком воїна, і *кров* – «символ життя, душі» [2, с. 414], якою українські воїни платять за свободу: *Я дивився в очі землі / В її чорне люстерце / Я вже бачив там свою смерть...* [1, с. 13]; *Бачив як він пітніє під вагою обладунків і зброї / Важкої роботи воїна-вбивці / Як він падає поранений / Як кров і життя витікають з його рани...* [1, с. 21]. У контексті: *Поки дійшли до кінця / Мій білий віри став червоно-чорним / Чорне – це наша земля / Але чорним позначають зло недруга горе біль / У чорного може бути безліч інших варіантів / Натомість у червоного вони відсутні / Червоне – це завше кров* [1, с. 36] кольорова гама землі і крові вказує на червоно-чорний стяг як символ боротьби українців за свободу й незалежність.

Страшну картину воєнного часу посилюють *релігійні* символи, зокрема *янгол*, *церква* і *вістар*: *Вірші бачили як з неба опускалися янголи / В білому / Наче санітари Господа* [1, с. 81]; *Наш блок-пост чимось схожий на церкву / А окоп – мабуть на вістар* [1, с. 14]. Названі лексеми увиразнюють силу духовного єднання воїнів, які приносять своє тілесне життя як жертву задля свободи рідної землі.

З-поміж *рослинних* символів увагу привертають *ромашка* як символ чистоти й невинності, а в Б. Гуменюка – ще й символ спокійного, довоєнного життя: *...Бачу сон... Ромашкове поле /*

У ромайках – квіткою ти / А у нас тут поле бою / А у нас тут блок-пости... [1, с. 14]; **калина** – символ батьківщини й рідного дому: *Пішов малювати калину / Червону наче та з дитинства / Що досі росте великим рясним кущем* [1, с. 117].

Серед анімалістичних символів у поетичних творах Б. Гуменюка найчастіше символізації зазнають образи птахів, здебільшого із негативною семантикою: *Згряя чорних круків – з боку сонця скривавлених – з криком здійнялася в небо* [1, с. 9]; *Я розумію горобців / Ці просто хочуть їсти / Вони з радісним цвіріньканням / Видзьобують із кишень і речмишків загиблих / Залишки хліба печива цукру кави* [1, с. 19]. Семантики смерті в аналізованому матеріалі набула **чайка**, яка традиційно є символом матері-вдови, а також України [3, с. 663]: *Ці чайки над полем бою – вони такі недоречні* [1, с. 18]; *Вони кружляють над полем бою / Над полем де лежать мертві / У променях сонця що сходить і заходить – рожеві / Я переконую себе що це вони в променях сонця / Не у крові* [1, с. 19]; *Рожеві чайки – / Волів би ніколи їх не бачити – / Найбільше жахиття цієї війни* [1, с. 20]. Символом мирного життя у воєнних реаліях став **перепел** – ця пташка веде переважно наземний спосіб життя і прив'язана до свого місця проживання, але війна руйнує його: *Перепелів посправжньому шкода / Бо ця війна мала б стосуватися лише людей / Бо ця війна стосується лише людей / Бо перепели не винні в цій війні / Перепели ні в чому не винні* [1, с. 40].

У поезії Б. Гуменюка символізуються антропологічні образи, зокрема **руки воїна** (конкретизація символічного значення): *...його руки мріє виліпити кожен скульптор / Його руки мріє оспівати кожен поет / У таких руках мріє опинитися кожна жінка / Тому що у нього руки чоловіка – воїна* [1, с. 17].

Як показує досліджуваний матеріал, мовні символи (загальнонаціональні й індивідуально-авторські) є місткими виражальними засобами відтворення воєнного життя в поезії Б. Гуменюка.

Список літератури

1. Гуменюк Б. Вірші з війни. Київ : «ДіПА», 2018. 192 с.
2. Енциклопедичний словник символів культури України. Корсунь-Шевченківський : ФОП Гаврищенко В.М., 2015. 912 с.
3. Жайворонок В. Знаки української етнокультури : словник: довідник. Київ : Довіра, 2006. 703 с.

Мар'яна Білич
Науковий керівник – доц. Гуцуляк І. Г.

Вплив звука на зміст поетичного тексту (на матеріалі табірної поезії Василя Стуса)

У будь-якому вірші найважливішим складником є його ритмомелодика. Поети, як ніхто інші, чудово володіють прийомами звукопису і вміло використовують їх у своїх творах. Кожен звук є маленькою особливою частиною слова, яке зі свого боку відкриває нам художній світ. На рівні підсвідомості ми сприймаємо звукозображення і розуміємо, що використання тих чи тих звуків не випадкове. Мета нашої статті – встановити зв'язок між звуком та змістом у поетичних текстах Василя Стуса періоду його ув'язнення.

Табірна поезія Василя Стуса включає в себе тексти збірок «Час творчості» (1972) і «Палімпсести» (1971–1977) та збірку перекладів «Птах душі» (1980–1985).

Ознайомлюючись з табірною поезією Василя Семеновича, ми не можемо не помітити її відкритості і динамічності. Василь Стус писав у стані максимальної психологічної напруги, і це, звісно ж, відбилось у його поезії. Збірка «Палімпсест» має особливе значення. Як відомо, палімпсестом називали старовинний пергамент, на якому з часом зникав текст, і потім на цьому самому аркуші писали новий текст. Старі, стерті слова трохи просвічувалися, і читаючи новий текст, місцями читачі бачили уривки старого.

*Примеркові сутінки опали,
сонну землю й душу оплели.
Самоти згорьовані хорали
геть мені дорогу замели [1, с. 37].*

Принцип палімпсесності помічаємо у віршах Стуса неодноразово. Зокрема, у поданому уривку ми бачимо образи ночі, сну, землі, самотності, дороги, які часто трапляються у текстах автора. Ці образи створюють найпоширеніші прийоми звукопису: алітерація та асонанс.

Тюремних вечорів смертельні алкоголі,

тюремних досвітків сліпа, як білизна, ртуть.

*А сто мерців, обсівши серце, ждуть
моєї смерті, а своєї долі [1, с. 101].*

Тема одвічної боротьби є наскрізною у Стусових віршах. У поданому уривкові фіксуємо алітерований [р], який не тільки запевняє нас у твердості та незламності духу автора, а ще й водночас тримає нас у напрузі. Разом з цим, частково напругу знижує асонований [е], який надає легкості завдяки утвореній ритміці. Фіксуємо метафору «мерці, обсівши серце, ждуть», а також антитезу «мертвець» та «серце», «смерть» та «доля».

Порівняймо з алітерацією звуків [р] та [г] в іншому вірші В. Стуса зі збірки «Палімпсести».

*Чорна графіка гори,
О мерзла кров пролита,
заговори, заговори, повідж,
кого тут скрито [1, с. 185].*

Навіть не заглиблюючись у зміст вірша, ми відчуваємо важкість при прочитанні. Фонема [р] та [г] підсилюють тривогу читача, вказують на трагізм ситуації, свідчать про переживання автора. Помітно, наскільки часто в збірці «Час творчості» з'являється чорний колір, а в «Палімпсестах» його частотність значно зменшується. Пояснюємо це тим, що навіть у моменти відчаю Стус віднаходив правильну дорогу і не втрачав надії на краще майбутнє.

Отже фонема є важливим складником будь-якого поетичного тексту, адже від вживання тих чи тих звуків залежить зміст та сприйняття поезії.

Список літератури

1. Стус В. Дорога болю: поезії / упоряд. та післямова М. Х. Коцюбинської. Київ: Радянський письменник, 1990. 222 с.

Realismul în proza lui B.Ş.Delavrancea

Barbu Ştefănescu Delavrancea – temperament ardent, volnic, cu exprimări spectaculare, în care se vede desfătarea jocului de acţiune şi surpriză, este un individ extravagant, risipindu-se foarte expansiv şi contrazicându-se cu samovolnicie. În ciuda afirmaţiilor sale belicoase din tinereţe dar chiar şi de mai târziu, Delavrancea totuşi continuă modelul tradiţional de literatură, alimentată de efluvii romantice, care porneşte de la trăsături populare cu o înclinaţie spre reflexivitate critică, cu tentări şi interpretări de stilistică originală. În proză este un adept al imagismului, care dezvoltă poetic realitatea, fantasticul, cultivă expresivitatea şi cantabilitatea limbajului [5, p. 67].

Opera lui Delavrancea se distinge prin câteva trăsături magistrale.

1. Implicarea autorului în cursul naraţiunii reprezentându-se pe sine prin conflictul sufletesc propriu, după cum remarcă Tudor Vianu în *Arta prozatorilor români* (Hagi Tudose).

2. În nuvelistică sa, Delavrancea a realizat o multilateralitate problematică tipologică cu intense nuanţe lirice.

3. Maestria oratorică a lui Delavrancea s-a dovedit în domeniul de parlamentar, politician, în funcţia de primar al Capitalei dar şi în alte funcţii oficiale. [3, pag.68].

Vrednic de luat în seamă în opera scriitorului, ca şi în dezvoltarea nuvelei româneşti, este personajul Hagi-Tudose. Într-o imagine aproape clasică, labruyereană, Barbu Ştefănescu Delavrancea realizează în nuvelă portretul specific unui avar. [5,p.67].

Nuvelistica lui Delavrancea poate fi grupată în trei varietăţi :

1. Prima cuprinde nuvela Sultânica, este opera de debut, inspirată de ruralism, abordată într-un spectru romantic bine accentuat.

2. A doua categorie cuprinde nuvelele precum *Zobie*, *Milogul*, *Trubadurul* care înfăţişează dezabilităţi fizice şi morale, grotescul şi schilodarea fizică.

3. În a treia categorie intră operele *Paraziţii*, *Bursierul* şi *îndeosebi*, *Hagi-Tudose*. Motivul prezentat aici este avariţia exagerată, şi este nuanţată o analiză psihologică.

În dramaturgia românească, Delavrancea își exprimă aptitudinea prin trilogia „Apus de soare”, „Viforul”, „Luceafărul” care resuscită istoria Moldovei din sec. XVI-lea.

B.Ș. Delavrancea continuă tradiția bine întărite de aproape jumătate de secol a dramei istorice românești, în centrul operelor se află relația între puterea cârmuitorului și interesele țării, este bine marcat motivul puterii.

Apus de soare. Este piesa care devine un poem dramatic cu modulație de oratoriu. Această dramă este un rezumat unic în mersul și dezvoltarea teatrului istoric românesc, efectuat sub influența tutelară a romantismului și în care se petrece armonizarea unor componente aparent contradictorii. Aici dramatismul este generat mai evident de atmosferă, decât de acțiunile ce se petrec, dialogurile sunt rezezi, tăioase, dar monologurile desfășurate și largi [2, p. 123].

În *Viforul*, se divulgă domnia crâncenă, însângerată și întunecată a nepotului lui Ștefan, Ștefăniță- care apare deja nu ca un erou. În jurul unui domn dezechilibrat, aprig, fiecare zădarnic încearcă să-și găsească liniștea. Deci, originea dramaticului se află, aici, în mișcarea98 tulbure a interiorității, în tulburările sufletești și, paralel, în întâmplările duse ca repercusiune în scenă. Acțiunile se năpustesc, schimbul de replici este aspru, iute și tăios.

Luceafărul, remarcă o altă traiectorie a destinului în desfășurarea momentelor istorice: puterea vrednică și dreaptă a voievodului, aceeași cu a poporului, este irealizabilă și mișcește invadată de trădare și nimicnicie. Ca și în lucrările dramatice precedente, Delavrancea și-a adunat informația istorică din surse multiple, începând cu G.Ureche și Gh. Șincai, până la A.D. Xenopol.

Список літератури

1. Constantinescu P. Barbu Delavrancea. *Viata literară*, 1928, 19 mai, p. 9.
2. Cubleșan C. Opera literară a lui Delavrancea. București, 1982.
3. Petraș I. Teoria literaturii: curente literare, figuri de stil. București, 1996.
4. Teatru, postfață de Constantin Cubleșan, București, 1978.
5. Zăciu M., Papahaci M., Sasu A. Dicționarul scriitorilor români. Vol. II. București, 1998.

Владислав Бобилков
Науковий керівник – асист. Дзись Р. П.

Мовна комунікація в інклюзивному процесі

Сучасне українське суспільство перебуває під впливом глобальних тенденцій, у контексті яких моральні цінності, а саме: повага до людей будь-якого віку, будь-якої статі, будь-якого рівня фізіологічного розвитку та ін., є пріоритетними. Українська освітня сфера зазнає трансформацій з урахуванням гуманного підходу до інклюзії.

На державному рівні програма реалізації Національної стратегії зі створення безбар'єрного простору в Україні регламентована до 2030 року. В українських нормативно-правових актах, затверджених постановою Кабінету Міністрів України, відбулось чимало модифікацій щодо організації навчання осіб з особливими освітніми потребами [2]. Такі перетворення спонукають і до змін у мові, адже комунікація з людьми, що мають особливі потреби, вимагає якісного аналізу мовних одиниць, залучених у цьому процесі. В Україні дослідження компонентів інклюзивного спілкування є частиною мовної політики, результат цієї роботи – поява доступного всім онлайн-видання «Довідник безбар'єрності» [1], презентованого на урядовому рівні в жовтні 2021 року. Визначені основні принципи безбар'єрної мови: недискримінація, неупередженість, прийняття, доступність тощо. Тенденція, що полягає у прагненні суспільства до толерантності, має певні особливості в освітній царині, де відбувається формування нового покоління громадян з високоморальними цінностями. Тому нормою спілкування повинні бути такі мовні одиниці, що не ображають честі, гідності будь-якої людини, зокрема, дитини з особливими освітніми потребами.

У дослідженні особливостей безбар'єрної комунікації в освітній сфері ми зосередили увагу на аналізі мовлення учнів, застосувавши метод анкетування. Характеризуючи вибір мовних одиниць, ми врахували вікову та гендерну своєрідність анкетованих учнів. Цікаво те, що 62 % респондентів хоча б раз у житті контактували з інклюзивною людиною, серед них 24 % – хлоп-

ці, 38 % – дівчата. Проте ці показники не підтверджують свідомий рівень учнів та їхню обізнаність у цій сфері.

Варто звернути увагу на джерела інформації щодо поняття інклюзії, які використовують учні. Насамперед це вчителі (20 %), а на другому місці сім'я та інтернет, які набрали однаково кількість відсотків – 18 %. Решта (44 %) з інклюзією не знайомі. На нашу думку, такі результати свідчать про якість процесу впровадження стандартів НУШ у сферу освіти. На першому етапі поняття інклюзії та інформованості щодо неї стосувалося тільки вчителів (найчастіше звертали увагу на методику роботи з інклюзивними дітьми) і не йшлося про учнів. Натомість зараз до освітнього процесу активно залучають усіх учнів і їхніх батьків, утворюючи мікросуспільну систему, учасники якої (вчителі – учні – батьки) виконують важливу функцію у руйнуванні психологічних, світоглядних, мовних бар'єрів. Зазначимо, що 68 % учнів вважають цю тему актуальною. Це свідчить про нагальність дослідження та систематизації знань в цій науковій сфері й усіх соціальних галузях.

За нашими спостереженнями, діти надають перевагу термінам, які найчастіше чують у ЗМІ, інтернет-джерелах і т. д., тому обирають частіше *німий* – 44 %, аніж *людина, яка спілкується жестовою мовою* – 36 %. Вибір також зумовлений структурною простотою або складністю та часом, витраченим на вимову слова чи словосполучення в процесі комунікації. Проте не завжди мотивація є послідовною та прозорою.

Зважаючи на те, що темі мовної комунікації в інклюзивному процесі не приділяли раніше вагомого значення й у свідомості людей не зафіксоване чітке розуміння поняття інклюзії, застосування відповідних термінів у процесі комунікації з дітьми з особливими освітніми потребами є проблемним й потребує скрупульозного дослідження.

Список літератури

1. Довідник безбар'єрності [Електронний ресурс]. URL: <https://bf.in.ua/>
2. Про освіту: Закон України від 05 вересня 2017 р. № 2145-VIII, ред. від 21 листопада 2021 р. *Верховна Рада України*. Київ : Парлам. вид-во, 2021. (Закон України)

Мар'яна Бойків

Науковий керівник – доц. Мельничук Я. Б.

Анекдоти на сторінках буковинської преси кінця XIX – початку XX століття (газета «Буковина»)

Анекдот – це один з найбільш поширених жанрів гумору. Свою актуальність цей жанр зберігає завдяки постійній динаміці: зміні тем, форм, аудиторії. Незважаючи на свою популярність, анекдот залишається найменш дослідженим у наукових працях.

Ще менш опрацьованою темою в українській науці є жанр анекдотів у вітчизняній пресі. Лише Г. Денискіна [1] у 2007 році написала кілька журналістикознавчих статей про мовно-жанрову еволюцію анекдота в українських газетних текстах. На жаль, тема анекдотів на сторінках буковинської преси не досліджена жодним науковцем.

Враховуючи сказане, ми можемо узагальнити актуальність даного дослідження. Воно полягає в тому, щоб заповнити прогалини в аналізі жанру анекдота буковинської преси кінця XIX – початку XX століття. Мета нашого дослідження: 1) визначити тематику оприлюднених анекдотів на сторінках газети «Буковина» кінця XIX – початку XX століття; 2) класифікувати оприлюднені анекдоти на шпальтах газети «Буковина» цілого часу.

Газета «Буковина» виходила у Чернівцях з 1885 по 1918 рік. Її створенню посприяло культурно-освітнє товариство «Руська бесіда». «Буковина» мала літературно-наукові додатки – два випуски збірника «Зерна» (1887-88 рр.) та тижневик «Неділя» (1895 р.). Найвідомішими редакторами газети були Юрій-Осип Федькович, Осип Маковей та Лев Турбацький. На шпальтах газети друкувалися багато буковинських, закарпатських, галицьких та наддніпрянських письменників і публікувалося багато перекладних творів зарубіжних майстрів слова.

Під час аналізу анекдотів ми зіткнулися з проблемою їх класифікації. Через відсутність чіткої розмежованості анекдота серед інших жанрів, вчені сформуваали декілька його класифікацій. Звичайно, обсяг нашої наукової роботи не дозволяв докладно розповісти про всі його можливі варіанти, тому в нашому дослідженні ми висвітлили лише декілька. Це класифікації В. Проппа, Ю. Юдіна, М. Андреева, В. Дементьева, В. Гнатюка. Зважаючи на те, що жодна з цих класифікацій не була доскона-

лою, ми систематизували анекдоти у групи за тематикою, а в межах груп виділяли персонажів. Ми свідомі того, що такий поділ був досить умовний, але це викликано складністю та різноманітністю жанру анекдоту.

Згідно з наведеною вище класифікацією, ми виокремили оприлюднені анекдоти газети «Буковина» к. XIX – поч. XX ст. на 3 тематичні групи: родинно-побутові, соціально-побутові, історично-політичні.

Тематичну групу родинно-побутових анекдотів ми систематизували за такими підгрупами: чоловік і дружина про подружнє життя; чоловік/дружина з кумом/другом про стосунки чоловіка з жінкою та анекдоти про батьків і дітей.

Малий радикал (г. «Буковина» 1892 р., вип. № 51).

– *Мамо! Мамо! миш упала до горшка з молоком!..*

– *Миш! Ай! Ай! зіпсує мені все молоко! Викинув-сь єї?*

– *Ні.... Я вкинув там ката; - він вже єї там зловить.[2]*

У соціально-побутовій групі анекдотів ми виокремили підгрупи за персонажами: учителі та учні; священнослужителі; армійці; комісари; орендарі; наставники і робітники; лікарі (доктори) та їхні пацієнти; писателі (письменники); різьбярі; кельнери (офіціанти) та їхні клієнти; куми про панів.

– *Дивна річ, пане доктор, відколя ви мене лічите, всі в домі слабували.*

– *Нічого дивного; у гарного доктора все багато пацієнтів. [2](г. «Буковина» 1897 р., вип. № 267).*

Враховуючи те, що у історично-політичній групі було мало анекдотів, ми не виділяли серед них групи персонажів.

Отже, у нашому дослідженні вдалося досягти поставленої мети. Ми визначили тематику та класифікували оприлюднені анекдоти на шпальтах газети «Буковина» к. XIX – поч. XX ст.

Список літератури

1. Денискіна Г. О. Мовно-жанрова еволюція анекдота в газетних текстах. *Наукові записки Інституту журналістики*. 2007. №26. С. 227–230.

2. Буковина : часопис політична і наукова для народу руського. [Електронний ресурс] / Цифрова бібліотека історико-культурної спадщини. / Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. Режим доступу: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_ir/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=ELIB&P21DBN=ELIB&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=online_G&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=FF=&S21STR=00000569/267 (Дата звернення: 28.03.2022 р.).

Яна Бойко

Науковий керівник – проф. Скаб М. В.

Образ Матері Божої у поетичній збірці Сергія Жадана «Життя Марії»

Збірка Сергія Жадана «Життя Марії» (2015) складається з інтро (вступу) – перекладу вірша Р. М. Рільке «Благовіщення», 60 авторських поезій Сергія Жадана та 20 перекладів поезій Ч. Мілоша. Усіх авторів поєднує заглиблення у філософське осмислення дійсності, пошуки духовних орієнтирів, роздуми про Бога.

Збірка є рефлексією над життям українського народу в тяжкі для України часи. Напад російських військ 2014 року зумовив масове нищення українських сіл та міст, появу біженців, які заради спасіння життя повинні були покинути власну домівку і шукати порятунку для себе та своєї родини.

Винесена в заголовок назва природно спрямовує її декодування у сферу біблійної символіки. У християнстві Марія відома як *Пречиста Діва, Матір Божя, Богородиця, Цариця Небесна, Мадонна*. Однак у збірці С. Жадана вона просто *Марія*, що „відображає профанну сферу, світський характер, суто народне трактування цього образу» [3, с. 154]. До речі, у вірші Р. М. Рільке „Благовіщення“ біблійну подію – явлення ангела Марії – інтерпретовано в образі Марії та зацентровано саме на її людському естві: *те, що мільйони знали, з чим зіткнулись, до неї переходило від нас* [1, с. 6].

У збірці С. Жадана чимало подій свідчать нам про звернення до біблійного сюжету: блага звістка про народження Сина Божого (вірш «Вагітність»), страждання Ісуса Христа (вірш «Літо лишило тобі високу пшеницю»), прийняття Ісуса в Назареті (вірш «Наші, Маріє, діти ростуть ніби трава») та ін.

Вірш «Вагітність» є своєрідною алюзією біблійного сюжету, який відбувався після свята Благовіщення з Йосипом та Марією. Г. Тимошик зауважує: «У координатах україномовного виміру найменування новозавітного подружжя Марії та Йосипа [...] є символом міцної родини, еталоном відданості, всепрощення, вселенської любові» [3, с. 151].

У поезії «Прифронтове місто напередодні Різдва» зображено церкву, у якій присутні радісно співають різдвяні пісні (серед них і Марія), не помічаючи смерті, яка от-от настигне чоловіків: *Але доки вона теж стоїть поміж них, / доки вона співає разом із ними – / з усіма радісними, усіма сумними – / смерті немає, немає нещастя і лих* (1, с. 143).

У збірці Марія є посередником між Ісусом та людьми, які, можливо, втратили, а можливо, не знайшли цього зв'язку із Сином Божим. Вона потрібна людям для налагодження діалогу з Ісусом, тому часто виступає як слухач скарг та проблем людей. Люди довіряють їй, бо Марія так само багато страждала. У вірші «Літо лишило тобі високу пшеницю» автор використовує бібліїзм *плащаниця* як символ страждань, ймовірно, з метою показати, як важко переживає мати втрату рідної дитини, зберігаючи все, що пов'язане з її сином: *Я знаю, для чого вони зберігали його плащаницю: щоби завжди мати при собі обриси його тіла* (1, с. 28).

Звичайно образ Діви Марії має символічний зміст: діва, що стала матір'ю, земна людина, що народила небесного царя, історична особа, яка втілила ідею всеосяжної материнської любові. Але в аналізованій збірці, яка, за словами С. Жадана, «відрізняється особливо контрастним поєднанням внутрішнього та зовнішнього, світлого та темного» [2], Марія уособлює світло.

Отже, у збірці С. Жадана змальовано образ Матері Божої як посередниці між Богом і людьми, її складне життя, її страждання так схожі на звичайні людські, але викликають у читача відчуття високого, вічного, святого, надію на порятунок для кожного та усвідомлену любов до рідного краю.

Список літератури

1. Жадан Сергій. Життя Марії. Книга віршів і перекладів. Чернівці: Meridian Czernowitz; Книги – XXI, 2015. 184 с.
2. Сергій Жадан про Біблію, Вікіпедію, «Життя Марії» та самоповтори [Електронний ресурс]. *Громадське телебачення*, 02.04.2015.
3. Тимошик Г. Біблієантропоніми Авраам – Сара, Йосип – Марія: особливості рецепції в координатах українського монокультурного виміру. *Вісник Львівського університету*. Сер. Філологія. 2011. Вип. 52. С. 142–163.

Богдан Борок

Науковий керівник – доц. Шкрібляк М. В.

Роль братів – Василя та Івана Боднарчуків – у третьому відродженні УАПЦ

Брати народилися в родині Миколи та Анастасії Боднарчуків у селі Івано-Пусте Борщівського р-ну Тернопільської обл.: Іван (1925–2006), Василь (1929–1994) та Григорій (1939–1996). Родину виселили в Караганду за співпрацю з Просвітою та УПА. Однак вони здобули вищу богословську освіту й стали священниками РПЦ. Ці та інші штрихи до їхніх портретів рельєфно увиразнено в тематичній літературі [2].

Старші брати щиро любили рідну землю, народ, його мову та культуру, а менший до смерті залишався вірним ідеології РПЦ. Ієрархи Іванн і Василь Боднарчуки – духовні владика, котрі, по при усій контрверзи їхнього життя і діяльності, стали живим прикладом ревного служіння рідній Церкві та жертвовної боротьби за третє відродження.

Отець Василь Боднарчук став єпископом РПЦ з ім'ям Іван у жовтні 1977 р. Рукоположення звершив Митрополит Київський і Галицький Філарет. Його призначили на Житомирсько-Овруцьку кафедру РПЦ. Там він прослужив понад 10 років. Тим часом автокефальний рух в Україні набув незворотного напрямку. Ієрарх РПЦ, який давно прагнув перебратися на Галичину, вийшов із підпорядкування Москви й переїхав до Львова, щоб очолити рух за відродження УАПЦ, закріпивши за собою статус «Першоієрарха» й титул – Архієпископ Львівський і Галицький.

31 березня 1990 р. Владика висвятив у єпископи старшого брата Івана з іменем Василь, якого тут же призначили на Тернопільсько-Бучацьку кафедру. Нею він опікувався аж до смерті 2006 р. (помер у сані митрополита УПЦ КП).

Далі, під контролем «Першоієрарха» УАПЦ, було здійснено низку єпископських хіротоній. Так, що до приїзду Митрополита Мстислава, Предстоятеля УАПЦ в Америці та Діаспорі, в Україні вже було 8 архієреїв, незалежних від московського патріарха.

У цьому зв'язку варто пам'ятати, що Митрополит Мстислав ще наприкінці 1988 р. підтримав автокефальні прагнення українського духовенства й благословив на відродження діяльності УАПЦ на рідних теренах, а вже на початку 1989 р. скерував в Україну отця Богдана Михайлечка для того, щоб він очолив Ініціативний комітет із відродження УАПЦ.

Владика Іван сподівався забезпечити собі надійний тил. Але через те, що архієрейські хіротонії відбувалися без погодження Митрополитом Мстиславом, його діяльність почали сприймати неоднозначно. 29 лютого 1992 р. він вдався до, м'яко кажучи, нерозважливого рішення – заборонив у служінні одного із символів автокефального руху – отця Володимира Ярему, котрий був серед перших священників, які вийшли з московського патріархату й стали локомотивом автокефального руху.

Найгірше було те, що він своїми діями викликав недовіру в Митрополита Мстислава. За тих умов, дії «бунтівного» ієрарха засудив і Митрополит РПЦ Філарет. Вийшло так, що Владика покарали і той, хто за, і той, хто проти відродження УАПЦ. Власне, формально обидва мали за що. Але ми схильні вважати, що ці всі процеси були інспіровані противниками ідеї автокефалії, а надто ж спецслужбами.

Митрополит Мстислав, ставши Патріархом УАПЦ, вирішив нейтралізувати вплив митрополита Івана. Він призначив Головою Патріаршої ради не його, а владика Антонія Масендича (1961–2001). Конфлікт продовжувався, й 29 квітня 1990 р. митрополита Івана взагалі вивели зі складу єпископату УАПЦ. Тоді він спробував повернутися в лоно РПЦ, але йому було відмовлено. Його прийняли в переформатовану УПЦ КП і направили спочатку на Дрогобицько-Самбірську, а з 11 листопада 1993 р. – Луцьку кафедру.

Але вже 9 листопада 1994 р. він загинув у ДТП: смерть чекала владика біля вказівника в селі Мирне.

Список літератури

1. Воронин О. Історичний шлях УАПЦ. Кенсінгтон: Воскресіння. 136 с.
2. Цап М. Першоієрарх АПЦ Митрополит Іоан (Боднарчук) і проголошення Патріархату в Україні. – URL : <http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/9755/1/38Tsap.pdf>

Василь Борук

Науковий керівник – проф. Чікарькова М. Ю.

Цифрове мистецтво: проблеми експонування, колекціонування та зберігання

На фоні загального поширення digital art виникають все нові виклики перед захистом інтелектуальної власності. Величезні обсяги інформації, нові підходи та неординарні форми існування цифрового мистецтва значно впливають на особливості експонування, колекціонування та зберігання творів. Вільний доступ до інформації дозволив копіювати та тиражувати роботи, використовувати їх для комерційних цілей, причому часто без відома самого автора та посилань на першоджерело.

Феномен цифрове мистецтва пов'язаний з розвитком цифрових технологій, процесами зацікавленості традиційних культурних інституцій в сучасному художньому засобі мистецьких виловлювань. Оскільки за своєю сутністю цифрові твори далеко не завжди вписуються у формат традиційного мистецтва, з цифровими артефактами нерідко виникають певні проблеми, і це стосується насамперед питань експонування, колекціонування та зберігання.

Специфіка Інтернет-мистецтва полягає у тому, що його може дивитися хто завгодно, де завгодно і будь-коли (за умов доступу до мережі), і для його експонування музеї не потрібні. В інтернет-світі контекст фізичного музею/галереї більше не є показником статусу чи популярності. «Проте фізичний арт-простір може відігравати для інтернет-мистецтва важливу роль, забезпечуючи контекст для подачі твору, фіксуючи його розвиток, сприяючи збереженню, а також розширюючи глядацьку аудиторію» [1, с. 23–24]. Щодо самого експонування цифрового мистецтва, то тут існують різні підходи та концепції. Одна з них – експонування винятково в мережі, оскільки воно «належить інтернету» і безпосередньо в ньому знаходиться. Однак надання вільного доступу до таких артефактів не тільки через певну культурну інституцію, а з будь-якого публічного простору ставить питання про авторські права. Інша концепція – виокремлення арт-об'єкту в

«індивідуальному» просторі чи його поєднання з традиційними артефактами для вибудовування певного діалогу.

Колекціонування чи продаж цифрового мистецтва також викликають багато запитань, оскільки цінність твору цифрового мистецтва не визначається традиційними критеріями. Це дійсно один з проблематичніших аспектів існування цифрового мистецтва, оскільки воно доступне будь-якій людині, підключеній до мережі. Проте мережеве мистецтво все частіше створюється на замовлення і потрапляє в музейні колекції (при цьому програмний код зберігається на сервері відповідного музею). «Основна різниця між цими експонатами та іншими полягає в тому, що цифровий твір експонується постійно, а не лише тоді, коли музей вирішує вийняти його з запасника» [1, с. 24–25].

Одним з важливих особливостей колекціонування є питання збереження цифрового мистецтва: адже цифрові технології розширюють можливості фіксації процесу та самої демонстрації цифрового артефакту, який нерідко розгортається в часі. Біти та байти, власне, зберігаються краще, ніж фарба, кіно- чи відеоплівка. Основними способами зберігання є фіксація в комп'ютерній пам'яті, емулятори, які симулюють оригінал і репрезентують витвір в сучасному контексті та середовищі.

Отже, поширення цифрових технологій, їх зростаючий вплив на життя і культуру, безсумнівно, призведуть до створення нових творів мистецтва та способів їх відображення. Важко сказати, чи знайде цифрове мистецтво постійне місце у музеях та інших традиційних культурних установах, чи воно існуватиме в контекстах та смислових формах в рамках інноваційних центрів мистецтва. Відтак проблемою в світі діджитал-мистецтва залишаються: крадіжки, тиражування копій без збереження авторських прав, питання надійності колекціонування, експонування та зберігання цифрових артефактів.

Список літератури

1. Пол К. Цифровое искусство. Москва: Ад Маргинем Пресс, 2017. 272 с.

Галина Бузинська
Науковий керівник – доц. Мальцев В. С.

Українське літературне бароко як об'єкт досліджень Дмитра Чижевського

Дмитро Чижевський, безперечно, посідає вагоме місце в історії українського літературознавства. Наголосимо на слові «українського», адже усе свідоме життя він підкреслював своє українське походження: в революційному Києві 1917 року, у міжвоєнній Празі, у Гарварді та особливо у Гайдельберзі, де продовжував студії Григорія Сковороди та літературного бароко України в цілому.

У 20-30-х роках ХХ ст. культуру бароко асоціювали із «занепадницьким стилем». Тому її дослідженням практично не займалися, попри окремі розвідки, присвячені літераторам ХVІ-ХVІІІ ст. З огляду на це, можемо назвати Д. Чижевського першим науковцем, якому вдалося кардинально змінити трактування української барокової літератури. Його погляди та висновки надалі багато в чому стали базовими для науковців у цій царині.

Д. Чижевський досліджував цілий спектр тем, проте чільне місце в його наукових зацікавленнях посідало саме літературне бароко. Підтвердженням цього є чимало праць: «Український літературний барок. Нариси» (1941–44) [3], «До проблеми бароко» (1946) [1], «Сімнадцяте сторіччя в духовній історії України» (1948), «Культурно-історичні епохи» (1948; 1978), «Поza межми краси» (1952).

У розвідці «До проблеми бароко» Д. Чижевський визначає течію бароко як синтетичну (синтез культури середньовіччя й ренесансу, християнської та грецької філософій), динамічну та універсальну. Йдеться також і про «барокову людину», зокрема про її оригінальність. У поезиці бароко вона виражається за допомогою таких засобів як гіпербола та оксюморон, звернення до фігурних віршів, нагромадження алітерацій [1].

Дослідник заперечує номінування літературного бароко «козацьким», аргументуючи тим, що в Україні тих часів козаки

були лише однією з культурно-продуктивних груп, а не єдиною та основною [2, с. 252].

Д. Чижевський також звертається до дискусійного питання хронології українського бароко. Певні риси стилю можна віднайти вже у творчості І. Вишенського (нагромадження паралелізмів, довгі періоди, наявність антитез), проте його творчість має іншу ідейну основу. Тому справжнім початком літературного бароко в Україні Д. Чижевський вважає проповіді М. Смотрицького та вірші К. Транквіліона-Ставровецького. Щодо визначення останньої барокової людини в Україні у дослідника не виникає жодних сумнівів. Цю роль він віддає Г. Сковороді, «... з ним літературний барок не дожеврив, а догорів повним полум'ям до кінця та враз згас. Згас разом з власною українському бароку літературною мовою: на зміну прийшла мова народна» [2, с. 254].

Досліджуючи життя та творчість Григорія Сковороди, Д. Чижевський знаходить підстави називати його реформатором українського віршування. На той час українські силабічні вірші уможлилювали лише використання жіночої рими, а чоловічу використовували як її варіант. Г. Сковорода радикально змінює цю літературну традицію та уже у своєму привітанні єпископу Івану Козловичу (березень 1753 р.) вводить чоловічу риму [3, с. 17–41].

Підсумовуючи, можемо констатувати, що хоча Дмитро Чижевський так і не створив комплексної підсумкової праці монографічного типу, присвяченої літературі українського бароко, зате у чималій кількості робіт сформував свій спосіб розгляду цієї доби в цілому та окремих визначних постатей.

Список літератури

1. Чижевський Д. До проблем барокко. *Сучасність*, 1974. № 4. С. 42–54.
2. Чижевський Д. І. Історія української літератури (від початків до доби реалізму). Нью-Йорк: Українська Вільна Академія Наук у США, 1956. 511 с.
3. Чижевський, Д. Український літературний барок. Нариси. Прага, 1942. 68 с.
4. Чижевський Д. Українське літературне бароко. К., 2003. 576 с.

Грина Бурлак
Науковий керівник – проф. Ткач Л. О.

Поема І. Франка «Лис Микита» та її мовно-стилістичні редакції

Відтоді, як у 1890 р. поема І. Франка «Лис Микита» вперше побачила світ, минуло понад 130 років, проте популярність цього твору не згасає, а історія його перевидань та мовно-стилістичних редакцій, впливу на щоденне життя українців може становити окрему сторінку в історії національної культури.

Середньовічному французькому „Романові про Лиса”, широко відомому народам Західної Європи, І. Франко зумів надати виразно українського змісту: «Я бажав не перекласти, а переробити стару повість про лиса, зробивши її нашим народним добром, надати їй нашу національну подобу. Я, щоб сказати, на чужий, позичений рисунок наклав наші руські кольори. Дослівно я не перекладав нізвідки ані одного рядка» [7, с. 67]. Образ Лиса Микити і сама власна назва твору набули в українській культурі статусу прецедентного тексту – їх успішно використовували для називання закладів, сатирично-гумористичних журналів, для створення рекламних оголошень. Серед авторів ілюстрацій до різних видань поеми були видатні українські митці – Микола Івасюк, Едвард Козак.

Сам І. Франко сумлінно працював над удосконаленням мови своєї поеми: «Я дбав про те, щоб мова моєї переробки, не втраючи основного характеру галицько-руського наріччя, все-таки не разила й українців і наближувалася до тої спільної галичанам і українцям літературної української мови, якої витворення так дуже потрібне для нашого суцільного літературного розвою» [7, с. 67].

За різними виданнями поеми можна простежити, як редактори змінювали фонетичні й граматичні форми слів згідно з нормами чинного в певний період правопису української мови, як вилучали лексеми або ж перефразовували синтаксичні конструкції, що були узвичаєні в західноукраїнському варіанті літературної мови кінця ХІХ – початку ХХ ст.

Серед перших важливих публікацій, в яких поданий докладний аналіз доречних і недоречних редакторських змін у Франковому тексті, – стаття В. Сімовича [4]. Вона стосувалася видання 1942 р., що вийшло з ілюстраціями Е. Козака в „Українському

видавництва” (Краків – Львів). Практичні рекомендації й теоретичні міркування В. Сімовича зберігають свою актуальність і в наш час. Адже в пізніших виданнях фіксуємо значні редакторські втручання, що суттєво змінювали зміст і стилістику авторського тексту.

Особливо це помітно у виданнях, що вийшли друком у часи УРСР. Одним із таких є видання за редакцією М. Рильського. З листування поета можна дізнатися, що вже в 1934 р. «Лис Микита» «лежав на його столі» [5, с. 162]. У редагуванні М. Рильського відзначаємо чимало лексичних і текстових змін, напр.: *Так то Лис з Вовчиці кпив ся. / Всі сьміялись. Вовк казив ся. / «Брехо! митко!» – він кричав. / «Най кордюк язик твій сточить! / Як ти все в живії очи / Біле в чорне пробрехав!* (1902) і *Так Микита насміхався. Люд навколо реготався* (1951); або такий приклад: *Знаєш, де прийде до звади, / Добра й баба до поради, / Слухай моїх рад і ти!* (1902) і *Мудреці бувають раді / Навіть бабиній поради, / Слухай же мене і ти* (1951).

Вважаємо, що для сучасного українського мовознавства актуальним є вже саме формулювання такого дослідницького завдання, яке полягає в зіставленні різних видань поеми – як у Франкових авторських редакціях, так і в пізніших, що виходили друком і в Україні [5; 7], і за її межами [1; 2; 6].

Список літератури

1. Лис Микита. З німецького переклав Іван Франко. Jersey City: 3 друкарні «Свободи», 1920. 144 с.
2. Лис Микита. З німецького переробив Іван Франко / Шесте видання. Відень: Накладом Видавничої Спілки «Франко син і Спілка», 1921. 144 с.
3. Рильський М. Т. Зібрання творів: У 20-ти т. Т. 19: Автобіографічні матеріали. Записні книжки. Листи (1907–1956). Упоряд.: Н. А. Підпала, Р. Я. Пилипчук, К. М. Секарева; Ред. Л. М. Новиченко. К.: Наук. думка, 1988. 704 с.
4. Сімович В. «Лис Микита» в новім одягу. Наші дні. Ч. 10. Львів, 1942. С. 10.
5. Франко І. Лис Микита. За редакцією М. Рильського. К.: Вид-во ЦК ЛКСМУ «Молодь», 1951. 132 с.
6. Франко І. Лис Микита. За редакцією М. Рильського. Монтреал: В-во «Українська культура», 1953. 175 с.
7. Франко І. Лис Микита. Зібрання творів у 50 тт. Т. 4 Поезія. К.: Наук. думка, 1976. С. 57–166.

Наталія Бучок

Науковий керівник – асист. Вардеванян С. І.

Роман «Пальці поміж піском» Степана Процюка в ракурсі ідей Джозефа Кемпбелла

«Сучасна література значною мірою присвячена сміливому, прискіпливому дослідженню нездорових, спотворених явищ і форм, яких повно перед нами, довкола і всередині нас» [3, с. 30].

У 2020 році видавництвом «Наш Формат» опубліковано роман «Пальці поміж піском», у якому передано атмосферу 50-х років ХХ століття. Художній твір є логічним продовженням творчого доробку Степана Процюка – першорядного письменника-інтелектуала української сучасності, – на тему радянського тоталітаризму, що відповідно викликає неабиякий інтерес для студій літературних інтерпретацій посттоталітарної пам'яті.

Враховуючи надзвичайно цікавий симбіоз фактів про письменника: наукова діяльність, зорієнтованість на психологію, творча майстерність, особистий досвід – все це у сукупності виформовує текст, що є платформою для художнього переосмислення травматичного минулого. Важливим є те, що роман Степана Процюка «Пальці поміж піском» фіксує момент створення міфологеми сталінського СРСР. Оскільки міфологеми здатні не лише доповнювати, але й приховувати правдиву реальність, виникає необхідність переосмислення минулого.

Надихнувшись працею Джозефа Кемпбелла «Тисячоликій герой», в якій автор теорії «мономіфу» розглядає різні типи та етапи становлення героїв, пропонуємо власний розгляд персонажів роману в ключі межування персонажів: тиран – митець – герой. За допомогою паралельного розвитку трьох сюжетних ліній, що відтворюють дистопічні картини минулого століття, письменник репрезентує своєрідну схему сфер впливу радянської ідеології на формування того типу соціуму, що відповідав би утопічним ідеям комуністичної системи.

Щодо першого типу, то автор роману здійснює художню реконструкцію психопортрета Сталіна. Він творець міфу власної всесильності. Зазначимо, що «тиран» – це уособлення стагнації

отриманої травми й переслідування непережитого минулого. Письменник вказує на ймовірну причину роздвоєності (Сталін/Сосо Джугашвілі) й невротизму персонажа, використовуючи прийоми сну.

Оскільки «митець» завжди слугує творцем міфу залежно від зовнішнього чи внутрішнього тиску, він своєю діяльністю впливає на формування й сприйняття соціумом переживаної ним дійсності – другий тип. Талановитий композитор Федір Логвин разом із прагненням вільно творити і кохати виходив поза межі теорії вибору радянської людини. Це провокує початок формування конформізму: «Непримітно втрачав самопочуття, зберігаючи побутовий комфорт» [2, с. 24].

«Герой гине в сучасності, але відроджується для вічності – як досконалий, універсальний, узагальнений образ» [3, с. 25]. Три типи борців, яких переслідує МДБ УРСР, окреслюють стан українського підпілля в умовах сталінізму. Іван, Микола та Микита – репрезентують процес становлення «героя» й розвиток патологічного страху перед ворогом.

Створений тираном міф мусить розпастися після його смерті. Тому Степан Процюк, здійснюючи ретроспективний аналіз, закликає убити цей «триклятий часомір!». Адже лабільність, деструктивність, конформізм, невротизм – це травми, що переслідують представників покоління репресованих й впливають на формування прав і свобод сучасного українського суспільства, бажання відстоювати свої межі.

Список літератури

1. Матусяк Агнешка Вийти з мовчання. Деколоніальні змагання української культури та літератури ХХІ століття з посттоталітарною травмою / З польської переклав Андрій Бондар. Львів: ЛА «Піраміда», 2020. 308 с.
2. Процюк Степан Пальці поміж піском: роман. К.: Наш Формат, 2020. 224 с.
3. Кемпбелл Джозеф Тисячолікий герой / пер. з англ. Олександра Мокровольського. Львів : Видавництва Terra Incognita, 2020. 416 с.

Аксіологічні функції бібліїзмів у публіцистиці Романа Іваничука

Явище вибору митцем репрезентантів біблійного тексту нерозривно пов'язано із жанром і стилем твору, творчою індивідуальністю автора, його життєвим досвідом та цілями. Роман Іваничук активно вживає бібліїзми у своїх статтях, мемуарах, щоденникових записах, що є значущим складником його ідіостилю, але дослідження цих одиниць у його публіцистиці ще не було здійснено.

Звертаючись до класифікації біблійних ідіом Г. Клімчук [3], об'єднуємо біблійні слова і вирази з публіцистичних творів Романа Іваничука «Благослови, душе моя, Господа» [1], «Мандрівки близькі і далекі», «На маргінесі» [2] за аксіологічними функціями у дві групи:

- 1) негативно оцінні бібліїзми;
- 2) позитивно оцінні бібліїзми.

Першу групу становлять бібліїзми з негативним забарвленням, що викривають типові для другої половини ХХ ст. політичні, культурні явища, людську поведінку та вади, а саме:

1) суспільний осуд: *чи ж можна за це — вчинене й нині по-кутно осмислене — кидати в мене каменем?* [2, с. 97], де **кидати каменем** – «засуджувати когось, ставитись до когось з погродою, з презирством» [4, с. 261]; *мені давно вже винесено присуд — розіпни його* [2, с. 135], де **розіпни його** – «наполеглива вимога людей, засліплених ненавистю до когось, застосувати до нього найсуворіше покарання» [4, с. 226];

2) зрадництво, продаж інтересів: *мені гаряче плескали ті самі люди, які голосували проти мене, забувши на мить, у кого і за що отримати срібняки* [1, с. 152], де вираз **отримати срібняки** є лексично трансформованим бібліїзмом *тридцять срібняків* – символом продажності, зради [4, с. 217];

3) марнослів'я, пропаганда: *народ охоче вірить обіцянкам своїх доморощених пророків* [1, с. 18];

4) відсутність змін: *комуністи не змінилися ні на йоту* [1, с. 254], де *ні на йоту* – «ні на найменшу дрібничку» [4, с. 190].

Другу групу презентують біблійні вирази з позитивно оцінними конотаціями, що апелюють до духовних цінностей, орієнтирів, світогляду суспільства другої половини ХХ ст., зокрема:

1) батьківщина як найвища цінність: *щоб залишитися при житті, мусили повернути собі обітований край євреї: розкидані по всьому світу, моляться вони нині до рідного клаптика землі* [2, с. 27], де *обітований край* – «місце чиєсь заповітної мрії» [4, с. 62];

2) схвалення нових ідей: *зовсім недавно я зазнав «осанни», де осанна – непомірне вихвалювання* [4, с. 302];

3) жертовність: *я знімаю з них тернові вінки мучеників, бо всі ми вже працюємо разом для своєї держави* [1, с. 145], де *терновий вінок* – символ страждання.

Отже, слова і вирази біблійного походження є важливими елементами публіцистики Романа Іваничука. Активне використання біблізмів допомагає сформуванню позитивне або негативне ставлення реципієнта до події чи особи. Автор звертається до моральних цінностей українців, надає політичним явищам морально-дидактичного забарвлення, тим самим виховуючи, наставляючи читача.

Список літератури

1. Іваничук Р. І. Благослови, душе моя, Господа...: щоденникові записи, спогади і роздуми. Львів: Просвіта, 1993. 270 с.

2. Іваничук Р. І. Мандрівки близькі і далекі: спогади. Харків: Фоліо, 2020. 380 с.

3. Клімчук Г. П. Функціонально-прагматичний потенціал біблізмів у публіцистиці Михайла Грушевського. *Лінгвістика: зб. наук. праць* / В. Д. Ужченко (гол. ред.) та ін. Луганськ: ЛНУ імені Тараса Шевченка, 2008. № 2 (14). С. 190–197.

4. Коваль А. П. Спочатку було Слово: Крилаті вислови біблійного походження в українській мові. Київ: Либідь, 2001. 312 с.

Metafora muntelui și a pădurii în imaginarul poetic bucovinean

Metafora consistă în folosirea unui termen concret pentru a exprima o noțiune abstractă prin substituție analogică, fără utilizarea obligatorie a unei comparații. «Este folosită în literatură pentru a crea o analogie, a produce o imagine, a argumenta un fapt» [1, p. 43]. Rolul imaginii este preponderent unul literar, aparține creației, subiectivității autorului. Orice operă literară, indiferent de genul din care face parte, poartă marca interpretării subiective a autorului. Deoarece este creație literară, prin metaforă se urmărește atât o descriere personală cât și o interpretare unică a unor fapte, credințe, idei. Comparația subînțeleasă este cea care asigură trecerea de la sensul obișnuit al unui cuvânt la un alt sens formând astfel o analogie.

Înalt, vertical și apropiat de cer, muntele se înscrie în simbolismul transcendenței, indicând gândirea ascensională. Prin peisajul lui, muntele este un loc inaccesibil, un labirint cu multe ascunzișuri și cărări necunoscute, ceea ce a dat naștere la legendele despre ființele stranii (pitici, zâne, duhuri rele), care stăpânesc muntele. Iar pădurea reprezintă spațiu misterios, loc al încercărilor ce trezește spaima prin faptul că este un peisaj închis și stăpânit de umbre. Romanticii îi acordă sensuri simbolice, pentru ei pădurea este locul fericirii absolute, paradisul terestru în care evadează ființa romantică.

A trata o problemă poetico-retorică se impune în interpretarea poeziei eminesciene de tinerețe, în care munții (în special munții din nordul Bucovinei, dar și Carpații Daciei) sunt elemente obligatorii (impuse de gustul epocii) ale unei retorici a peisajului, cu o atribuție importantă în crearea unei geografii simbolice.

Spațiu intermediar, loc de întâlnire între cer și pământ, muntele reprezintă și «un canal de comunicare între cele două stihii sau nivele ale cosmosului» [1, p. 80]. Astfel, este firesc ca fiecare popor să aibă «muntele său sacru». Lucian Blaga descoperea o nuanță specifică a semnificațiilor acestui arhetip. Astfel, «imaginația mitologică și

folclorică a poporului român este preocupată de origina munților (și nu a mării, ca la multe alte popoare)» [1, p. 84].

Despre imaginarul poetic bucovinean, putem menționa folosirea imaginii muntelui și pădurii în catrenul poetului bucovinean Ion Vatamanu *Radu și Bradu*, care reîntregea imaginea pierdută a țării prin invocarea Carpaților. Credem că rolul cel mai important în poem nu l-au jucat înălțimea și tăria muntelui, deși acestea vor avea un rol important ca simboluri, ci mai curând, trăsătura muntelui de loc greu accesibil, de unde șansa liniștii prin îndepărtarea de lumea locuită și de zgomotul ei, dar și a exercițiului nevoinței dată de condițiile aspre de locuire și viață.

Ion Vatamanu în volumul *De ziua frunzei*, publicat în 1977, reînvine imaginea muntelui pierdut. Sunt de reținut poemele din ciclul *Întoarcere acasă* și baladele satului de pe două margini de război. Peisajul este impregnat firesc de imaginea unui loc, hărățuit de restriște, înstrăinat de matrice.

Cercetătoarea Maria Șlehtițchi afirmă că în opera lui Ion Vatamanu este un loc ordonat de imaginea verticală a muntelui, pe cărările căruia urcă și coboară un neam de oameni vrednici. «Imaginea muntelui revine astfel în poezie ca un reper mitologizat de așezare a țării în coerența istoriei» [2, p. 166]. Pierderea muntelui este percepută în tandem cu pierderea mării. Aceste imagini-gemene marchează conștiința bucovineanului. Totodată întâlnim metafora muntelui și a pădurii în poeziile poezilor bucovineni precum Vasile Levițchi, Ilie Tudor Zegrea, Ion Gheorghită, Ilie Motrescu, Mircea Lutic, Grigore Bostan, Grigore Crigan, Arcadie Suceveanu, Vasile Tărățeanu, Simion Gociu, Ștefan Hostiuc.

Список літератури

1. Evseev Iv. Dicționar de simboluri și arhetipuri culturale. Timișoara: Amarcord, 1994. 110 p.
2. Șlehtițchi M. Imagini ale muntelui în literatura română din Basarabia // Caietele de la Putna. Nr. VI. Mănăstirea Putna: Nicodim Caligraful, 2013. 327 p.
3. Vatamanu I. Nimic nu-i zero. Chișinău: Litera, 2000. 270 p.

Невербальні засоби впливу телеведучих на аудиторію (на матеріалі українських каналів)

Телевізійний медіатекст – одна з форм розповсюдження аудіовізуальної інформації для широкої аудиторії реципієнтів. На відміну від радіо або друкованих медіа, телебачення здійснює вербальний і невербальний вплив на глядачів та слухачів різними каналами (відео, аудіо). Така взаємодія сприяє успішному засвоєнню та сприйманню інформації. Телеведучі українських каналів («Новий канал», «1+1», «24 Канал») використовують невербальні засоби для привернення та підтримання уваги аудиторії. Це є важливим фактором візуального сприйняття дійсності адресатом.

У розважальних шоу найчастіше в невербальному арсеналі телеведучих фіксуємо сміх, що спричинений жартами комунікативного партнера. Наприклад, Леся Никитюк на репліку Олександра Педана *«І цим фінальним пострілом адмірал Леся Никитюк виносить третій чоловічий корабель! І це перемога дівчат!!!»* **переможно сміється** («Хто зверху», «Новий канал», вип. за 30.12.2021).

У коротких інтерв'ю з відомими зірками телеведучі під час запитань виражають за допомогою невербальних засобів своє зацікавлення. Наприклад, Катерина Осадча в інтерв'ю з Михайлом Поплавським **зацікавлено дивиться спідлоба**, що підсилює її бажання отримати відповідь: *«Тіна інформацію спростувала, казала, що вона не підтверджувала таке. Як це можна назвати?»* («Світське життя», «1+1», вип. за 20.02.2022).

На завершення ефіру телеведучі традиційно дякують гостям за розмову. Таку подяку супроводжують невербальні знаки, напр., Алла Костромічова **щиро з'єднує долоні** на знак подяки Сергію Бабкіну: *«Сергію, я дуже тобі дякую за те, що ти був з нами цього тижня»* («Супер Топмодель по-українськи», «Новий канал», вип. 2 за 23.10.2020).

З початком війни на території України (зокрема від 24 лютого 2022 р.) уся увага глядачів прикута до українських теленовин. Свої емоції щодо жорстокості воєнних дій з боку Росії ведучі часто виражають через невербальні засоби. Наприклад, Катерина Соляр коментуючи відеозвернення С. Лободи, **дуже емоційно махає вказівним пальцем**, наголошуючи цим на кожному своєму слові, ніби ставить уявну крапку: – *Ти не змогла сказати, що це росія зараз скидає бомби та ракети на твою країну, де твій батько. У тебе не вистачило сміливості сказати це у вічі Путіну, бо ти сподіваєшся, що ти матимеш концерти на Расії...Але ти не змогла, в тебе не вистачило сміливості, все, що ти лиш змогла сказати – «маленькі люди»!!!!!!* («24 Канал», ефір за 06.03.2022.).

Жести телеведучих часто змушують глядачів уважніше зосередитися на інформації. Наприклад, телеведучий Артем Овдієнко, слухаючи повідомлення своєї колеги «...Вони навіть текст не переписували. Вони просто взяли старого листа з отієї «фашистської Германії» і просто змінили назву з Москви на Україну», **прикладася складену руку до вуст** («24 Канал», ефір за 08.03.2022.). Такий жест означає сконцентрованість, готовність вислухати співбесідника та спонукає до цього й телеглядачів.

Отже, комунікативна поведінка телеведучих супроводжується жестами, що є відображенням їхнього ставлення до події, про яку йде мова. Експресивність вербальних і невербальних засобів використовується для досягнення ефекту успішного впливу на масову аудиторію.

Список використаних джерел

1. «1+1» («Світське життя», вип. за 20.02.2022). URL: <https://www.youtube.com/watch?v=UMn6iEWZJD4>
2. «24 Канал» (ефір за 06.03.2022). URL: <https://youtu.be/2qV1BekxZhY>
- 3.«24 Канал» (ефір за 08.03.2022): URL: <https://youtu.be/7KTuuHqbFQ0>
4. «Новий канал» («Хто зверху», вип. за 30.12.2021). URL: <https://youtu.be/M8YxrUdIOec>
5. «Новий канал» («Супер Топмодель по-українськи», вип. 2 за 23.10.2020) URL: <https://youtu.be/qIw5Z3alAgY>

Cronotopul Bucovinei în opera lui Mircea Streinul

Procesul valorificării în literatură a timpului și spațiului istoric real și a omului istoric real, care se dezvoltă în cadrul timpului și locului, a fost un proces complicat și intermitent. Au fost valorificate anumite laturi ale timpului și spațiului, accesibile în stadiul respectiv al evoluției istorice a umanității, au fost elaborate și metodele de reflectare și prelucrare artistică a laturilor asimilate ale realității.

Însăși termenul de spațiu-timp este derivat din limba greacă «*chronos*» (timp) și «*toposul*» (locul) și reprezintă unitatea parametrilor spațiale și temporale, având ca scop exprimarea unui anumit sens. Francis E. Peters a definit aceste două sintagme în lucrarea *Termenii filozofiei grecești*, și atrage atenția lectorului la coordonatele fundamentale ale lumii, la condițiile experienței umane [3, p. 53]. În altă lucrare definită *Probleme de literatură și estetică*, teoreticianul literar Mihail Bahtin îi dă altă afirmație termenului de *cronotop*, în care consideră «cronotopul drept conexiune esențială a relațiilor temporale și spațiale, valorificate artistic în literatură» [2, p. 13]. Noțiunea dată este folosită în științe tehnice fiind introdus și confirmat conform teoriei relativității formulate de Einstein. Însă în teoria literaturii este preluat drept ca o metaforă (dar nu permanent) și pentru noi este important faptul că noțiunea de cronotop exprimă caracterul perpetuat al timpului și al spațiului (timpul este considerat a patra dimensiune a spațiului). M. Bahtin afirmă că imaginile unei persoane în literatură, plasate în anumite condiții de timp-spațiu, pot dobândi semnificație istorică. Timpul și spațiul sunt principalele componente ale imaginii artistice care contribuie la perceperea holistică a realității artistice și organizează compoziția lucrării. Potrivit lui Bahtin, cronotopul este indicatorul determinant al apartenenței genului. Prin urmare, acest termen Bahtin dă un rol cheie în înțelegerea formelor narative și a dezvoltării lor.

Elena Trache observă că «în conturarea caracteristicilor noțiunii de *cronotop* sunt relevate și elemente definitorii precum cel de motiv, topos literar, tip literar. [...] care evidențiază raportul de interdependență dintre motivul literar – toposul literar – cronotopul literar» [4, p. 18]. Reiese că la baza cronotopului se constituie motivul, el și conturează aspectele generale ale cronotopului românesc. «Cronotopul românesc

evidențiază începutul și sfârșitul (trăsătură definitivă a construcției românești) care nu au aceeași semnificație, iar simetria este, uneori, doar aparentă. Practic, finalul esențializează începutul, naratorii omniscienți, obiectivi de la început, în final devin subiectivi» [4, p. 19].

Un model al cronotopului românesc este folosit de către Mircea Streinu care evocă spațiul natal cu nostalgie și dragoste nemărginită. În romanele sale Streinu pornește de la afirmațiile marilor personalități ale gândirii și culturii românești, folosind tehnica colajului, ceea ce atribuie originalitate operei sale.

Analizând lucrările autorului bucovinean, putem remarca faptul că M. Streinu a implicat cronotopul în opera sa. Cel mai important este *Prăvălia Diavolului*, roman în care Streinu propune un nou tip de roman, în care, folosind colajul, îmbină în operă diferite forme literare, istoriografice și extrase din periodice, construind o adevărată frescă de imagini artistice. Autorul, de fapt, descrie Bucovina: cadrul ei natural cu peisaje inedite, istoria locului, a culturii și tradiției. Toate aceste imagini sunt pătrunse de acut sentiment anti-comunist, care reflectă poziția disidentă și adevărul patriotism al autorului.

Cronotopul romanului a constituit un eveniment epocal în istoria romanului românesc. *Prăvălia Diavolului* este o operă de artă aproape inegalabilă, o noutate literară în literatura română din deceniul al cincilea al secolului XX. După o evocare strălucită a vieții păturilor sociale ale Bucovinei, scaldată în lumina timpului beatific de dinainte de al doilea război mondial (spațiu), și a unor pagini de înălțătoare istorie națională și culturală, povestind cotropirea acestui spațiu de către hoardele sovietice (1940) [1, p. 3]. Cronotopul romanului se desfășoară și în volumul al doilea, care prezintă atmosfera de groază a vieții din închisorile politice ale statului sovietic și a genocidului națiunilor în era stalinistă în acest pământ bucovinean.

Список літератури

1. Baciu Șt. Umbra lui Mircea Străinu în *Cuvântul în exil*, Nr. 10, martie 1963, p. 3.
2. Bahtin M. Probleme de literatură și estetică [traducere N. Iliescu, prefață M. Vasile]. București: Univers, 1982, 114 p.
3. Peters Francis E., Termenii filozofiei grecești [traducere de Drăgan Stoianovici]. București: Humanitas, 2007. 332 p.
4. Trache E. Un cronotop literar, drumul. Editura: Universitară, București, 2020. 195 p.

Мистецтво українського шрифтового плакату

Мистецтво шрифтового дизайну – окрема галузь графіки, яка включає в себе весь спектр роботи над художнім відображенням тексту: від проектування шрифтів до їх використання у різних сферах діяльності – рекламі, поліграфії, брендингу тощо.

Роками українські шрифтові дизайнери_ки активно досліджують походження, розвиток та культуру українського шрифту. Зокрема його використання для створення шрифтових (типографічних) плакатів. Як зазначає М. Михайленко у навчальному посібнику «Основи композиції»: «Тільки завдяки окремим виданням з відповідним шрифтовим оформленням української книги, плакатам, поштовим листівкам, творам декоративно-ужиткового мистецтва українська шрифтова форма остаточно не загубилася, не втратила своєї краси, художньої пластики, емоційної образності» [1, с. 82].

Шрифтовий плакат – окремий підвид плакату, образ та ідея якого розкривається за допомогою графічної виразності шрифту [2]. Особливістю шрифтових плакатів є використання, здебільшого, знакових систем (літери, числа, розділові знаки, символи).

Початок розвитку професійного шрифтового дизайну в Україні пов'язаний із відродженням української державності у 20-х рр. ХХ ст. Серед графіків, які мали найбільший вплив на типографічні процеси були Г. Нарбут, М. Кирнарський та В. Кричевський. Саме вони апелювали до шрифтових джерел українських першодруків, рукописів і народного мистецтва. Зокрема, Г. Нарбут ввів у обіг рукописний акцидентний шрифт, створений на основі Пересопницького Євангелія [3]. Цей шрифт неодноразово використовували під час створення і шрифтових плакатів. До прикладу, М. Кирнарський та О. Маренков.

У шрифтових плакатах основними елементами є текст, але це не обмежує дизайнерів у використанні додаткових графічних елементів, експериментів зі стилями, кольоровою гамою та композиційними рішеннями. Наприклад, постери З. Горобйова, у

яких автор поєднує декілька художніх стилів, а текст все одно залишається основним композиційним елементом.

У контексті створення шрифтового плакату можна виділити декілька основних принципів: 1) влучно підібрані шрифти, які підкреслюють сенс плакату та акцентують увагу на повідомленні; 2) ритм та баланс як основи композиції; 3) вибір кольорової гами, яка буде одночасно привертати увагу до плакату, але не викривлюватиме сприйняття змісту; 4) відповідність дизайну контексту та жанру у якому створювався плакат (рекламний, соціальний, політичний тощо). Важливе значення у плакаті мають такі узагальнені константи, як форма і контрформа. У найпростіших за композиційною будовою зразках контрформою виступає чистий аркуш паперу, а формою – літера, складніші – містять слова, рядки, шпальти. Контрформа у цьому випадку – зображальна площина, яка не містить складових, однак її характеризують загальні параметри – розмір, конфігурація, колір, тон [4].

В Україні шрифтові дизайнери_ки працюють над створенням нових гарнітур, відновленням та адаптацією історичних кирилических шрифтових форм для застосування їх сучасних дизайнах (як приклад, адаптація шрифтів Г. Нарбута – абетка «Narbutorum» Д. Ростворцева).

Український шрифтовий плакат – унікальне культурне явище, яке поєднує у собі зразки рукописної шрифтової графіки, перші кирилическі шрифтові форми та тенденції сучасного ринку.

Список літератури

1. Михайленко В. С., Яковлев М. І. Основи композиції (геометричні аспекти художнього формотворення) : навч. посіб. для студ. вищих навч. закладів. Київ : Каравела, 2004. 304 с.
2. Грищенко В. В. Особливості дизайну в мистецтві плаката. Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв. 2011. № 6. С. 138-140. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/had_2011_6_40
3. Будник А. В. Українські шрифти у видовищному плакаті першої третини ХХ століття. Вісник Київського національного університету культури і мистецтв. 2015. №5. С. 12-16.
4. Яремчук О. Шрифт як основний формотворчий і художньо-образний засіб текстового плакату. Вісник Закарпатського художнього інституту. 2014. №5. С. 158-150.

Ангеліна Волошин

Науковий керівник – доц. Максим'юк О. В.

Граматичні поняття з морфології в шкільній мовній освіті й формування їх у школярів основної школи

Система наукових понять становить підґрунтя будь-якого навчального предмета, без якої неможливе розуміння й усвідомлене засвоєння закономірностей і правил. Граматичними поняттями називаємо лінгвістичні концепти як навчальні одиниці, що характеризують граматичну систему української мови. Ці поняття, на думку А. Медушевського, «абстрактніші, ніж інші логічні поняття, усвідомлені учнями ще до початку вивчення систематичного курсу граматики» [2, с. 192]. Морфологічним поняттям уважаємо логічно сформульовану думку про морфологічну одиницю в широкому значенні чи граматичну (морфологічну) категорію, у якій визначено її істотні ознаки. Засвоєння цих понять становить фундамент навчання морфології в школі.

Виокремлюємо три етапи формування граматичних понять з морфології української мови в шкільній мовній освіті: початковий, або пропедевтичний (1-4-ті класи); етап систематичного вивчення морфології (6-7-мі класи); функційно-прагматичний (10-й клас).

Вивчення розділу «Морфологія. Орфографія» в 6–7-х класах передбачає засвоєння понад 60 граматичних понять, які класифікуємо за такими групами: морфологічні одиниці як одиниці морфологічного рівня мови, які виокремлюють на основі змістових і формальних морфологічних ознак; лексико-граматичні класи слів (частини мови); лексико-граматичні розряди (категорії) слів; граматичне значення; граматична форма; граматична (морфологічна) категорія.

Крім зазначених шести груп граматичних понять, у межах шкільного курсу «Морфологія. Орфографія» учні засвоюють й інші граматичні поняття: відміни та групи іменників; ступені порівняння прикметників, прикметники твердої і м'якої групи, повні і короткі форми; прості, складні та складені числівники;

дієвідміни дієслів; ступені порівняння прислівників; похідні й непохідні прийменники, прості, складні та складені прийменники; одиничні, парні та повторювані сполучники, прості, складні та складені сполучники тощо.

Усі граматичні поняття з морфології перебувають у системі протиставлення / зіставлення, групування, а також підпорядкування: слово як морфологічна одиниця є родовим поняттям до частин мови, а іменник як лексико-граматичний клас слів – це родове поняття до таких граматичних понять, як назви істот і неістот, власні і загальні назви, абстрактні і конкретні назви.

У лінгводидактиці виділяють три етапи процесу формування граматичних понять: 1) спостереження на основі мовного аналізу, виділення ознак граматичного явища, первинне узагальнення їх; 2) визначення поняття, що пов'язано з уведенням терміна, підведення нового поняття під найближче вже відоме учням родове поняття із вказівкою на найважливіші відмінні ознаки; 3) подальше поглиблення поняття, тобто виділення нових, раніше не відомих ознак [1].

Отже, граматичні поняття в узагальненому вигляді відбивають систему граматичних правил, що об'єктивно існують у мові. Розуміння нових для учнів як граматичних понять, так і визначень, а також граматичних правил найуспішніше відбувається за тих умов, якщо, по-перше, спочатку виокремлювати основні ознаки, що у своїй сукупності становлять поняття, визначення чи правило; по-друге, точно визначати розумові операції, що передбачають виявлення необхідних ознак; по-третє, упослідювати виконання цих розумових логіко-граматичних операцій. Таким чином, для побудови мовлення відповідно до норм літературної мови й вимог логіки учні повинні вміти, з одного боку, розчленовувати мовлення на його елементи, з іншого – пов'язувати їх в одне ціле.

Список літератури

1. Львов М. Р. Словарь-справочник по методике русского языка [Текст] учеб. пособ. для студ. пед. ин-тов. М. : Просвещение, 1988. 240 с.
2. Медушевський А. П. Викладання фонетики і морфології української мови у восьмирічній школі [Текст]. Київ, 1962. 320 с.

Вікторія Волюца

Науковий керівник – доц. Василик Л. Є.

Стандарти висвітлення теми АТО/ООС в онлайн-медіа України

Збройна агресія Росії проти України підвищує значущість об'єктивного висвітлення інформації щодо АТО та ООС українськими онлайн-ЗМІ, які є одним з основних каналів зв'язку, що шукає та розповідає правду, а також нагадує про справжні причини російсько-українського воєнного конфлікту. Головним способом досягнення цих цілей є дотримання етики і стандартів якісної журналістики. Однак, зважаючи на те, що журналісти збирають, обробляють та поширюють інформацію, яка стосується конфлікту на сході України, то важливість і вимоги до їх дотримання зростають в рази та спонукають ще раз порушити цю проблему.

На ній акцентує Інститут масової інформації, вважаючи, що війна коригує стандарти журналістики. Тому у їхніх рекомендаціях ще раз детально прописано пояснення таких стандартів, як точність, специфіка висвітлення чутливих новин та подання трагічних подій, оперативність, повнота – особливо використання коментарів незалежних експертів (військові різних спеціальностей, медики, інженери та техніки), посилення на очевидців. ІМІ роз'яснює стандарт неупередженості, адже у конфліктній ситуації так важливо почути різні думки, подати всі сторони конфлікту. Особливо важливо також, на думку медіа експертів, дотримуватися відокремлення фактів від коментарів: у журналістському матеріалі мають бути чітко розмежовані факти від особистої думки чи враження журналіста.

Наголосимо, що одним з типових порушень медіа-стандартів є також поширення у ЗМІ проросійських наративів. Так, за дослідженням ІМІ (2020–2021), такі меседжі досить часті на сайтах «strana.today», «112ua.tv», «zikua.tv», «newsonuea.tv», «golos.ua», «vesti.ua», «ukranews.com» та «podrobnosti.ua». Найпоширеніші з них: «Ескалація – це справа рук України, яка до того ж порушує Мінські домовленості» (14,15 %) та «Росії непотрібна війна, нормалізація проросійської точки зору» (6,75 %) [1]. Крім цього, дос-

лідження ГО «Детектор медіа» показало, що в березні-жовтні 2020 р. на «zikua.tv», «vesti.ua» та «Mignews» простежувався наратив «громадянської війни» [2]. За даними незалежної аналітичної платформи «ВоксУкраїна» (жовтень-листопад 2020 р.), переважно (68,9 %) новини про війну в ЗМІ негативні, 16,7 % – нейтральні, 14,4 % – позитивні [3]. Порушення стандартів також підсилює нехтування достовірними джерелами, емоційним забарвленням новин, зловживанням російськими джерелами, псевдоекспертами або взагалі їхньою відсутністю тощо.

Альтернативою цим онлайн-ЗМІ є «suspilne.media», «liga.net», «hromadske.ua», «babel.ua», «zn.ua», «radiosvoboda.org», «nv.ua», «pravda.com.ua», «ukrinform.ua» та «espreso.tv», які ввійшли до створеного ІМІ у другому півріччі 2021 р. переліку якісних медіа.

Підсумовуючи, можемо сказати, що переважно етики і стандартів професійної журналістики в умовах російсько-української війни не дотримуються переважно онлайн-видання з проросійською позицією. На жаль, майже всі вони, згідно з дослідженням voxukraine, входять до рейтингу найпопулярніших сайтів за серпень 2020 р., тож, безумовно, мають вплив на аудиторію.

Порушення стандартів висвітлення війни на сході України спотворює медіа картину дійсності, закріплює у суспільній свідомості чужі російські наративи та ворожі месиджі. Тому на цьому тлі перед усіма журналістами як ніколи постає обов'язок відповідального та об'єктивного інформування суспільства.

Список літератури

1. Дискредитація Байдена та «Україна вина у війні». Антизахідні та проросійські наративи в українських онлайн-медіа у 2020-2021 роках. URL: <https://imi.org.ua/monitorings/dyskredytatsiya-bajdena-ta-ukrayina-vynna-u-vijni-antyzahidni-ta-prorosijski-naratyvy-v-ukrayinskyh-i39592> (дата звернення: 13.11.2021).

2. По той бік екрана: аналіз медіаспоживання та дезінформації в українському інформаційному середовищі. URL: <https://detector.media/infospace/article/188114/2021-05-18-po-toy-bik-ekrana-analiz-mediaspozhyvannya-ta-dezinformatsii-v-ukrainskomu-informatsionomu-seredovishchi/> (дата звернення: 13.11.2021).

3. Тимченко О. Як українські медіа описують найпопулярніші теми? URL: <https://voxukraine.org/yak-ukrayinski-media-opisuyut-najpopulyarnishi-temi/> (дата звернення: 11.11.2021).

Марія Евеліна Гавадзин
Науковий керівник – доц. Пазюк Р. В.

Сучасні тенденції UI/UX концепції при розробці вебсайтів

У 2022 році функціональний вебсайт є невід’ємним атрибутом успішного бізнесу. Сайт виконує функції візитки, реклами, забезпечує високу конверсію, спрощує процес знайомства та подальшу комунікацію клієнтів з брендом.

Розробка онлайн-сервісу передбачає врахування великої кількості технічних аспектів і потреб. Фактично вебсайт реалізує функцію посередника у відносинах клієнта та бізнесу, а тому має ефективно задовольняти потреби обох сторін. Це і є основним завданням UI/UX.

UI-дизайн (*англ.* «User Interface» – користувацький інтерфейс) – передбачає, що будь-яка взаємодія, анімація чи візуальний елемент ретельно продумуються та вдосконалюються в процесі розробки онлайн-продукту. Ефективна UI-концепція – це привабливий інтерфейс, який функціональною візуалізацією залучає користувача до взаємодії з вебсайтом.

UX-дизайн (*англ.* «User Experience» – досвід користувача) – це функціональні особливості елементів інтерфейсу (інтуїтивна зрозумілість, логічність побудови навігації, наявність усіх елементів вебсайту). Якість UX-дизайну визначається тим, наскільки легко чи складно користувачам взаємодіяти з цифровим продуктом.

Поняття UI та UX тісно пов’язані між собою, але водночас суттєво відрізняються: UX-дизайнер аналізує дії користувача і на підставі зібраних даних створює поведінкові прототипи, а UI-дизайнер допомагає пояснити людині, як скористатися продуктом.

Сучасними тенденціями UI/UX концепції при розробці вебсайтів є:

1. Чітка структурованість сайту. Відсутність безладного контенту та нав’язливих банерів, чистота і впорядкованість позитивно впливає на ефективність. Доступність та зручність для використання є пріоритетними (відповідальність лежить на UX-проектванні).

2. Логічна навігація. Якісно спроектований вебсайт має забезпечувати просту, зручну та логічно розташовану навігацію. Якщо користувачам доводиться здогадуватися і наважання шукати те, що потрібно – вони скоріш за все покинуть сайт, що негативно вплине на конверсію (відповідальність лежить на UX-проектуванні).

3. Оригінальність наповнення. Ефективний вебсайт розробляють з урахуванням потреб цільової аудиторії. Контент має приваблювати та викликати інтерес користувачів, залучати їх до взаємодії, а також мотивувати поділитися відповідним гіперпоширенням (відповідальність лежить на UI-проектуванні).

4. Яскравий дизайн. Якісний сайт розробляють на основі індивідуальності та потреб цільової аудиторії. Продуманий дизайн забезпечує високу інтеграцію з брендом компанії (відповідальність лежить як на UI- так і на UX-проектуванні).

Характерною рисою для тенденцій UI/UX дизайну є постійний розвиток. Саме тому основною вимогою в роботі дизайнера є гнучкість та невинний моніторинг актуальних трендів в сфері веброботи.

Список літератури

1. Основні тренди веб-дизайну в 2021 році. 2021. URL: <https://webdevandseo.com.ua/> (Дата звернення: 12.11. 2021).
2. Як створити веб-сайт, який продає в 2021 році. 2021. URL: <https://rubika.com.ua/> (Дата звернення: 25.10. 2021)
3. Aarron Walter. Designing for emotion. A Book Apart. 2011. URL: <http://index-of.co.uk/Programming-Library/> (Дата звернення: 25. 10. 2021)
4. Steve Krug. Don't make me think. Revisited. A common sense approach to web and mobile usability. 2014. URL: <http://degas.en.kku.ac.th/courses/198473/resource/Don't%20make%20me%20think%20revisited/> (Дата звернення: 25. 10. 2021)

Катерина Гаврилаш
Науковий керівник – проф. Скаб М. С.

Переносне вживання фемінітивів у сучасній українській мові

Українська мова налічує чимало полісемантичних слів, з-поміж яких – і фемінітиви, що можуть бути вжиті у переносних значеннях. Відповідно можливими вважаємо як класифікацію фемінітивів – назв жінок за родом діяльності, за професією, за суспільним статусом, за місцем проживання, національністю тощо, так і класифікацію утворених від них переносних значень за трьома способами перенесення, а саме: за подібністю (метафоричне), за суміжністю (метонімічне), за функцією. Мета цього дослідження полягає в аналізі вживання переносних значень фемінітивів, що здійснюються за допомогою різних типів переносу, встановленні закономірності таких переносних вживань слів, простеженні шляхів їх витворення.

Переносні значення слів жіночого роду дедалі більше доповнюються та вдосконалюються внаслідок розширення та звуження лексичних значень. До того ж, окрім явища полісемії, трапляється поява й використання слів, котрі виступають омонімічними до фемінітивів.

Появу переносних значень можемо проілюструвати такими прикладами: *абітурієнтка* (первинне значення – це «та, хто вступає до вищого або середнього спеціального навчального закладу»; похідне від первинного значення – «спортсменка, уперше допущена до участі в якомусь змаганні, конкурсі») [2, с. 2] Тут маємо назву за суспільним статусом, а перенесення відбулося за подібністю (метафоричне).

Можемо припустити перенос значення за суміжністю у слові *курсантка*, де першим виступає значення – «слухачка курсів», а другим – «вихованка військового училища» [2, с. 599].

Перенесення за функцією фіксуємо у слові *кухарка*, що означає «фахівчиня з кухарської справи» та «служниця або наймичка» [1, с. 274]. По суті, обидва значення поєднує тотожність функцій, ролей, пов'язаних з родом діяльності жінки.

Щодо переносних значень, які існують в омонімії з термінами [3, с. 87], то найпродуктивнішою виявилася класифікація слів за національністю та місцем проживання: *американка, болгарка, гуцулка, канадка, киянка, полька, українка, угорка, циганка* тощо. Такі фемінітиви на позначення жіночого населення в різних країнах найчастіше стають омонімами до предметів, елементів одягу, інструментів, ігор, різноманітних сортів і т. п. Так, *американка* означає ще й «один із видів гри у більярд» та «парі, за умовою якого той, хто програв, повинен виконати будь-яке бажання іншої сторони» [2, с. 25]. Слово *болгарка* є також «назвою електричної пилки» [2, с. 91]. Фемінітиви *угорка* та *українка*, окрім свого первинного значення, ще мають інше: «сорт сливи, плоди якої мають видовжену форму» [2, с.1495], та «сорт озимої пшениці» [2, с.1502] відповідно. Виокремлено й лексеми на позначення верхнього одягу та головного убору: *канадка* – 1) «жителька Канади», 2) «куртка на хутрі з капюшоном» [2, с. 518]; *панамка* – 1) «жителька Панами», 2) «літній капелюх із широкими крисами, плетений або зшитий з тканини» [2, с. 880].

Отже, переносні вживання назв осіб жіночого роду витворюються внаслідок трьох типів перенесення лексичних значень: за подібністю, за суміжністю та за функцією. Метафоричні переноси виявилися найпродуктивнішими серед фемінітивів, також трапляються за функцією та за суміжністю. Явище омонімії яскраво представлено у словах на позначення національності та місця проживання жінки, що зіставляються з назвами різноманітних предметів, пристроїв, речей і навіть рослин.

Список літератури

1. Брус М. П. Фемінітиви в українській мові: генеза, еволюція, функціонування: монографія. Івано-Франківськ: ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», 2019. 440 с.
2. Бусел В. Т. Великий тлумачний словник сучасної української мови: 250000. Київ; Ірпінь: Перун, 2005. VIII, 1728 с.
3. Вакуленко, Максим Олегович. Декілька зауваг щодо фемінітивів в українській мові. *Вісник Національної академії наук України*. 2018. № 1. С. 86–89.

Маріанна Глібчук
Науковий керівник – асист. Мельничук Ю. Г.

Аспекти висвітлення теми домашнього насильства в українських інтернет-виданнях

Тема домашнього насильства є доволі гострою та як ніколи актуальною для українських інтернет-видань, оскільки прояви насильства та жорстокості в сім'ї несуть в собі небезпеку не лише руйнації миру та гармонії в родині, а й виступають однією з причин злочинності в суспільстві загалом.

Те, що засоби масової інформації є представниками четвертої влади, відводить їм важливу роль у формуванні та сприйнятті соціальної реальності, а також надає можливість на конкретних прикладах пропонувати прийнятні шляхи запобігання побутовим злочинам.

У сучасному інформаційному просторі більшість інтернет-видань уникають теми домашнього насилля, оскільки бояться некоректно висвітлити інформацію. Але ті онлайн-ЗМІ, які звертаються до даної теми, зазвичай подають її у вигляді поліцейських звітів, коротких заміток про скоєння побутових вбивств, бійок. Наприклад: «Зарубав сокирою дружину та доньку: у Луцьку за вбивство затримали чоловіка» [2].

Часто в таких матеріалах ще подають статистику на зразок: «В 2020 році надійшло 180 921 звернення про домашнє насильство від жінок 27 676 – від чоловіків та 2 756 – від дітей» [3].

Якщо в першому прикладі подається звичайний поліцейський звіт про вчинення побутового вбивства, то в другому наприкінці матеріалу розміщують інформацію про те, куди звертатися у випадку домашнього насилля.

Таке поверхнєве висвітлення даної теми в ЗМІ призводить до того, що домашнє насильство знецінюється в суспільній свідомості, що потім перетворюється в байдужість до сцен насильства в реальному житті.

Важливо, щоб журналісти, які займаються поширенням інформації на дану тему або цікавляться законодавством, яке регулює питання домашнього насильства, писали не лише про

самі випадки, а й про те, що може допомогти в боротьбі з ними: про державну політику з питань запобігання та протидії домашньому насильству, про важливість підписання та ратифікації Стамбульської конвенції, про її переваги та цілі.

Також значну увагу слід приділити й організаціям та платформам, які займаються захистом, допомогою та наданням консультацій постраждалим від домашнього насильства, таким як: Ла Страда, Біла Стрічка, платформи «Розкажи мені», «Мені здається». На сайті будь-якої з цих організацій можна знайти інформацію щодо того, як слід діяти в таких випадках, куди звертатись, як захиститись, запобігти цьому і т. д.

Варто не забувати й про всесвітній день боротьби за ліквідацію насильства проти жінок, адже це може слугувати інформаційним приводом, оскільки протягом цього дня відбувається чимала кількість заходів, присвячених протидії домашньому насильству. 25 листопада 2021 р. вкотре відбулася велика кількість акцій у різних містах країни та було представлено додаток для постраждалих від домашнього насильства.

Засоби масової інформації мають значний вплив на суспільство, тому не варто уникати та замовчувати випадки домашнього насильства, адже це більш злочинно, ніж невдало їх висвітлювати.

Список літератури

1. Стамбульська конвенція: інструмент для посилення боротьби з насильством стосовно жінок та домашнім насильством в Україні (2018-2020). [Електронний ресурс] URL: <https://rm.coe.int/vaw-media-guidelines-ukrainian/1680a077ec>
2. Зарубав сокирою дружину та доньку: у Луцьку за вбивство затримали чоловіка [Електронний ресурс] URL: <https://www.unn.com.ua/uk/news/1937103-zarubav-sokiroyu-druzhinu-ta-donku-u-lutsku-za-vbivstvo-zatrimali-cholovika>
3. Луценко Євгенія. В Україні зафіксували понад 200 тисяч звернень про домашнє насильство у 2020 році [Електронний ресурс] URL: <https://hromadske.ua/posts/v-ukrayini-zafiksuvali-ponad-200-tisyach-zvernen-pro-domashnye-nasilstvo-u-2020-roci>

Анастасія Гнатюк
Науковий керівник – доц. Маркуляк Л. В.

Персоносфера новели Аркадія Любченка «Два листи»

Творчість Аркадія Любченка довгий час залишалася поза контекстом історії української літератури. Творчість цієї видатної особистості викликала великий інтерес у дослідників лише наприкінці ХХ століття у зв'язку із зверненням до літературного життя 1920-х років після здобуття Україною незалежності [3]. Письменник віддавав перевагу малим формам: оповіданням, новелам, а також писав оригінальні новаторські романи [1].

Назва новели «Два листи» задає сюжетний розвиток твору. Формою розповіді автор обирає листування, тому джерелом характеристики персонажів є листи. Сюжетна основа новели доволі проста, хоча й несподівана: лист потрапляє до рук псевдоадресата. До того ж читач не відразу здогадується, кому насправді адресований лист. Михайло Шурга, який є сусідом адресата листа, пов'язує всі елементи дії, створює фон подій і часу, дізнається багато нового про свого покійного сусіда з листа.

Образ Миколи Скляренка постає з листа його подруги дитинства та листа-відповіді сусіда Михайла Шурги. Лист героїні новели виконує не тільки функцію повідомлення про події, він налаштовує на просту, відверту розмову з другом дитинства. Авторка листа намагається зрозуміти, чим наповнене життя її друга Миколи, адже вони не бачились багато років. Героїня прагнула донести до свого листовного візаві, друга дитинства, свої емоції, свій душевний стан. Її лист сповнений позитивних емоцій, оптимістичного тону, повтор «Пам'ятаєш?!» слугує очікуванням відповіді. Асоціативний флешбек допомагає відновити події минулого життя друзів дитинства. Важливі деталі: місце дії, обставини, запах, звук і особливо квіти в тексті новели символізують загальний настрій героїні, яка позитивно сприймає пореволюційну дійсність. Натомість адресат постає в її спогадах людиною, яка шукала себе в новому часі; за її словами, він «хитався, хитався і врешті хитнувся. І знову якось чудно, навпіл,

немовби сюди, немовби ще трохи й туди» [2, с. 242]. Через цю коротку репліку ми краще розуміємо, чому Микола Скляренко зробив саме такий вибір: покінчив життя самогубством, про що ми довідалися з листа-відповіді, якого написав Михайло Шурга. Скупі характеристики образу Миколи Скляренка, подані у двох листах, виказують невпевненість адресата, натомість адресантка постає активною, рішучою, вольовою та цілеспрямованою людиною. Вона може сприймати світ з усіма його недоліками і вірити в краще життя, незважаючи на всі перипетії долі.

Достеменно невідомо, як би розвивалися події, якби героїня відправила листа раніше: можливо, таке «відлуння» зі світу дитинства врятувало би Миколі Скляренку життя.

Упродовж усієї новели письменник кілька разів подає портрет Михайла Шурги. До того ж автор простежує душевний стан цього персонажа до і після прочитання листа. Тому фінал новели містить особливий акцент: випадковий свідок зізнань життєвих доль – Михайло Шурга вирішує знищити обидва листи, аби не засмутити авторку листа страшною звісткою про самогубство її друга дитинства: «...він вийняв обидва листи, дивлячись кудись убік, додумуючи якусь свою думку, подер їх обидва на дрібні шматочки, знищив назавжди, без вороття» [2, с. 245].

Список літератури

1. Любченко А. Вертеп (повість). Оповідання. Щоденник. 2005. 464 с.
2. Любченко А. Вибрані твори. 1999. 520 с.
3. Ткачук М. Наративні моделі українського письменства. 2007. 464 с.

Марина Горбатюк
Науковий керівник – проф. Скаб М. С.

Теоніми у зверненому мовленні героїв роману-панорами М. Матіос «Букова земля»

Активне використання вокативів-теонімів – характерна риса авторського стилю М. Матіос.

У романі-панорамі відображено традицію звертання на *ти* до Бога та Богородиці. Другоособовість у творі виражена займенником *ти*+ граматичними категоріями дієслова (**Боже, ти ж не зрівняєш гори трупів із вершинами гір Кирлибаби?! [1, с. 195]**) або тільки граматичними категоріями дієслова (**Матінко Христова, стань на порятунок тих, хто не мав заступництва ні від кого... [1, с. 16]**). Традиція «тикання» до Бога свідчить про те, що в давнину семантику поваги граматично не передавали [див: Миронюк 1993], «викають» до нього лише підлеглі – янголи: **Отче... – у голосі Білого Ангела відчувалася невпевненість. – Ви хочете мати подвійний контроль над кожною людиною? [1, с. 34]**.

Впадає в око перенесена із релігійного стилю синонімія звертань. Базовими лексемами у звертаннях до Бога є іменники *Боже, Господи, Отче*. Їх значення можуть розширювати або доповнювати прикметники. У ролі синоніміїчних номінацій функціонують субстантиви *Великий, Всемогутній*: **Чи тобі зверху не видно нас, Боже? Чи тобі не жаль, **Всемогутній**? [1, с. 194]; ...люди разом із кіньми в снігу, як у пропасті, впали, і чорними дрібними фасулинами волають до тебе із передсмертних снігових могил: спаси нас, **Великий**... [1, с. 194]**.

У звертаннях до Богородиці фіксуємо лише двокомпонентні найменування *Діво Маріє, Матінко Божа, Матінко Христова*. Наприклад, **Матінко Христова, стань на порятунок тих, хто не мав заступництва ні від кого... [1, с. 16]**.

Героями роману-панорами є два янголи. Авторка не називає їхніх імен – у зверненій мові фіксуємо лише загальні назви адресата мовлення. У творі функціонують такі форми звертання: – *Бог до ангелів*: складена номінація *ангели мої*; контекстуальні синоніми метафоричного походження: однослівні вокативи

друже, лукавцю, багатослівні найменування адресата/-ів мовлення *слуги мої, слуго людини, мій дорогий ревізоре*;

– *Ангели один до одного*: однослівна номінація *brate*.

Персонажі можуть звертатися до двох (і більше) адресатів, щоб одночасно заручитися підтримкою кількох заступників: ***Господи Боже, Ісусе Христе, Діво Маріє, Матінко Христова, Великий Творче і всі-всі боги***, до кого люди звертають молитву і засмучений погляд у часи найбільшої скрути! [1, с. 498].

Вокативи-теоніми можуть переходити у вигуки. Персонажі роману-панорами активно послуговуються делексикалізованими номінаціями адресата мовлення: ***Боже***, *його мама така сама красива, як ця біла панія, але вона не має такого блискучого вбрання...* [1, с. 199]; *І раптом – Діво Маріє – невже!* [1, с. 79].

Досить поширеними явищем є використання фразеологізованих (вигукових) звертань з іменниками *Господи* та *Боже*. Вони поєднані з дієсловами наказового способу в першій особі однини: *І кучер весело цьвохає батогом у повітрі – та так, щоби, боронь Боже, не дісталося кінським спинам* [1, с. 120]. Не у всіх випадках можна застосувати схему «імператив у 1 особі однини + вокатив» для вирізнення фразеологізованих звертань. Такі номінації формально виражені кличним відмінком, але позбавлені первинного суб'єктно-адресного значення. Якщо іменна частина в реченні відокремлена комами та виражає зверненість до адресата мовлення – це власне звертання: *Та й Василькові вділи, Господи, здоров'я і віку...* [1, с. 66]; ***Дай, Боже***, *вам здоров'я, пани офіцери* [1, с. 188].

У звертаннях до Бога та Богородиці, вжитих Марією Матіос у романі-панорамі «Букова земля» яскраво відтворено традиційні уявлення українців Буковини про особливості комунікування з вищими силами.

Список літератури

1. Матіос М. Букова земля. Роман-панорама завдовжки у 225 років. Вид. 3-тє. Київ: А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2019. 928 с.
2. Миронюк О. М. Історія граматичних засобів вираження ввічливості в українській мові. *Мовознавство*. 1993. № 2. С. 55–63.

Діана Григорійчук
Науковий керівник – проф. Шабат-Савка С. Т.

Питальне речення як компонент газетного дискурсу

Газетний стиль, який вирізняється з-поміж інших жанрових виявів публіцистики своєю точністю та логічністю викладу, чіткістю синтаксичних конструкцій, виразною сугестивністю, спланованим використанням засобів емоційності та експресивності, постійно привертає увагу дослідників. Його досліджували Д. Баранник, П. Дудик, М. Жовтобрюх, Л. Мацько, Н. Леонова, В. Русанівський, М. Степаненко та ін.

В умовах сьогодення важливим, на нашу думку, є дослідження газет національно-патріотичного характеру, що здійснюють безпосередній вплив на читача своїм правдивим словом, закликають, виховують, скеровують і коригують поведінку. Потужну роль у цьому аспекті виконує культурологічний тижневик «Слово Просвіти», що слугує джерельною базою нашого дослідження.

Вивчення функцій тих або тих синтаксичних конструкцій увиразнює їхні можливості виражати наміри автора в статті, у репортажі, у замітці тощо. Зокрема, питальні речення створюють стилістичний ефект у газетах. Як зауважує С. Шабат-Савка, «використання питальних висловлень у публіцистиці зумовлене їхньою стилістичною функцією, валентнісними можливостями слугувати засобом активізації та зосередження уваги співрозмовника на тому чи тому факті, на якійсь події» [2, с. 216]. Пор.: *Як стати зіркою?* (2, № 7, с. 14); *Що ви думаєте про Україну?* (2, № 7, с. 7); *Російська провокація чи європейська змова?* (2, № 8, с. 3).

На думку І. Вихованця, «питальні речення містять запитання, що спонукають співрозмовника до відповіді. Їх комунікативне завдання полягає не у передаванні інформації, як у розповідних реченнях, а у спонуканні до отримання потрібної інформації» [1, с. 145]. Первинна функція питальних конструкцій, як відомо, спрямована на одержання конкретної інформації, вторинна – на вираження емоцій, оцінок, ввічливого спонукання, експресивного ствердження чи заперечення. Утім, у газетному дискурсі питальність репрезентує свій вторинний потенціал.

За нашими спостереженнями, це власне-риторичні запитання, що актуалізують проблему, яка потім аналізується та розгортається автором у газетному тексті, напр.: *Слово про кінець часів або чи людство було попереджено про нинішню біду?* (2, № 2, с. 10). Подекуди питальні речення такого зразка містять прямі звертання, що виконують функцію естетичного впливу на адресата, передають експресію повідомлюваного, пор.: *Та й що ми знали, уже сьогоднішні сивочолі діди, про ту героїчну боротьбу українців у часи становлення Української Народної республіки?* (2, № 8, с. 5).

У газетному дискурсі питальні висловлення реалізують і власне-питальну семантику: проблема названа, проте відповідь – за адресатом мовлення. Напр.: *Чи потрібні Україні високоосвічені вчителі і якісні підручники?* (2, № 16, с. 2); *Свобода в роботі чи самостійна державність?* (2, № 6, с. 2). За допомогою таких питальних конструкцій адресант газетного дискурсу загострює увагу адресата на необхідній інформації, спонукає до роздумів.

Питальні висловлення слугують засобом створення емотивності та експресивності газетного дискурсу. В такому разі спостерігаємо нанизування питальних речень, фіксуємо конструкції питальності з кількома розділовими знаками, як-от: *Що скажеш!?* *Тут?..* (2, № 6, с. 9); *Офіційний суржик: чи має право на існування це гидотне явище* (2, № 12, с. 6). Питальні речення часто виформовують діалогічні моделі, слугуючи реплікою стимулу, пор.: – *У що вірите?* – *В Україну. Україна – понад усе* (2, № 6, с. 11); функціують як заголовки, пор.: *Наука в університетах: що далі?* (2, № 1 – 2, с. 2).

Отже, питальні висловлення – яскравий маркер активізації уваги адресата на важливій інформації, засіб експресивності та емоційності газетного дискурсу.

Список літератури

1. Вихованець І. Р. Граматика української мови: Синтаксис. К. : Либідь, 1993. 368 с.
2. «Слово Просвіти» – культурологічний тижневик / гол. ред. М. І. Цимбалюк. 2020.
3. Шабат-Савка С. Т. Українськомовний питальний дискурс : монографія. Чернівці: ЧНУ ім. Ю. Федьковича, 2019. 332 с.

Діана Грекул
Науковий керівник – доц. Костик В. В.

Образ матері в українських соціально-побутових піснях

Образ матері є символом добра на землі. Це символ Батьківщини, народ якої дарує теплі почуття, свою любов.

У народній поезії мовний образ матері є одним із ключових: через нього проходить інтимний світ людського досвіду, родинних зв'язків, побутової етнокультури, морально-етичних цінностей національного життя.

У мові усної народної творчості відображені складові архетипу матері, що, на нашу думку, найбільше відтворює світогляд українців. У ньому втілено ідеал жінки-матері як втілення найвищих моральних цінностей: доброти, відданості, любові, працьовитості, милосердя, турботи тощо.

Семантичні компоненти архетипу *мати* розкриваються в контекстній сполучуваності, що пов'язана з основними побутовими комунікативними ситуаціями. У народній уяві *мати* є уособленням мудрості, життєвого досвіду. До неї звертаються за порадою у різних складних ситуаціях, їй довіряють і на її думку зважають.

Для української народної пісні характерний асоціативний зв'язок *матір – батьківщина*, в якому втілено суспільну роль жінки. Оптимістичним настроєм, що втілюється в паралельному вживанні імперативів *не плач, не журися* та дієслівних форм майбутнього часу *буду живая, буду щаслива*, сповнені рядки, у яких лірична героїня, перебуває на чужині.

Асоціативний ряд *мати-вітчизна* нерозривно пов'язаний з мотивом розлуки. Мінорний настрій таких народних пісень підкріплюється віддаленим порівнянням образу іншої сторони як уособлення самотності та образів вишневого саду, солов'я, що традиційно символізує хату, Україну [2].

У свідомості українців укорінений архетипний зв'язок *мати – страждання*, актуалізований у народнопісенних контекстах у

символічних порівняннях з *пташечкою*, *голубкою*, *зозулею*. Традиційно пtiця уособлює жінку, яка вболіває за свою дитину.

Образ матері-плакальниці, сповнений суму, печалі, створений контекстуальним оточенням, зокрема атрибутивною сполукою *дрібні сльози*: *Ой, високі явороньки, / Може, не вернеться... ой, сушіть дрібні сльози / Ви моїй матері* («Ой, високі явороньки»); *Не плач, не плач, стара мати, дрібними сльозами:/ скоро буде перемога тай за нами* («Цвіла, цвіла калинонька»).

Мотив чекання у народнопісенних контекстах визначають дієслова *ждала, стала плакати, вийшла, стала, виглядає, проводить, виряджати, плакати* тощо: *Росла трава, росла/ Та й посухати стала;* / *Ждала, ждала мати дочку / Та й плакати стала* («У неділю рано»); *Росла, росла травиченька/ Та й посухати стала,* / *Ждала мати з війська сина / Та й плакати стала* («Ой, у полі могила»); *Вийшла стара мати, / Стала коло хати – / Виглядає сина / Из війни додому* («Ой, на горі огонь горить»).

Ще один образний компонент прасемантики слова *мати* в українській народній поезії – відданість, вірність й безмежна любов до дитини. Таке уособлення чеснот жінки-матері простежується в пісенних рядках, основним мотивом яких є чекання сина з військового походу. У таких контекстах зіставлення *мати* – *тополя* імплікує і внутрішній, і зовнішній стан істоти, при цьому поглиблюється зміст рослинного символу: *тополя* стає уособленням зажури, смутку: *Ой у полі тополеньку / Вітер колихає, / А під нею стоїть мати, / Сина виглядає* («Ой, у полі тополеньку...») [1, с. 218-223].

Мовні засоби, що конкретизують образне наповнення архетипу *мати*, передають семантику спорідненості, переживання, відповідальності за долю дітей та рідної сторони. Народнопоетична творчість зберігає прадавнє асоціативно-образне сприйняття матері.

Список літератури

1. Дмитренко М. Українська фольклористика: акценти сьогодення. Київ: Сталь, 2008. 236 с.
2. Потапенко О. І., Дмитренко М. К., Потапенко Г. І. Словник символів. Київ: Ред часоп. «Народознавство», 1997. 156 с.

Анастасія Гушул
Науковий керівник – асист. Раренко Л. А.

Подкасти про журналістику в Україні

Вперше світ дізнався про подкаст в 2004 році. Сам термін вигадав журналіст The Guardian Бен Хаммерслі, поєднавши слова iPod та broadcast. Менш ніж за два десятиліття подкастинг перетворився на величезну індустрію з сотнями мільйонів слухачів по всьому світу, зокрема й в Україні.[1] І на це є свої причини. По-перше – зручність, їх можна слухати будь-де, в будь-який час та навіть завантажити на свій гаджет. І, по-друге – різноманітність платформ: YouTube, Apple Podcasts Spotify, Google Подкасти та інші.

Тематика українських подкастів достатньо широка: психологія, історія, культура, література, музика, технології, суспільство та політика, медіа та бізнес. Зокрема, є кілька й про журналістику.

«МедіаПрактики» – подкаст від TheUkrainians про українські медіа. «Впродовж 20 тижнів ми поговоримо про бізнес-моделі успішних медіа-проектів, про особливості створення локальних і нішевих медіа, про можливості VR та відео 360 для ЗМІ, про перспективи друкованих журналів та онлайн-радіо, а також про інструменти, які варто використовувати медійникам, аби створювати якісні та сталі медіа», – пишуть автори на своєму сайті.[2] Проект виходив у 2018 році і налічує 20 випусків тривалістю в середньому до 1 години.

Наступний подкаст «ЖурфакТи» в якому студенти-журналісти з усієї України діляться своїми історіями про навчання, обговорюють актуальні виклики та пропонують свої ідеї щодо їх вирішення. «Ми прагнемо, аби навчання в університетах було ефективнішим і якіснішим. А вам, як завжди потрібні факти», – що пишуть про себе в описі проекту на платформі Google Подкасти.[3] Продукт почав виходити у 2021 році і налічує 10 випусків тривалістю близько 20-30 хвилин.

«Поредачим» – подкаст про редактуру, тексти, роботу в медіа та контент-маркетинг. «Ведучий бере інтерв'ю у копірайтерів, редакторів і комерційних письменників. Він просить їх розпові-

сти про напрацювання досвіду, успіхи та невдачі в кар'єрі».[4] На разі вийшло 23 випуски тривалістю 40 хв. – 1,5 год.

«На старт. Увага. Медіа!» – серія подкастів про медіа. «Наші спікери розповіли про те, що не просто цікаво, а необхідно знати кожному, аби ширше зрозуміти медійний та інформаційний світ. Стати стійкішим, захищенішим, вимогливішим», – пишуть про себе автори подкасту.[5]

Останній подкаст з переліку «Усе це - журналістика» розповідає про історію української журналістики від 1991 до сьогодні. «У ньому ви дізнаєтесь про те, яку ціну має кожне слово та який вплив журналістика має на суспільство».[6] На разі вийшло 2 випуски в сумі тривалістю 9 хвилин.

Підсумувавши, можемо зробити висновок, що подкасти на тему журналістики тільки починають створюватись та просуватись на медіапросторі. Однозначно, вище перелічені продукти мають важливу роль для тих, хто цікавиться темою та хоче бути ще більш обізнаним в ній.

Список літератури

1. Ольга Дубенська. Як розвивається ринок подкастів в Україні та світі URL: <https://adsider.com/ua/poslukhay-mene-yak-rozvyvaietsia-rynok-podkastiv-v-ukraini-ta-sviti/>
2. TheUkrainians. Медіа практики URL: <https://theukrainians.org/media/>
3. ЖурфакТи URL: <https://podcasts.google.com/feed/aHR0cDovL3Jzcy5jYXN0Ym94LmZtL2V2ZXJlc3QvMjU2Y2VjNDMyYWI0NDdiMjkwNGMxNWYyMGU1MjcyOWEueG1s>
4. На старт. Увага. Медіа! URL: <https://podcasts.nv.ua/ukr/podcast/277-na-start-uvaha-media.html>
5. Bazilik URL: <https://bazilik.media/slukhaj-siudy-10-podkastiv-dlia-kreatyvnykiv-ta-komunikatsijnykiv/>
6. Усе це – журналістика URL: <https://podcasts.google.com/feed/aHR0cHM6Ly9mZWVkc3QvMjU2Y2VjNDMyYWI0NDdiMjkwNGMxNWYyMGU1MjcyOWEueG1s>

Юлія Гулейчук
Науковий керівник – проф. Бунчук Б. І.

Художні особливості поетичних творів Валентини Буняк

Поетична творчість Валентини Буняк, уродженки села Довгопілля, не була об'єктом дослідження літературознавців. Не вивчені також художні особливості віршованих творів поетеси.

Мета роботи – висвітлити аспекти поетики авторки на основі аналізу віршів, які увійшли до збірок «Дочка гір» (2018), «Мамина криниця» (2019), «Весняні передзвони» (2020).

Поетична творчість Валентини Буняк в аспекті поетики доволі багатогранна. Найвиразнішими елементами лексичного рівня її творів є діалектизми. Наведемо низку прикладів:

Борше – поквапом, скоріше: «*Несеи води свої борше З Яровиці та Гриняви*» [1, с. 69].

Гибіти – втрачати силу, пропадати, зазнавати труднощів унаслідок чогось, страждати, терпіти знуцання: «*Рідний край не гибіє*» [2, с. 11].

Пацьорки – бісер, дрібні різнокольорові намистинки, що широко використовують вишивальниці та різьбярі: «*За пацьорки твої кольорові*» [2, с. 20].

Габи – те саме, що й: барани, баранці, бархани: «*Купається в габах та вроді*» [2, с. 21].

Днина – день: «*Такою гарною буває днина, Що на очах все в горах оживає*» [2, с. 24]; «*Благословенний час і днина, Прожити в горах, як в раю*» [2, с. 93].

Файно – гарно. Добре. На високому рівні: «*Запахи тут такі файні У сонячну днину*» [2, с. 97].

Ватра – багаття, вогнище, вогонь: «*У колибі горить ватра, Роблять сир та бринзу*» [2, с. 97].

Кичера – стрімка гора, заросла лісом: «*Засміялися в горах кичері – Скоро дощик подарує водички*» [2, с. 101].

У книгах поетеси трапляється чимала кількість епітетів, які наповнені додатковим смисловим навантаженням. За класифікацією Л. Мацько, поетеса найчастіше вживає традиційні або

постійні епітети: *славний поет, калинове намисто, зелений гай, широкий степ, дерев'яні ворота, милий край, високі скали*. Виявлено чимало кольористичних епітетів першого та другого порядку: *зелений ліс, багряне листя, синя річка, червоні квіти*. Значно меншу кількість складають одоративні та емотивні епітети: *холодна вода, солодкий сон, гарячі сльози, веселі люди, палке кохання*.

Важливими також є порівняння. Авторка вдається до простих порівнянь, що утворені за допомогою таких сполучників: як, ніби, мов, немов, наче: *В'ється, наче змійка* [2, с. 21], *Гордо будуть красуватись, Як на річці перша крига* [2, с. 27], *Гори міняються, ніби пульсує десь кров* [3, с. 8], *Любила я весну, як любила маму і тата!* [3, с. 44].

Валентина Буняк часто використовує перенесення людських ознак і властивостей на неживі предмети (уособлення): *Теплий вітер заграє файно* [1, с. 41], *Промінці затанцювали* [2, с. 57], *Хмарки купаються* [2, с. 59], *Ліс посміхається* [3, с. 10], *Струмочок чекає* [3, с. 16].

У віршах також наявні власне метафора, символ, літота. Їх не багато, але вони суттєво впливають на художній рівень творів.

Отже, у поезії Валентини Буняк є значна кількість діалектизмів та тропів, що позначені індивідуальним сприйняттям автора.

Список літератури

1. Буняк В. Ю. Дочка гір. Чернівці: Видавничий дім «РОДОВІД», 2018. 80 с.
2. Буняк В. Ю. Мамина криниця. Чернівці: Видавничий дім «РОДОВІД», 2019. 148 с.
3. Буняк В. Ю. Весняні передзвони. Чернівці: Видавничий дім «РОДОВІД», 2020. 124 с.
4. Гавук П. Д. Тлумачний словник гуцульських говірок. Косів: Писаний Камінь, 2017. 296 с.

Діана Данилюк
Науковий керівник – доц. Пазюк Р. В.

Фотоесе як жанр візуального сторітелінгу

Мистецтво розповідати історії – прерогатива не лише текстового опису дійсності, а й фотографії. Деякі з жанрів журналістики, зокрема фотоесе, зосереджуються саме на повноцінному сторітелінгу за допомогою світлин. Однак питання трактування та класифікування цього фотожанру досі спричиняють певні розбіжності в інтерпретації поміж дослідниками.

Наукове дослідження жанрової структури журналістики розпочалося з 1926 року, про що зокрема згадує С. Горевалов [1, с. 103]. З-поміж численних наукових звершень найбільш ґрунтовними та всебічними видаються праці групи польських дослідників, здійснених під керівництвом К. Вольного-Зможинського. Саме їм належить найбільш релевантне, на нашу думку, визначення поняття фотоесе: «це розповідь за допомогою цифрових матеріалів, яку сьогодні вважають революцією в медіа». Фотоесе відрізняється від репортажу прагненням авторського висвітлення дійсності з використанням спеціальних засобів вираження та монтажу. Дослідник зазначив: «жанровий формат емоційно впливає на реципієнта» [5, с. 53–55].

Австралійські вчені Г. Кейпл та Д. Нокс у праці «Галереї онлайн-новин, фотожурналістика і фотоесе» зауважили, що «зображення мають бути зв'язаними не лише з об'єктом зйомки, але й одне з одним так, щоб утворювати цілісний підсумок» [2, с. 213]. Науковці акцентують, що кожен знімок має нашаровувати наратив, але й водночас бути повноцінним індивідуальним витвором [2, с. 214].

На практиці їх міркування неодноразово підтверджували українські і зарубіжні журналісти. Найновіша нині публікація в цьому жанрі – «Туризм рятує Омалу в Грузії від забуття», опублікована в онлайн-версії газети «The Guardian» [3]. Світлини підкріплені поясненнями та коментарями зображених на фото місцевих жителів. Матеріал передає цілісну історію та відповідає сформульованим жанровим ознакам.

Схоже за змістом фотоесе «Життя в Озарку» створила Т. Фондрієс. Авторка побудувала історію на фотографіях, знятих упродовж кількох років, що дозволило ширше передати атмосферу життя в американському містечку. Важливою характеристикою матеріалів Т. Фондрієс є дотримання умов емоційності кадрів та «справжності» сцен [4].

Жанр фотоесе видається доволі перспективним в контексті еволюції інтернет-медіа та більшої можливості публікацій зображень, ніж в газетах чи журналах. Технологічні можливості сучасних онлайн-ЗМІ дозволяють публікувати велику кількість світлин з відповідними текстовими доповненнями в зручній для користувача формі. Натомість для друкованих медіа такі публікації є економічно не вигідними.

Список літератури

1. Горевалов С., Зикун Н., Стародуб С. Фотожурналістика в системі засобів масової комунікації: єдність слова і зображення. *Навчальний посібник*. Київ. 105 с.
2. Caple H., Knox J. Online news galleries, photojournalism and the photo essay. *Visual Communication 2012 11*: 207. University Nebraska Libraries. P. 205-236.
3. Ifrah T., Beard N. Tourism rescues Omalo, Georgia, from oblivion – photo essay. *The Guardian*. URL: <https://www.theguardian.com/travel/2021/nov/26/tourism-rescues-omalo-georgia-from-oblivion-photo-essay> (дата звернення: 27.11.2021).
4. Fondriest T. Ozark life. A photo essay of the intimate beauty of daily life in rural Arkansas. *The Bitter Southerner*. URL: <https://bittersoutherner.com/ozark-life-arkansas-terra-fondriest> (дата звернення: 27.11.2021).
5. Wolny-Zmorzyński K., Morawiecki J., Urbaniak P. Gatunki dziennikarskie w Europie. Wstęp do genologii porównawczej. Wrocław. S. 53-58.

Катерина Данилюк

Науковий керівник – асист. Мельничук Ю. Г.

Висвітлення в журналістських матеріалах депресивних станів: як не порушити стандарти

Соціальна проблематика залишається однією з найважливіших в контексті громадського дискурсу. Наше суспільство звикло недооцінювати важливість психічного здоров'я, на відміну від фізичного. У багатьох країнах світу проблемам психічного здоров'я приділяється недостатньо уваги з боку держави. Україна не є виключенням.

Численні публікації про погіршення ментального здоров'я під час пандемії, збільшення кількості онлайн-платформ для психологічної допомоги та навіть боти, які забезпечують підтримку у важкі моменти, свідчать, що зараз журналісту, як ніколи, важливо розуміти актуальність та специфіку роботи з темами психічних захворювань, зокрема депресивних станів.

Згідно з даними ВООЗ депресія – найпоширеніший психічний розлад, від якого потерпають майже 300 мільйонів людей у світі.

Розлади психічного здоров'я коштують світовій економіці 1 трлн доларів щороку, – такі результати демонструє дослідження, яке було опубліковане у *The Lancet Psychiatry* [2].

Саме ЗМІ знайомлять нас з людьми, з якими ми зазвичай не взаємодіємо. Постійний потік даних дає нам безперервні соціальні сигнали про природу людей, котрі відрізняються від решти – унаслідок певної хвороби, особливостей розвитку і т. д. Зображення засобами масової інформації тих, хто має психічні розлади, часто сповнені стигматизації або тривіалізації. Усі види медій – телебачення, журнали, газети та соціальні мережі – зазнають критики за поширення негативних стереотипів та неточних описів людей із психічними захворюваннями.

Продовжуючи розмову про вплив ЗМІ, важливо зазначити про такий феномен як ефект Вертера [1]. Суть полягає в тому, що матеріали про суїцид збільшують ймовірність його повторення. про суїцид і збільшенням кількості самогубств.

Важливим в рамках визначення якісного підходу до проблеми депресії у ЗМІ, є наукова робота Карен Маклентір та Кетрін

Гідленстед під назвою «Конструктивна журналістика: застосування позитивних методів психології до виробництва новин» [3]. Дослідниці пропонують розширити межі процесу продукування новин шляхом введення в практику концепції конструктивної журналістики – нової форми журналістики, яка передбачає застосування позитивних методів психології до процесів виробництва новин та медіаконтенту.

Також в рамках дослідження проблеми був здійснений аналіз українських ЗМІ щодо дотримання стандартів при висвітленні депресивних станів. «Радіо Свобода» відзначилося якіснішими матеріалами та більшою різноманітністю жанрів, на відміну від «Gazeta.ua».

Отже, ЗМІ несуть відповідальність за те, щоб не навіювати тривожні стани та не дезінформувати громадськість. Важливо розуміти тенденції сьогодення у висвітленні тем ментального здоров'я та звертатися до стандартів журналістики. Особливо обережно висвітлювати інформацію потрібно в онлайн-медіа та соціальних мережах, адже саме онлайн-ресурси є основним джерелом інформації для підлітків та людей віком від 18 до 35 років. Журналісту, який хоче максимально коректно писати про важливі теми, необхідно пам'ятати про позитивні методи психології у висвітленні інформації та сприяти жанровому різноманіттю, а також про те, що якісний матеріал повинен містити думки різних експертів та статистичні дані.

Список літератури

1. David P. Phillips. The Influence of Suggestion on Suicide: Substantive and Theoretical Implications of the Werther Effect. *American Sociological Review*. 1974. June. Vol. 39, No 3. P. 340-354. URL: <https://psycnet.apa.org/doi/10.2307/2094294>
2. Investing in treatment for depression and anxiety leads to fourfold return. Веб-сайт: *World Health Organization*. 2016. 13 квітня. URL: <https://www.who.int/news/item/13-04-2016-investing-in-treatment-for-depression-and-anxiety-leads-to-fourfold-return>
3. McIntyre K., Gyldensted C. Constructive Journalism: Applying Positive Psychology Techniques to News Production. *The Journal of Media Innovations*. 2017. 8 January. Vol. 4, No 2. P. 20-34. URL: <https://journals.uio.no/TJMI/article/view/2403/5102>

Транзитивність образу Тараса Шевченка у текстах Володимира Короткевича

Одним із важливих аспектів компаративістики постає теорія традиційних сюжетів та образів (ТСО), що чітко окреслила свої методологічні площини завдяки науковим здобуткам школи А. Волкова: транзитивним (традиційним) варто вважати «сюжет (образ, мотив), який переходить від покоління до покоління, від однієї літературної доби до іншої, тобто такий, який зберігається і активно функціонує протягом значного історичного часу» [1]. Однак, функціонування ТСО, на матеріалі яких «можна – і доцільно – розглядати чи не всі літературознавчі процеси» [1, с.3], постає актуальним інструментом в річищі історичної поетики, наратології й інтертекстуальності.

Особливої уваги потребує функціонування ТСО історичного походження, що виникають передусім «як явище національне». О. Червінська зазначає: «Образи-персонажі історичного походження – це лише різновид традиційних образів взагалі, які сягають і античної міфології, і фольклору, і святого письма, і конкретних літературних першоджерел. Деякі з них такі постійні в художній практиці різних епох» [6, с.151]. Так, образ Тараса Шевченка виступає транзитивним і в українській, і в зарубіжній літературі.

Білоруський класик Володимир Короткевич (1930-1984), життя якого пов'язане з Україною, неодноразово у своїх історичних романах апелював до образу Тараса Шевченка, де він функціонував як другорядний персонаж персоносфери, носій біографем (термін Р. Барта), а в сюжеті був задіяний у ролі дієгетичного наратора (такого, що розповідав власну історію).

Зокрема у романі «Колосся під серпом твоїм» (1965) йде мова про скасування кріпосного права та передумови, що призвели до Січневого повстання 1863–1864 рр. на землях колишньої Речі Посполитої, де разом із поляками у повстанні взяли участь литовці, білоруси й українці. Окрім того, Т. Шевченка вважають першим українцем, що зацікавився «початками білоруського літературного відродження» [2, с.1]. Хоч образ Т. Шевченка, який у реальному житті активно спілкувався із

білоруськими митцями, постає не головним, його можна вважати конфокальним, що займає нейтральну позицію, однак оперує надійною «точкою зору» нарації, чим викликає рецептивну довіру в читача» [5, с.15]. Тобто, сприймач повсякчас «слідкує» за В. Шевченком і як за історичною, і як за літературною фігурою протягом усього сюжету.

Наприклад, на початку роману увагу реципієнтів фокусує наступний епізод: «У кишені в нього лежав список «Поем на малоросійській говірці». Поеми називалися «Кавказ» і «Сон».

Прізвище автора не було, але його пошепки переказували одне одному: Шев-чен-ко» [4, с. 244]. Читач доволі пильно ставиться до цього персонажа ще й тому, що головний герой Олесь Загорський мріяв з юності зустрітися із Шевченком. Нарешті троє стриженевих персонажів роману – Олесь Загорський, Кастусь Калиновський та Тарас Шевченко, перетинаються і спілкуються: «Ви думаєте, що Ви – кінець? – спитав Олесь. Ви – початок. Згодом міради людей зіллються в любові до вас, бо ви ніде не поступилися, бо справа ваша благородна, бо такої любові, як ваша, ще шукати на землі. Такої любові, коли одна людина рятує цілий народ» [4, с.474].

Постать Т. Шевченка фігурує також у повісті В. Короткевича «Дике полювання короля Стаха» (1964) [3]. Таким чином, образ Т. Шевченка у прозі В. Короткевича постає конфокальним у персоносфері, дієгетичним у наративі, інтертекстуальним у читацькій рецепції. Окрім того, цей транзитивний образ може прочитуватися як тропологічний, такий, що символізує свободолюбивість цілого народу.

Список літератури

1. Волков А. Р. Традиційні сюжети та образи (деякі питання теорії) file:///C:/Users/user/Downloads/Pl_1995_2_3.pdf
2. Земкевич Р. О. Тарас Шевченко і білоруси <http://litopys.org.ua/shevchenko/spog18.htm>
3. Короткевич В.С. Дике полювання короля Стаха. Київ, 1984. 170 с.
4. Короткевич В.С. Колосся під серпом твоїм. Київ, 1991. 668 с.
5. Тичініна А.Р., Паранюк Д.В. The Fantastic Shakespeare: character's passionate confocality in the aspect of reception http://pytlit.chnu.edu.ua/article/view/154756/pdf_10
6. Червінська О.В. Традиційний історичний персонаж і його функції в художньому тексті. Поетика. Київ, 1992. с. 151–166.

Вікторія Джус
Науковий керівник – асист. Шестакова К. Ю.

Трансформація підходів до формування споживчого кошика в Україні (1991 – 2021)

Споживчий кошик – це мінімальний набір продуктів харчування, непродовольчих товарів та різноманітних послуг, найбільш необхідних для повноцінного життя людини [2]. Цей набір використовується для розрахунку мінімального споживчого бюджету на основі вартості споживчого кошика в поточних цінах.

Основою вітчизняного споживчого кошика є методологія Ленінградського інституту гігієни харчових продуктів, яка була розроблена в 1990 р. і наразі є неактуальною. Зміст споживчого кошика українців сьогодні регулюється Постановою Кабінету Міністрів України N 656 від 14.10. 2000 р. [2].

Згідно із споживчим кошиком, який був затверджений 15 років тому, за місяць середній українець може з'їсти 800 гр. борошна (різних борошняних виробів), 300 гр. макаронних виробів, 200 гр. гречки, рису, бобових, 100 гр. вівсяних пластівців, 8 кг картоплі, 5 кг фруктів, 300 гр. твердого сиру, склянку сметани, майже 2 кг м'яса, 18 яєць та 600 гр. риби. Однак, ці цифри постійно змінюються, оскільки вартість продукції зростає майже щотижня вже понад рік. Зросла вартість комунальних послуг та ціни на ліки [1].

Значних змін у змісті споживчого кошику в період з 1990 р. до 2000 р. не спостерігалось, лише дещо збільшилася кількість хліба та продуктів з борошна, м'яса, картоплі та овочів, зменшився обсяг молочних продуктів, риби та рибних продуктів, яєць. Також з 2000 р. українці почали їсти більше солодощів [2]. Важливо зазначити, що згідно із законом, перегляд змісту споживчого кошика мав відбуватися кожні 5 років, адже змінюються ціни, економічна ситуація і загалом смаки споживачів [1].

З 2000 р. по 2012 р. суттєвих змін не відбулося, лише стало менше хліба, більше овочів. Постає проблема у невідповідності споживчого кошика до норм споживання, адже вони були дещо заниженими і не відповідали реальним потребам людини. Та-

кож, у споживчому кошику дорослого українця не було кави, какао, чаю, спецій і навіть солі. У 2014 р. реальна вартість споживчого кошика була на 600 грн. вищою за прожитковий мінімум, оскільки ціна на продукти харчування та все інше зросла майже вдвічі, а заробітна плата українців залишилася такою ж, як і раніше, якщо не знизилась.

З 2015 р. в Україні не оновлювався перелік набору продуктів, одягу, ліків і речей першої необхідності. У споживчий кошик не включено придбання мобільного телефону і послуги Інтернету, хоча у час пандемії, коли більшість працює із дому, це є дуже важливим.

Загалом український споживчий кошик орієнтований на задоволення потреб у продуктах харчування та забезпечення мінімального рівня життя. Про задоволення потреби в освіті, тих же розвагах, не може бути і мови. Відповідно до споживчого кошика, відвідувати кінотеатри, зоопарки, парки розваг, театри, філармонії, аквапарки, музеї, галереї, клуби, бібліотеки та подібні заклади можна лише 12 разів на рік. Мається на увазі, що кожен заклад можна відвідати один раз.

Отже, стає зрозуміло, що споживчий кошик потребує реальних змін, адже перелік і обсяг товарів не задовольняє мінімальних потреб людини. Тому владі слід звернути особливу увагу на підходи формування споживчого кошика і прожиткового мінімуму.

Список літератури

1. Мінімальна зарплата у світі. (2020 р.) [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.picodi.com/ua/mozhna-deshevshe/minimalna-zarplata-u-sviti>
2. Ротчук І. Споживчий кошик українця – суцільний мінімалізм, [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://harchi.info/articles/spozhivchiy-koshik-ukrayincyа-sucilniy-minimalizm>

Лілія Девдюк

Науковий керівник – Чолкан В. А.

Місце літературного доробку Євгена Сверстюка у контексті епохи

Євген Сверстюк – видатний український публіцист і літературознавець, активний учасник національно-демократичного руху, один із його інтелектуальних лідерів, старійшина-шістдесятник, який усім своїм жертвним праведним життям заслужив визнання в суспільстві, будучи моральним авторитетом, совістю нації. Із повагою люди говорять про нього: «Моральний авторитет є тільки там, де кожен день людина його заробляє. І совість там, де люди мовчки бачать, що вона є» [3].

Євген Сверстюк (1927-2014) – український літературний критик, есеїст, поет, мислитель, філософ, один із лідерів Руху Опору 1960-х. Політв'язень радянського режиму. У 1972 році письменника заарештували і засудили за статтю «Антирадянська агітація і пропаганда» на 7 років таборів і 5 років заслання.

Довгі роки боротьби Євгена Олександровича з вітряками комуністичного режиму не минули даремно. Ще в часи ув'язнення про нього, як про талановитого публіциста та відважного дисидента, говорила світова преса.

У Радянському Союзі твори Є. Сверстюка поширювалися через «Самвидав» і мали великий резонанс серед тодішньої інтелігенції. Євген Сверстюк подарував нам прекрасну книжку «На святі надій». Вона дає відповідь на питання: бути собою або ніким. «Бути – це бути сином! Бути – це бути в опозиції, бути зі шпагою. Бути – значить виконувати обов'язок, Коли приймати правду – тоді гра за законом чести» [3].

Кожна стаття, есе, думка настільки глибинні, мудрі, що вдосконалюють людину, її душу, очищають від усього дрібного, кличуть до високого, людяного. Вони поширювалися у самвидаві, а потім публікувалися за кордоном українською, англійською, німецькою та іншими мовами. І лише через роки, вже 1999-го, прийшли до українського читача у книзі вибраного «На святі надій», що репрезентувала більш ніж 30-річний його творчий доробок. Голосом письменника промовляє правда гордої духовності.

Михайлина Коцюбинська – українська літературознавиця, перекладачка, активна учасниця руху шістдесятників – зазначає: «Доробок Євгена Сверстюка як критика і публіциста (а це доробок значний і якісно, і кількісно) позначений великою внутрішньою сконцетрованістю магістральної ідеї. Магістральна ідея – значення духовності у формуванні людини, нації, суспільства, її безсумнівний пріоритет у всій ціннісній системі суспільного буття. Нині ця ідея загальноновизнана – корозія бездуховності, що роз’їдає наше суспільство, надто очевидна. А він починав «лупати скалу» й бити на сполох давно, коли за такі ідеї дорого треба було платити» [1, с. 6–7].

Останнє слово Є. Сверстюка на суді – не спроба виправдання чи покаяння – це спроба звіту перед власною совістю. І усвідомлення своєї долі, свого покликання: «Мені випало гірке щастя спілкуватися і працювати з людьми рідкісно талановитими і шляхетними – про подібних раніше я читав лише в книжках. Щастя жити високими культурно-громадськими інтересами і нехтувати особистими. Щастя спізнати суворість і вагу великих слів – правда, честь, обов’язок – слів, що становлять морально-етичні підвалини, суть мого світогляду. Честь, що оплачується кров’ю, гідність, що є передумовою життя, істина, до якої йдуть з безстрашністю дослідника, – без гарантії повернутися. На цих поняттях я виростав і прагнув до них підвестися, вириваючись із замкненого кола порожніх слів...» [2, с. 32].

Тож запричастімося енергією тих світлих постатей, яким судилося стати світочами часу й епохи. Це світлі енергетичні особистості. Кожне їх одкровення у слові виривалося несподіваними пророцтвами, могутніми вибухами і відкриттями. «Кожен по-справжньому великий потребує не звеличення, а передусім розуміння його джерел і святинь», – пише Євген Сверстюк [3]. Лише потрібно навчитися читати і розуміти.

Список літератури

1. Коцюбинська М. Крізь велику призму. *Сверстюк Є. На святі надій*: Вибране. Київ, 1999. С. 6–7.
2. Сверстюк Є. Останнє слово на суді. *Сверстюк Є. На святі надій*: Вибране. Київ, 1999. С. 32.
3. Сверстюк Є. Стаття «На моїм віку». Інтернет-джерело.

Особливості вивчення простих ускладнених речень у середній школі: програми, інструментарій, проблеми

З огляду на глобальні трансформації, які відбуваються в сучасному суспільстві, нові вимоги постали і для вчителів-словесників, і до учнів ЗЗСО. Формування в учнів граматичної компетентності у процесі вивчення синтаксису – складний поступовий внутрішній процес, що полягає у сприйнятті, розумінні, осмисленні, узагальненні, закріпленні, відтворенні, редагуванні, конструюванні синтаксичних одиниць.

У процесі аналізу навчальної програми з української мови для учнів 8 класу, що стосується вивчення простого ускладненого речення, виявлено низку негативних аспектів, зокрема неефективного надлишкового навантаження, прямо не направлено на закріплення вивчених теоретичних знань [1].

У лінгводидактиці виокремлюють такі властивості мовної компетентності [2, с. 225]:

- 1) неусвідомлене використання граматичних форм мови відповідно до законів та норм граматики;
- 2) внутрішнє невербалізоване володіння граматичною системою мови (набору правил, типології форм).

На нашу думку, зайвими через тотожність та неспроможність належним чином розвивати мовні компетенції учнів, є такі завдання:

- 1) створення висловлення-роздуму «Кого з літературних героїв я маю за зразок» з використанням речень, ускладнених однорідними членами;
- 2) складання тексту для розміщення на шкільному вебсайті про корисні для школярів лінгвістичні онлайн-словники (з використанням речень, ускладнених однорідними членами);
- 3) складання переліку необхідних для вашої родини закупівель із використанням узагальнювальних слів при однорідних членах речення;

4) виконання проєкту «Роль і значення звертань у творах українського фольклору»;

5) створення висловлення розповідного характеру з елементами роздуму «Техніка в моєму житті» з використанням самостійно дібраних вставних слів.

На нашу думку, під час вивчення простого ускладненого речення перевага має надаватися методам, спрямованим на формування навичок застосування знань та творчих здібностей. Наприклад, у контексті теоретико-практичних основ формування поняття про просте ускладнене речення з відокремленими членами на уроках української мови ефективною є система вправ, запропонована О. Горошкіною [3, с. 75]:

1) аналітичні вправи, пов'язані з аналізом текстових матеріалів;

2) комунікативні вправи, що передбачають залучення школярів до активної комунікації, спрямованої на формування інтелектуальних та креативних здібностей;

3) асоціативні вправи, які спонукають школярів до емоційно-чуттєвого відношення до тексту та навчального матеріалу;

4) дослідницькі вправи, які передбачають залучення школярів до творчого процесу через пошуки – шляхом створення та розв'язання тих чи інших проблемних ситуацій.

Список літератури

1. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів з української мови для 5-9 класів. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-5-9-klas> (дата звернення 21.02.2022 р.)

2. Білогорка М., Мороз. Т. Шляхи формування мовної компетентності особистості: науково-методичний підхід. *Актуальні питання гуманітарних наук*, 2015. Вип. 11. С. 222–228.

3. Горошкіна О.М. Лінгводидактичні засади створення підручників з української мови для профільної школи. *Вісник Львівського університету. Серія : Філологія*. 2010. Вип. 50. С. 73–79.

Синтаксичні параметри діалогічного мовлення (за романом «Тигролови» Івана Багряного)

Вивчення комунікативної сутності синтаксичних одиниць та їхнього функційного потенціалу в художньому тексті належить до пріоритетних напрямів сучасного мовознавства. У мові тих або тих текстів експлікуємо найрізноманітніші мовні конструкції, які творчо оброблені відповідно до світогляду й майстерності письменника. Розлогий стилістичний потенціал реалізують синтаксичні конструкції в діалогічному мовленні, у текстовому континуумі якого автор вербалізує свої інтенції, почуття, переживання з опертям на контекст суспільної доби.

Джерельну базу нашого дослідження формують різні за комунікативною настановою висловлення з роману «Тигролови» Івана Багряного – роману українського, як писав Ю. Шерех, усім своїм духом, усім спрямуванням, усіма ідеями, почуттями, характерами [3, с. 42]. В основі «Тигроловів» автобіографічні епізоди з життя самого автора, події про жорстокий час сталінських репресій і терору.

Діалогічність роману «Тигролови» представлена двома реєстрами: толерантним і атолерантним (конфліктним), кожен з яких увиразнює мовлення персонажів, індивідуалізує образи героїв, окреслює їхній внутрішній психічний стан. Головному персонажеві роману Григорію Многогрішного властиві глибокий патріотизм, нескореність, непримиренність із радянською тоталітарною системою, що впливає на функціонування в його мовленні емоційно напружених, оцінних конструкцій.

У діалогічному мовленні фіксуємо спонукальні речення, що реалізують інтенції категоричного спонукання, зокрема – наказ, вимогу, погрозу, докір, застереження. Їхнє функціонування детерміноване соціально-рольовим контекстом, субординацією, залежністю адресата від адресанта (того, хто віддає наказ або здійснює вимогу), напр.: – *А за віщо ж питу?* – *Пий...* (1, с. 19); – *Пусти, а то ти його задавиш* (1, с. 76).

Питальні речення в романі «Тигролови» виконують, з одного боку, первинну функцію запити, що передбачає з'ясування чи уточнення інформації (*– Не сподівались? – Ох, Боже мій!* (с. 32), а з іншого – вторинну функцію, спрямовану на реалізацію емоційного впливу на адресата, на створення експресії повідомлюваного, якот: *– Але щодо спільників, то... то для такої комедії в мене їх не числиться. – Що-що? Як ти сказав?* (1, с. 36); *– Бережеш-ш-ш?! С-с-собака!.. І знову люто, розпачливо: – Бережеш-ш-ш?!?* (1, с. 4). Нанизування питальних конструкцій увиразнює внутрішнє мовлення персонажа, його розмірковування, напр.: *Піти? Чи не піти? Ні, не треба! Але ж як він піде геть, не попроцавиши з цими людьми?.. Але ж як стане перед нею і не поаліє її серця?..* (1, с. 45).

Окличні конструкції увиразнюють емоційність мовлення, передають атолерантну комунікацію. Напр.: *– Диявол!.. Диявол!!! – китів начальник етапу; беріг він – і не вберіг, пильнував, як ока, – і марно...* (1, с. 2).

Незакінчені висловлення виконують низку комунікативно-прагматичних функцій [2, с. 32]. Вони передають внутрішній стан мовця, його схвильованість, збентеження і тривогу, напр.: *– Ну, нічого.. Може, пройде... От біда... Ну, та на війні не без убитих... Може, й заживе...* (1, с. 123); відтворюють надзвичайні життєві ситуації, що мали вплив на адресанта, залишили приємні чи неприємні спогади, пор.: *– Може, ти тамтешній? Може, тобі краще б додому?.. – Ні-ні!.. – злякався, відчув, як у нього мороз пішов поза спиною: – Ні-ні! – В пам'яті зринула Лук'янівська в'язниця... Київське ОГПУ - НКВД... Отак! Утікав, утікав і потрапив назад... Як же це?.. Ні-ні!* (1, с. 57).

Отже, у діалогічному мовленні синтаксичні конструкції відображають перебіг толерантного або конфліктного спілкування, слугують важливим засобом зображення суспільно-важливих проблем людства та життя окремої людини в умовах тоталітарного режиму.

Список літератури

1. Багрянний І. П. Тигролови: роман. К. : Укр. письменник, 1999. 215 с.
2. Шабат-Савка С. Незакінчене висловлення як синтаксичний засіб реалізації комунікативних інтенцій (за романом «Тигролови» Івана Багряного). *Дивослово*. 2012. № 1 (658). С. 28–32.
3. Шерех Ю. Третя сторожа: література, мистецтво, ідеології. Режим доступу: <http://uk.wikipedia.org>.

Марія Завитик
Науковий керівник – доц. Медіна Т. В.

Функції адресної соціальної допомоги сім'ям у складних життєвих обставинах

Соціальна робота із сім'єю, яка опинилася у складних життєвих обставинах, має різні форми і методів роботи. Важливою характеристикою соціальної роботи з сім'ями є її адресність.

«Адресність – це надання соціальної допомоги найбільш нужденним громадянам або сім'ям з урахуванням матеріального стану та середнього сукупного місячного доходу, що підтверджується відповідними документами і перевіряється у ході обстеження матеріального стану осіб, у тому числі їх доходів» [2].

Адресна соціальна допомога сім'ям у складних життєвих обставинах допомагає створити умови для самостійного розв'язання їх проблем, відновити втрачені навички та функції, бере участь у мінімізації або подоланні негативних наслідків обставин, які соціальна одиниця не в змозі подолати за допомогою наявних ресурсів.

Адресний підхід надання соціальної допомоги сім'ям у складних життєвих обставинах – це професійно-цілеспрямована діяльність, орієнтована на конкретну сім'ю та її проблему, тому забезпечує реалізацію певних інтересів суб'єкта в проблемній життєвій ситуації [3, с. 15].

Органи місцевого самоврядування орієнтовані на конкретну допомогу найменш захищеним верствам населення. В умовах децентралізації спрощується процедура спрямування та контролю цільових коштів, призначених сім'ям у складних життєвих обставинах.

Відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України «Про організацію надання соціальних послуг» та «Порядку організації надання соціальних послуг», «...обсяг та зміст соціальної послуги для кожного її отримувача визначаються індивідуально залежно від його потреб...» [1]. Ці послуги надаються у формах: натуральної (одяг, продовольчі та промислові товари, ліки, хар-

чування, побутові послуги, тощо) й грошової (субсидії, державна допомога та призначені виплати) адресної допомоги.

З метою розв'язання конфліктів та подолання їхніх наслідків, використання принципу адресності сприяє значному ефекту у роботі соціального працівника з сім'ями у складних життєвих обставинах. Цілеспрямована матеріальна допомога підвищує мотивацію сімей у співпраці з об'єднаннями, що надають соціальні послуги. Спочатку сім'я йде на контакт для отримання натуральної або грошової допомоги, а потім починає отримувати послуги нематеріального характеру [3].

Функції адресної допомоги орієнтовані на визначення конкретної сім'ї, що перебуває у складних життєвих обставинах, а також чинників, що спричинили цю ситуацію; виявлення потреб, які належить задовольнити, та можливостей сім'ї у питаннях подальшої мінімізації негативного впливу. Функціональні можливості адресності дозволяють виокремити обсяг та зміст соціальної послуги, необхідної отримувачу, та призначити її виконавців.

Отже, адресна соціальна допомога в Україні спрямована на поліпшення соціального забезпечення громадян: підтримку вразливих верств населення, особливо сімей у складних життєвих обставинах.

Список літератури

1. Про організацію надання соціальних послуг: Постанова Кабінету Міністрів України від 1 червня 2020 р. № 587 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/587-2020-%D0%BF#Text> (Дата звернення 10.02.2022)
2. Кудлаєнко С. В. Адресна допомога як складова соціальної політики. *Електронний журнал «Державне управління: удосконалення та розвиток»*. 2015. № 5. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=860> (Дата звернення 11.02.2022)
3. Панченко В. Ю. О понятии социальной помощи в современном обществе. *Социологические исследования*. 2012. № 5. С. 13-18. (дата звернення 11.02.2022)

Іванна Кавчак

Науковий керівник – проф. Ковтун А. А.

Суржикізація як особливість мовомислення публіцистики Ірини Фаріон

Засилля суржикізмів – помітне явище української публіцистики поч. ХХІ ст. Розширення стилізованих форм суржикізму як одного з найпоширеніших експресивно-виразних засобів «гри» зі зниженими одиницями мови в сучасній публіцистиці [2, с. 4] зумовлені демократизацією суспільства і зменшенням впливу редакторської цензури. О. Стишов вважає процес «орозмовлення» української літературної мови прогресивним явищем, оскільки розмовні одиниці відіграють важливу роль у процесі автохтонізації, або націоналізації, рідної мови, яка інтенсифікувалася, й активно протистоять тенденції до глобалізації (інтернаціоналізації)» [3, с.155–156].

Особливу наукову зацікавленість містять ті суржикізовані елементи, яких мовці використовують з певною прагматичною настановою, відображаючи особливості свого мовомислення. **Мета** нашої розвідки – простежити мотивацію залучення суржикізмів до публіцистичного мовлення І. Фаріон. Джерельну базу роботи становлять її статті, опубліковані в інтернет-виданні «Українська правда» за 2013–2016 рр. [4].

І. Фаріон трансформує гасла, висловлення, політичні ідеологеми, джерелом походження яких є російський пропагандистський дискурс, висловлення українських політиків. При цьому авторка реалізує суржикізми, часто беручи їх у лапки. Стилістичну функцію цих одиниць, здається, можна порівняти з явищем алюзії, що витворює „численні асоціації за рахунок натяку на події, факти, персонажів інших текстів” чи ремінісценції [1, с. 24]. Напр., словосполука «*єдіная страна*» (04.03.2014) походить з другої частини лозунгу «*Єдина країна. Єдина страна*», поширеного на українських теренах від початку окупації Донецької та Луганської областей нібито для консолідації українського суспільства. Схожість словосполуки «*єдіная страна*» з назвою правлячої в Росії партії «*Єдиная Россия*» і просування в Україні подвійних стандартів (напр., ліберальної двомовності) за-

мість чітких засад національної політики І. Фаріон гостро критикує. Більшість суржикізмів репрезентовані фонетично „українізованими” російськими словами, переданими за допомогою української графіки: *населенія, певіца, «среди», «терпіність», «челавекав», «ваюєм і валантьорім», «велікій магучій», «какая різниця», «право челавека», «Єдіная страна».*

За нашими спостереженнями, І. Фаріон уживає суржикізовані елементи для: 1) характеристики особи за суспільно-політичними поглядами: *Такі пасажі «(не) культурних діятелей» невиліковні хоча б тому, що вони завжди знаходять підтримку у провінційних холуїв по всьому пострадянському просторі* (18.03.2014); 2) маркування національної належності особи: *Мимоволі згадується одіозно негативний персонаж московської історії, що заторкнув собою нашу країну, – Єкатеріна Вторая* (19.09.2013); 3) іронізування щодо реалій сучасності, вартих роздумів, оцінки громадян України: *Це не визнають політично упереджені щодо української ідеї та ті, що охлосом зовуться, себто витворені радянським часом із мантрою «ліш би челавек бил хороший», «какая різниця»* (17.07.2014); 4) експлікації дихотомії «свій-чужий»: *Чому «побєда» для нас ніколи не стане «перемогою»? (08.05.2013).*

Отже, суржикізми – багатофункційні одиниці мовлення І. Фаріон, які, по-перше, є важелями закріплення національної ідеї в українському суспільстві на тлі боротьби з мислевірусами; по-друге, віддзеркалюють світоглядну україноцентричну позицію авторки, її емоційне ставлення до політичних подій у державі.

Список літератури

1. Селіванова О. О. Алюзія. *Сучасна лінгвістика* : термінологічна енциклопедія. Полтава : Довкілля-К, 2006. С. 24.
2. Соболева І. О. Знижені (позалітературні) мовні засоби в сучасному публіцистичному дискурсі : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.02. Сімферополь, 2002. 14 с.
3. Стишов О. Динаміка лексичного складу сучасної української мови. Лексикологія. Лексикографія : навч. посіб. Біла Церква : Авторитет, 2018. 198 с.
4. Фаріон І. Д. *Українська правда*: блоги. URL: <https://blogs.pravda.com.ua/authors/farion/> (дата звернення 28.09.2019).

Мар'яна Кавчак

Науковий керівник – проф. Ткач Л. О.

**Вплив галицько-буковинського койне
кінця XIX – початку XX ст. на стилістику рекламних
текстів у виданнях української діаспори в США
(на матеріалі газети «Свобода»).**

Зміст і мова українськомовних періодичних видань, що побачили світ у США, Канаді, Бразилії, Аргентині та інших країнах, – це унікальний культурний здобуток українців-емігрантів, що «забезпечував зв'язок між їхньою новою й старою батьківщиною, консолідацію й взаємодопомогу та збереження національної ідентичності в іншокультурному середовищі» [1, с. 41]. Газета «Свобода», одна з найстаріших українських газет у діаспорі, що існує й дотепер, почала виходити з 1893 р. у м. Нью-Джерсі (США). Редактором газети на той час був отець Г. Грушка, емігрант з Галичини [2, с. 2728]. Наступні редактори і співробітники газети також були вихідцями з Галичини й Буковини, продовжуючи в мовній практиці «Свободи» традиції розвитку української літературної мови на західноукраїнських землях, де, за твердженням Ю. Шевельова, у кінці XIX – на початку XX ст. відбувалося формування українського койне, на якому сильно позначилися впливи місцевих говірок, що відображалося в лексиці й фразеології, фонетичних та граматичних формах слів, у будові синтаксичних конструкцій. Саме міське койне, «що займає проміжну позицію між діалектом і літературною мовою і має здатність легко адаптуватись до розмаїтих і змінних форм економічного і культурного життя нового часу» [3].

У кінці XIX – першій чверті XX ст. періодичні видання діаспори вмщували рекламні оголошення підприємців-русинів. У мовному оформленні цих оголошень (зокрема, і в газеті «Свобода») виразно виявилися риси галицько-буковинського койне (графічно відтворені фонетичні й граматичні особливості займенників, числівників, іменників, дієслів, прислівників; особливі слова – галицько-буковинські регіоналізми; сталі розмовні звороти, синтаксичні конструкції тощо), напр., у такій віршованій рекламі: *СВІЙ ДО СВОГО! Нумо Братя! Свій до свого! / До Мамроша! Всі до одного! // Чужих усіх поминайте, // Тільки свого підпирайте. // Мамрош Русин справедливий, // А в бізнесі все уцтвивий. <...> Горівки найлучші має, // Бо злих зовсім не*

тримає. // *И так віску, комовицю, // Для всіх добру сливовицю. // Арак, коняк, рум, паленка // І кмінівка солоденька; // Вина рівнож всі хороші // І то за дешеві гроші // Пиво свіже і холодне — // **Лучше бути вже не годне.** // Є цигара, щоб курити // Лиш у него тра купити. // Тому, Братя, памятайте, // Та до нього завертайте. // А ті, що з контрів приїжджають // **Най сей адрес памятають:** Trof. Mamrosh. 110 Morris str., Jersey City, N. J.(1908). Мовні одиниці, характерні для галицько-буковинського койне, є майже в кожному з аналізованих рекламних текстів, напр.: **За наш добрий товар ручимо** (1908); **Заки купите годинник, виріжте се і пришліть нам з Вашим іменем і адресом, а ми вишлемо Вам «експресом» з дозволенем оглянення красний годинник і ланцушок** (1908); **Для парохій на Різдво! Уже вийшли накладом „Свободи” коверти на різдвяний дар для парохій, які після звичаю щорічно складають парохіяни. Сі коверти суть украшені чудовим образком, якого відбитку подаємо** (1908); **ОДЕН З НАЙБІЛЬШИХ БРОВАРІВ В АМЕРИЦІ. Варить пиво на красвий спосіб, без всяких примішок. Хто лиш раз покуштує сего пива, то иншого вже не буде пити. Голова від него ніколи не болить, бо єсть здорово і поживно** (1909); **Читалисье вже нову газету ШЕРШЕНЬ? Правда, яка цікава і смішна? Образків повно, а чеше усіх ворогів Руси завзято, без страху <...> Спішіть ся і прислайте замовлення** (1909). Рекламні оголошення газети «Свобода» є важливою джерельною базою для дослідження стилістичного розвитку української мови в ХХ ст.*

Список літератури

1. Голик Р. Реальна й віддзеркалена Галичина: календарі, час, ментальність й повсякденне життя галичан в краю й на еміграції (к. ХІХ – п. п. ХХ ст.). *Вісн. Львів. ун-ту. Серія: Книгознавство, бібліотекознавство та інформаційні технології.* Львів, 2014. Вип. 9. С. 23–42.
2. Енциклопедія українознавства: в 11 т. Репринт. вид. 1955–1995 рр. / ред. В. Кубійович ; НТШ у Львові. Львів, 1998. Т. 7. С. 2400–2800.
3. Масенко Л. Койне. *Українська мова: енциклопедія* / Вид. 3-є, зі змінами і доповн. Київ: Вид-во «Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана», 2007. С. 269.
4. Шевельов Ю. В. Українська мова в першій половині двадцятого століття (1900–1941): Стан і статус. / 2-е вид.; передмова Л. Масенко. Чернівці: Рута, 1998. 208 с.

Tematica sonetelor postume ale Mihai Eminescu

Mihai Eminescu a manifestat de timpuriu predilecție pentru poezia cu formă fixă, deși în ansamblul creației sale ele ocupă un loc modest. Cea mai cultivată formă a fost sonetul, în care poetul îmbină nostalgia, romantica iubirii pierdute cu structura clasică a poeziei.

Mihai Eminescu a scris sonete dintr-o insistentă năzuință către perfecțiune. Mai mult ca alte specii cu forma fixă, sonetul face glorie literară începând din secolul al XIII-lea, străbate întreaga Renaștere și ajunge în clasicism și în romantism cu o experiență prozodică și tematică de neevitat.

Numeroase și adesea divergente au fost opiniile exegeților în legătură cu publicarea postumelor eminesciene. Din noianul acestora desprindem numai atitudinea lui G. Ibrăileanu, care le considera brulioane, publicarea lor putând fi admisă cu o singură condiție: «să se dea bucățile ca ceea ce sunt, ca brulioane, nu ca «postume» ale lui Eminescu» [1, p. 40]. Criticul *Vieții românești* argumenta, dând și exemplele de rigoare: «Din unele a utilizat (înfrumusețând) o imagine, din altele un vers, din altele mai multe versuri, din altele strofe întregi» [1, p. 41].

Problema se pune cu atât mai acut, atunci când ne referim la sonetele postume. Dacă *Sătul de lucru...* este, într-adevăr, un *brulion*, cu versuri parțial nerimate, în *Coborârea apelor* ultimul vers are silabe în exces. S-ar putea găsi, astfel, numeroase imperfecțiuni și celorlalte sonete, inclusiv celui intitulat *Stau în cerdacul tău...*, a cărui frumusețe particulară trebuie subliniată. Dar aici endecasilabii alternează cu decasilabii – ceea ce contravine sonetului clasic. Se observă, prin urmare, o anumită reticență – de altfel specific eminesciană – în a încredința tiparului poeziei a căror realizare formală nu este perfectă. Și cum sonetul reprezintă, în lirică, expresia desăvârșirii formale, pare justificată atitudinea poetului însuși față de propria-i creație.

Elaborate între 1872 și 1879, cele 27 de sonete postume, aparțin tuturor epocilor sale de creație, cunoscute după numele orașelor care

au lăsat urme adânci în biografia sa spirituală: Viena, Berlin, Iași și București. Acestea cunosc cinci direcții tematice, foarte diverse, ceea ce denotă deopotrivă mobilitatea sonetului, dar și „exercițiile” de perfecțiune formală pe care poetul singur și le impunea.

O primă categorie o formează *sonetele erotice*: *De ce mă - ndrept ș-acum...* (1876), *Gândind la tine...* (1876), *Pe gânduri ziua...* (1876), *Sătul de lucru...* (1877), *Părea c-așteaptă...* (1876-1878), *Ușoare sunt viețile multora...* (1878), *Oricâte stele...* (1878), *Răesai asupra mea...* (1879) și *Stau în cerdacul tău...* (1879). Urmează *sonetele satirice*, în care invectiva cu caracter strict personal (avem în vedere poeziile dedicate lui Dimitrie Petrino), dar și cele cu caracter general, seamănă mai degrabă cu o refulare: *Sonet satiric* (1876), *Ai noștri tineri...* (1876), *Albumul* (1876-1878), *Oricare cap îngust* (1877-1878), *Sauve ani peut* (1877-1878) și ciclul *Petri-notae*.

În sonetele erotice se regăsesc, deopotrivă, «duioșia lui melancolică» și «pesimismul lui, aci senin, aci revoltat», care fac din Eminescu „manifestarea directă cea mai înaltă a sufletului poporan românesc”. Un singur sonet, de fapt o traducere, *Sătul de lucru...*, nu conține treceri sesizabile de la manifestările optimiste la tonalitățile vădind un pesimism fie și în stare incipientă. În celelalte sonete, diagrama arată ambivalența sentimentelor și trăirilor pe care le încearcă Eminescu în fața femeii iubite.

Sonetele cu conținut satiric sunt uneori o anticipare, alteori o prelungire a activității de ziarist politic a lui Eminescu. Atacurile personale, îndreptate mai ales împotriva lui Dimitrie Petrino, care au generat cele opt sonete din ciclul *Petri-notae*, se îmbină adesea cu cele având un caracter mai general, îndreptate împotriva societății vremii, veștejind cosmopolitismul sau moravurile contemporanilor.

Список літератури

1. Ibrăileanu G. Edițiile poeziilor lui Eminescu în Opere. Vol. 5. [ediție critică de Rodica Rotaru și Al. Piru]. București: Editura Minerva, 1977, 376 p.
2. Nicolau F. Codul lui Eminescu. București: Victor, 2011, 211 p.
3. Voica A. Poezii cu formă fixă: aplicații eminesciene. Iași: Universitas, 2001, 210 p.

Андрій Капаци

Науковий керівник – проф. Шабат-Савка С.Т.

Етикетні висловлення: традиційні та осучаснені фативи в українськомовному дискурсі

Етикетні висловлення в українськомовній комунікації відіграють посутню роль у здійсненні мовленнєвої діяльності, у процесі вербалізації комунікативних інтенцій мовця, у реалізації поважливого ставлення до співрозмовника. Розглядаючи ці конструкції в дискурсі фатичної комунікації, важливим вважаємо термінопоняття «фатив» як семантично детерміновану комунікативну одиницю, метою якої є встановлення вербального чи метакомунікативного контакту з адресатом / адресатами мовлення.

Мета розвідки – зіставити традиційні та осучаснені фативи крізь часову призму українськомовного дискурсу.

На думку С. Шабат-Савки, фатичний дискурс репрезентує метакомунікативні інтенції, що «супроводжують перебіг основної комунікації, відображають мовленнєву поведінку в ситуаціях етикетного спілкування, у процесі налагодження, ініціювання та припинення контакту між комунікантами» [3, с. 356]. Як зазначає І. Струк, «фатична метакомунікація є інтеракційним спілкуванням, спрямованим на встановлення і підтримання міжособистісного контакту, на відміну від трансакційного спілкування як процесу передавання когнітивної інформації» [2, с. 256]. Уживаючи фативи, мовець не лише виражає повагу до співрозмовника, а й може намагатися встановити чи відновити з ним контакт у разі припинення комунікативного акту або мовленнєвої девіації. Пор.: – *Добрий день! Добрий день! Ви, може, і не чекали нас сьогодні...* (Ірина Вільде); АНТОН: *Тох, ти шо? В смислі, якби була електрика, ти б її поклав у холодильник?* ТОЛІК (до Антона): *Заткнись.* АНТОН: *Шо?* ТОЛІК (тихо): *Заткнись* (С. Жадан).

Мовний етикет українців, за С. Богдан, втілюється за допомогою системи мовних знаків, символів, словесних формул, жестів, міміки, передає найдавніші звичаї і традиції [1, с. 31], увиразнює взаємодію вербальних та невербальних компонентів комунікації, себто маркери метакомунікативного характеру

представлені в писемному дискурсі за допомогою імплікатур та ремарок, напр.: ФАКТОР (*входить*): **Добрий день! Як си маєте?** ДВІРНИК І ПИСАР (*утішно подають руки*). *От бідуєм. Що май чувати у вас?* (І. Синюк); ШМУЛЬ: *То я можу відійти!* **Дай Боже здоров'я (кланяєсь раз у раз). Поклоняюсь панам! Добраніч!** (*Виходить*) (С. Яричевський).

Традиційними для українського народу є фативи-побажання, напр.: – *Доброго ранку, пані.* (В. Шкляр); – **Боже помагай!** – *Дякую. Боже, і вам помагай* (М. Матіос); ПИСАР: **Дай, Боже, здоров'я!** (І. Синюк). Таких фативів у сучасному дискурсі спостерігаємо все менше, значною мірою вони збереглися в мовленні старших людей, у діалектах. Сучасні фативи-привітання вирізняються впливом суржика, впливом іншомовізмів: – **Прівст,** – *хриплим невиспаним басом гавкнув я до них* (К. Скрябін); – **Хай,** – *сказав я і привітався з подружжям, яке виглядало ніби на кастингу в «Сімейку Адамсів»* (К. Скрябін). Сьогодні в дискурсі фатичної комунікації мовці все частіше, замість привітання, одразу ж до співрозмовника звертаються із типовим запитанням, напр.: ТОЛК: *Шо ти?*; АНТОН: *Ти як?*; ТЬОТЯ ШУРА: *Шо ви?*; КОЛЯ: *Шо ти?* (С. Жадан).

Фативи-побажання в традиційній етикетній комунікації використовують як для привітання зі співрозмовником, так і для прощання з ним, увиразнюючи ментальну рису українців.

Отже, крізь часову призму українського фатичного дискурсу простежуємо, що осучаснені фативи представлені в уснорозмовному дискурсі, вони мають усічену й лексично змінну під впливом суржика будову, на відміну від традиційних етикетних висловлень – конструкцій, які формують мовний етикет як національно специфічні правила поведінки ввічливого, культурного та шляхетного мовця.

Список літератури

1. Богдан С. К. Мовний етикет українців : традиції і сучасність Київ : Рідна мова, 1998. 475 с.

2. Струк І. М. Фатична комунікація в драматичному тексті (на матеріалі творів буковинських письменників). *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського*. Серія: Філологія (мовознавство). Вінниця, 2014. Вип. 19. С. 256–263.

3. Шабат-Савка С. Т. Категорія комунікативної інтенції в українській мові: монографія. Чернівці: «Букрек», 2014. 412 с.

Христина Каштелян

Науковий керівник – доц. Вринчану Ф. Д.

Raportul sintactic – concept fundamental al sintaxei limbii române

Prin rolul structurant pe care îl deține, ca legătură necesară ce se stabilește între elementele componente ale unui întreg, raportul sintactic are caracter de generalitate, în schimb prin dinamică și mod de manifestare este specific comunicării. Unitățile lingvistice, fie că este vorba de unități lipsite de semnificație (de exemplu, foneme) sau de unități care au calitatea de «semn lingvistic», fiind înzestrate cu formă și conținut (morfeme, moneme, sintagme, propoziții etc.), dobândesc identitate funcțională, numai datorită legăturilor care există între ele. În lingvistică, se consideră că aceste legături sunt impuse de actul comunicării, fiind desemnate în gramatica tradițională prin termenul de raport, iar în lucrări mai noi prin termeni ca *relație*, *legătură*, *conexiune*, frecvenți în diferite lucrări. Acesta cunoaște în științele limbii, întrebuintări generale, fiind un concept cu care se operează la nivelul fonologic, lexical, semantic, morfologic al limbii și, îndeosebi, la nivel sintactic (sintaxa fiind domeniul în care s-a acordat maximum de interes studiului caracteristicilor și tipologiei raporturilor).

Definirea, caracterizarea și clasificarea raporturilor sintactice reprezintă probleme controversate ale sintaxei limbii române. În gramatici mai vechi și mai noi, modalitățile de abordare sunt diferite, motiv pentru care opiniile specialiștilor sunt extrem de variate. Importanța studierii relațiilor existente între unitățile sintactice a fost evidențiată încă de Ion Heliade-Rădulescu, care, în gramatica din 1828 spunea că pentru a vorbi și a scrie nu este suficient să știm «toate formele fiecărei ziceri», ci și relația dintre acestea. În gramaticile mai noi ale limbii române s-a acordat o deosebită atenție raportului sintactic, definit de cele mai multe ori ca un instrument ce asigură coeziunea la nivelul formei (expresiei) mesajului, precum și coerența la nivelul conținutului acestuia. [2, p. 91]

Conținutul raporturilor sintactice presupun precizarea unităților ce contractează raporturile sintactice, în timp ce forma se referă la mărcile prin care se deosebesc între ele conținuturile raportuale. În

opinia specialiștilor, limba română dispune de un număr relativ mare de mărci raporturale care – după nivelul căruia aparțin – sunt subcategorizabile în *mărci fonetice* (pauza, intonația, accentul în context obligatoriu), *mărci morfologie* (flexiunea de anumite feluri) și *mărci sintactice* (acordul, juxtapunerea, joncțiunea, topica). În regulă generală, mărcile raporturale din limba română nu pot fi folosite nici izolate, câte una, datorită faptului că unele dintre ele apar obligatoriu asociate, și nici în afara conținuturilor raporturale, din cauza sincretismului existent la unele dintre ele. [3, p. 79]

În gramatica tradițională sunt identificate două raporturi sintactice: coordonarea și subordonarea. În gramatici mai noi a fost identificat un al treilea tip de raport, stabilit între subiect și predicat, numit fie raport de inerență (Iorgu Iordan, Corneliu Dimitriu), fie raport de predicativitate (Gheorghe Bulgăr). La acestea s-au adăugat și altele: raportul de incidență, apozitiv, de echivalență, raportul mixt, raportul de dublă subordonare, raportul de dublare ș.a. [4, p. 211–212]

Analizând opiniile existente în literatura de specialitate, putem concluziona următoarele:

1) raportul sintactic poate fi definit ca o «relație» marcată lingvistic și care se realizează la nivelul unităților sintactice; unitățile care intră într-o astfel de relație sunt, în principial, compatibile din punct de vedere semantic, gramatical și stilistic;

2) raportul sintactic are în comunicare un rol structurant, ierarhic și funcțional, fiind un factor de coeziune și de coerență;

3) pentru identificarea și ierarhizarea proceselor relaționare considerăm convenabil, în principiu, criteriul conținutului raportual coroborat cu forma raportuală, criteriu care vizează, deopotrivă, componenta semantico-gramaticală și expresia lingvistică a realității sintactice în discuție.

Список літератури

1. Gramatica limbii române. Vol. I. Cuvântul. București: Editura Academiei Române, 2008, 712 p.

2. Gramatica limbii române. Vol. II. Enunțul. București: Editura Academiei Române, 2008, 1090 p.

3. Irimia Dumitru, Gramatica limbii române. Iași: Polirom, 1997, 545 p.

4. Nagy Rodica, Sintaxa limbii române actuale. Vol. 2. Suceava: Editura Universității Ștefan cel Mare, 2002, 276 p.

Катерина Кінделевич
Науковий керівник – доц. Антофійчук А. М.

Експресивність художнього мовлення Люко Дашвар як вияв позиції автора художнього тексту

Мова творів Люко Дашвар своєрідна, багатогранна, різноманітна у виражальних мовних засобах і формує цілісну систему широкої індивідуальної мовної палітри.

Використання авторських афоризмів у художньому тексті, що їх Люко Дашвар вкладає в уста героїв, уможливорює формулювання письменницею яскравих висновків, висловлення повчань та умовиводів персонажів в образній формі, як-от: ***Ми надто мало живемо, аби побачити щось більше, ніж власне життя*** [1, с. 68].

Тексти письменниці досить емоційні та експресивні, однак не містять образ чи непристойностей у відкритій формі. Нецензурна лексика трапляється, як правило, у діалогах для передачі авторкою відтворення стосунків між персонажами твору, їх ставлення один до одного, приміром: – *Ця дурнувата знову на своїх романах зациклілася, – махнула рукою Наталя* [2, с. 14].

Письменниця часто використовує експресивні питальні й окличні структури, зокрема риторичні. За допомогою питальних конструкцій авторка передає широке коло настроїв, почуттів та відчуттів героїв творів, як-от: здогадки-здивування: *Під мою шкірою – підозріла тривога, ніби хтось усупереч моїй волі навернув мене в адепти своєї секти. І ці буряки... Ініціація?* [1, с. 73], пошук відповідей, що дозволили б знайти вихід із ситуацій, описаних у творі: *А з ким говорити? Де їх знайти тих людей, з якими можна поговорити? Чи знайду до весни?* [1, с. 204] тощо.

Такими експресивними структурами Люко Дашвар нерідко послуговується у відтворенні конфліктних діалогів – вони слугують виразниками загальної тональності спілкування персонажів, наприклад: – *Що ви собі дозволяєте?! Руки приберіть!* – *Герман відсазнувся, підборіддя ще вище. – За законом я говоритиму тільки з пані Наталею чи її адвокатом! – А я і є адвокат! – Який ти адвокат? Ти сусід!* – кинув Герман [1, с. 237].

Авторська модальність у досліджуваному матеріалі часто виражена безпосередньо у відкритій формі за допомогою складно-підрядних конструкцій з'ясувального типу, своєрідних «індикаторів суб'єктивності» або ж «модальних маркерів». Суб'єктивне ставлення письменниці чи героїв твору міститься у головній частині таких структур і вербалізоване предикатами оцінної семантики, як, до прикладу, *добре: Це ж добре, що Валерчик поки що вдома...* [1, с. 204].

Загалом оцінні лексеми у структурі тексту є яскравими виражниками позиції автора, точно передають його інтенції, особливості образного світобачення, уподобань.

Оцінні іменники у ролі іменної частини складеного присудка нерідко входять до описів персонажів, а у поєднанні з оцінними прикметниками у ролі відокремлених означень надають змісту відтінку тонкої іронії: *Пані Півник – реально півень: яскрава, погордлива* [1, с. 143]. У наведеному художньому фрагменті популярна у розмові молоді прислівникова лексема *реально* зближує художній текст з сучасними житєвими реаліями.

Отже, авторська модальність проявляється на всіх мовних рівнях, чим пояснюється широкий вибір засобів її вираження: фонетичних, морфологічних, словотворчих, лексико-стилістичних та синтаксичних.

Список літератури

1. Дашвар Л. Ініціація: роман. Харків: Книжковий Клуб «Клуб сімейного дозвілля», 2020. 416 с.
2. Дашвар Л. Село не люди: роман. Харків: Книжковий Клуб «Клуб сімейного дозвілля», 2019. 272 с.

Аліна Книжник
Науковий керівник – доц. Смолдирева Т. П.

Кореспондент у сучасному друкованому виданні: професійні ролі та спеціалізація

З розвитком інформаційного ринку і збільшенням популярності сайтів новин, інформаційних агентств чималих змін зазнала і сфера друкованих видань. Традиційні ЗМІ все більше використовують нові технології для підтримки прямого зв'язку з читачами, паралельно з газетами починають існувати інформаційні сайти.

Відповідно, змінилася і роль кореспондента в сучасному друкованому виданні. До нього висуваються нові вимоги, такі як мобільність, креативність, здатність аналізу, більша оперативність та знання сучасних технологій, які підвищують оперативність доставки інформації, поліфункціональність та продуктивність.

Трансформація медіаіндустрії та поява нових комунікативних каналів сприяє створенню конвергентної журналістики. Конвергенція стосується поєднання різних видів мовлення, різних контентів та аудіовізуального матеріалу. Поява конвергентних медіа зумовила розвиток того що людина може створити газету, розмістити новину, вплинути на думки інших в соціальних мережах і стає поширювачем новин. [2]

Необхідним у роботі журналіста також стає поширення новин різними каналами інформації, в тому числі соціальними мережами. Крім того, журналіст повинен вміти знаходити потрібну інформацію в соціальних мережах. Адже часто соцмережі стають джерелом інформаційних приводів.

Серед інших обов'язків журналіста – робити фотознімки для газети, фоторепортажі та відео для сайту. Адже візуалізація інформації стає провідний засобом комунікації в медійному середовищі. Журналіст має вміти користуватися камерою, обробляти відео та фотоматеріали.

Працюючи в певному друкованому виданні журналіст має дотримуватися редакційної політики та принципів роботи, якими керуються працівники газети чи сайту. Серед яких – участь у

плануванні, підготовка та написання матеріалів для газети, публікація новин на сайті видання та в соціальних мережах, зйомка фото та відео. Він має писати неупереджено та простою, зрозумілою мовою, дотримуватися достовірності та точності викладу інформації, бути неупередженим, об'єктивним. Матеріали мають бути збалансованими, оперативними та повними. [1]

В сучасному універсальному виданні журналіст вміє писати матеріали на різні теми з різних сфер життя. Така діяльність передбачає різні види спеціалізації: галузеву (газетна, фото, відео, публік рилейшнз), тематичну (політика, соціум, економіка, культура і т. д.) та рольову (репортер, кореспондент, оглядач, редактор напрямку, головний редактор та ін.)

Сучасний журналіст повинен володіти різноманітними професійними навичками, бути багатофункціональним, освоїти не лише суто журналістські навички, але і бути технічно обізнаним. Серед важливих якостей журналіста – комунікабельність, спостережливість, грамотність, ерудиція, оперативність, широкий кругозір, хороша пам'ять, допитливість, професійна етика та легке опанування новими навичками та знаннями. Основною рисою кореспондента стає універсальність.

Список літератури

1. Голуб О. П. Медіакомпас: путівник професійного журналіста. *Практичний посібник*. Інститут масової інформації. – Київ: ТОВ «Софія-А», 2016. – 7 с
2. Рицик Ю. Конвергентність та мультмедійність медіа в ХХІ столітті [Електронний ресурс]. *Академія Української Преси*. 2020. Режим доступу: <https://medialiteracy.org.ua/konvergentnist-ta-multmedijnisnist-media-v-hhi-stolitti/>

Ельвіра Кожокар
Науковий керівник – доц. Антофійчук А. М.

Синтаксична організація пісенної поезії Володимира Івасюка

Синтаксичні структури з погляду стилістичного осмислення відзначаються великою різноманітністю. Великої ваги набуває саме синтаксична організація мовлення, за допомогою якої оформляються найрізноманітніші стилістичні колорити. О. Потебня влучно зауважив: «Елементарна поетичність мови, тобто образність окремих слів і постійних сполучень, хоч би яка була вона помітна, незначна порівняно зі здатністю мов створювати образи із сполучення слів, все одно образних чи безобразних» [1, с. 104].

Характерною особливістю структурної організації пісенної поезії Володимира Івасюка є широке використання односкладних речень, структурною особливістю яких є «їх організація на фоні широкого контекстуального цілого, добір для різних обставин мовлення, можливість їх взаємозаміни, нарощення навколо них особливих семантичних якостей, паралельні синонімічні взаємини між ними тощо – все це зумовлює важливість цих типів речень у стилістичному плані» [2, с. 347].

Серед односкладних речень дієслівного типу широко вживані означено-особові, головний член яких виражено дієсловом 1-ї або 2-ї особи теперішнього чи майбутнього часу або наказового способу. Такі речення синонімічні двоскладним реченням з підметом, вираженим особовим займенником: *Бачу я тебе в снах у дібровах зелених* («Червона рута»). Нерідко до структури таких речень входить звертання з підсиленням часткою *ой*: *Ой вододограй, грай для нас, грай...* («Водограй»). У неозначено-особових реченнях, в яких головний член виражений дієсловом у формі 3-ї особи множини теперішнього чи майбутнього часу або у формі множини минулого часу, уся увага концентрується на факті, події чи процесі, а суб'єкт дії залишається невизначеним, бо вказівка на нього з погляду мовця є несуттєвою, наприклад: *Червону руту не шукай вечорами...* («Червона рута»).

Ускладнені речення в аналізованому матеріалі представлені реченнями з порівняльними зворотами до складу яких входять порівняльні сполучники **як, мов, немов, наче, неначе, ніби** та ін.: *Пролягла дорога від твоїх воріт до моїх воріт, як струна* («Пісня буде поміж нас»). Порівняльний зворот може входити до складу іменного складеного присудка, наприклад: *Бо твій голо, бо твій голос – щедра повинь, Я мов колос, зелен колос нею повен* («Пісня буде поміж нас»). У цьому випадку експресія присудка ускладнюється повторм іменної частини *колос* та поширенням її означальним поширювачем – стягнутою формою прикметника *зелен*.

Вираження різноманітних ознак чи вказівка на предмети та дії, об'єднані в спосіб однорідності, надає мовленню виразності, підкреслює ці ознаки, дії та означувані чи діючі предмети, наприклад: *Може, десь у лісах ти чар-зілля шукала, сонце-руту знайшла і мене зчарувала* («Червона рута»).

Звертання у структурі пісенної поезії Володимира Івасюка іноді стає емоційним центром речення: різні його форми та умови їх вживання створюють відтінки певної урочистості, ліричності, інтимності, голубливості тощо, наприклад: *Краще я зберу джерела, зроблю з них цимбали, Щоб тоб, дівчино мила, вони красно грали* («Водограй»).

Серед низки різнорівневих емотивних засобів пісенної поезії Володимира Івасюка вирізняється різного роду повтори – специфічний прийом поетичного мовлення, який у різних поетичних жанрах він виконує різні функції, має різну структуру та смислове наповнення. Емоційно виразним є неповний повтор присудків у складі безсполучникового складного речення; у цьому випадку присудки повторюються у різних граматичних формах – 3-ій ос. мн. та 1-ій ос. одн.: *Вийди, моя мила, / Все нічка накрила, Тільки місяць і зорі / В блакитному морі / Чекають на тебе, / Чекаю і я* («Аве, Марія»).

Список літератури

1. Сучасна українська літературна мова. Стилїстика. За заг. ред. І. К. Білодіда. К.: Наук. думка, 1973. 588 с.
2. Потебня А. А. Из записок по теории словесности. Х., 1905. 412 с.

Оксана Козак

Науковий керівник – доц. Медіна Т. В.

Закон України «Про соціальні послуги» як відповідь на суспільні реалії

У системі соціального захисту в Україні особливу увагу привертають соціальні послуги, які надаються державою, оскільки вони впливають на якість життя осіб, що перебувають у складних життєвих обставинах. Сучасна система соціальних послуг має відповідати потребам громадян і орієнтуватися на поліпшення якості їхнього життя [5].

Формування сучасної системи соціальних послуг в Україні відбулося на залишках радянської моделі соціального захисту населення. Криза 1990-х рр. показала неспроможність держави до виконання належним чином її соціальних функцій. Перехід від командної до ринкової економіки на зламі ХХ–ХХІ ст. передбачав перетворення системи повного державного забезпечення на систему «створення можливостей». Зросли значення державного соціального захисту громадян та потреба у реформуванні системи соціальної політики [2, с. 225].

Суспільно-економічні процеси в Україні зумовили появу нормативно-правового акту, який охарактеризував категорію «соціальна послуга» та межі його застосування (Закон України «Про соціальні послуги» (2003 р.) [3]. Його доповнювали накази Міністерства у справах сім'ї, молоді та спорту та Міністерства соціальної політики. Однак нові суспільні реалії, у яких опинилася українське суспільство у середині 2010-х рр., вимагали удосконалення законодавства.

Набуття чинності нової редакції Закону України «Про соціальні послуги» (з 01.01.2020) стало важливим кроком до покращення функціонування сфери соціальних послуг в Україні [3].

Законом, відповідно, встановлено перелік соціальних послуг, які передбачають «дії, спрямовані на профілактику складних життєвих обставин...» [4]. У свою чергу, соціальні послуги поділяються на послуги, які спрямовані на соціальну підтримку (соціальні виплати, надання пільг тощо), соціальне обслугову-

вання (надання матеріальних благ, обслуговування на дому тощо) та соціальну профілактику (інформування, соціальний супровід, соціальна адаптація тощо) [3].

Утворення переліку осіб, послуги яким надаються за рахунок бюджетних коштів, та затвердження 17 базових соціальних послуг, надання яких забезпечують виконавчі підрозділи органів місцевого самоврядування [4] – це прояви децентралізації у галузі соціальних послуг в Україні.

Нова класифікація соціальних послуг та нове визначення даної категорії наближує її до європейського зразка. Закон привносить багато покращень у функціонування сфери соціальних послуг, однак існує й ряд ризиків, пов'язаних з відсутністю нормативно-правових актів, необхідних для реалізації закону [1, с. 5].

Закон України «Про соціальні послуги» відображає рівень ефективності функціонування системи соціального захисту українських громадян та перебуває на етапі активного реформування у зв'язку зі змінами українського суспільства.

Список літератури

1. Гребя Р. Підходи до інтерпретації поняття «соціальна послуга» в теорії державного управління. *Державне управління та місцеве самоврядування*. 2016. № 3 (30). С. 6-12.
2. Маркетинг соціальних послуг як філософія ринкової економіки / ред. В. Г. Воронкової. Київ: Професіонал, 2008. 575 с.
3. Про соціальні послуги: Закон України від 19 черв. 2003 р. № 966-IV. URL: www.zakon.rada.gov.ua/laws/show/966-15 (дата звернення 01.02.2022.)
4. Про соціальні послуги: Закон України від 17 січня 2019 р. № 2671-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text> (дата звернення 02.02.2022)
5. Стойка А. Розвиток системи соціального захисту як основи стратегічного планування в соціальній сфері. Зб. наук. праць ДРІДУ НАДУ. Дніпропетровськ: ДРІДУ, 2010. Вип. 1(4). С. 121-130. Серія «Державне управління та місцеве самоврядування». URL: www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Dums/2010_1/10savpss.pdf (дата звернення 10.02.2022)

Іван Колдунов

Науковий керівник – асист. Матійчук О. М.

Виміри пародійності роману «Гри в класи» Хуліо Кортасара

У вивченні роману аргентинського прозаїка Хуліо Кортасара «Гра в класи» [1] сформувалося дві розбіжні тенденції: у той час як більші за обсягом дослідження схильні до аналізу цілісних поетологічних проєктів тексту (Луї Марі Хайек [3]), окремі наукові статті віддавали перевагу модерним домінантам, часто іронічно переписаним (так, паризький інтертекст роману досліджувала Джулі Джонс [4]). Коротко розглянувши сучасні теоретизування, що обґрунтували б означення діалогу з модерним романом саме як пародійне, ми спробуємо викристалізувати авторську логіку пародійного.

Мова піде саме про серйозне пародіювання, що не має на меті висміяти свій об'єкт. Як вказує Лінда Гатчеон, етимологія слова «пародія» не вказує на комічність: грецьке *παρῳδία* означає «проти-пісню» або «паралельну пісню» [6], себто текст у непорушному зв'язку із іншим текстом або групою текстів, які Вольфганг Каррер означає як «історичний клас текстів» [5]. 23-й розділ ми розглянемо як такий, що обирає об'єктом пародіювання модерний «роман, що тяжіє до музики» за термінологією Світлани Маценки [2].

23 розділ виділяється у Кортасара з загального тіла тексту наявністю лише однієї знайомої фігури – Орасіо Олівейри – та введенням нового персонажа. Відчутно змінюється спосіб побудови музичного екфрасису: мова перевантажена незрозумілою неспеціалістам термінологією, наратив нетипово сповільнюється зупинками художнього часу на окремих акордах. До абсурду доведені одразу три домінанти модерністичної музикалізації роману, виділені Маценкою [2]: напруженість концертного хронотопу, зближення музичного ритму з ритмом нарації (розривається концентрацією Орасіо на сторонніх звуках), романтизація фігури виконавця (скандальною поведінкою Трепа). Всі три теми у романі присутні при сценах прослуховування джазових

пластинок у розділі 17, що означає причетність «паралельної пісні» 23 розділу і до «роману, який тяжіє до музики» [2], і до 17 розділу, в парі з яким здійснюється традиційна для пародії взаємозаміна «низького» та «високого». Окрім того, кожен розділ має розглядатися в контексті нотаток Мореллі – *alter ego* Кортасара – що винесені у третю частину і де джаз не згадується, хоча Мореллі декілька разів посилається на додекафоністів, як і конферансьє Трепа. Окремо перелік «acknowledgements» Мореллі з розділу 60 нагородженням прізвищ нагадує колаж з виконавців, плагіюючи яких Берта скомпонувала третій твір.

Отже, «Гра в класи» вибудовує складну матрицю пародії «історичного класу текстів» та автопародіювання за допомогою «віддзеркалень», наприклад, 23 розділу в 17 і обох – у Морелліані. Складна структура потребує аналізу вже як цілісність, насичена посиланнями на практики та кліше літератури модерну.

Список літератури

1. Кортасар Х. «Гра в класи», Харків, 2008, 538 с.
2. Маценка С. «Метамистецтво». Львів, 2017, 120 с.
3. Jayek L. M. «Cortazar, Derrida and Rayuela as a Parable-Parody of Writing». Vancouver, 1980, 122 с.
4. Jones J. The City as Text: Reading Paris in Rayuela. *Revista Canadiense de Estudios Hispánicos*. Vol. 15, No. 2 (Invierno 1991), pp. 223– 234.
5. Karrer W. *Essays on Parody*. Toronto, 1986, pp.3– 35.
6. Kuiper K. A Theory of Parody: Review. *Philosophy and Literature* Vol. 10, Nu. 2, October 1986, pp. 343– 344.

Єгор Костигін

Науковий керівник – доц. Нікоряк Н. В.

Специфіка хронотопу роману Кадзуо Ішігуро «Залишок дня»

Проблема відтворення часу у літературі, аналіз часопросторових координат художнього тексту, дослідження персоносфери у вимірах часопростору є доволі актуальними питаннями, позаяк привертають увагу дослідників вже не одне десятиліття (праці М. Бахтіна, Н. Копистянської, В. Коркішко, Ю. Лотмана, О. Левицької, С. Скварчинської, В. Топорова та ін.).

Роман «Залишок дня» Кадзуо Ішігуро презентує життєвий матеріал письменника, що естетично освоєний, змістовно виокремлений у проблематиці буття людини, її місця в житті, власної долі та долі оточуючих. Минуле Стівенса подається переосмисленим, що суголосить думці У. Еко: «якщо минуле неможливо знищити, або його знищення веде до німоти, тоді його необхідно переосмислити, іронічно, без наївності» [2]. Множинні та автономні за своєю сутністю епізоди минулого Стівенса перетворюються на інтеркодову гру [2].

Одним із принципів організації хронотопу роману «Залишок дня» є локалізація – чітке окреслення часових та просторових меж, які виконують функції конкретизації. Роман складається з передмови та восьми розділів, що охоплюють часові межі – від першого дня подорожі до шостого [3]. Кожен розділ має прив'язку до певного місця та часу, наприклад: «День перший – вечір Солсбері» [3]. Взаємозалежність та взаємозумовленість основних складників структури твору висвітлена художнім часом та простором – один день й одне місце. Зауважимо, що автор майстерно використовує ключові хронотопні маркери – «будинок», «дорога», «вулиця», «місто». Однак провідну роль все ж відводить «дорозі», «подорожі». М. Бахтін підкреслював: «Значення хронотопу дороги у літературі величезне: рідкісний твір обходиться без яких-небудь варіацій мотиву дороги, а багато творів прямо побудовані на хронотопі дороги та дорожніх зустрічей і пригод» [1, с. 248].

У романі К. Ішігуро активно послуговується ретроспекцією: в чіткі координати хронотопу фабули вкрапленнями інтегровані історії минулих років. Звідси часопростір роману постає не прямолінійним, позаяк головний герой часто рефлектує, пригадує.

Крім того, художній простір наповнений діями, емоціями персонажа, вони формують психологічний хронотоп, в якому генерується свідомість персонажа художнього тексту.

У романі «Залишок дня» можна чітко виокремити елементи топографічного хронотопу: кожне згадане місто (Тонтон, Веймут та ін.) існує не тільки в суб'єктивній інтерпретації автора, а й в реальному світі. Першим місцем дії роману постає Дарлінгтон-гол – аристократичний маєток, де служить Стівенс. У першому розділі формуються мотиви поїздки та відбувається виїзд героя. Другий розділ, насамперед, презентує душевні коливання Стівенса, його невпевненість щодо доцільності поїздки, турбота, що з його від'їздом Дарлінгтон-гол опорожніє. Хронотоп роману поступово змінюється – третій розділ відкриває новий день та нові спогади: події особистого життя міс Кентон, що викладені у роздумах Стівенса після прочитання листа. Цей лист є одним з сюжетоформуючих елементів, позаяк постає одним з мотивів подорожі. Четвертий розділ презентує новий часопростір: в обідній період дня біля ставка Мортімерів Стівенса охоплюють роздуми щодо точного визначення «величі» дворецького, з'ясування питання, які особистісні якості йому притаманні. Саме в цьому розділі розкривається життєва драма не лише самого Стівенса, а й його батька, який поклав на «п'єдестал професійності та канону» і власне життя, і життя свого сина. П'ятий розділ стає продовженням попереднього: головний герой обмірковує свої професійні якості, планує майбутнє. Кожен наступний розділ презентує все глибше «занурення» Стівенса у спогади і зміну хронотопу, допоки не відбувається довгоочікувана зустріч із міс Кентон.

Таким чином, Кадзуо Ішігуро у романі «Залишок дня» активно послуговується кількома принципами організації часопростору: дорога/мандрівка, локалізація, ретроспекція, монтаж, які руйнують неперервність протікання художнього часу й зміну простору, і пов'язані із відбором естетично значимих об'єктів сприйняття, зображуваних у тексті.

Список літератури

1. Бахтин М.М. *Форми времени и хронотопа в романе: очерки по исторической поэтике. Вопросы литературы и эстетики: исследования разных лет.* Москва : Худ. лит., 1975. С. 234–407.

2. Еко У. *Нотатки на полях “Імені рози”.* URL: <http://www.e-reading.club/book.php?book=67026>

3. Ішігуро Кадзуо. *Залишок дня / переклад з англ. Ганни Лелів.* Львів, 2019. 240 с.

Cultivarea creativității în sistemul de învățământ primar

Prin studierea creativă nu se urmărește neapărat a face din fiecare copil un geniu, dar putem și trebuie să realizăm, ca profesori, să facem din fiecare copil un participant activ – independent sau în grup – la «regăsirea» adevărurilor despre lucruri și fenomene, atunci când i se indică direcțiile de cercetare sau i se dau notele definitorii.

Învățarea creativă este un tip de învățare care aduce în câmpul analizei alte mecanisme pe care le implică procesul învățării. Caracteristic este faptul că învățarea se exprimă printr-o deprindere creatoare.

Educarea creativității la elevi a devenit o preocupare de primă necesitate a școlii pe toate meridianele. În zilele noastre cultivarea spiritului creator la elevi constituie o necesitate obiectivă a școlii, determinată de specificul epocii contemporane și a celei viitoare. În acest fel, ritmul de dezvoltare a științei și tehnicii, de acumulare a informațiilor a provocat apariția unor domenii noi ale cunoașterii și acțiunii umane. Faptul că școala trebuie să pregătească acum tânăra generație, în perspectiva viitorului, a activității pe care acesta o va desfășura în deceniile apropiate, precum și alți factori impun cultivarea spiritului creativ la elevi, care să le permită adaptarea și readaptarea continuă la cerințele pe care societatea viitoare le va impune.

Elevii din primele două clase ale ciclului primar manifestă fantezii mai scăzute în execuții de desene, modelaje, picturi, colaje etc. După 8 ani, fantezia lor începe să găsească noi domenii de exercitare. Se formează pe rând capacitatea de a compune, crește capacitatea de a povesti și de a crea povestiri. Între 9–10 ani, desenul devine mai încărcat de «atmosferă». Încep să apară stilurile și capacitățile creatoare pe aceste planuri. Concomitent devin preocupări de actualitate serbările școlare, diferite cercuri de creație, participarea la concursuri de creație.

Profesorul este principalul mediator între elev și mediul informațional, se impune prioritatea ca elevul să cunoască nu numai succesele cunoașterii umane ci și neîmplinirile ei, profesorul are datoria să-l ajute pe elev să-și corecteze greșelile, încurajându-l permanent să-și extindă orizontul cultural. Dorința de a cunoaște, arta de a pune întrebări se pot învăța cel mai bine în școală.

Metodele, modalitățile aduse în discuție pun accentul pe procesele de învățare și nu pe produsele cunoașterii. Ele sunt metode care ajută elevul să caute, să analizeze, să găsească singur cunoștințele pe care urmează să le însușească, să afle singur soluții la probleme, să ajungă la resistemizări de cunoștințe. Efectele formativ-educative ale învățământului sunt în raport direct cu nivelul de participare colectivă și individuală a elevilor în procesul de învățământ.

Ca rezultat, utilizarea metodelor active, a modalităților stimulative pentru imaginație, gândire și creativitate asigură structurarea proceselor și mecanismelor gândirii, precum și o motivație pentru învățare și acțiune. Cunoașterea și stimularea capacității creative a elevului din ciclul primar constituie factorul principal în educație și ține de personalitatea cadrului didactic și elevului dar și de climatul socio-afectiv în care aceștia își desfășoară activitatea.

Список літератури

1. Mihaela Roco. Creativitate și inteligență emoțională. Iași: Polirom, 2004.
2. Educație pentru schimbare și creativitate, Venera – Mihaela Cojocariu, Ed. Didactică și Pedagogică, București.
3. Psihopedagogie, Ed. Polirom 1998.
4. Petru Bejinaru. Educație și identitate. Editura universității Suceava, 2010.

Христина Костенюк
Науковий керівник – доц. Балінченко С. П.

Філософські інтерпретації пекла як ціннісно зумовленої моделі комунікації

Український філософ Н. Хамітов пропонує розглядати особистість з позицій метаантропології, «вчення про межі буття людини, його екзистенціальні виміри, умови комунікації в цих вимірах і архетипові основи культури» [5, с. 326].

Існують релігійні уявлення, згідно яких, при недотриманні «вимог», на людину чекає покарання. Також існує ідея персональної відповідальності людини за свої вчинки, тобто, кожен відповідає лише за власні дії і цієї відповідальності уникнути після смерті неможливо. У світових релігіях (християнство, іслам, буддизм) існує уявлення про пекло як місце для посмертного покарання за гріхи. Втім, існують деякі відмінності у трактуванні пекла, видів покарань та гріхів, перебування там інших істот (диявола, міфічних істот, «перевізників»), вигляду пекла (підземелля, безодня, вічний вогонь).

Зокрема, окреслюючи «ідею свободи вибору Добра або зла» в християнстві, Н. Хамітов зазначає: «Людина в християнстві має свободу вибору між Добром і злом, Божественним і диявольським. Світ, згідно з християнством, розділений на три царства: Божественне (рай), земне і диявольське (пекло). Вільний вибір людини, який вона робить у земному царстві, приводить її, зрештою, або до Бога, або до диявола» [5, с. 67].

У такому випадку постає запитання: «Який сенс пекла? Яке його призначення?».

У нашому дослідженні здійснено порівняння релігійних і світських текстів, що містять опис пекла: поеми Данте «Божественна комедія» (католицизм), агіографічної історії «Митарства Феодори» (православ'я) та п'єси Ж.-П. Сартра «За зачиненими дверима» (атеїзм).

Пропоную окреслити підходи до спокути на прикладі перелюбства (інші назви – хіть, перелюби). У Малій Українській

Енциклопедії перелюби визначено як «порушення подружньої вірності», гріх, що заслуговує на покарання смертю [3, с. 1327].

Тексти містять опис різних видів пекельного покарання за перелюбство: у творі Данте – це фізичне покарання (катування ураганом), в «Митарствах блаженної Феодори» – моральне покарання і спокута (муки вогню, перебування із демонами, усвідомлення важкості скоєного гріха), у п'єсі Сартра – моральне покарання «іншими», комунікація із ними як пекло.

Аналізуючи інтерпретації покарання за цей гріх у названих текстах, спостерігаємо різні підходи до визначення відповідальності грішників та справедливості покарання: у творі Данте присутнє гуманістичне співчуття до людей, які потрапили в пекло – передбачено Чистилище як засіб отримати прощення гріхів; у «Митарствах Феодори» наявність у людини свободи вибору між добром і злом; у творі Сартра спостерігаємо позицію екзистенціалізму, за якою свобода передбачає відповідальність за наслідки власних вчинків.

Втім, виникає чимало запитань, які можуть окреслити перспективу наступних досліджень: *Чи є ідея пекла морально конструктивною/деструктивною? Чи здійснює ідея пекла тиск на свободу дій і слова людини? Чи впливає наявність ідеї пекла на поведінку та прийняття рішень?*

Список літератури

1. Данте А. Божественна комедія. Електронний ресурс. Режим доступу: <https://www.ukrlib.com.ua/world/printitzip.php?tid=347>
2. Митарства Феодори. Електронний ресурс. Режим доступу: <http://cerkvasm.kiev.ua/mitarstva-feodori/>
3. Перелюби // Українська мала енциклопедія: 16 кн.: у 8 т. / уклад. Є. Онацький. Буенос-Айрес, 1962. Електронний ресурс. Режим доступу: <https://bit.ly/3scXcE0>
4. Сартр Ж.-П. Грязными руками: пьесы. Харків, 1999. 431 с.
5. Хамітов Н., Гармаш Л., Крилова С. Історія філософії: проблема людини та її меж. Вступ до філософської антропології як метаантропології: навчальний посібник зі словником. Київ, 2016. 396 с.

Юлія Костюк

Науковий керівник – доц. Щербань М. В.

Євхаристійна жертва у Православ'ї: особливості богословського дискурсу

Таїнство Євхаристії, або Причастя, є центральним Таїнством Християнської Церкви, воно настільки велике і значуще для людини, наскільки ж піднесене і незбагненне.

У день П'ятидесятниці було започатковано нове благодатне царство, спільноту «Нового Ізраїля», Церкву Христову – містичне тіло Христове. Зasadничою ідеєю цієї спільноти є те, що всі члени Церкви – рівні й вільні у Христі, всі – діти Божі, брати та сестри. Таке єднання з самого початку буття Церкви оберталось навколо спільного причастя: «Один хліб, і нас багато – одне тіло; бо всі причащаємось від одного хліба» (1 Кор. 10:17). Це означає єдність усіх членів Церкви в Христі й союзі любові, що дарується в Євхаристії, де наявне велике покликання кожної людини [2, с. 25]. Соборність Євхаристії, свята християнської громади, яскраво виражена у всіх чинах Літургії – «спільної справи» Церкви, починаючи з її опису в «Апології» св. Іустина Філософа [4, с. 14].

Зазвичай, участі у літургійній подяці передувало примирення усіх членів громади. У стародавніх описах Євхаристії, нарівні із вказівкою допускати до неї лише відроджених у водах хрещення, вказується на необхідність примирення у «святому цілуванні любові» (Див.: 1 Кор. 16: 20; 1 Петр. 5: 14). Сам принцип умирювання і прощення у церковній традиції доволі часто подається як засадничий принцип євхаристійного єднання [4, с. 15].

Водночас, завжди активною була участь народу в євхаристійних молитвах, про що свідчать св. Кирило Єрусалимський та св. Іоанн Золотоустий: «У молитвах (під час Євхаристії – авт.) багато сприяє народ» [4, с. 28]. Відтак, повноцінна участь мирян у Євхаристії завжди була основним елементом соборного, свідомого, соціального єднання, який посилювався фактом частого причастя [2, с. 24].

Першопочатково, Літургія відбувалася по недільних днях. Свідчення цього знаходимо у таких пам'ятках ранньохристиян-

ської літератури як «Учення 12 апостолів», «Апологія» Іустина Філософа, тощо, а вже з IV століття Євхаристія починає звершуватися й у суботу (Олександрія та загалом Єгипет, Мала Азія та Константинополь) [4, с. 30].

Цікаво, але у деяких частинах Церкви причастя навіть у той час було значно частішим. До прикладу, св. Василь Великий свідчить, що «ми причащаємося чотири рази щотижня – у день Господній, у середу, у п'ятницю і в суботу, а також і в інші дні, якщо буває пам'ять якогось святого». Водночас, традиція щоденного причастя вже в цей період була поширена в Римі та Іспанії [3, с. 114]. Варто зазначити, що звичай уникати звершення літургій під час Великого посту, не обмежив традиції частого причастя: з'явилася й отримала значне поширення Літургія Ранишосвячених Дарів [3, с. 120].

Загалом, Євхаристія – таїнство, яке викликає у віруючих благоговіння й смирення, що притаманні сприйняттю Літургії вірянами всіх часів.

Отже, Євхаристія є найбільшою містичною дійсністю в житті Церкви. Сучасний богословський євхаристичний дискурс – це комплексний аналіз багатомістової християнської традиції і сучасної богослужбової практики у всій її різноманітності й багатогранності.

Список літератури

1. Біблія. Книги Священного Писання Старого та Нового Завіту [Переклад Патріарха Філарета (Денисенка)]. Київ: Видання Київської Патріархії УПЦ КП, 2004. 1154 с.
2. Дудченко А. Євхаристійність як покликання людини в богослов'ї прот. Олександра Шмемана. Труди Київської Духовної Академії: науковий збірник Київської православної богословської академії / ред. кол. Олександр Трофимлюк (гол. ред.) [та ін.]. – [К.], 2019. – № 19 (191). – С.20–30.
3. Дуздаль Г. Гомилетика апостола Павла. Ровно, [Инга- Пресс]. 1995. 254 с.
4. Сове Б. Евхаристия в Древней Церкви и современная практика. Православный вестник №4, 1998. С. 11–30.

Ярослава Куліченко
Науковий керівник – доц. Рошкулець Р. Г.

Трансформація культури острова Пасхи під впливом іноземних культур

Рапа Нуї, або острів Пасхи – територія Чілі, є найбільш віддаленою населеною точкою планети. Острів вулканічного походження, має субтропічний клімат, доволі одноманітну флору та фауну.

Заселення острова відбулося у 4-5 столітті. Основна теорія щодо походження поселенців визначає їх належність до полінезійських народів, а археологічні знахідки норвезької експедиції під керівництвом Тура Хєсрдала дозволяють стверджувати про зв'язок рапануйців з культурою Південної Америки. Основним джерелом для формулювання та підтвердження гіпотез з цієї теми є аналіз залишків предметів культури, їх порівняння з провами мистецтва в інших регіонах.

Перше населення острова було представлене двома племенами: коротковухими та довговухими. Саме представники другого племені створювали моаї – пам'ятники своїм вождям та предкам. Основними досягненнями перших етапів культури є: створення архітектурних споруд, писемності ронгоронго, різних кам'яних фігур істот, людей, човнів. Після міжусобної війни народ коротковухих отримав перемогу та почав знищувати статуї. Подальший період посухи в регіоні та нераціональне використання природних ресурсів призводить до появи канібалізму, та до поступового занепаду загального рівня культури.

Контакт з європейськими мореплавцями, який вперше відбувся у 1722 році, з дослідницького перетворюється на загарбницький. Найбільш негативним досвідом взаємодії з іноземцями є поневолення та вивезення з острова у 1862 році двох тисяч рапануйців, з яких лише 15 повернулися та привезли з собою віспу, яка скоротила загальний рівень населення до дев'яти сотень осіб. Знайомство з християнством завдяки діяльності місіонерів ще більше віддалило мешканців острова від давньої культури: пам'ятки мистецтва знищувалися як предмети язичництва.

20-те століття характеризується для острова Пасхи великою кількістю наукових експедицій, серед яких особливо відзначається діяльність Тура Хеєрдала, якому вдалося розкрити секрет виготовлення моаї та знайти родові печери рапануйців. Знахідки та дослідження привернули до місцевої культури увагу всього світу; після появи авіасполучення у 1967 острів став набирати популярність туристичного місця. Це підвищило значення автентичної рапануйської культури, розпочалося її відродження у новій формі. З 1980 р. до 2019 р. кількість відвідувачів збільшилась у 20 разів. Одна лише деталь: сучасні музиканти грають на відомих «гавайських» гітарах Укулеле, які прийшли на острів з полінезійських островів, та акордеонах, привезених з континенту. Зазвичай ці виступи можна почути на місцевих святкуваннях. Водночас рапануйці повертаються до корінних традицій. І фестивалі зараз все ближчі до місцевих культурних надбань. Сьогодні належність до Рапа-Нуї є причиною для гордості.

Економічна модель острову Пасхи визначається як «покращення через туризм» [1; 2]. Хоча вплив його на культуру острова залишається амбівалентним. З одного боку, – туризм є основним джерелом прибутку для острову, це дозволяє покращувати умови життя, розвивати інфраструктуру, з іншої сторони - це призвело до помітних проблем з екологією.

Проблема залишається актуальною та, особливо після досвіду ізоляції острова в умовах пандемії COVID-19, потребує подальших досліджень.

Список літератури

1. Figueroa, E., Rotarou, E., Aguilar, M., Salazar, A., Gutiérrez, P. & Mellafe, R. (2013). Impacto económico del establecimiento de un área de protección marina en la provincia de Isla de Pascua-Chile: Informe de avance. Santiago: PEW Foundation (PEG-Chile), CESUCC and CENRE, University of Chile.

2. Perez, M., & Rodriguez, C. (2011). Impactos ambientales generados por el desarrollo turístico en la Isla de Pascua. Revista Interamericana de Ambiente y Turismo, 7(1), 42-48.

Наталія Кучер

Науковий керівник – асист. Шатілова Н. О.

Діалектні особливості етикетних формул у прозі С. Воробкевича

Самобутність кожного народу виявляється, як відомо, не лише у системі традицій, цінностей, культури, а й у мовних стереотипах поведінки, що в них сконцентовано сформовані упродовж століть риси національної вдачі й характеру. Вибір словесної формули в повсякденній ситуації етикетного спілкування залежить не лише від адресата (його віку, статі тощо), комунікативних умов (місця, часу, тривалості спілкування), характеру взаємин між співрозмовниками, знання особливостей супровідних засобів (жестів, міміки), але й передусім від *національної специфіки мовного етикету*, адже попри спільні риси етикет кожного народу своєрідний [3].

Традиційний мовний етикет тісно пов'язаний із ментальністю народу, його світобаченням та мовною картиною світу, що засвідчує функціонування в науковій літературі поняття «етноетикет» (Н. Бабич, С. Богдан, Н. Гуйванюк, О. Мельничук, О. Миронюк, Я. Радевич-Винницький, М. Стельмахович та ін.). Своєрідні етикетні формули, зумовлені відмінностями у звичаях, ритуалах, обрядах, особливостями мовного колориту тощо, властиві кожному регіону нашої країни. Не позбавлений регіональної специфіки й мовний етикет буковинців.

Мета нашої розвідки – виявити діалектні особливості в мовній структурі етикетних висловів, зафіксованих у прозі відомого буковинського письменника С. Воробкевича [2].

Аналіз фактичного матеріалу засвідчує, що буковинський письменник у своїх прозових текстах зафіксував такі діалектні мовні особливості етикетних формул буковинців:

1) фонетичні діалектні особливості в системі вокалізму й консонантизму, зокрема у формулах: а) побажання: – *Дай вам, Боже, всего добра* (с. 362); б) застереження: *Хорони Господи від таких кожду хрещену душу!* (с. 306); в) вітання: *Вступив Митро в хату, поклонив ся всім низенько, сказав «добрий вечер»* (с. 246); – *А, то ви, пане Хомо, дай Боже здоровля!* (с. 48);

г) частування: – *За ваше здоров'є, пане Сергію!»* (с. 53). У досліджуваних текстах формули вітання часто містять зменшено-пестливу форму *здоровлєчко*, напр: – *Дай вам Боже здоровлячко, дорога пані Маріоро!* (с. 349);

2) лексичні діалектизми у формулах: а) звертання, як-от: **бадіка** «близький родич, старший віком; форма звертання до старшого чоловіка» [СБГ, с. 21], **газдиня** «дбайлива, працьовита господиня» [СБГ, с. 79], **дідик** «дідусь» [СБГ, с. 96], **кумната** «дружина брата; сестра чоловіка; жінчина сестра; чоловікового брата жінка» [СБГ, с. 240], **паніматка** «весільна матка» [СБГ, с. 382], напр.: – *Вертайте, бадічку, до дому* (с. 181); *Моя газдинєчко пишна!* (с. 26); – *Нате, дідику, тих грушечок на дорогу* (с. 174); – *Бог з вами, люба кумнатко! – говорив Олімпій* (с. 327); – *Боже помагай, паніматочко!* (с. 265); б) гостинності: **розгоститися** «будучи гостем, розташуватися, відчутти себе, як удома» [СУМ, XVIII, с. 657 : діал.]: – *Прошу, розгости ся! – молила у дверях стоячого Олімпія пані Пульхерія* (с. 328);

3) граматичні діалектні особливості, зокрема: а) уживання діалектної форми наказового способу *хрань* у формулах застереження: *Не гнівай ся на мене, сердечний Андрію, коли о тобі добрим не-злим словом згадаю; хрань Боже тебе обчорнити!* (с. 177); б) уживання діалектної частки *най* замість «нехай» у формулах благословення: ... *як буде нам і вам до вподоби, то най Бог благословить* (с. 45); формулах згоди: – *Най буде й так*, – *каже Павло Згідливий* (с. 390).

Отже, мовний етикет буковинців, утілений у системі словесних формул, жестів, міміки, що їх застосовують у найрізноманітніших ситуаціях повсякденного спілкування, репрезентує своєрідність національно-мовної картини світу жителів Буковини у творах С. Воробкевича.

Список літератури

1. Словник буковинських говірок / за заг. ред. Н. В. Гуйванюк. Чернівці : Рута, 2005. 688 с. [СБГ].

2. Твори Ізидора Воробкевича: у 3 т. Львів : Просвіта, 1911. Т. 2: Оповідання. 412 с. (цитуючи, дотримуємося правописної системи видання).

3. Чернікова Л.Ф., Зубкова Л.В. Особливості мовного етикету українців (регіональний аспект). URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/65119/50-Chernikov.pdf?sequence=1>

Христина Кушнірук
Науковий керівник – асист. Шатілова Н. О.

**Ключове слово *Буковина*
в поетичних текстах С. Воробкевича**

В українському мовознавстві немає усталеної термінології на позначення ключових слів у художньому тексті. Мовознавці називають їх по-різному: *ключові* (Форманова С.), *лейтмотивні* (Бочаров С.), *тематичні* (Малявін Д.), *концептуальні* (Петровський В.), *опорні*, або *наскрізні слова* (Кожевнікова Н.), *слова-фаворити* (Кухаренко В.), *слова-скріпи* (Гей М.), *слова-символи* (Сологуб Н.) тощо.

В енциклопедії «Українська мова» термін «ключові слова» витлумачено в трьох значеннях: 1) як особливість лексичного складу мови; 2) як ознаку стилю письменника; 3) як поняття інформатики. Наголошуючи на важливості ключових слів для індивідуального стилю письменника, на їх визначальній ролі у звуковій і семантичній організації поетичного тексту, автор словникової статті Л. Масенко визначає такі риси цих мовних одиниць: багатозначність, семантична місткість, «прирощення» до лексичного додаткових художніх значень [2, с. 256].

Ключові слова, за визначенням С. Форманової, – це «розряд високочастотної автосемантичної лексики художнього тексту, яка складає його семантичне ядро (на лексичному рівні) і виступає як вектор інтерпретації художнього тексту» [3, с. 5]. До ознак, що вирізняють їх у художньому тексті, дослідниця додає повторюваність, додаткову виразність, уживання не лише в межах одного твору, а в низці творів письменника.

Ми поставили за мету простежити систему асоціативних номінацій до ключового слова *Буковина*, що розкривають мовний образ буковинського краю в поезії нашого видатного краянину С. Воробкевича, відтворюючи своєрідність його авторського мовомислення. Уважаємо, що в текстовому просторі поезій буковинського письменника ця лексема належить до ключових і високочастотних. У досліджуваних текстах поезій, за нашими підрахунками, слово *Буковина* трапляється 45 разів.

Аналіз ілюстративного матеріалу – контекстів з лексемою *Буковина*, дібраних із поезій С. Воробкевича [1], засвідчує такі асоціативно-образні номінації: Буковина – край (рідний, милий, дорогий, солодкий): *Буковино моя мила, мій солодкий краю!* (с. 61); *Мій краю милий, дорогий! Ти, люба Буковино* (с. 229); Буковина – Батьківщина (рідна земля, рідний край): *Чому ти серцю така миленька, рідна землице, моя Буковино?* (с. 11); *В чужій сторонці сохну, гину, лечу в край рідний, Буковину* (с. 179); Буковина – частина України (буковинська Русь, Руська земля): *І ти, Руси буковинська, довгий час дримала та під ледом і снігами вяла і стогнала* (с. 79); Буковина – мати (щира, рідна): *Буковино дорога, моя щира, рідна ненько!* (с. 197); Буковина – дружина (гарна, весела, люба): *...моя Буковино? Скажи сю тайну мому серденьку, гарна, весела, люба дружино!* (с. 11); Буковина – родина: *Мій краю милий, дорогий! Ти, люба Буковино, ти мого серця і душі і раю і родину* (с. 229); Буковина – рай: *На сім світі божий рай, де край милий, Буковина* (с. 197); *Виглядає, як той рай, буковинський милий край* (с. 228) тощо. Мовний образ Буковини в поезії С. Воробкевича увиразнює й частиномовне оточення цієї лексеми в тексті, зокрема ознакові характеристики: прикметники *дорога, зелена, мила, люба, красна, щира, рідна*, займенники *моя, наша, своя*, що інтимізують поетичний текст.

Отже, функціонування лексеми *Буковина*, її асоціативно-образна лексична сполучуваність в поезії відтворює мовну картину світу буковинського письменника, його індивідуально-авторське світобачення, маркуючи неповторність ідіостилу, засвідчуючи вірну й безумовну любов до своєї рідної землі.

Список літератури

1. Твори Ізидора Воробкевича. Львів : Вид-во товариства «Просвіта», 1909. Т. 1 : Поезії. 420 с. (цитуючи, дотримуємося правописної системи видання).
2. Українська мова : Енциклопедія. 2-е вид. випр. і доп. Київ : Українська енциклопедія, 2004. С. 255–256.
3. Форманова С. В. Ключові слова як вектор інтерпретації художнього тексту. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/91991/47-Formanova.pdf?sequence=1>

Анастасія Кушпетівська
Науковий керівник – проф. Руснак Н. О.

Кольороназви у прозовій творчості Ольги Кобилянської «В неділю рано зілля копала»

Нинішня етносоціальна ситуація, яка характеризується зростанням національної свідомості, підвищенням інтересу до витоків традиційної культури та етнічної історії зумовлює звертання до семантики кольору у творчості українських письменників, в нашому випадку це праця Ольги Кобилянської.

Увагу дослідженню поетики мови і стилю письменниці приділено у розвідках І. Бабій, О. Баранівської, Л. Гоцур, О. Дроботун, В. Лимаренка.

Мета роботи – схарактеризувати колірні ознаки повісті «В неділю рано зілля копала».

Колір – об'єкт вивчення багатьох дисциплін, вважається психологічно-емоційно-культурним явищем, за допомогою якого передається емоційний та ментальний стан людини, її риси характеру, соціальні та культурні аспекти життя народу.

Колорит цієї повісті заснований на русі й відтінках фарб, що навантажені значеннями й асоціаціями. Барвопластика, тонке володіння пензлем у прозі дали змогу письменниці розкрити внутрішній світ героїв, показати читачам найглибші душевні почуття, найтонші порухи, сердечний біль, глибину думок і сподівань.

Домінуючими в повісті є чорні й білі кольори з їхніми відтінками.

То ж проаналізуємо, з чим пов'язаний вибір саме цих кольорів Головні герої гинуть, але й ті, хто залишаються живими, також втрачають надію на щастя. Саме тому в творі так багато чорного, саме він несе сльози, горе, біду, сум, журбу. Трагедійна розв'язка відчувається ще на початку. Дружина циганського ватажка народила «білу дитину», а всі цигани мали «чорні очі», «чорні голови».

Ця жінка була теж чорною і найвродливішою в таборі. У неї «чудові чорні очі», «чорне волосся і чорне, мов з бронзи, темне лице» [1, с.292].

У хаті – лавка з «почорнілого дерева»; «на чорній печі чорний кіт спостерігає рухи своєї чорної пані... спить самотній привчений чорний ворон... інші предмети тонуть в геміні. Все це спостерігають великі чорні очі...» [1, с.333].

Таким чином, чорний – колір нещастя, який віщує трагічну розв'язку повісті. Він причетний до магії, якою займалась циганка, а також до підземного царства, тобто є символом «страшної, чорної смерті... з чорними хоругвами, яка заповідається чорними картами Маври» [1, с.335].

Епітети «біла стежка» й «білий камінь» неодноразово зустрічаються в повісті. Вони своєю світлою, яскравою фарбою освічують події, пов'язані з ними, висвітлюють їх для кращого розуміння твору. Білий колір символізує надію на краще.

Біла барва підкреслює людське горе, перетворюючи їхні обличчя на блідні, або білі. Білий, тобто чистий, ясний світлий, радісний, виявився кольором зруйнованих надій, оскільки одне із значень білого – «холодність і мертвотність» [1, с.174].

Отже, кольористика в повісті «В неділю рано зілля копала» допомагає розкрити почуття героїв, їхній внутрішній світ, їхні стосунки, глибину думок і сподівань, красу місцевого колориту.

Список літератури

1. Кобилянська О. Твори : У 5-ти т. т. Т. 2. К.: Наукова думка, 1958–1963.

Віталіна Лиса

Науковий керівник – асист. Шестакова К. Ю.

Соціальна допомога як напрям діяльності Міністерства соціальної політики України

Соціальна допомога є важливою складовою соціальної політики держави і відіграє важливу роль у системі соціального забезпечення громадян України. Оскільки, світова економічна криза та зміни в Україні в останні роки спричинили зниження рівня життя і погіршення умов населення, з кожним роком в Україні зростає кількість осіб, що потребують соціальної допомоги і підтримки з боку держави.

Сьогодні в Україні необхідною ціллю є створення ефективної системи надання соціальної допомоги, яка стане інструментом, що дозволить зменшити соціальну несправедливість і покращити якість життя громадян.

Соціальна допомога – це матеріальна допомога, яка передбачена законодавством і надається вразливим верствам населення. Така допомога надається незалежно від трудової діяльності особи та наявності страхового стажу.

Система соціальної допомоги в Україні передбачає значну кількість видів державних допомог, які регулюються окремими законодавчими актами. Фінансування і виплата соціальної допомоги здійснюється з державного і місцевих бюджетів.

Надають соціальну допомогу установи, що підпорядковуються Міністерству соціальної політики. Міністерство соціальної політики України є центральним органом виконавчої влади, який реалізує політику у сферах соціального захисту населення, соціального страхування, соціального обслуговування, пенсійного забезпечення [2].

Діяльність даного органу виконавчої влади координується Кабінетом Міністрів України і ґрунтується на певних принципах, зокрема: принцип верховенства права, законності, безперервності. Міністерство керується Конституцією, законами України, указами, постановами та іншими актами законодавства [1].

Соціальна допомога є важливим напрямом діяльності Міністерства соціальної політики. Політика Міністерства орієнтована на соціальних захист населення, підтримку тих, хто перебуває у складних життєвих обставинах та на ефективну соціальну допомогу. Ефективна соціальна допомога - це насамперед грошові виплати і соціальні послуги, які надаються з врахуванням особливостей і потреб громадян та надання допомог всім, хто їх потребує. Варто зазначити, що саме ефективна соціальна допомога напряму впливає на соціальну і політичну стабільність держави.

Отже, одним із ключових напрямів діяльності Міністерства соціальної політики є надання соціальної допомоги особам, які опинились в складних життєвих ситуаціях. Соціальна допомога має на меті полегшити матеріальний стан людей і покращити якість їхнього життя. У зв'язку з певними обставинами відбувається скорочення життєвого рівня громадян і це призводить до зростання потреб у соціальній допомозі. На даному етапі державі варто розробити заходи, які допоможуть створити таку систему надання соціальної допомоги, яка зможе забезпечити нею всіх громадян, які опинилися в складних життєвих ситуаціях та потребують допомоги з боку держави.

Список літератури

1. Закон України «Про центральні органи виконавчої влади» (ВВР), 2011, № 38, ст.385. Документ 3166-VI, чинний, поточна редакція — Редакція від 06.03.2021, підстава - 1285-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3166-17#Text>
2. Положення про Міністерство соціальної політики України затверджене Постановою Кабінету Міністрів України від 17.06.2015 № 423. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/423-2015-%D0%BF#Text>

Олена Лисенко
Науковий керівник – проф. Ковалець Л. М.

Ремінісценції та алюзії на творчість Пауля Целана в поезії Христі Венгрінюк (на матеріалі збірки «Довгі очі»)

Збірка Христі Венгрінюк «Довгі очі» (2013) відкриває цикл молодій рецепції Пауля Целана не тільки з погляду вікової парадигми, а й якості сприйняття та способів репрезентації у своїй творчості целанівських мотивів. Це поезія без совкових штампів, вона вільна, без прикрас, що проглядає на всіх рівнях читання та сприйняття віршів Х. Венгрінюк.

Одним з основних образів Х. Венгрінюк, співвіднесених із Целановими, є смерть. Пісок і попел в обох авторів – символ смерті і незначних засобів збереження пам'яті, які постійно розвіюються за вітром, залишаючи за собою мак-забуття. *«Я не знаю, як нам жити з тобою в одному тілі, / Коли ти їси попел і розкидуєш спогади по венах»* [1, с. 48]. Факт з'їдання попелу і розкидання по венах забуття загострює конфлікт ліричної героїні, початок якому поклав П. Целан своєю суперечкою з Ти-іншим.

Ще один образ – знищення дому, перехід від рідного, привітного до ворожого та хижого. *«Мінливим ключем / ти дім відчиняєш, в якому / все замечено снігом мовчання»* [2, с. 65]. Це знищення дому як особистого прихистку, землі обітованої і ворогом, і самим собою. У П. Целана ще зберігається розділення на «ворог» і «я», а в поезії Х. Венгрінюк ці крайності виходять з тієї самої сутності. Зруйнування дому-прихистку – один із найбільших злочинів проти себе. Замітання його снігом – точка неповернення, крах надій та сподівань.

В одному зі своїх творів Х. Венгрінюк прямо говорить целанівським образом смерті: *«бо тебе цілували в долоні / ті, хто ходять лише у повітрі»* [1, с. 72]. Ті, хто існують в повітрі, за П. Целаном, – спалені євреї, що попелом піднімаються на небо. У широкому розумінні – це мерці, які співіснують зі світом живих, намагаються втручатися в їхній простір. Алюзії на «Фугу смерті» прямі: *«я писатиму вночі вірші, / Струшуючи ванно і*

попіл. / А далі все танцюватиме / В язичницькому колі. / І я загублю волосся» [1, с. 76]. Тут і попіл – символ смерті, і язичницьке танцювальне коло – втілення танцю смерті, і втрачене волосся, що не дозволяє ідентифікувати ліричну героїню. Авторка не просто констатує факт геноциду, а говорить про наслідки: *«ми їх посадили і забули зібрати, / вони зійшли молоком і кров'ю»* [1, с. 76].

Важливим сегментом у парадигмі алюзій Х. Венгринюк на П. Целана є тема мовчання. З'являється “Ти”, з яким лірична героїня намагається вести діалог. Але їй заважає мовчання, що за кілька десятиліть (від часу П. Целана) встигло стати тотальним. Згадуємо целанівський *«дім, в якому все замешено снігом мовчання»* [2, с. 65]. Поруч із явними алюзіями на біографію та творчість поета помічаємо також звертання до релігії.

У поезії Х. Венгринюк присутній діалог, а за допомогою прямої цитати з *«Фуги смерті»* можна визначити співбесідників. Глибока емпатія і разом з тим особиста сповідь проглядає в рядках: *«Це час Целана. / Нашіптуванням вказує напрям твого зору, / Я малюю маки з пам'яті поета* [1, с. 108].

Авторка проводить паралелі між життям П. Целана і власним, переосмислює целанівські теми й надає їм нового звучання, нашаровуючи на відоме свій особистий досвід. Ця поезія є новим способом прочитання, декодування і відтворення мотивів П. Целана в українській літературі.

Список літератури

1. Венгринюк Христя / Wenhryniuk Chrystia. Довгі очі / Długie oczy / Переклад з укр. Анети Камінської, передм. Юрка Іздрика. Чернівці: Книги – XXI, 2013. 120 с.

2. Целан Пауль. Від порога до порога. Поезії / Переклад з нім. та післям. Петра Рихла. Чернівці: Книги – XXI, 2014. 129 с.

Юлія Манзюк

Науковий керівник – доц. Максим'юк О. В.

Реалізація соціокультурної змістової лінії на уроках української мови

Освіта в Україні активно реформується, свідченням чого є поява концепції Нової української школи. Тому методика навчання повинна передбачати використання інноваційних методів, прийомів, форм навчання, зорієнтованих на вимоги сучасної програми з української мови. Завданням однієї із чотирьох основних змістових ліній цієї програми, а саме соціокультурної, є засвоєння культурних і духовних цінностей, норм, що регулюють соціально-комунікативні відносини між статями, поколіннями, націями, сприяють естетичному й морально-етичному розвитку учнів.

Реалізація соціокультурної лінії передбачає не лише набуття учнями певних знань, необхідних і достатніх для спілкування, а й виправдане їх використання у житті.

Як свідчать дослідження останніх років у царині лінгводидактики (О. Біляєв, А. Богуш, М. Вашуленко, Н. Голуб, О. Савченко та ін.), гармонійне поєднання української та загальнонародської культури реалізується через вивчення мови як культурознавчої дисципліни, взаємозв'язок з культурними надбаннями народів, що живуть поруч, їх полілог культур, інтеграцію в українську культуру й разом із нею – у світову. Саме цьому в школі сприяє формування у школярів соціокультурної компетенції.

Окремо годин на реалізацію вказаної змістової лінії не пропонується, а змістове наповнення здійснюється на основі відбору відповідних вправ та завдань. В основу цієї змістової лінії покладено використання на уроках української мови (крім вправ підручників «Рідна мова») дидактичного матеріалу: прислів'їв, приказок, загадок, художніх тестів українознавчого спрямування.

Саме вдало підібраний дидактичний матеріал поєднується з усіма методами навчання, ілюструє теоретичні положення, сприяє успішному розвитку мовних умінь і навичок, збагачує інтелектуальну й емоційну сферу учня, формує його моральні переконання. Дидактичний матеріал, об'єднаний певною тематикою, у комплексі ілюструє явище, допомагає учням цілісно

сприйняти його. У доборі завдань, вправ, художніх текстів учитель повинен проявляти послідовність. У результаті цього в основу реалізації методики соціокультурної змістової лінії першим покладено принцип народності – репрезентації української мови як геніального творіння розуму, серця, почуттів, усіх сфер багатогранної діяльності українців, які берегли традиції сім'ї, роду, українського народу. Цей принцип немислимо реалізувати, не звертаючись до широкого використання всіх видів і жанрів українського фольклору, Біблії, творів українського письменства, прилучення до збирання скарбів народної мудрості, які мають відображення у фольклорних і художніх текстах.

Важливим для соціокультурного підходу є використання комплексу методів, прийомів і засобів навчання, а саме: бесіда (підготовча, повідомлювальна, відтворювальна, евристична, узагальнювальна, повторювальна, проблемна); розповідь і пояснення; спостереження; конструювання і реконструювання; діалогізація; диспути та дискусії та ін..

Аналіз програми, підручників, навчально-методичного інструментарію засвідчує необхідність систематичної цілеспрямованої роботи над реалізацією соціокультурної змістової лінії, бо «соціокультурний блок програм дає змогу уникнути випадковості й безсистемності в доборі дидактичного матеріалу, які мали місце в традиційній системі навчання мови, спрямувати процес збагачення мовлення учнів на задоволення потреб їхнього мовленнєвого розвитку» [1].

Отже, соціокультурний підхід у взаємодії з особистісно орієнтованими, комунікативно діяльними й стилістично функціональними аспектами вивчення мови в подальшому навчанні передбачають формування у школярів культурної соціальної позиції, вільного прояву своєї індивідуальності, створення культурного середовища своєї життєдіяльності, прилучення до цінностей загальнолюдської й національної культур, включення у навчально-виховний діалог і культурну співтворчість в освітньому просторі.

Список літератури

1. Проць М. Реалізація соціокультурної лінії у процесі вивчення української мови. Рідне слово в етнокультурному вимірі. Дрогобич, 2012. С. 459–464.

Катерина Марфічук
Науковий керівник – доц. Томусяк Л. М.

**Семантично-неелементарні компоненти
простого речення у мовостилі М. Матіос
(на основі твору «Букова земля»)**

Питання про те, що у складі поширеного речення можуть бути словоформи і сукупність словоформ, що стосуються цілого речення (чи його предикативної основи) було розвинене Н. Ю. Шведовою в ученні про **детермінанти** [3, с. 39 – 50].

У середині минулого століття у вивченні синтаксичної організації мови намітилася тенденція до більш глибокого вивчення основних закономірностей поширення/ускладнення речення, а особливо до функціонування в ньому вільно приєднувальних конструкцій, що отримали назву детермінантів.

При вивченні детермінантів серед найважливіших аспектів є питання їх класифікації.

Відповідно до класифікації А. П. Загнітка, з-поміж детермінантів за семантикою вирізняються: 1) фонові детермінанти, що виступають експозицією того, про що повідомляється у висловленні; 2) детермінанти зумовленості; 3) детермінанти з характеризувальним значенням, які виступають як носії додаткової ознаки [1].

Можна виділити такі тематичні групи семантично- неелементарних компонентів в структурі простого речення у романі «Букова земля»:

I. Фонові детермінанти, що виступають експозицією того, про що повідомляється у висловленні.

- **Часу.**

Такі детермінанти вказують на час, в який відбувається описувана у романі дія.

Навесні і влітку облюбовували берег Черемошу... [2, с. 487].

- **Місця**

Десь там у толоці гейкає на худобу служник... [2, с. 366].

- **Міри і ступеня дії:**

- **Причини.**

Ангел від перенапруження протер натомлені очі [2, с. 23];

- **Мети.**

Ось мій улюблений полігон для випробування [2, с. 33].

- **Допусту.**

Та навіть попри найсуворішу заборону не може Петрусько сидіти сиднем [2, с. 697].

- **Умови.**

При згадці про Краматорськ воєнного часу підполковник Дідушенко розпалювався не на жарти... [2, с. 779].

- **Способу дії.**

Крізь прочинені двері гардеробної кімнати Николаєві добре видно гнітючу Другу добу не минає Петруськові гарячка [2, с. 705];

II. Детермінанти зумовленості.

картину... [2, с. 244];

У класифікації А. П. Загнітка ще виокремлено детермінанти з характеризувальним значенням, які виступають як носії до даткової ознаки. Проте фактичний матеріал обмежив нас лише описаними вище типами.

На основі проведеного дослідження можна зробити такі висновки та узагальнення.

Марія Матіос у романі «Букова земля» відсвічує життя не одного покоління буковинських родин у різні епохи, тому твори письменниці заслуговують на старанне вивчення і ретельне дослідження.

Ми з'ясували, що найчастіше зустрічаються **фонові** детермінанти – ті, що виступають експозицією того, про що повідомляється у висловленні, та **детермінанти зумовленості**, серед яких виділяємо детермінанти причини і мети.

Список літератури

1. Загнітка А. П. Типологія синтаксичних зв'язків. Донецьк: ДонГУ, 1996. Вип. 2. С. 3–1.1
2. Марія М. Букова земля. К.: А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2019. Вид 2-ге. 928 с.
3. Шведова, Н. Ю. Существуют ли все-таки детерминанты как самостоятельные распространители предложения? М., 1968., С. 39–50

Іванна Марчук

Науковий керівник – доц. Нікоряк Н. В.

Інтертекстуальна палітра роману «Заборонені барви» Юкіо Місіми

Інтертекстуальність, на думку В. Просалової, відбиває стан існування сучасної людини, яка живе у світі текстів, спосіб її світовідчуття, мислення, коли все вже було кимось сказане, коли слова вже були чиймись [4]. У читацькій свідомості текст може відкривати нові, раніше не відомі значення, внаслідок “зустрічі” двох текстів може відбуватися нашарування, накладання смислів. Термін «інтертекстуальність», як відомо, з’явився наприкінці 60-х рр. ХХ ст. у працях французької постструктуралістки болгарського походження Ю. Крістевої для означення методу аналізу тексту як «знакової системи», пов’язаної з іншими семіотичними системати. Фактично дослідниця розуміла інтертекстуальність як «те, що відбувається між текстами», «відношення одного тексту до інших текстів» [3]. Канонічне визначення поняття «інтертексту» належить відомому теоретику Р. Барту: «Кожен текст є інтертекстом; інші тексти присутні в ньому на різних рівнях у більш чи менш впізнаваних формах: тексти культури минулого і тексти сучасної культури. Кожен текст – це нова тканина, зіткана зі старих цитат» [1, с. 418]. Вчений вписав «інтертекстуальність» у коло значущих наукових парадигм, т.зв. «анонімних формул»: «Фрагменти культурних кодів, формул, ритмічних структур, фрагменти соціальних ідіом тощо, – всіх їх поглинув і змішав текст і довкола нього існує мова» [1, с. 418].

Роман Юкіо Місіми «Заборонені барви» вирізняється глибокою інтертекстуальною палітрою, активним залученням цитат, алюзій, ремінісценцій як текстів західної літератури, так і власне японських. І така тенденція фіксується у всій творчості Місіми, позаяк його вважають письменником-інтелектуалом, якому вдалося «ретроспективно дослідити історичне минуле Японії, сформоване упродовж десятків століть», «знайти спільне між західною і східною культурами» [2].

Роман «Заборонені барви» реалізовує себе в діалозі з літературними традиціями, що склалися протягом багатьох століть. Тому на сторінках тексту фіксуємо інтертекстуальні контакти від Античності до сучасності: у діалогах персонажів, у їх харак-

теристиці, в авторських описах, роздумах чи відступах. Наведемо кілька прикладів. Так, один з ключових персонажів роману, шістдесятирічний письменник Сюнсуке, досить добре володів французькою мовою, тому перекладав японською мовою романи письменника-символіста Ж.-К. Гюїсманса: «Собор», «Там, унизу», «На шляху», а також роман бельгійського письменника-символіста Роденбаха «Мертвий Брюгге» [5, с.17–18]. Портретна характеристика головного персонажа Юїті також супроводжується інтертекстуальними алюзіями: «...у всьому його тілі проступала дивовижна та загадкова принадність, про яку згадував Волтер Патер, коли говорив про чудову повість тринадцятого сторіччя «Аміс та Амелі», в якій, як він висловився, зосереджена “принадність раннього Ренесансу” та естетика містицизму, яка згодом набула широкого розповсюдження» [5, с. 33–34]. Таким чином, слова англійського есеїста, мистецтвознавця, ідеолога напряму «естетизму» («мистецтво заради мистецтва») Волтера Патера якнайкраще допомагають уявити ту «загадкову принадність», якою наділений Юїті.

Однак інтертекстуальна палітра роману значно ширша, що засвідчує згадка імен як західних авторів: Емпедокл, Сократ, Арістофан, Стратон, Расін, Монтеск'є, Поуп, Маркіз де Сад, Вінкельман, Байрон, Гельдерлін, По, Новаліс, Уальд, Флобер, Вільє де Ліль-Адан, Кітс, Меларме, так і японських – Сьотецу, Фудзівара Тейка, Йосіхіса Асінагі, Іхара Сайкаку, Акінарі Уеда, Ідзумі Кьока, Сіга Наоя, Дзюнітіро Танідзакі, Сато Харуо, Хінацу Коносукі, Акутагава Рюноске.

Список літератури

1.Барт Р. Избранные работы: Семиотика. Поэтика. Москва: Прогресс, 1989. 615 с.

2.Головко Т. Ігри для дорослих: Роман знаменитого японського майстра психологічної прози Юкіо Місіма «Заборонені барви» опублікувало видавництво «Фоліо». <https://day.kyiv.ua/uk/article/kultura/igri-dlya-doroslih>

3.Крестева Ю. Бахтин, слово, діалог, роман. *Весник МГУ*. Сер. 9. Филологія. 1995. № 1. С. 87–115.

4.Просалова В.А. Інтертекстуальний аналіз: теорія і практика: навчальний посібник. Вінниця, 2019. 206 с.

5.Юкіо Місіма. Заборонені барви. Київ : Фоліо, 671 с.

Олександр Матіюк

Науковий керівник – асист. Жук О. О.

Інформаційна війна: роль і завдання журналістики в Україні

Інформаційна війна – доволі новий вид ведення ворожих дій між країнами, коли поле бою переміщується з реальної території у віртуальну. Сучасна війна – війна цінностей, війна наративів, війна за громадську думку та емоції, війна, що використовує інформацію як зброю. Дезінформація, пропаганда, фейки, вербальне озброєння та роззброєння, лінгвістичні агресія та збитки, інформаційне гетто тощо – складники гібридного протистояння [2]. Журналісти і журналістки – бійці, які озброєнні не кулеметами, а словами, за допомогою яких можна як атакувати, так і захищатися. Головне, аби ці слова завжди були об'єктивні, правдиві та неупереджені.

На думку президента Академії української преси Валерія Іванова, значна кількість українських журналістів та журналісток не дотримується першого стандарту професії – перевірки інформації, яку треба ставити понад усе як у мирний, так і в час війни. За його словами, західні дослідження свідчать, що журналісти і журналістки там дві третини робочого часу витрачають не на збір і написання матеріалу, а на перевірку фактів [4]. Якраз останнє, ми вважаємо, є найважливішим принципом у роботі медійників на інформаційному фронті. Дуже часто не лише східний ворог поширює відверту брехню про ті чи інші події в Україні, а й наша «четверта влада» може своїми матеріалами допомагати розпалювати ворожнечу. Це зазвичай відбувається тоді, коли журналісти працюють на відверто проросійське медія: телеканал «НАШ», інтернет-видання «Страна.ua» (назва говорить сама за себе), на ютубі «ZIK», «Перший Незалежний» і, як зазначається, вже «недоступний у вашій країні» «112 Україна». Та якщо з вище переліченими ЗМІ все зрозуміло – гроші вагоміші за честь, то є випадки, коли журналісти та журналістки із здавалося б, пристойних видань припускаються помилок.

Розуміння специфіки війни, особливо в часи гібридних загроз, до мирного журналіста доходить не відразу. Бажання деяких медійників подати ексклюзив без урахування військової обстановки приводили до зворотного ефекту – реальної загрози нашим підрозділам. Журналісти на війні є джерелом інформації, котре можуть викорис-

товувати військові розвідники. У наш час аналіз відкритих джерел дозволяє спеціалістам здобути до 90% необхідної інформації [1].

Представники «четвертої влади» працюють на користь людей, які мають бути проінформовані щодо ситуації в країні вчасно, неупереджено і, головне, достовірно. Коли країна перебуває в стані війни, важливо не розповсюджувати сумнівні дані щодо розташування ворожих військ, кількості поранених чи загиблих, не використовувати в ілюстративних матеріалах фото та відео, які можуть шокувати, злякати, нагадати про події війни ВПО тощо.

Отже, інформаційна війна відіграє значну роль у ході реального протистояння, де гинуть військові, мирні мешканці, руйнується інфраструктура. Російська Федерація як держава-агресорка послідовно нарощує потенціал інформаційного протистояння для посилення інформаційної складової «гібридної війни» проти України. Проведенню інформаційних кампаній та операцій буде приділятися значна увага та буде посилюватися приховування діяльності своїх ресурсів в інформаційному просторі України та інших країн для ускладнення виявлення джерел російського інформаційного впливу, у тому числі шляхом залучення «нейтральних» організацій та ЗМІ [3]. Ключовим завданням журналістів є: не перешкоджати діям бійців, спростовувати ворожі побрехеньки, перевіряти інформацію, і тоді перемога в інформаційній війні буде гарантована.

Список літератури

1. Гусаров В. Журналістика як елемент інформаційної війни [Електронний ресурс] URL: <http://mediaunion.eu/ua/journalism-and-war/> (дата звернення: 28.11.2021).
2. Жугай В., Тарасюк В. Особливості роботи журналістів в умовах інформаційної війни [Електронний ресурс] URL: <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/13613> (дата звернення 28.11.2021).
3. Савченко-Галушко Т. Інформаційні та психологічні операції держави-агресора: як це працює [Електронний ресурс] URL: <https://armyinform.com.ua/2021/11/04/informacziyni-ta-psyhologichni-operacziyi-derzhavy-agresora-yak-cze-praczyuye/> (дата звернення: 15.02.2022).
4. Толокольнікова К. Інформаційна війна: від «журналістики відданості» до «кремлівських тролів» [Електронний ресурс] URL: <https://ms.detector.media/prostandarti/post/14417/2015-10-16-informatsiy-na-viyna-vid-zhurnalistyky-viddanosti-do-kremlivskykh-troliv/> (дата звернення: 28.11.2021).

Яна Мельник

Науковий керівник – асист. Вардеванян С. І.

Бінарна опозиція «Свої-Чужі» у прозі Марії Матіос (за збіркою «Нація»)

Щоб пізнати Своє, треба до істини вивчити Чуже, оскільки «усвідомлення себе можливе лише в протиставленні» [1, с. 236]. Концепція «Свій-Чужий» та визначення межі дихотомії залишається малодослідженим у творчості сучасних українських письменників. Наша література ХХІ століття є невід'ємним фактором становлення нації у період її 30-річної незалежності. І дослідження творчості, зокрема прози, Марії Матіос у заданому темою розвідки ракурсі може виявитися унікально ресурсним для розуміння цього становлення.

Символічним є найменування цієї збірки оповідань «Нація». Лексема «нація» за Академічним тлумачним словником з української мови містить таке первинне значення: «Конкретно-історична форма спільності людей, об'єднаних єдиною мовою і територією, глибокими внутрішніми економічними зв'язками, певними рисами культури і характеру» [4, с. 232]. Тобто, як бачимо, Своє трактується таким не лише на підставі кровно-генетичної спорідненості. Це поняття для кожного індивіда є сугестивною асоціацією, відтворюється на фоні як генетичного успадкування, так і моральної приналежності.

Юр'яна, протагоністка оповідання «Юр'яна і Довгопол» (Своя), за сюжетом вона втрачає дитину за дитиною; її чоловіка Уласія б'ють і мордують; емгебіст Дідушенко як Чужий, який називає їх з чоловіком «бандерівським кодлом» [3, с. 54], «знає плодити – хай знає здихати» [3, с. 55]. Але жінці співчуває персонаж, який формально є Чужим, хоч емоційно Своїм – уповноважений від МГБ Довгопол. Тимофій Сандуляк з новели «Апокаліпсис», який зачав дочку з жидівкою Естер, забрав і опікувався своєю дитиною Ханною-Анною, у якій текла українсько-«жидівська» кров. Дванадцять вдовиць із оповідання «Дванадцять службів» спостерігали за тим, як вивозили цілі родини, як не давали поховати чийось синів. Вдовиці ревно молилися у церкві, поки на порозі не почули шороху чобіт Чужого. Еталонном жіночої хоробрости залишається образ Корнелії – партизанки УПА з оповідання «Просили тато-мама...». Дівчина зазнає

зради від того, кого маркувала Своїм, дивом рятується і у колізії розчарувань та безвиході виходить заміж за Чужого офіцера. Василько Андрійович з новели «Поштовий індекс», який у 4-А класі шукає правди серед наклепу Чужих, і щиро вірить, що ця правда на стороні засудженого на 10 років в'язниці Свого татуса.

«Та скільки не сторонись, а Свого без Чужого ніяк не здобути. У Своєму існують тонкощі, відмінності, винятки, навіть іншування. Натомість Чуже наганяє разючий контраст, на тлі якого й увиразнюється Своє», [2, с. 105] – переконаний Тарас Лютий, досліджуючи природу множинності. У збірці провідний образ Чужого – «червоний ворог» [3, с. 97], «червона гадина розлазиться в усі шпари – й ніхто не може її спинити» [3, с. 97]. Емгебіст майор Дідушенко постає узагальненим втіленням ворога. Його образ Марія Матіос зображує так, що інші Чужі образи розмиваються у полі безжальності. Тому Дідушенко продовжує вести свою емгебістську Чужість і у «Солодкій Дарусі».

Письменниця професійно створює дихотомію у малій прозі, окреслюючи декілька ракурсів реалізації опозиції. Бачимо об'єднання різних націй між собою проти єдиного ворога, де сформована опозиція тлумачиться як така, що дає змогу розділити архаїчні традиції, самоідентифікуватися та разом боротися задля виживання Своїх – наприклад, у новелі «Апокаліпсис». У творах «Юр'яна і Довгопол», «Дванадцять службів» Марія Матіос запропонувала виявлення Чужого в наскрізному образі емгебіста Дідушенка, відчуженість якого є перспективою для дослідження в інших творах. Письменниця вказує на те, як важливо сприймати історичний досвід на прикладі буковинського краю. Зважаючи на те, що проза Марії Матіос багата різними національними рисами та суперечностями образів, дослідження дихотомії у цьому ракурсі потребує більш повного аналізу та подальших розвідок за іншими текстами.

Список літератури

1. Бенвенист Э. Словарь индоевропейских социальных терминов. Москва: Прогресс; Универс, 1995. 453 с.
2. Лютий Т.В. Про природу дублювання і множинності. Київ: Віхола, 2021. 272 с.
3. Матіос М.В. Нація. Одкровення. Львів: Піраміда, 2006. 204 с.
4. Словник української мови: в 11 т. / Ін-т мовознав. ім. О. О. Потебні. Київ : Наук. думка, 1970 - 1980. Т. 5 : Н-О / ред. тому: В. О. Винник, Л. А. Юрчук. 1974. 840 с.

Специфіка зображення художнього образу Катерини Білокур у романі «Автопортрет з уяви» В. Яворівського

Художньо-біографічний роман «Автопортрет з уяви» В. Яворівського – це інтерпретація жіночої долі української художниці Катерини Білокур очима чоловіка-політика. Автор фокусує увагу на вихованні дівчини, її дружніх взаєминах, сімейних реліквіях, захопленнях, помислах, бажаннях, мріях – себто на всьому, що оточує Катерину і виявляє її сутність. Щодо відповідності зображеного у романі, тут історична правда взаємодіє з елементами художнього домислу, що значно розширює картину життя головної героїні. Інколи авторська інтерпретація долі відомої мисткині виходить поза межі реальних фактів, особливо коли йдеться про інтимне життя Катерини Білокур. Або факт того, що одружений чоловік, сусід Катерини – Петро все життя кохає її, а вона, навпаки, байдужа до його почуттів. З біографії К. Білокур відомо, що через нерозуміння її мистецьких захоплень з боку рідних та представників сильної статі, її надмірну любов до мистецтва, вона воліла уникати сватань. Художниця була вродливою жінкою, то й залицяльників не бракувало. Але інша річ – її особистий вибір, адже через страх втратити змогу займатися улюбленою справою, майстриня відкинула усі можливі стосунки й присвятила себе малюванню. У романі автор увиразнює: «Не зазнавши чоловічої й дитячої ласки, вона не озлилася, бо в неї була ця земля, яку можна любити досхочу...» [3, с. 28].

Продовжуючи тему особистого щастя, реалізації жінки не лише як дружини, а й як матері, чого так і не відбулося у житті Катерини Білокур, автор розкриває психологію своєї героїні через сон і сновидіння. Катерину мучать сни, в яких вона народжує дитину, спочатку не може розродитися, при цьому потерпає від осуду односельців, а відтак на світ таки з'являється бажане дитя: «Катря закричала, забилася в пекельній пропасниці, відчула, як роздвоюється на себе (зовсім іншу, ніж була досі) і на маленьке рожеве дитя – точнісінько таке, як на її картині „Щастя“: з блакитними пророчими очима, з виткими кучериками, лежить воно на трояндах і барвінку, зазирають йому в очі

соняшники й лелеки» [3, с. 13–14]. У реальному житті ініціація Катерини Білокур як жінки й матері так і не відбулася, натомість вона сублимується й спрямовує свою жіночу енергію у творчість та цілком віддає себе мистецтву. Символом нездійснених дівочих мрій є купальський вінок героїні, який разом із свічкою вплив водами, так, як і жіноче щастя Катерини Білокур.

Автор майстерно зобразив Катерину Білокур крізь призму інших персонажів, позаяк твір насичений не їхніми діалогами, а думками, спогадами, мріями, переживаннями самої майстрині. Така форма подачі матеріалу дозволяє не лише намалювати в уяві зовнішній образ мисткині, а й заглибитися у її внутрішній світ, пізнати психотип талановитої особистості. Ймовірно, автор користувався принципом: не так важливо, де народився геній і ким працював, як те, що він думав, мріяв, відчував. Себто заглиблення всередину й зображення психологічних якостей головної героїні через портретну характеристику, самохарактеристику, діалогічне мовлення, внутрішні монологи – основне завдання В. Яворівського у художній інтерпретації образу майстрині.

Отже, автор по-своєму інтерпретує образ художниці, вдаючись до психологізації внутрішнього стану героїні. Художньо домислюючи деякі обставини і деталі із життєвої біографії Катерини Білокур, автору вдалося розкрити усю повноту образу художниці, її покликання й таланту.

Список літератури

1. Двудличанська О. Особливості часопросторових площин світоглядних моделей у новітній українській літературі (на матеріалі сучасної прози В. Яворівського). *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2016. №24. С. 20–22.
2. Овчаренко Е. Невідомий лист Катерини Білокур. *Слово Просвіти*. 2018. URL: <http://slovoprosvity.org/2018/12/13/nevidomyj-lyst-kateryny-bilokur/> (дата звернення: 12.03.2020)
3. Яворівський В. Автопортрет з уяви. Київ : Брайт Стар Паблішинг, 2018. 296 с.

Михайло Мілешкін

Науковий керівник – снс. Луцан І. В.

Глобальні проблеми сьогодення як механізм формування есхатологічних уявлень віруючої людини

Сьогодні українське суспільство, як і весь світ зіткнулися зі складними і доволі непростими викликами масштабних небезпек, що істотно вплинули як на світову політику, економіку, екологію, так і, зокрема, на релігійну сферу в усій повноті її конфесійно-церковного різноманіття. Це пов'язано, в першу чергу, з розповсюдженням пневмотропного вірусу (COVID-19), а також з вторгненням країни-агресора на території суверенної України. Досить помітно, що обидві проблеми суттєво загострили ситуацію як в Україні, так і всьому світі. Правда, саме цинічні дії з боку росії стали на сьогодні епіцентром уваги. Як відомо з хронології останніх подій, 21 лютого 2022 року на офіційному рівні кремль визнає «незалежність угруповань ОРДЛО», а відтак незаконно збільшує свої військові формування на українських землях – територіях так званих «ДНР» і «ЛНР». Зрозуміла річ, «Росія хоче показати, – за словами експерта, – що це не входження на територію України, а входження на територію «незалежних» республік «ЛДНР». «Це направлено на те, аби виокремити ці території з контексту українського кордону» [3]. Відтак уже 24 лютого агресор ухвалює чергове жалюгідне рішення, що сколихнуло увесь світ, – початок проведення спеціальної військової операції на Донбасі, спричинивши до низки терактів по всій Україні. Ба більше, ця так звана «військова операція» країни-агресора відразу проявилися в повномасштабному вторгненні на українські землі й за межами угруповань ОРДЛО, що призвело до катастрофічних наслідків...

Розглядаючи у цьому контексті поняття «Есхатологія» – як систему поглядів та вірувань про кінець світу, про настання Страшного Божого суду та кінцеву долю всього людства – посмертне буття людини, варто тут зазначити, що такі уявлення завжди були притаманними багатьом релігіям. А тому, глобальні проблеми сьогодення вкотре заставляють як віруючих людей, так і деяких скептиків замислитися над своїм буттям і навіть більше – духовною складовою життя та готовністю / неготовністю зустрітися віч-на-віч зі смертю і Богом.

Цікаво підмітити, що в історичній ретроспективні механізми формування есхатологічних уявлень часто спостерігалися й посилювалися саме після назрівання науково-технічних переворотів, потужних відкриттів й кричущих подій. Крім того, це штовхало людську свідомість до непоодиноких спроб і в датуванні років та конкретних процотв щодо кінця світу. Для прикладу, пророцтва Нострадамуса, глобальна катастрофічна подія планетарного масштабу згідно календарної системи майя, значна кількість розрахунків та тлумачень Апокаліпсису відомих мислителів і релігійних діячів у т.ч. окремих релігійних угруповань різних епох тощо.

Між тим, поринувши у тексти Священного Писання, саме тут ми знаходимо найчіткішу відповідь на доволі цікаве й, водночас, дискусійне запитання щодо кінця світу, а саме: *«Про день же той і годину, – наголошує Ісус Христос, – ніхто не знає, ні ангели небесні, а тільки Отець Мій один <...> Отже, пильнуйте, бо не знаєте, в яку годину Господь ваш прийде»* (Мф. 24: 36, 42). Річ у тім, що кінцева доля людства й Всесвіту, як би це дивно і, можливо, банально не звучало – особливо для скептиків, залежить насамперед від рівня духовно-морального стану суспільства. На цьому, до речі, неодноразово наголошується і в гоміліях багатьох православних подвижників.

Підсумовуючи вищевикладене, можна зробити висновок на ґрунті слів афонського старця – преподобного Паїсія Святогорця, який свого часу сказав, що: *«Апокаліпсис сповняється вже сьогодні, але не всі це бачать»* [2]. Додамо до цього й слова Спасителя: *«Також почувте про війни і чутки про війни. Глядіть, не жасхайтесь, бо належить усьому тому бути, та це ще не кінець»* (Мф. 24: 6-7). А отже, пам'ятаймо, тривалість існування світу залежить від кожного з нас!

Список літератури

1. Біблія. Книги Священного Писання Старого і Нового Завіту: в українському перекладі з паралельними місцями / Переклад Патріарха Філарета (Денисенка). К. : Видання Київської Патріархії УПЦ КП, 2004. 1416 с.

2. Афонські старці розповіли про кінець світу, прихід антихриста та печатку 666. URL: <https://ua-reporter.com/uk/news/afonski-starci-rozpovily-pro-kinec-svitu-pryhid-antyhrysta-ta-pechatku-666-foto> (дата звернення: 04.03.22).

3. «Шоу колективного Путіна»: експерти про наслідки визнання Росією «незалежності» «ЛДНР». *Офіційний сайт «Радіо Свобода»*. URL: https://www.radiosvoboda.org/a/vyznannya-ldnr-rosiyeyu_naslidky/31714961.html (дата звернення: 01.03.22).

Тетяна Міжінська
Науковий керівник – проф. Скаб М. С.

Структурно-граматичні характеристики назв українських військових звань у ХХ–ХХІ ст.

Сьогодні відзначене активним інтересом науковців до мовного відображення різноманітних сфер діяльності людини. Історію будь-якої мови можна відслідкувати за допомогою активних шарів лексики, які часто змінювалися, розширювалися, доповнювалися та пристосовувалися відповідно до певних історичних подій. Цим пояснюють особливий інтерес науковців-лінгвістів до найдинамічнішої частини лексики – термінології, яка завжди швидко реагує на усі суспільно-історичні процеси. Такою можна вважати військову термінологію, зокрема назви українських військових звань, які беруть свій початок ще з часів Київської Русі. Метою цієї розвідки є визначити найпоширеніші схеми творення назв військових звань на різних етапах їх розвитку. Для виявлення закономірностей використовуємо системи військових звань Легіону січових стрільців, війська УЦР, армії УНР, УГА, частин «української» ЧА, УПА, ЗСУ (1992) та ЗСУ (2020) [2].

Структурна типологія назв українських військових звань передбачає їх поділ на три групи – прості, складні та складені. Я. Яремко зазначає, що військову лексику утворюють за допомогою морфологічного, лексико-семантичного, морфолого-синтаксичного та лексико-синтаксичного способів творення [3, с. 251].

Простими можна вважати однокореневі звання переважно утворені морфологічним способом: за допомогою префікса під- (*підхорунжий, підполковник*); суфіксів -ник (*десятник, сотник, полковник, поручник*), -ець (*стрілець*), -щик (*прапорщик*), -ар (*четар, чотар*), -ун (*вістун*). Окрім того, для цього шару лексики притаманне часте творення морфолого-синтаксичним способом, зокрема субстантивацією (*курінний, ройовий, гуртовий, чотовий, хорунжий, булавний, рядовий, кошовий, сотенний, бунчужний*).

Двокореневі військові звання є складними. Такі назви утворюються морфологічним способом і складаються лише з двох частин (*червоноармієць, генерал-четар, генерал-поручник, генерал-сотник*,

генерал-хорунжий, генерал-майор, генерал-лейтенант, генерал-полковник, штаб-сержант, майстер-сержант).

До складених зараховуємо багатослівні назви українських військових звань. Більшість звань цієї групи є гіпонімами і утворилися за схемою іменник + прикметник (*старший стрілець, старший козак, молодший сержант, старший сержант, головний сержант, головний майстер-сержант, старший майстер-сержант, головний отаман*), решта – іменник + іменник (*командир відділення, помічник командира взводу, командувач фронтом, отаман корпусу, генерал Армії України*).

Отже, структурна класифікація назв українських військових звань Легіону січових стрільців, війська УЦР, армії УНР, УГА, частин «української» ЧА, УПА, ЗСУ (1992) та ЗСУ (2020) передбачає їх поділ на прості, складні та складені з подальшою класифікацією на дрібніші підгрупи. Можна зробити висновок, що прості ранги переважно є частинами складених, які деталізують функції окремих військовослужбовців і є у більшості випадках гіпонімами конкретного звання. В ході дослідження нам також вдалося визначити продуктивність різних структурних схем творення назв рангів. Окрім того, ми дізналися, що військові звання утворюються трьома способами: морфологічним, мофолого-синтаксичним та синтаксичним. Найпродуктивнішими виявилися морфологічний, зокрема суфіксація і основоскладання, та морфолого-синтаксичний, що доводить кількість утворених ними військових звань.

Список літератури

1. Статути Збройних Сил України: збірник законів: чинне законодавство зі змінами та допов. на 22 вересня 2020 року: офіц. тексти. Київ : Алерта, 2020. 422 с.
2. Науменко К. Є. Військові звання. *Енциклопедія Сучасної України*. Київ: Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2005. URL: http://esu.com.ua/search_articles.php?id=34476
3. Яремко Я. П. Нариси з історії української військової термінології. Дрогобич : Видавничий відділ Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, 2014. 410 с.

Олеся Незвиська

Науковий керівник – доц. Гуцуляк Т. Є.

Образні прислівники як ознака мовотворчості Василя Барки

Творчі здобутки кожного видатного митця є невід’ємним джерелом розвитку літературної мови. У цьому аспекті привертає увагу літературна спадщина відомого українського письменника ХХ ст. Василя Барки (Василя Костянтиновича Очерета), який постав в історії сучасної літератури й мови як сміливий новатор у царинах жанрово-тематичного спрямування творів та їх мовного наповнення. Його письменницький доробок отримав високу оцінку літературознавців та мовознавців (праці Н. Адах, М. Кульчицької, О. Маланій, Л. Плюща, Г. Швець, Ю. Шереха та ін.). Ю. Шерех звертає увагу на те, що, «поезія В. Барки – вияв такого світосприймання, що засобами синхронності й синперспективності шукає виявити понадчасові сутності українського світу. Ці шукання, формально збігаючись з шуканнями сучасної західної поезії й мистецтва, взагалі не наслідують їх. Вони ростуть з ґрунту українського середньовіччя, як воно збереглося в писаних текстах і народній творчості» [3, с. 12]. Мовний світ Василя Барки неповторний, специфічний, оригінальний. Письменник використовує різні мовно-виражальні засоби для реалізації художнього задуму та втілення авторського світосприйняття. У цьому аспекті він постає оригінальним творцем мовних інновацій, майстерно використовуючи їх текстотвірні можливості для глибшого розкриття семантики авторських лексичних новотворів, такий підхід «зцементовує текст поезії, робить його ідейно й естетично цілісним і значущим» [1, с. 5].

Однією з виразних ознак мовостилю письменника є використання й авторське творення прислівників, семантична структура яких містить образний компонент значення. До таких дериватів зараховуємо: 1) образні прислівники з порівняльно-уподібнювальною семантикою, співвідносні з формами О. в. іменників, напр.: *краватки поскручувалися дудочкою*; *хмари стояли стіною* (Жовтий князь, с. 109–200). Деривати такого типу можуть відображати два ступені адвербіалізації: початковий (неповний, синтаксичний), «коли вихід-

на одиниця набуває лише синтаксичної функції прислівника, не змінюючи морфологічної належності до відповідної частини мови» та **завершений** (повний, морфологічний), коли вихідна частина мови набуває морфологічної властивості прислівника – незмінності, втрачає морфологічні категорії [2, с. 11]. Василь Барка у своїх прозових та поетичних творах вдало реалізував потенційні можливості української мови в традиційному творенні прислівників, співвідносних з формами О. в. іменників. Авторські новотвори найчастіше відображають початковий (синтаксичний) ступінь адвербіалізації, напр.: **сидіти сичиками**: *Стару книжку попадуть, то цілу ніч коло прирученого світла сичиками сидять* (Жовтий князь, с. 8); **кипіти казанком**: *Село казанком кипить* (Жовтий князь, с. 151); **протягти гілками**: ... *протягли гілками висухли руки* (Жовтий князь, с. 123);

2) похідні одиниці з суфіксом **-о**, які формально можуть бути утворені від прикметників, але їх семантична структура відображає порівняльні відношення з денотатом твірного іменника. Найчастіше такі інновації притаманні для поетичних творів Василя Барки. Напр.: **гілляст-о** ← **гілля** (наче гілля): *То чую, що душа гіллясто в вічність всю світну силу голубину тобі на груді прикликає в стрічі, і кров'ю від палання згину* (збірка «Океан», с. 27); **перлинн-о** ← **перли** (як перли): *Жива вода – перлинно проминає, і я впізнав тебе, не ждавши* (збірка «Океан», с. 268); **рояльн-о** ← **рояль** (як на роялі): *Поряд океан рояльно б'ючи, кинув руки в кожен клавіш* (збірка „Океан”, с. 274); **янголин-о** ← **янгол** (як янгол): *Ти добрістю при небі янголино прихилиш сонце в хворий крок* (збірка «Океан», с. 14).

Отже, спираючись на традиційні для української мови моделі творення прислівникових одиниць, Василь Барка постає неперевершеним новатором у царині адвербіальної деривації. Він вдало поповнює прислівникову систему новими одиницями, що в оригінальний спосіб реалізують авторське образне світосприйняття.

Список літератури

1. Адах Н. Авторські лексичні новотвори Василя Барки (семантико-дериваційний та лексикографічний аспекти). Рівне, 2007. 136 с.
2. Вихованець І. Адвербіалізація. *Українська мова: енциклопедія*. Київ, 2004. С. 11.
3. Шерех Ю. Етюди про «незрозуміле» в літературі: поезія Василя Барки. *Арка*. 1947. Ч. 4. С. 1–6.

Ірина Омелянчук
Науковий керівник – проф. Ткач Л. О.

Заголовки і заголовкові комплекси як семантико-структурний компонент рекламних текстів
(на матеріалі календарів «Канадійського Фармера»).

Рекламні тексти відзначаються особливою структурою, складники якої мають чітку функційну спеціалізацію, що впливає з основної функції реклами як різновиду масової комунікації – заохочувати споживача до набуття товарів чи послуг [2] і при цьому «відповідати високим вимогам: бути інформаційно достовірною; мати чіткий виклад; забезпечувати інтереси як рекламодавця, так і інтереси споживача; бути емоційно-образною, стислою, конкретною; цю закономірність відображено у формулі психологічних впливів реклами AIDA (*attention* – увага, *interest* – інтерес, *desire* – прагнення, *action* – дія)» [3, с. 481].

Заголовок і заголовковий комплекс становлять найважливішу вербальну частину рекламного повідомлення, що має спонукати до прочитання всього тексту: заголовок у рекламі не просто інформує, а й служить вагомим аргументом на користь повідомлюваного [1; 6]. Класифікації рекламних заголовків спираються на ті напрацювання, що стосуються структури й змісту заголовків у текстах сучасних засобів масової комунікації, в публіцистиці, науковій та художній літературі [4, с. 56–65]. Заголовки розглядали як особливий текстовий компонент, проте класифікували за такими самими ознаками, що й синтаксичні одиниці певної структури (словосполучення; речення односкладні / двоскладні; речення за метою висловлення – спонукальні / розповідні / питальні) тощо.

У новіших дослідженнях запропоновано комплексний підхід до класифікації заголовків у періодичних виданнях, при якому за основний критерій узято комунікативно-інтенційний зміст: *заголовки-констативи* мають на меті в розповідній формі надати коротку інформацію, що буде детальніше буде розкрита в самому тексті; *заголовки-промисиви* у формі розповідного речення заохочують обіцянкою чогось корисного, бажаного, можливого в майбутньому; у *заголовках-менасивах* міститься погроза – тому адресат такого тексту має зробити висновок про свою незацікавленість у реалізації того, про що йдеться в заголовку; у *заголовках-директивах* (включають дієслова у формі наказового способу)

висловлене пряме спонукання до адресата; у *заголовках-квесивах* може бути сформульоване запитання, гіпотеза, припущення; *заголовки-перформативи* повідомляють про подію й комунікативно найбільш насичені [5].

Більшість рекламних оголошень, опублікованих у календарях «Канадійського Фармера» (КФ – найстаріша українська газета в Канаді з власним видавництвом та друкарнею; виходила 1903–1981 щотижня у Вінніпезі; редакція газети видавала календарі-альманахи), інформують про лікарські та профілактичні засоби. Аналіз заголовків і заголовкових комплексів доводить, що за змістом, структурою та графічним оформленням на площині тексту вони цілком відповідають саме таким класифікаційним характеристикам, напр.: ДВА ВЕЛИКІ ЛІКАРСТВА // На кожний день і кожний вік // TRINER'S BITTER WINE // з вітаміном В-1 – *констатив*; Ви Можете Дістати Скору Пільгу Коли Ваші Очі Є УМУЧЕНІ І ПОДРАЗНЕНІ // ЦІННІ ОЧІ ПОВИННІ МАТИ ДОБРЕ СТАРАННЯ ЩОДНЯ – *промисив*; СТАРІСТЬ // ЗАНЕДБУВАННЯ ЗДОРОВЛЯ ПРИНОСИТЬ СКОРЕ СТАРІННЯ – *менасив*; Не Занедбуйте того ЩИПКОГО Болю від РЕВМАТИЗМУ! – *директив*; Чи Може «American Rheumatic Pain Salve» П о м о ч и В а м ? – *квесив* тощо. Отже, для розкриття змісту й функцій рекламних заголовків найбільш відповідним є комунікативний критерій.

Список літератури

1. Булах Т. Д. Мистецтво написання рекламних текстів. *Вісник Харківської державної академії культури*. Вип. 31: Соціальні комунікації. 2010. С. 153–163.
2. Закутня А. Ю. Структурні та стилістичні особливості українських рекламних текстів кінця ХІХ – першої половини ХХ ст. *Dialogul slavistior la inceputul secolului al XXI-lea*. Cluj-Napoca, 2017. Anul VI, nr. 1/2017. P. 118–131.
3. Гриценко Т. Б. Українська мова та культура мовлення: [навч. посібн.] К. : Центр навчальної літератури, 2005. 536 с.
4. Кочан І. М. Лінгвістичний аналіз тексту: Навч. посіб. 2-ге вид., переробл. і доп. Київ: Знання, 2008. 423 с.
5. Кучерова О. О. Функціонально-комунікативні особливості заголовка політичної та економічної статей англomовної газети. *Наукові записки НАУКМА*. Т. 20: Філологічні науки. 2002. С. 32–35.
6. Соколова, І. О. Візитна картка реклами. *Культура слова* (21). 1981. С. 76–78.

Зіновія Остафійчук

Науковий керівник – проф. Антофійчук В. І.

Іван Дощівник – дослідник творчості Тараса Шевченка

Іван Дощівник (1886 – 1973) належить до славної когорти буковинських педагогів, які успішно поєднували освітянську діяльність із громадсько-культурною та літературною. Він активно виступав із художніми творами, а також публікував літературно-критичні та публіцистичні статті, три з яких присвятив творчості Т. Шевченка.

Іван Дощівник – вихованець професора, видатного вченого-україніста С. Смаль-Стоцького. Навчаючись на філософському факультеті Чернівецького університету в 1906 – 1910 рр., він слухав його курси лекцій з української мови та літератури і відвідував семінарій із вивчення та інтерпретації поетичної спадщини Т. Шевченка. Основні принципи інтерпретації поетичного тексту, запропоновані професором С. Смаль-Стоцьким, орієнтували на всебічний аналіз поетичного твору як щодо змісту, так і щодо ритму.

Як і кожний сумлінний студент, Іван Дощівник добре засвоїв науку професора С. Смаль-Стоцького, що підтверджує його перша наукова стаття «Шевченко в новім німецькім перекладі» (1911). Публікація стосувалася збірки творів українського поета, що вийшла в перекладі на німецьку мову під назвою «Вибрані поезії Тараса Шевченка» (Лейпциг, 1911), яку спорядила поетеса Юлія Віргінія. Видання, на думку автора статті, гідно представило Т. Шевченка в німецькомовному світі як власне поета, художника і загалом представника української культури, а особливо – як оборонця покріпаченого народу.

Очевидно, соціальне спрямування поезії Т. Шевченка загалом відповідало розумінню І. Дощівником ідейної сутності творчості поета і було близьким його тодішнім світоглядним орієнтирам. Саме цим можна пояснити й появу іншої його статті – «Картини з панського раю а мужицького пекла (На основі соціальних поем Тараса Шевченка)» (1921) у газетах «Робітник» і

«Вперед», які видавала українська соціал-демократична партія на Буковині.

До речі, ідеї про соціальну справедливість чітко простежуються і в нововідкритій нами румуномовній статті І. Дошівника «Taras Şevcenco (1814 – 1861). Viaţa şi opera» (1952). Її структура характерна для тогочасних статей такого штибу: перша частина розкриває основні події з життя поета, а друга подає загальну картину його творчості. Власне така композиція – характерна ознака науково-популярної статті, основне завдання якої – через образність і конкретність залучити до сприйняття інформації якнайширше коло читачів.

Перша частина статті І. Дошівника в цікавій ілюстративній формі зосереджує увагу на багатьох фактах з життя Т. Шевченка. Однак подекуди відчувається і пристосування автора до ідеологічних вимог часу написання статті. Так, він, очевидно, свідомо оминув факт участі Тараса Шевченка в Кирило-Мефодіївському братстві, яке ставило перед собою і політичні цілі, як-от: знищення царизму, скасування кріпосного права, здобуття автономістських прав тощо. Оминув І. Дошівник і те, як появу першого «Кобзаря» зустріла російська громадськість, представники якої, за поодиноким винятком, докоряли поетові за те, що він пише українською мовою – «гібридським діалектом», як зневажливо писали вони.

У другій частині статті І. Дошівника лаконічно простежено характерні особливості творчого доробку поета. Але знову ж таки, мабуть, з обережності дослідник обійшов увагою такі гострополітичні твори Т. Шевченка, як послання «І мертвим, і живим», поема «Великий льох» та ін. На нашу думку, це було зумовлено ідеологічним тиском, а не світоглядними переконаннями автора статті.

Шевченкознавчі статті І. Дошівника, які мають важливе історико-літературне значення, потребують пильнішої уваги з боку дослідників і залучення до ширшого наукового обігу.

Список літератури

1. Дошівник І. Шевченко в новім німецькiм перекладі. *Каменярі*. 1911. Ч. 17. С. 7.

Андрій Очкур

Науковий керівник – доц. Попович О. О.

Григір Тютюнник у світлі літературної критики останніх десятиліть

Одним із яскравих представників покоління шістдесятників був Григір Михайлович Тютюнник (1931-1980) – український письменник, культурно-громадський діяч, педагог, кіносценарист, перекладач. Родом із села Шилівка на Полтавщині. Батько Михайло у 1937 році був заарештований і засланий до Сибіру. Григора на виховання забрав рідний дядько Филимон Тютюнник, який жив на Луганщині.

Гр. Тютюнник після служби на Тихоокеанському флоті навчався на російському відділенні філологічного факультету Харківського університету, працював учителем російської мови та літератури в Артемівську.

У 1961 році відбувся літературний дебют письменника – перше оповідання «В сумерках» було надруковане російською мовою в журналі «Крестьянка». Саме тоді, за порадою свого старшого брата Григорія Тютюнника, відомого письменника, Григір починає писати українською мовою. «.. я, здається, остаточно вирішив: звернусь, мабуть, до рідної мови, бо не можна про Батьківщину говорити не батьківською мовою» [2, с. 70]. Перші проби пера українською мовою (оповідання «Дивак», «Кленовий пагін», «Сито, сито...» та ін.) були приязно зустрінуті тогочасною літературною критикою (М. Малиновська, О. Гончар, В. Дончик, І. Денисюк, А. Шевченко та ін.).

Твори Григора Тютюнника відразу поставили його в один ряд із відомими прозаїками того часу, такими як Євген Гуцало, Валерій Шевчук, Віктор Близнець, Володимир Дрозд та ін. Критики відзначали художню майстерність у відтворенні проблем повоєнного села як головного об'єкта зображення у новелах та повістях письменника. Він не просто «фотографував» реальність, а намагався за допомогою художніх засобів та тонкої психологізації образів-персонажів показати усе багатство та глибину внутрішнього світу людини у нелегкі часи.

За нашими спостереженнями дослідженням творчості Гр. Тютюнника в останні два десятиліття найактивніше займаються О. Неживий («Життя у слові: Джерелознавча проблематика творчості Григора Тютюнника» (монографія) (2014)) [2], О. Шугай («Усе живе – тепле...»: Нове про Григора Тютюнника (збірник есеїв про письменника та його листи до дружини) (2006)), Л. Тарнашинська («Григір Тютюнник: «З любові й муки народжується письменник...»» (бібліографічний нарис) (2011)) та інші. Ці науковці у своїх працях особливу увагу зосередили на дослідженні життєвого шляху Гр. Тютюнника та художніх особливостей його творів. Професор О. Неживий зосередився на дослідженні джерелознавчого аспекту текстів, адже проблема текстологічної достовірності видань творів Гр. Тютюнника є особливо актуальною у наш час, а вирішення цієї проблеми допоможе здійснити повне академічне видання творів письменника.

Із найновіших праць про життя та творчість Григора Тютюнника заслуговує на увагу кандидатська дисертація Я. Даценко «Психопоетика творчості Григора Тютюнника» (2019), у якій вперше глибоко проаналізовано психопоетичні аспекти художніх текстів письменника і досліджено особистість Гр. Тютюнника з погляду психоструктури. Важливим доповненням до сучасних досліджень творчості письменника стала стаття Л. Мороз «Іронічний Григір Тютюнник (деякі спостереження)» (журнал «Слово і час», №6, 2021), у якій дослідниця виокремила елементи іронії та сарказму в художніх творах автора.

Отже, творчість Григора Тютюнника в зазначений період постійно перебувала у центрі уваги науковців, літературних критиків. Вони дійшли висновку, що проза письменника надто важлива складова частина українського літературного процесу, без якої парадигма української літератури ХХ століття немислима.

Список літератури

1. Історія української літератури ХХ – поч. ХХІ ст.: В 3-х томах за ред. В. І. Кузьменка. Київ: «Академвидав», 2014. Т. 2. 536 с.
2. Неживий О. І. Життя у слові: Джерелознавча проблематика творчості Григора Тютюнника: монографія. Київ : ВЦ «Академія», 2014. 224 с.

Тетяна Пазюк
Науковий керівник – асист. Попович Ю. О.

Дотримання журналістської етики – якісні ЗМІ

Нинішній ринок преси швидко змінюється, і все більше ЗМІ надають перевагу онлайн-журналістиці. Адже для аудиторії це швидкий доступ до інформації, де поєднуються усі різновиди медіа. Від журналістів, які широко поширюють новини в Інтернеті, очікують якісну роботу, а це, перш за все, дотримання журналістської етики.

Журналістська етика виникла з усвідомленого досвіду журналістів, їхньої практичної роботи. Вона з'явилася у зв'язку з необхідністю подолати суперечності між потребою людей у соціальній інформації та неправильно трактованим поняттям свободи преси, зокрема використанням періодики для пропагандистського впливу на читачів як опір маніпулюванню інформацією на початку XVII ст., коли пресу почали використовувати як засіб управління, впливу на аудиторію [1].

У журналістиці етику зазвичай визначають як набір принципів і практик, сформульованих у кодексі для журналістів і медіа, щоб допомогти їм діяти відповідально. Загальним для кодексу є такі принципи: пошук істини, незалежна позиція, уникання конфлікту інтересів, притягнення до відповідальності та мінімізації шкоди. Тобто журналіст повинен ставити інтереси суспільства вище комерційних, політичних та особистих. Він дає можливість глядачам, слухачам і читачам приймати більш обґрунтовані рішення для себе, він не вказує людям, у що вірити чи як діяти.

Якщо звернутися до українських стандартів, за якими повинні працювати якісні медіа, то, на сайті Комісії з журналістської етики опубліковано Кодекс етики українського журналіста, який містить 19 пунктів. Вони написані на основі прав і свобод людини, викладених у Загальній декларації прав людини, Всесвітній Хартії свободи преси ООН, Декларації принципів поведінки журналіста Міжнародної Федерації журналістів, Конституції України та чинного законодавства. Згідно п.19 Кодексу етики

«Розгляд конфліктних ситуацій етичного та професійного характеру здійснює Комісія з журналістської етики» [2].

За дотриманням професійних стандартів у провідних медіа України періодично стежить Інститут Масової Інформації – щоквартально надає звіт моніторингу інтернет-ЗМІ і на дослідницьких даних створив «Білий список» якісних медіа.

На думку медіаконсультантки та журналістки Ніни Кур'яти, у теорії виглядає легко, а на практиці маємо проблеми навіть з фактажем. Журналісти вірять на слово політикам чи посадовцям, які й самі інколи поширюють фейки. І з експертами, які можуть виявитися зовсім нефаховими в тому питанні, яке беруться коментувати, і з балансом, інколи він буває просто «для галочки», коли беруть когось, хто умовно «за», іншого – хто умовно «проти», і вимога балансу вважається дотриманою [3].

Наслідком низьких етичних стандартів роботи окремих медіа є втрата найбільш цінного – довіри з боку аудиторії. Журналісти, які зневажають етикою в своїх публікаціях, стикаються з проблемою втрати, не тільки потенційних, а й реальних читачів, слухачів і глядачів.

Отже, якісна журналістика базується на довірі між журналістами та аудиторією. А щоб її підтримувати, ЗМІ не повинні забувати про відповідальність перед споживачами свого контенту. А це. Перш за все, дотримання етичних принципів журналіста і стандартів видання.

Список літератури

1. Приступенко Т. О. Теорія журналістики. Етичні та правові засади діяльності засобів масової інформації : навч. посіб. Київ, 2011. 351 с.

2. Кодекс етики – Комісія з журналістської етики [Електронний ресурс] URL: <https://cje.org.ua/ethics-codex/>

3. Сучасні стандарти професійної журналістики | Інститут масової інформації [Електронний ресурс] URL: <https://imi.org.ua/monitorings/suchasni-standarty-profesijnovi-zhurnalistyky-i42512>

4. Звіт з моніторингу дотримання профстандартів в онлайн-медіа. Четверта хвиля моніторингу у 2021 році | Інститут масової інформації [Електронний ресурс] URL: <https://imi.org.ua/monitorings/zvit-z-monitoryngu-dotrymannya-profstandartiv-v-onlajn-media-chetverta-hvylja-monitoryngu-u-2021-i43157>

Мирослав Палагнин
Науковий керівник – доц. Горохолінська І. В.

Проблеми політичного життя людства в потрактуванні сучасної теології

Віддавна політика була важливим складником життя людства, і так само ще у стародавню добу поставало питання про те, якою вона повинна бути, на яких засадах облаштовуватися. Людська природа містить у собі потяг не лише до добра й світла, але також до зла. Отці Церкви чітко фіксували цей розрив між ідеалом і реальністю (згадаймо хоча б концепцію «двох градів» Августина Блаженного).

На жаль, у сучасну добу деякі з християн сприймають зло в політиці як певну даність (латиноамериканська «теологія визволення»; мілітаризація РПЦ тощо). Тривогу викликають не лише тоталітарні режими Сходу, що традиційно будувалися на деспотизмі та насильстві, але нерідко й індиферентні до релігії західні ліберали, готові зняти хрести зі стародавніх церков, аби не ображати релігійні почуття іновірців-мігрантів. Домінація політичних інтересів і навіть сакралізація політики у світі (т. зв. «світські релігії» і їхні крайні форми – фашизм та комунізм) також активно служать зміцненню та розширенню впливу зла.

Певною мірою це – тіньові плоди ренесансного гуманізму, що поставив у центр світобудови людину в її автономності та її інтереси й відсунув на маргінес спрямування до богопізнання. Останнє не належить до кола інтересів політиків, що породжує серед теологів напружені спроби поглибити теодицею і пояснити непросту проблему, чому буяння зла в цьому світі безперервне.

Насамперед виникає прагнення зрозуміти зв'язок між політикою та теологічними концепціями. Цим займається політична теологія [2], яка постулює, що поняття «права людини», «рівність перед законом», «суверенітет» тощо прийшли в політику з релігійної сфери. Наприклад, про рівність людей перед Законом Божим говориться вже в Новому Завіті: «Кожна людина нехай кориться вищій владі, бо немає влади, яка не була б від Бога» (Рим. 13:1). Політична теологія допомагає зрозуміти «соціокуль-

турні механізми формування політичного світу та легітимації влади» [1, с. 177]. Спочатку цей напрямок аналізував духовне життя лише християнської ойкумени, але тепер увагу дослідників стали привертати і ситуації в країнах, де панують інші релігії.

Неминуче постає політичний аспект і перед сучасним богословом, який заглиблюється у гамартіологію – науку про гріх, що вивчає питання походження гріха та наслідки гріховного вчинку, оскільки тим самою людиною порушує Закон Божий (Див.: Втор. 9: 7; 1 Ів. 3: 4). Гамартіологія наголошує, що всі ми перебуваємо в успадкованому від прабатьків або обраному нами особисто гріху. Очевидно, що саме в галузі політичного вибору та політичної активності прагнення людини до гріха чи спасіння проявляється особливо відверто й прозоро.

І, нарешті, один з найефективніших, на наш погляд, богословських напрямів сучасної теології, який є результативним при аналізі політичної дійсності як минулих епох, так і нашої власної, виступає понерологія – вчення про зло. Адже насильство, масові вбивства, переслідування інакодумства спостерігаються у всі часи, й їхні прояви можуть бути різними, але вони, на жаль, залишаються й досі супутниками людства. Тим не менш, боротьба зі злом необхідна, оскільки лише вона робить людину людиною і союзником Бога в його боротьбі з сатаною. Досить послатися на Писання: «Ненавидьте зло, шукайте добра»; «Нікому не платіть злом за зло дбайте про добро перед усіма людьми»; «Не будь переможений злом, але перемагай зло добром» (Рим. 12: 9, 17, 21).

Отже, теологія не може залишатися поза політикою, але при цьому вона не повинна поглинатися політикою.

Список літератури

1. Шевчук Д. Історичні трансформації та сучасні концепції політичної теології // Наукові записки НаУОА. Серія: Культурологія. 2012. Вип. 10. С. 176–187.
2. Шмитт К. Политическая теология. Сборник / Пер. с нем. Москва: КАНОН-пресс-Ц, 2000. 336 с.

Aspecte ale procesului de perfecționare a deprinderilor de scriere corectă la lecțiile de limba română

Căutarea unor modalități de formare eficientă a abilităților de scriere a fost și rămâne o problemă importantă a didacticii. Aceste probleme se reflectă în programele școlare, în manuale și în multe alte mijloace didactice utilizate în procesul de predare-învățare-evaluare. În școala primară se pune accentul pe formarea abilităților de scriere grafică: reprezentarea corectă, clară a literelor, combinațiile acestora, scrierea coerentă a silabelor, cuvintelor, scrierea de propoziții scurte într-un ritm adecvat abilităților individuale ale elevilor. În primii ani de școală se formează tehnica de scriere, urmărindu-se îndeosebi ca scrierea să fie îngrijită, lizibilă. Totodată viteza de scriere este adaptată treptat la nevoile de învățare ale elevilor.

Formarea competenței de scriere este parte componentă a procesului de formare a competenței comunicative ce se manifestă prin capacitatea de a folosi cu succes abilitățile comunicative în procesul de cunoaștere, de rezolvare a sarcinilor vitale. Atingerea acestui obiectiv presupune următoarele sarcini:

- formarea încă din primii ani de școală a motivației elevilor de a învăța limba;
- dezvoltarea armonioasă a tuturor tipurilor de activitate comunicativă, inclusiv a scrisului;
- formarea deprinderilor de comunicare;
- însușirea celor mai importante componente funcționale ale sistemului lingvistic;
- dezvoltarea socio-culturală a individului;
- formarea capacității de învățare a elevilor.

Abilitatea de a scrie se deosebește de comunicarea orală, precum și de limbajul intern în primul rând prin faptul că presupune o pregătire specială. Limbajul scris se realizează în condițiile în care interlocutorul lipsește și realizează în mod detaliat conținutul comunicării. Totodată, în opinia pedagogilor scrierea este și un

proces esențial în cadrul procesului de formare a abilității de comunicare socială. Prin scriere, elevii, indiferent de vârstă, își clarifică și ordonează ideile și sentimentele, ei fiind motivați prin acest demers să-și formuleze interpretările personale referitoare la o anumită problemă. «A scrie înseamnă: a selecta, a organiza, a dezvolta idei; a exprima idei într-un limbaj adecvat; a aranja idei în secvențe logice / coerente; a prezenta idei într-o formă civilizată (așezare în pagină, lizibilitate, respectarea normelor de ortografie și de punctuație). Scrierea stimulează reflecția, argumentarea logică, exprimarea clară și convingătoare» [1, p. 53].

Formarea competenței de scriere urmărește două obiective majore: 1) formarea deprinderii de scriere necesare în viața cotidiană (de ex. în corespondența personală și profesională); 2) consolidarea deprinderilor formate în cadrul altor activități precum înțelegerea după auz, vorbirea, lectura și a competențelor lingvistice (lexicul, morfo-sintaxa) [2, 148].

La orele de limba și literatura română, competența de comunicare scrisă se concretizează în producerea unor diferite tipuri de enunțuri. Elevul trebuie învățat să transmită mesaje scrise, să-și formuleze gândurile, ideile și să le dea o formă verbală corespunzătoare. Deprinderile de scriere se formează greu, dar se pierd cu ușurință dacă nu sunt mereu repetate. Importante sunt sarcinile care stimulează activitățile de scriere, căci numai elevii pregătiți pentru scriere formulează mai ușor gândurile, structurează textul. În procesul de proiectare a activităților de scriere profesorul trebuie să îmbine armonios diverse tehnici atât tradiționale, cât și moderne.

Список літератури

1. Parfene C. Metodica studierii limbii și literaturii române în școală. Ghid teoretico-aplicativ. Iași: Polirom, 1999. 256 p.
2. Pamfil A. Limba și literatura română. Structuri didactice deschise. București: Editura Paralela 45, 2004, 224 p.

Дарія Пестонюк
Науковий керівник – доц. Чолкан В. А.

Етико-естетична складова епістолярію Василя Стуса

Вивчення етичних та естетичних принципів епістолярію В. Стуса вимагає усвідомлення нерозривної єдності етичного та естетичного. Первинна моральна оцінка та естетика – характерна риса творчості митця. Тому прикордонне лицарство духу та безкомпромісність автора цікаві нам, перш за все, не ступенем витривалості та сили духу, а системою вибору та оцінки, що дозволяє визначити суть речей. Першими спробами літературно-критичного осмислення цього шару з власності В. Стуса були передмови видавців до книг з епістолярними добірками поета, в яких здебільшого йшла мова про листування письменника, історію письма та листів у друці.

Однією із перших дослідниць рукописів поета, зокрема і його епістол, була М. Коцюбинська – близька товаришка й адресатка значної кількості листів В. Стуса. Серед її праць, опублікованих наприкінці минулого століття, є такі: «Феномен Стуса» (1991), «Епістолярна творчість В. Стуса» (1997), «В. Стус у контексті сьогоденної культурної ситуації» (1998) та ін. Уже на початку ХХІ ст. авторка видруковує низку досліджень українського епістолярію, в яких часто фігурує і В. Стус: «Епістолярна панорама шістдесятих» (2000), «Зафіксоване і нетлінне»: Роздуми про епістолярну творчість» (2001), «Мої обрії» (2004), «Листи і люди. Роздуми про епістолярну творчість» (2009). Героїчне життя В. Стуса, його біографія завжди тяжітимуть над його текстами.

Свого часу Д. Стус, аналізуючи життя і творчість батька, зауважив: «Надто багато було закладено в ті перші 25 літ життя такого, що потім лишень реалізувалося» [2, с. 336].

Етичні цінності, втілені у творчості будь-якого письменника, не лише демонструють його позицію з певного питання, але й характеризують митця як моральну особистість. Мораль автора, героя, персонажа в літературному творі – міра цінностей, які він сповідує. Етика в реальному світі «розширює етичний кругозір,

формує культуру етичного мислення, кристалізує моральні почуття, сприяє розвитку переконань, самосвідомості, концентрує увагу на гуманістичних цінностях і допомагає організувати сфери і форми духовного життя на основі загальнолюдських цінностей, розвиває особистісний потенціал» [1, с. 8]. Тому нас передусім цікавлять особисті моральні якості В. Стуса, оцінка та інтерпретація норм соціальної та індивідуальної поведінки, що яскраво втілені у суб'єктивній формі приватного епістолярію.

Естетика – характерна риса творчості В. Стуса. Це не монотонна практика пошуку краси в будь-якому предметі чи явищі. Це глибоке розуміння дійсності, прагнення усвідомити своє «Я» в загальній унікальності та перевазі Всесвіту. Це «знаходження та самореалізація» для В. Стуса – постійна константа, нехай і складний процес пошуку та оцінки змісту, ситуацій, станів, які неминуче несуть естетичний заряд.

Досліджуючи кореспонденцію другої половини ХХ ст., ми зробили висновок, що зміни, які мали місце в жанровій структурі листа, відбилися і на стильовій палітрі епістоли. Напевне, є сенс говорити про те, що серед інших стилів у листі переважає розмовний. Уже старі «риторики» відзначали, що епістола багата на розмовні інтонації. Листи В. Стуса характеризуються такими «параметрами» розмовної мови, як невимушеність, ситуативність, безпосередність у спілкуванні тощо.

Список літератури

1. Етика. Навчальний посіб. / [за ред. В. О. Лозового]. К. : Юрінком Інтер, 2004. 224 с.
2. Єгорченко М. Матеріали круглого столу конференції «Василь Стус. Двадцять років після смерті: сучасне сприйняття і переосмислення». *Молода нація*. 2006. № 1(38). С. 336–337.

Формально-синтаксичні вияви вокативних речень в історичних романах Павла Загребельного

Чи не щодня в усному та писемному мовленні вживають слова і фрази, за допомогою яких звертаються до когось чи хтось звертається до нас. Мова йде про таку незамінну синтаксичну одиницю української мови як звертання. Це явище давно привернуло увагу мовознавців і стало об'єктом лінгвістичних досліджень. Звертання може бути частиною речення, а може утворювати окрему самостійну конструкцію, яку називають здебільшого – вокативне речення.

Як відомо, вперше речення, головний член яких виражений іменником у формі кличного відмінка, виокремив О. Шахматов. З'ясовували їх статус, функції, особливості граматичного вираження такі вчені, як: О. Попов, П. Дудик, В. Бабайцева, І. Вихованець, К. Шульжук, А. Загнітко, М. Скаб та ін.

Вокативні речення мають, як правило, «просту синтаксичну форму, яка, втім, може мати як однослівну (напр., *Наталіє!*), так і кільकाслівну (*Наталіє Іванівно!*) репрезентацію» [5, с.107]. Аналізуючи структуру речень-звертань, вжитих Павлом Загребельним в історичних романах, констатуємо їх різнотипні формально-синтаксичні вияви, а саме:

1) однослівні речення, головний член яких може бути виражений: а) іменником, напр.: **Князю!** *Батьки, сини й брати наші згинули в битвах за тебе або попали в полон* [3, с. 372]; б) субстантивованим прикметником, напр.: **Ясновельможний!**– *Як не ти, то й ніхто вже!* [4, с. 381]; в) займенниковим іменником, напр.: **Ти!** – *заревів Аганіт. – Я віддам тебе...Я...я зажену тебе...* [1, с. 390];

2) кільकाслівні речення, до складу яких входять переважно узгоджені означення, що можуть бути виражені: а) прикметниковим займенником, напр.: – **Моя султанишо!** *Немає меж моїй стривоженості!* [2, с. 374]; б) прикметником:–**О суєто людська!** *Хто мертвий забажає сього дарування тлінного і*

волостей, погибаючи? [3, с. 247]; в) прикладкою, напр.: *Гей, товариство-добродійство!; Гей, панове-лицарі* [4, с. 7, с. 9].

Подекуди поширювальним компонентом односкладних вокативних одиниць може бути і додаток, напр.: – *О добрі боги і боги землі! Чому ви так чините?* [1, с. 129], однак невід’ємними структурними складниками багатьох речень є частки та вигуки, напр.: «*О повелителю!*»– *приклав до грудей руки Ахмеді* [2, с. 548]; – *Ой гості ж дорогії!* – *зітхав не знати чи радісно, чи болісно боярин Кисличка* [3, с. 171]; *Гей, Джурило! Ану ж бо покажи цьому!* [2, с. 98].

Поряд з головним членом односкладних речень апеляції можуть вживатися займенникові іменники *ти, ви*, які «втрачаючи лексичне значення, використовуються як інтимізуючі компоненти, функціонально близькі до часток» [6, с. 200].

Особливістю досліджуваних односкладних речень апеляції у текстах історичних романів є також те, що вони можуть бути повторюваними та утворювати так звані ланцюжки або ряди речень, нанизуючись, напр.: «*Пане сотнику! Пане сотнику!*» – «*А що, – кажу, – не знайдете в калині кого різати?»*» [4, с. 284]; *Ваша величність! Мамо! Роксолана гидливо відсунулася від свого зятя* [2, с. 625].

Отже, в історичних романах Павла Загребельного часто вживаними є непоширені і поширені за будовою вокативні синтаксеми. Однак автор надає перевагу все ж таки однослівним реченням та реченням з означальними поширювачами.

Список літератури

1. Загребельний П. А. Диво: роман. Київ: Махаон-Україна, 2000. 576 с.
2. Загребельний П. А. Роксолана: роман / худож. – оформлювачі Б. П. Бублик, І. В. Осипов. Харків : Фоліо, 2001. 685 с.
3. Загребельний П. А. Смерть у Києві. Твори в шести томах. Т. 3. Київ : Дніпро, 1980. 680 с.
4. Загребельний П. А.Я, Богдан (Сповідь у славі): роман. Київ: Рад. письменник, 1983. 511 с.
5. Коваль Л. М. Семантико-синтаксична основа головного компонента односкладних речень в українській мові. Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2015. 316 с.
6. Скаб М. С. Граматика апеляції в українській мові. Чернівці: Місто, 2002. 272 с.

Марія Піньонжик

Науковий керівник – проф. Ковалець Л. М.

Типи дітей в малій прозі Панаса Мирного

Панас Мирний мав на меті розповісти про людей різного психологічного складу, соціального становища, вікового діапазону, тож героями його творів були і діти. Виокремлюючи в оповіданнях типові образи дітей, беремо до уваги наступне: передовсім внутрішній світ дитини та її характер як тип поведінки. Ідеться про тип як «позначення комплексу окремих рис, за наявності (відсутності) яких людина може бути віднесена» до певного типажу [2, с. 52].

Варка Луценкова з оповідання «Лихий попутав» є типом самотньої дитини. Вона сирота, яка жила в сім'ї свого дядька. Серед однолітків Варка була товариською дівчиною. З одного боку, це виглядало проявом дружелюбства, проте з іншого – маркером бажання отримувати від інших таку потрібну кожному з нас увагу. Відчуття самотності поверталось до дівчини, щойно вона приходила «додому» й заливалася слізьми, проклинаючи свою долю. Такий характерний стан призводить до біди в майбутньому. Дівчина підпадає під вплив хлопця, який зумів своєю вдаваною турботою заступити її гірке почуття. Причиною цього є прагнення кожної людини до символічного безсмертя, тобто прагнення залишити по собі матеріальний і духовний спадок, а також бажання бути потрібною, що наразі виступає основною мотивацією до життя та його сенсом.

Вирізняється з-поміж інших і образ семилітнього Пилипка з оповідання «Морозенко» тим, що має в собі багато непритаманних дитині рис характеру. У його віці діти починають засвоювати соціальну роль школяра, виконують певні завдання, і це є їхньою сферою відповідальності. Пилипко ж виконує роль батька, людини, що піклується про забезпечення родини. Відповіддю на сльози матері, яка розуміє безвихідність ситуації, стає синове рішення: «Цить, мамо, цить! /.../ Я завтра піду до хрещеного батька посипати... Дасть мені батько сороківку грошей, а дядина велику паляницю, ще й ковбасу на придачу... От і буде нам що їсти! А на гроші топлива купимо... багато-багато, щоб

на всю зиму стало!» [1, с. 237]. Тож його образ можна віднести до типу «маленьких дорослих». Причиною формування такого типу поведінки є те, що Пилипко зростав у неповній сім'ї, його роль у такому колективі зміщується. Автор також наголошує на супутньому чинникові, а саме крайній матеріальній скруті, яку переживає сім'я.

Ліда в оповіданні «Пригода з «Кобзарем»» – дитина зі змішаною ідентичністю. Батьки дотримуються різних принципів життя: мати мислить себе представницею великопанського, антинародного, більше промосковського середовища, батько – явний ліберал, тому й дівчинка себе поводить двоюко. Причиною цього є процес особистої ідентифікації в умовах такої сім'ї. Дитина ще з раннього віку орієнтується на батьків та переймає їхню модель поведінки, а у випадку Ліди ще й змішує їх. Перевага в бік другого, намітившись під враженням спілкування з наймичкою Мартою та «пригоди з “Кобзарем”», очевидна й багатообіцяюча, принаймні вектор нових симпатій дівчинки добре відчутний.

Діти в малій прозі Панаса Мирного різні за соціальним походженням: Варка була сиротою-наймичкою вдома, Пилипко походив із бідної неповної сім'ї, Ліда належала до заможної родини. Широким виявився і віковий діапазон: 7-18 років, що дає змогу простежити історію розвитку декого, як-от Варки, на різних етапах життя. Період дитинства своїх персонажів автор далеко не завжди подає розлого, він часто розповідає про минуле через згадки про ті часи. Пов'язано це з тим, що ключові психологічні зміни відбуваються якраз у час оповіді, а спогади лише доповнюють основу.

Загалом у всіх розглянутих прикладах переважає творення образу-характеру дитини через опис її внутрішнього стану, а ключова риса характеру і формує певний тип особистості.

Список літератури

1. Мирний П. Зібрання творів: у 7 т. Т. 1. Образки з життя / редкол.: (голова) М. Є. Сиваченко ; ред. т. Н. О. Вишневська. Київ: Наукова думка, 1971. 663 с.
2. Пальм Г. Типології особистості // Загальна психологія: [навч. посібник]. Київ: Центр учбової літератури, 2009. С. 52-56.

Антон Попаденко
Науковий керівник – доц. Бродецький О. Є.

**Етика й метафізика:
розуміння взаємозв'язку в Томи Аквінського**

У цих тезах продовжимо наші роздуми [див. 3] про можливість координації етики та метафізики в пошуку засобів дерелятивізації моральних уявлень у світогляді сучасної людини. Для цього вдамося до аспектів вчення Томи Аквінського про благо і буття. Він, як відомо, використовує Аристотелеву дефініцію: «Благо є те, що бажане всім» [4, с. 50]. Але цього замало, щоб окреслити всю багаторівневу структуру цього феномена. Тож поміркуймо докладніше. Міра благоді постає в Томи ступенем досконалості буття: «...Усе бажає власної досконалості» [4, с. 50]. Це вказує на нерозривний зв'язок буття і блага, на їхню субстанційну єдність. Метафізика Томи, звісно, всуціль теологічна, а поняття блага досягається на таких взаємопов'язаних рівнях: онтологічному, етико-сотеріологічному й провіденційно-есхатологічному. Онтологічний рівень конститується фактом руху природи до досконалості власних форм (ентелехії). Етико-сотеріологічний – можливістю спрямування вільної волі людини у бік сакрально зорієнтованого благочестя й праведності вчинків як умов спасіння душі та вічного блаженства. А провіденційно-есхатологічний рівень виявляється в уявленні про абсолютне Благо і Досконалість як Джерело, Смысл, і кінцеву Мету всього тварного буття. Натомість свідомий вибір аморальності, вкоріненість у ній – це, отже, рух людини проти своєї природи, шкода безсмертній душі через віддалення від Бога. Але що є моральність у межах такого уявлення про благо?

Тома пропонує дві класифікації, котрі дозволяють нам дати потрібне визначення: за принципом категорій та за принципом розподілу на користь, задоволення й добродієність. У першому випадку маються на увазі десять категорій Аристотеля. «...У категорії сутності благо визначається, наприклад, як Бог або Розум, у категорії якості, наприклад, – як чеснота, у категорії кількості – як міра, у категорії відношення – як корисне... » [1,

с. 59]. Але Тома вважає, що «цей поділ слід відносити лише до субстанційної форми блага» [4, с. 61], тож він не надто доречний для характеристики людських вчинків. Другий принцип – розподілу – більше сприяє розв’язанню цього завдання, осмислюючи благо з боку діяльнісної динаміки.

Будь-яка річ, як уже було сказано, прагне до блага як до досконалості. У цьому прагненні благом користі постають засоби, які уможливають його здійснення. Благо задоволення характеризується спокоєм, що його набуває річ після досягнення бажаної мети. Благо добродетності – це кінцева мета, бажана сама по собі, адже згідно з логікою й Аристотеля, і Томи, благість чогось вимірюється ступенем наближеності його до блага самого по собі, яке є добродетністю, а не засобом [див. 4, с. 60]. Саме тому Тома серед усіх цих видів блага ставить на перше місце добродетність, відтак – задоволення і лише наприкінці – користь. (Така класифікація, до речі, є рецепцією ідей ще піфагореїзму). Як потенційні блага добродетності доречно постулювати дії, самі собою бажані: любов, мистецтво, філософію, релігію. Зрозуміло, це не означає, що названі речі не можуть бути й засобом для досягнення чогось ще, але часто це лише, так би мовити, «побічний ефект».

Людина в цій етико-онтологічній матриці, вочевидь, постає частиною загального універсуму, що спонукає до відповідальності вже не перед якимось абстрактним принципом закону, а перед власною природою і «дорогою, правдою та життям» (див. Ів. 14:6) [2, с. 1017]. І відтворення цієї долученості до Логосу – гармонізуюча запорука протидії імпульсам зла, і не внаслідок страху перед карою, а з огляду на усвідомлення своєї вкоріненості в онтологічній телеології блага.

Список літератури

1. Аристотель. Соч. В 4-х тт. Т. 3. Москва: Мысль, 1981. 613 с.
2. Біблія. Сучасний переклад. Київ: Укр. Біблійне Товариство, 2020. 1186.
3. Матеріали студентської наукової конференції ЧНУ (20–21 квітня 2021 року). Філологічний факультет. Чернівці: ЧНУ, 2021. 284 с.
4. Фома Аквінський. Сумма теології. Часть I. Вопросы 1 – 43. Киев: Ника-Центр, 2020. 544 с.

Ангеліна Попадинець
Науковий керівник – доц. Гринівський Т. С.

Особливості оформлення наукових видань

Наукове видання – це «видання, що містить результати теоретичних і (або) експериментальних досліджень, а також науково підготовлені до публікації пам'ятки культури та історичні документи з розгалуженим науково-довідковим апаратом (науково-дослідний, пояснювальний текст, коментар, різноманітні покажчики)» [1, с. 9 -10]. За видами це монографії, автореферати дисертацій, препринти, тези доповідей, матеріали конференцій, збірники наукових праць. Усі вони мають свої характерні особливості, проте у художньо-технічному плані їх часто об'єднує простота, лаконічність зовнішнього оформлення та внутрішнього наповнення.

Тексти наукових видань створені фахівцями певної галузі та орієнтовані перш за все на підготовленого читача, який прагне отримати якомога більше потрібної йому інформації. Для них (текстів) характерні достовірність та об'єктивність в подачі матеріалів, систематична структуризація, доповнена додатками, примітками, покажчиками та ілюстраціями. Тому оформлення видання повинно відповідати концепції. Завдання художнього та технічного редакторів – пошук форми, що найбільш повно виражає зміст твору. На думку В. Шевченко, «Продумане оформлення позитивно позначається на ефективності роботи з виданням і відбивається на естетичному смаку читача незалежно від того, чи помічає оформлення читач або ні» [2, с. 82]. Зважаючи на це, можемо окреслити загальні вимоги до складових оформлення такого видання.

Вимоги до *форматів*. Найкраще для наукових видань підходять великі та середні формати (наприклад, 69×90/8, 60×84/8, 84×108/16, 70×108/16, 60×90/16), а для великого за обсягом тексту (35-40 авторських аркушів) – лише найбільші. «У великому форматі видання легше зберегти візуальну цілісність основного тексту, структурні взаємовідносини всіх елементів стають більш наочними. [...] При малих форматах (75×90/32, 70× 108/32, 70×100/32, 70×90/32, 60×90/32 і ін.) і при складній багатоелемен-

тній структурі основний текст нерідко піддається логічно необґрунтованому роздрібненню. При цьому візуальне сприйняття розворотів стає складною і заплутаною, утруднюється орієнтація у виданні, порушується спокійний ритм читання, властивий науковій літературі» [2, с. 102].

Основні вимоги до архітекτονіки *сторінки*: розташування впідверстку частин, що складають всі рівні рубрикації крім вищого; використання світлих шрифтів для заголовків тих рівнів, на яких не порушується логічна зв'язаність викладу; структурна нумерація рубрик (1, 1.1., 1.2.); відображення структури у колонтитулах; відокремлення рубрик в окрему колонку; винесення у примітки і коментарі наприкінці видання всіх відомостей, які не є обов'язковими для миттєвого вивчення; застосування мінімальної кількості різноманітних виділень.

Основні вимоги до *зображень*: надмірна близькість зображень до обрізів може ускладнити сприйняття; для розташування зображень в першій половині видання кращі непарні сторінки, у другій – парні; принцип розміщення зображення-примітки залежить від кожного конкретного випадку; зображення, які необхідно розташувати вертикально, повертають уліво.

Основні вимоги до *шрифтів*: декоративні прийоми і елементи неприпустимі; текст повинен відповідати вимогам зручності читання; розмір кегля встановлюється залежно від формату видання, формату рядків, структурних особливостей тексту та композиційно-конструктивних особливостей видання.

Загалом, врахування особливих ознак наукового стилю, стилістичні особливості зображальної мови і читацької приналежності визначають загальну видавничу концепцію оформлення, яка не повинна викликати побічних асоціацій, не пов'язаних з темою.

Список літератури

1. ДСТУ 3017:2015. Видання. Основні види: Терміни та визначення. К.: ДП «УкрНДНЦ», 2016. 42 с.
2. Шевченко В. Е. Вимоги до оформлення наукових і науково-популярних видань / Вісник: Збірник наукових статей Київського міжнародного університету. Журналістика. Медіалінгвістика. Кінотелемистецтво. Вип. 2. К.: КиМУ, 2003. 114 с.

Людмила Попадюк
Науковий керівник – проф. Шабат-Савка С. Т.

Структурно-семантичні параметри еліптичних конструкцій у мовотворчості Володимира Лиса

Проблема еліптичних конструкцій належить до актуальних питань синтаксису. У наукових і навчально-методичних працях представлено різне витлумачення еліптичних конструкцій та обсяг синтаксичної еліпсації загалом. Водночас у практиці граматичних студій визначено структурну організацію цих синтаксичних одиниць, зосереджено увагу на особливостях їхнього функціонування у різних стилях української мови: у художньому та публіцистичному, епістолярному та науковому (А. Агафонова, Н. Гуйванюк, І. Завальнюк, А. Загнітко, І. Слинько, С. Шабат-Савка, К. Шульжук та ін.). Нам імпонує розуміння еліптичних речень як одного зі структурних різновидів неповних речень, у яких пропущений (неназваний) член речення не визначають ні з контексту, ні з ситуації мовлення, «оскільки в цьому немає потреби, хоча уявлення про неназвані присудки і створюється самою синтаксичною ситуацією: наявними в речення обставинними поширювачами та поширювачами об'єктного типу» [1, с. 34].

На думку П. Дудика, «еповнота еліптичного речення ситуативна, відносна; вона домислюється зі змісту речення, його граматичної будови – із семантики та форми синтаксично залежних слів еліпсованого компонента» [2, с. 181]. Власне, еліпсовані компоненти експлікуються в конкретній ситуації мовлення, за допомогою семантики й граматичної форми синтаксично залежних слів, мовних знань і досвіду комунікантів.

Неповнота еліптичного речення є структурною нормою, адже в семантичному плані це повні й самодостатні для вираження комунікативної інтенції мовця конструкції. Вони не потребують встановлення тих або тих членів речення, однак пропущений член речення (здебільшого присудка) має особливу семантику. Змістову завершеність еліптичних конструкцій забезпечує внутрішній контекст текстової комунікації.

У мовотворчості В. Лиса представлено різні типологічні види еліптичних конструкцій, які передають природність та не-

вимушеність діалогічного мовлення, усувають переобтяженість фрази, динамізують процес спілкування. Зокрема, це конструкції з еліпсисом присудка двоскладного речення або головного члена односкладного речення, що реалізує семантику руху, переміщення в просторі. Напр.: – *Соломко! Соломієчко!.. Куди ти?* (3, с. 79); *А він назустріч їй* (3, с. 83).

Особливу групу еліптичних висловлень становлять ті, що передають спонукальну модальність: наказ, прохання, вимогу, як-от: – *Стій! Куди? Руки вгору!* (3, с. 69); – *По коридору наліво* (3, с. 320).

Еліптичні конструкції виражають буттєву семантику. Передусім це нульові форми дієслова *бути* і синоніміїчних синтаксичних конструкцій перебування та місцезнаходження. Пор.: *Навесні небо зовсім інше. Як і літом, і зимою. У нього, як і в людей – чотири пори року, тільки в людини раз у житті – і весна, й літо, й осінь, і зима. А в неба – щороку зміна* (3, с. 69).

До еліптичних конструкцій зараховуємо й ті конструкції, що підпорядковані фатичній комунікації. Вони виражають привітання, прощання, побажання. Напр.: – *Доброго вечора, – привіталася. – З Гандрієм вас* (3, с. 92); – *І ще раз вам доброго здоровля* (3, с. 16). Утім, деякі дослідники такі висловлення розглядають серед етикетних нечленованих комунікатів.

Отже, еліптичні конструкції як структурно неповні, та семантично повні речення вирізняються своєю структурною організацією – відсутністю ядерного компонента, що має особливу семантику (буття, руху, спонукання, мовлення та ін.). Такі конструкції природно входять у текстову комунікацію В. Лиса, увиразнюючи динамічність та природність художнього мовлення.

Список літератури

1. Гуйванюк Н. В., Агафонова А. М., Шабат-Савка С. Т. Синтаксис неповного речення: навчально-методичний посібник. Чернівці : Рута, 2007. 100 с.
2. Дудик П. С. Синтаксис української мови: підручник. Київ : «Академія», 2010. 384 с.
3. Лис В. Соло для Соломії: роман. Харків: «Клуб сімейного дозвілля», 2014. 308 с.

Particularități ale traducerii textelor juridice

Traducerea reprezintă un fenomen complex, a cărui analiză presupune abordarea din multiple perspective a textului ca rezultat al unui demers de descifrare și, în același timp, de re-creare a sensurilor originale. De-a lungul timpului, traducerea a fost într-o strânsă legătură cu dezvoltarea societății umane, a culturii în general și a literaturii în special. Traducerea a reprezentat într-o anumită măsură un cadru al dezvoltării civilizaționale. În vremurile moderne, putem spune că teoria lingvistică a traducerii este ferm conturată ca disciplină științifică independentă. Cu toate acestea, o serie de probleme fundamentale care determină statutul teoriei traducerii rămân nerezolvate. Una dintre problemele controversate este în continuare subiectul și obiectul de studiu al teoriei traducerii.

Traducerea a fost considerată de majoritatea specialiștilor în domeniu o fereastră către o altă cultură. Pentru un traducător ea înseamnă mai mult decât atât. Este un pod ce face legătura între două culturi, două limbi și două moduri de gândire. Un traducător are nevoie de capacități speciale pentru a-și putea realiza activitatea: cunoștințe, creativitate, talent, o bună cunoaștere a ambelor limbi, dar în special a aceleia în care traduce. În același timp, un traducător de texte non-artistice trebuie să fie capabil să înțeleagă și să redea conținuturi specifice unor anumite domenii de activitate. În acest tip de activitate, traducătorii trebuie să producă texte identice cu cele produse în limba țintă, iar nerespectarea convențiilor textelor în limba țintă poate submina credibilitatea textului, a autorului și a informațiilor din text. Prin urmare, mai importantă decât terminologia este competența de a scrie aceste texte.

Traducătorii tehnici trebuie să se asigure că informațiile sunt transmise cu exactitate și tot ei sunt responsabili și de prezentarea informațiilor în forma corectă și completă, pentru ca ulterior să fie utilizate corect și eficient. [2, p.6]

Traducerea juridică reprezintă un proces complex care cere cunoașterea detaliată a culturilor limbilor sursă și țintă, a convențiilor

limbii țintă, a tipurilor de texte, a genurilor, a registrului, a stilului. Prezentarea simplă a informațiilor cititorilor nu este suficientă. Cititorii trebuie să poată asimila informațiile fără a depune mult efort. Informațiile prezentate în textele juridice sunt mai degrabă un mijloc decât un scop și nu ar trebui să îngreuneze activitatea cititorilor.

Ca o tendință generală a textului juridic, se remarcă secvențe oratorice ample. De multe ori, lipsesc elementele de relație, dat fiind prezența unui număr mare de forme impersonale care apar în aceste texte. Acest fapt se reflectă direct asupra procesului de interpretare a textelor, obligând astfel receptorul să se mențină într-o constantă «alertă» pentru a obține nuanța semantică exactă. Aceste dificultăți se reflectă și asupra traducerii.

Pentru a asigura calitatea traducerilor de acest tip, Institutul de Lingvistică din Londra a stabilit o listă a cerințelor pentru traducătorii științifico-tehnici: cunoștințe profunde a materiei / domeniului textului care urmează a fi tradus; imaginație bine dezvoltată care să-i permită traducătorului să vizualizeze echipamentul sau procesul descris în textul care urmează a fi tradus; inteligență, pentru a putea completa lacunele din textul original; capacitatea de a distinge, în scopul alegerii celui mai potrivit termen echivalent din literatura de specialitate sau din dicționare; abilitatea de a folosi limba maternă cu claritate, concizie și precizie; experiență practică în traducerea din domenii conexe. [1, p. 117]

Список літератури

1. Bell Roger. Teoria și practica traducerii. – Iași: Editura Polirom, 2000. 311p.
2. Ungureanu, V. Teoria traducerii. – Bălți: Universitatea de stat «Alecu Russo», 2013. 123p.

Марія Пурич

Науковий керівник – асист. Меленчук О. В.

Шевченкознавчий аспект наукових студій Олександра Колесси

Шевченкознавство – це наукове вивчення життя і творчої діяльності українського геніального письменника і художника Тараса Шевченка. Шевченкознавство як наука бере свій початок ще за життя Т. Шевченка й продовжує розвиватися досі. Дослідження творчості поета здійснюється в різних аспектах, зокрема біографічному, бібліографічному, літературознавчому, мовознавчому, лексикографічному тощо.

Вагомий внесок у розвиток шевченкознавчої науки зробив літературознавець, фольклорист, мовознавець, поет, брат Філарета та Івана Колесси – Олександр Колесса. Він залишив помітний слід в історико-культурному просторі України як громадський діяч, професор Львівського університету, засновник та кількаразовий ректор Українського Вільного університету у Празі.

О. Колесса був прихильником компаративного методу аналізу, яким послуговувався у шевченкознавчих розвідках: «Дві малознані поезії Т. Шевченка. Дещо про вірші „До сестри” і “Хустина”» (1892), «Шевченко і Міцкевич» (1894) тощо.

Учений неодноразово брав участь у роковинах пам'яті Т. Шевченка, зокрема у 1898, 1901, 1906 та 1911 роках виступав з науковими доповідями у Львові, які, як правило, оприлюднював у періодичних виданнях. Найпомітніші з них – «В честь Т. Шевченка: Промова виголошена на концерті в сорок п'яти роковини смерті поета у Львові дня 17 мая р. 1906», «В 51 роковини смерті Тараса Шевченка» (1912) тощо. У своїх промовах О. Колесса виокремлював питання творчої індивідуальності Т. Шевченка, його вагомої ролі у суспільному житті та піднятті рівня національної свідомості, порівнював творчість поета з творами європейських письменників (Персі Шеллі, Томаса Мура, Адама Міцкевича, Джакомо Леопарді), увиразнюючи спільне та відмінне.

Праці О. Колесси про Т. Шевченка відзначаються оригінальністю та дискусійністю й викликали неоднозначні погляди у сучасників. Наприклад, у ґрунтовній розвідці «Шевченко і Міцкевич» О. Колесса детально розглядав психологію поетичної творчості Т. Шевченка й видатного польського поета А. Міцкевича, дошукуючись спільних та відмінних рис. Ця праця викликала бурхливе обговорення з боку І. Франка, І. Копача, М. Гнатюка, Л. Білецького та ін. О. Колессу дещо критикували за надмірне вишукування впливу творчості А. Міцкевича на Т. Шевченка, однак більшість вчених все ж схвально оцінювали наукову студію вченого, в якій чи не вперше проведено детальний аналіз творів обидвох поетів, а також виокремлювали об'єктивну позицію у поглядах вченого. «Праця д-ра О. Колесси в історії студіювання творчості Шевченка відіграла велику роль, бо розширила й синтезувала з порівняльного становища поле студіювання «Кобзаря» Шевченка. Має велике також значення тим, що вперше на українській мові висунула методологічні питання щодо теорії наслідування», – підкреслював Л. Білецький [2, с. 328 – 329].

Отже, підсумовуючи, у шевченкознавчих працях О. Колесса акцентував насамперед на оригінальності творчості Т. Шевченка та її унікальності в українській та світовій культурі: «[...] не дасться Шевченко порівняти ні з одним знаним мені поетом, [...] Шевченко репрезентує самотність у європейській літературі – стать геніального мужика, вітхненого поета-пророка свого народу [3, с. 149], – доводив вчений.

Список літератури

1. Франко І. Наше літературне життя в 1892 році. Українська література в Галичині (Львів, 1892). *Зоря*. 1893. № 2. С. 36 – 37.
2. Білецький Л. Основи української літературно-наукової критики / упоряд., авт. іст.-біогр. нарисів та приміт. М. М. Ільницький. Київ : Либідь, 1998. 408 с.
3. Колесса О. Шевченко і Міцкевич. Про значіння впливу Міцкевича в розвитку поетичної творчості та в генезі поодиноких поем Шевченка. Порівнююча студія (Відень, 1893). *Затиски НТШ*. 1894. Т. 3. С. 36 – 152.

Оксана Пухальська
Науковий керівник – доц. Паладян К. І.

Dezvoltarea gândirii critice la elevi prin metoda ghicitoarei

Timpul în toate sferele vieții umane necesită schimbări, iar educația și în special școala este una dintre cele mai populare zone afectate de aceste schimbări. Una dintre tehnologiile care îi ajută pe elevi nu numai să dobândească o anumită cantitate de cunoștințe, ci și promovează dezvoltarea calităților sale personale este tehnologia formării și dezvoltării gândirii critice. Gândirea critică și rezolvarea problemelor sunt abilități ale secolului XXI. Profesorii lucrează activ la dezvoltarea ei, considerând-o ca o nouă abordare științifică.

Problema dezvoltării gândirii critice este cunoscută și dezvoltată de multe decenii. Termenul de «gândire critică» a început să fie folosit la mijlocul secolului trecut. Problemele dezvoltării gândirii critice au fost studiate din punct de vedere filozofic, psihologic și pedagogic de către M. Skriven și R. Paul, E. Glaser, P. E. Thomas și alții. M. Scriven și R. Paul au remarcat că: «Gândirea critică este un proces intelectual disciplinat de conceptualizare, aplicare, analiză, sinteză și/sau evaluare activă a informațiilor obținute prin observarea experienței, reflecție, raționament sau comunicare, care stă la baza credințelor și acțiunilor» [1].

L. Bozhovych definește gândirea critică ca fiind capacitatea de a alege cea mai optimă dintre multe decizii, de a respinge argumente eronate, de a pune sub semnul întrebării soluții eficiente [2, p.17].

Există multe definiții ale gândirii critice printre care: capacitatea de a discuta, compara, analiza și respecta opiniile adversarilor; independența judecăților; concluziile logice; argumentarea clară; deschiderea către opinii alternative; capacitatea de a genera idei noi; analiza procesului de gândire pentru a-l îmbunătăți.

Sunt numeroase tehnici, metode și metodologii care vizează familiarizarea generală a profesorilor cu tehnologia gândirii critice care permite profesorilor, folosind un model universal de învățare și un sistem de metode eficiente, să ajute elevii să devină mai independenți, să gândească critic, responsabil și creativ.

Profesorul, care deține cele mai noi tehnologii, învață să lucreze în modul de co-autor creativ, pregătit pentru schimbări rezonabile,

luând decizii responsabile și neobișnuite. Dintre astfel de metode, cele mai eficiente sunt: mozaicul, metoda acvariului, piramida, lotos, «pălăriile gânditoare» etc. De asemenea pentru a dezvolta gândirea critică profesorii folosesc ghicitoarea.

Ghicitoarea este o formulă (de obicei o creație populară în versuri) prin care se enunță, sub formă metaforică, unele trăsături specifice ale unei ființe, ale unui lucru, unui fenomen, etc., cerându-se identificarea acestora prin asocieri logice [3].

Elevii, când studiază ghicitori, dezvoltă un proces de gândire, analiză, sinteză, abstractizare, comparație, generalizare, se obișnuiesc cu independența gândirii, dezvoltă astfel de calități ale minții precum inteligența. Compunând sau ghicind o ghicitoare, ei se concentrează pe un anumit subiect. Lucrările misterioase sunt utile deoarece în timpul procesării lor copilul învață să ia în considerație subiectul și să-i identifice trăsăturile.

Ghicitori sunt de diferite tipuri: ghicitori populare, literare (scrise de autori), ghicitori-inovații.

Ghicitorile-inovații au apărut recent, dar au devenit imediat populare. Ele includ: rebusuri, puzzle, întrebări amuzante, șarade. La fel ghicitorile pot fi de diferită tematică: despre om, natură, obiecte de uz casnic, școală, sport, etc. În acest sens, o selecție de ghicitori tematice pot fi utilizate pe scară largă atât în clasă la lecții, cât și în activitățile extrașcolare. Ele contribuie la diversificarea activității mentale a elevilor, la susținerea interesului pentru tema abordată și vor concentra atenția elevilor pe stăpânirea materialului nou. Totodată ghicitorile-inovații sunt menite să evite monotonia în efectuarea operațiilor cognitive planificate.

Ghicitorile sunt semintele înțelepciunii umane – mici, dar prețioase, ele servesc și vor servi mereu cauzei educării gusturilor ideologice și estetice ale oamenilor și mai ales ale copiilor și tinerilor.

Список літератури

1. Defining Critical Thinking // criticalthinking.org. Available at: <http://www.criticalthinking.org/pages/defining-critical-thinking/766> (accessed: 17.01.2022)
2. Божович Л. Личность и ее формирование в детском возрасте. М.: Просвещение, 2013. 224 с.
3. <https://ro.wikipedia.org/wiki/Ghicitoare>

Функціональне навантаження повторів у романі Оксани Забужко «Музей покинутих секретів»

У науковій літературі є велика кількість праць, пов'язаних з вивченням повторів. Питання повтору досліджували Л. Булаховський, І. Чередниченко, Н. Гуйванюк, Л. Пишна. І. Чередниченко висловлює таку думку: «Повтори – це один із естетичних прийомів, який посилює художньо-зображальні властивості синтаксичних одиниць і разом з тим служить засобом контекстуальної організації висловлювання» [2, с. 381]. Актуальність нашого дослідження зумовлена необхідністю дослідити явище вживання повторів всіх членів речення у мовотворчості Оксани Забужко на прикладі роману «Музей покинутих секретів». Мета роботи полягає в тому, щоб простежити особливості функціонування повторів головних та другорядних членів речення як синтаксичних експресем у художньому мовленні Оксани Забужко.

Найчастіше в романі Оксани Забужко «Музей покинутих секретів» фіксуємо синтаксичні експресеми – повтори присудків. Наведемо уривок художньої оповіді з повторюваним присудком не знаю, який повторюється двічі: один раз у тому ж реченні, а ще один раз – у наступному. *Я нічого не знаю — не знаю навіть, по правді, чи це те, що називається в людей любов'ю, чи якимсь примусом втручання чужої волі (часом украдається й така підозра). Я не знаю, чого хотіти від майбутнього, і навіть — чи є у нас із тобою майбутнє; нічого не знаю* (1, с. 10).

Рідше у романі повторюється головний член односкладного називного речення. Це можуть бути абстрактні іменники *правда*. За допомогою цих експресем авторка передає значення підтвердження висловленого персонажем, наприклад: *Я, Дарино, найсерйознішим чином підозрюю, що ця гра колись напочатку, як тільки виникла, імітувала не що інше, як закопування ікон. (...) Правда, правда* (1, с. 12).

Оксана Забужко також використовує прийом повтору непрямого додатка, що виражений орудним відмінком лексеми *повітря*: *...З постушуваними з дротів вусами тролейбуси вишикувалися на Хрещатику в два ряди вже немов наготованою барикадою, довкола нас жахтіло грозовим, пороховим **повітрям**, тим **повітрям** масових заворушень, що завжди вивільняється на розламах епох, як підземний газ при геологічній катастрофі, **повітрям**, що само тебе несе, по якому можна ступати, бігти, кричати, не чуючи власного крику...* (1, с. 15).

Повтор обставини місця у кав'ярні у сусідньому реченні, доповнений означенням літній надає відтінку конкретизації, наприклад: *Спершу ви сиділи вдвох у **кав'ярні** за столиком. У літній **кав'ярні**, під тентом...* (1, с. 20).

Отже, повтор є важливим засобом вияву експресивності у художньому тексті. Повтори членів речення у романі Оксани Забужко створюють експресію, умовний фон описуваних у творі художніх ситуацій. Завдяки їхньому використанню відбувається посилення емоційного впливу на читача, залучення його уваги, виділення важливих моментів у тексті роману.

Список літератури

1. Забужко О. Музей покинутих секретів. Київ : Комора, 2019. 829. URL: <https://www.litmir.me/br/?b=149085&p=1>
2. Чередниченко І. Г. Нариси з загальної стилістики сучасної української мови. Київ: Рад. школа, 1962. 386 с.

Вікторія Рижак

Науковий керівник – доц. Костик В. В.

Сучасне побутування української поезії зимового календарного циклу на півночі Молдови і Буковини

Українці в Молдові – друга за чисельністю етнічна група після молдаван. Це корінне населення, яке мешкало тут з давніх часів, а також вихідці з України в різні часи.

Українсько-молдовське порубіжжя як зона слов'яно-романської культурної взаємодії є змістовим полем для фольклористичних досліджень. Зокрема, український фольклор на цьому етнічному пограниччі й досі зберігся в глибоко архаїчних пластах обрядової традиції. Українську словесну творчість та її обрядові контексти досліджували Г. Бостан, В. Гацак, В. Зеленчук, Я. Мироненко, К. Попович, Ю. Попович, О. Романець переважно в аспекті виявлення міжетнічних (молдавсько-українських та молдавсько-російсько-українських) паралелей.

На сьогодні зі свят зимового циклу в молдован та українців вагоме значення мають тільки головні: Новий рік, Різдво та Йордан (Водохреща).

«У наші дні в сільській місцевості України і Молдови ще побутують редуковані явища різдвяного колядування. Втративши колишнє релігійно-магічне значення, обряд почасти виконує релігійно-інтегративні функції, перетворившись на розвагу для дітей та дорослих. Тексти так званих євангельських та побутових (позацерковних) колядок постійно скорочуються, у більш-менш повному обсязі їх пам'ятають лише представники старшого покоління. Значно швидше ніж пісенна частина обряду виходить з ужитку саме ритуальне дійство» [1, с. 169].

Велику частину сучасного репертуару українців Молдови складають тексти обрядової поезії зимового циклу. Внаслідок довготривалих, тісних міжетнічних контактів вони вбирають в себе нові елементи змісту і поетики, набуваючи ще більшої строкатості, проте сюжетні основи у фольклорі кожного з етносів розвиваються самостійно, тому почасти різняться.

Прикметною є колядка «Добрий вечір вам, пане господар» з мотивом усіх святих довкола столу записана у восьми варіантах – п'ять із них мають приспів «Вой, коляда» («Гей, коляда»), а три – «Радуйся, ой радуйся, земле, Син Божий народився». Краще збереглися мелодії давніші, але без таких приспівів, які притаманні відомому в Молдові архаїчному чоловічому типу колядування. Виконують школярі с. Молдаванка Фалештського району, мелодія значно викривлена – своїм одноманітним ритмом та квапливим темпом вона вписується в контекст дитячих колядок (типу: «Коляд, коляд, колядниця»).

На прикордонних етнічних територіях, до сьогодні, серед українців активно побутують «плугові» щедрівки (ритуал зимової оранки). Зокрема у селі Медвежа Бричанського району Молдови, ходячи хатами на Новий рік хлопці співають:

Ходе плужок похід лужок

З чотирма волами з золотими рогами

Гей, гей, гей.

«Особливе місце в зимовій обрядовій традиції українців Молдови посідає новорічне карнавальне дійство Маланка та супровідні маланкові пісні. Дослідник А. Іваницький назвав маланкові пісні найзначнішою оригінальною частиною музичного фольклору Бессарабії» [2, с. 35]. Маланка має дуже багато варіацій. Майже в кожному селі як України так і Молдови (де вона побутує) ця переберія різниться костюмами, персонажами, танцями та обрядовими діями. Проте однією зі спільних рис є обов'язковий музичний супровід ряджених. Але самі сюжети маланкових пісень українців та молдован також різняться між собою.

Загалом варто зазначити, що фольклор українсько-молдавських порубіжних теренів – явище цікаве й різноманітне. Його дослідження є актуальною, складною та надзвичайно важливою проблемою сучасної етнології та фольклористики.

Список літератури

1. Курочкін О. Календарні звичаї зимового циклу на українсько-молдавському порубіжжі. *Русин*. 2010. № 2 (20). С. 168–174.
2. Фольклор українців півночі Молдови : пісні та речитативи. Зап., упоряд. Н. Пастух, О. Харчишин, нотн. траскрип. А. Черноус, Х. Попович. Львів, 2020. 800 с.

Остап Рій

Науковий керівник – проф. Скаб М. В.

Церковнослов'янізми в пенталогії Богдана Лепкого «Мазепа»

Богдан Лепкий – одна з найвідоміших постатей в культурному житті Галичини 20-х – 30-х років ХХ ст. Письменник створив пенталогію під назвою «Мазепа», до якої увійшли твори «Мотря», «Не вбивай», «Батурын», «Полтава», «З-під Полтави до Бендер», що і досі залишаються одним із найоб'єктивніших описів нашої історії кінця ХVІІ – початку ХVІІІ ст. Потреба аналізу церковнослов'янізмів в історичних повістях Б. Лепкого зумовлена необхідністю вивчення становлення на теренах України українського варіанта церковнослов'янської мови. Досліджуючи релігійно-церковну лексику в пенталогії «Мазепа» Б. Лепкого, ми виявили 139 випадків церковнослов'янських слів та уривків з релігійних текстів церковнослов'янською мовою. Церковнослов'янські елементи у пенталогії мають ознаки української редакції [6], бо на територіях, не залежних від російської церкви, зокрема на Закарпатті, у Галичині та на Буковині, богослужби вели церковнослов'янською мовою української редакції аж до початку ХХ ст. [5]. Як відомо з біографії Б. Лепкого, його батько був греко-католицьким священником на Тернопіллі. Очевидно, що церковнослов'янська мова була добре відомою для письменника і вживалася ним у відповідних ситуаціях щодо сюжету твору, характеру героїв та української ментальності загалом.

Вибрані церковнослов'янізми поділяємо на дві основних групи: молитви, уривки зі Святого Письма, псалмів, богослужінь церковнослов'янською мовою української редакції; церковнослов'янізми як компоненти речень.

У першій групі виокремлюємо:

- 1) євангельські уривки: *«Вскую мя оставил еси, Господи!»* [1];
- 2) уривки з молитов (*«Отче наш»*, *«Царю Небесний»* тощо): *«Да будет воля твоя святая»* [2]; *«Господи! Жизни і блага пода телю, не опускай нас»* [2];

3) уривки з псалмів (50, 90, 102, 120, 6, 19): *Отвори лице твоє от гріх моїх і вся беззаконія моя очисти* [1];

4) уривки з тропарів (Троїчних, Смоленської ікони Пресвятої, Казанської ікони Божої Матері): *От одра і сна воздвигл мя єси, Господи, ум мой просвіти і серце і устні мої оверзи ... Внезапно судія прийїдет, і коєгождо діяння обнажатся, со страхом зовем свят, свят, свят, єси Боже наш* [1];

5) благословення: *Благословення Господнє да будет с тобою однині і до скончання днів твоїх, мій сину* [1];

6) уривки Літургії: *«І сотвори хліб сей честное тіло Христа Твоего а єжи в чаши сей честную кров Христа твоего, преложив духом Твоім святим»* [1].

У другій групі виокремлюємо церковнослов'янізми: 1) лексичні (*амінь, уста, окаянний, чаша, херувим, серафим, срьє, анатема, осанна, пастиріє, плоти, усопишми, мамони, агнець, закланяє, іскушає, преісподня*); 2) морфемно-словотвірні (*прелюбодій, животворити, маслосвятієм, Пречистій, престіл*); 3) синтаксичні (*суєта мирська, первородний*); 4) церковнослов'янські фразеологізми (*двері райскія нам отверзающий, розпняти на хрестному дрєві, жребія о її ризи княжі метали*).

Отже, Б. Лепкий використовує церковнослов'янську лексику для підкреслення релігійної свідомості героїв твору, а також для того, щоб наблизити мову твору до тогочасних реалій, адже на початку XVIII ст. суспільство в Україні було надзвичайно релігійним.

Список літератури

1. Лепкий Б. С. Мотря: Історична повість. Київ: Дніпро, 1992. 464 с.
2. Лепкий Б. С. Не вбивай. Батурич: Історичні повісті. Київ: Дніпро, 1992. 535 с.
3. Новікова Т. В. Церковнослов'янізми в сучасній українській мові: автореф. дис. ... канд. філ. наук: спец. 10.02.01 „українська мова“. Чернівці, 2012. 20 с.
4. Скаб М. В. Церковнослов'янська мова української редакції: посібник. Чернівці: Технодрук, 2020. 644 с.

Похоронні пісні як різновид церковно-народної поезії: богословський та символічний зміст

Смерть – таємниче завершення людського життя на землі, перехід до вічності, до Творця. Кожен народ упродовж історії виробив свої поховальні традиції та обряди, в основі яких лежали різні уявлення про смерть, зв'язок між світом живих і мертвих.

У пропонованій розвідці ми зацентруємо увагу на піснетворчості нашого народу, де вдало поєднано народні уявлення про смерть та загробне життя із християнським «очікуванням воскресіння мертвих і життя майбутнього віку». Трагізм і жаль, пов'язані із втратою рідної чи близької людини у похоронних піснях, переплілися із молитвою за спочилого та надією, що він не помер чи зник, а своєрідно «заснув» і очікує Господнього слова (Мк. 5: 41).

Загал богослужбових текстів заупокійних богослужінь виявляє розуміння складного емоційного стану людини, а відтак і похоронні пісенспіви акцентують увагу на молитві та духовному утішенні, щоб скерувати людську свідомість до правильного розуміння смерті, до роздумів про мету нашого життя й кінцеву участь [3, с. 5].

Народні похоронні пісні поділяються на два жанри: голосіння та власне похоронні пісні. Варто зазначити, що похоронні пісні є важливим елементом народних поховальних традицій і побутують по всій Україні. Щодо голосіння, то вони мають давнє дохристиянське походження і є опоетизованим ритуальним виявом жалю і трагізму з приводу смерті людини, а їх основна тема – туга за померлим і неможливість подальшого життя без нього [2, с. 68].

Похоронні пісні, хоч і мають дохристиянські корені, проте передають християнський зміст: молитви, покаяння, нагадування про смерть. Підтвердженням цьому є давня похоронна пісня Слобожанщини: *«Помишляйте, чоловіци, всякий час о смерті, скільки б не жив на цім світі – треба буде вмерти...»* (Див.: Сир. 7: 36). Тут викладено простою мовою Передання Церкви про митарства, які належить пройти душі після розлучення з тілом: *«Пішла душа по митарствах за гріхи страждати...»* [4, с. 67] та ін.

Доволі часто людське життя порівнюють із дорогою, яка веде у засвіти й символізує перехід до вічності, останньої мандрівки, яку звершує душа від земної оселі до вічної – Бога. Похоронних пісень, де описано цей шлях – надзвичайно багато. Ось одна з них: «*Прощайте, ви, пороги, вже в останній раз, бо з вічної дороги не вернусь до вас*» [4, с. 70]. Вона, передусім, цікава тим, що у містить прощальні слова спочилого, який прощається з рідними та близькими людьми і, просячи прощення, дає настанови, як жити рідним у цьому світі.

Отже, здійснивши богословський аналіз символічного змісту похоронних пісень можемо зробити такі висновки.

Похоронні пісенспіви є окремим різновидом церковно-народної поезії, а водночас і наявної літургичної традиції Церкви. Вони відображають безпосередній зв'язок церковної і народної культури.

Отже, народні уявлення тісно переплетені з християнським ученням про смерть і вічне життя, – це унікальне церковно-музичне культурне явище, що притаманне лише українській народній традиції.

Ці образи, символи та ідейне наповнення духовної музики не замінюють тексти Святого Письма чи Святого Передання, а навпаки покликані більш емоційно схилити людину до пошуку єдності з Богом, Котрий – Дорога, Правда і Життя (Ін.14: 6).

Список літератури

1. Біблія. Книги Священного Писання Старого та Нового Завіту [Переклад Патріарха Філарета (Денисенка)]. Київ: Видання Київської Патріархії УПЦ КП, 2004. 1154 с.
2. Гайдай М. Народні голосіння. *Етнографічний вісник*. Київ, 1928. Кн.7. С. 67–72.
3. Парастасник. Богослужбова книга. Львів. [б. м. в.], 2000. 120 с.
4. Похоронні пісні. Співаник. Львів: Покрова, 2008. 80 с.

Інна Романюк

Науковий керівник – доц. Гуцуляк І. Г.

**Мовні засоби вираження часу
в романі Марії Матіос «Солодка Даруся»
як компонент вивчення граматики в ЗЗСО**

Час – це філософська категорія, яка визначає форму існування матерії, що безперервно розвивається. Час, відображений у мові, або лінгвістичний час, фіксує реальну дійсність та процеси, які в ній відбуваються.

Дослідження особливостей вираження категорії часу цікавить багатьох мовознавців (В. Барчука, А. Бондаренка, М. Плющ, С. Романюк, Г. Павленка, О. Бачишину) у лексико-семантичному, морфологічному та синтаксичному аспектах.

Мета нашої статті полягає в тому, щоб виявити вживання мовних засобів, зокрема дієслів, зі значенням інтервалу в романі Марії Матіос «Солодка Даруся» і визначити особливості їхньої семантики у зображенні часового світу тексту.

Дієслово – центральний елемент у вираженні синтаксичної категорії часу. Складність розгляду дієслова полягає в тому, що тривалий час в українському мовознавстві його звужували лише до морфологічного часу. До аналізу цього проблемного питання підійшов В. Барчук у своїй монографії «Грамматична темпоральність: Інтервал. Час. Таксис» [1], де він науково обґрунтував категорію темпоральності, яка охоплює час, інтервал та таксис.

Інтервал можна визначити як проміжок тривання дії, що відображає внутрішню темпоральність у будь-якій дієслівній формі, і це її власне дієслівна ознака. Спираючись на класифікацію дієслів зі значенням інтервалу В. Барчука, пропонуємо наступну:

- Тривало-кількісні

1. Предикати, що виявляють граничну фазовість:

а) ті, що вказують на початок дії: *А Даруся **видивилась**, коли вся челядь з Маріїної хати порозходилася хто куди, взяла вила, знайшла у Славковій стодолі нову петельку для корови, принесла від ріки камінь, перехрестила – лиш забулькотіло до дна невинно убієнне* [2, с. 10] – виділене дієслово розпочинає послідов-

ність подій в мікроконтексті, а тому має семантику початку: Даруся **видивилась**, тобто оглянула, і вже потім **взяла** вила;

б) ті, що вказують на кінець дії: *Іванна з Василем доспівалися про червону калину такої, що у Сибір їх відвезли і дотепер там тримають* [2, с. 19] – крім значення кінця дії, дієслово в контексті набуває нового значення «невідворотна дія з негативним кінцем». Також, ймовірно, тут йдеться про пісню «Ой у лузі червона калина», яка була гімном січових стрільців під час першої світової війни, що збігається з подіями у творі;

2. Предикати, що виявляють неграничне фазове значення:

а) розгортання дії: *Давно чужі люди побудували на місці Йоркової хати цілі хорони, народили і пошколювали діточок* [2, с. 28] – дієслова як одинично виражають семантику розгортання, так і разом утворюють ряд дії «**народили-пошколювали**», тобто батьки виростили і дали освіту;

б) тривання дії: *Пливе солодка Даруся у супроводі собак завжди безлюдною сільською вулицею...* [2, с. 27] – у значенні «повільно, не поспішаючи»;

• Кількісно-тривалі

1. Предикати, що виявляють ознаки кратності: *Людина, коли щаслива, – вона гонорова. Інших недобачає. Думає, що Бога за бороду злупала* [2, с. 135] – у значенні «схопила», дія є мимовільною.

2. Предикати, що виявляють ознаки інтенсивності: *...свічка горить-горить та й випалює все, що є довкіл* [2, с. 32].

Отже, семантика інтервалу у романі Марії Матіос «Солодка Даруся» виражається як синтетично, так й аналітично, а забарвлений діалектною лексикою контекст дозволить виявити нові часові межі слів, що по-новому розкриють світобачення буковинців.

Список літератури

1. Барчук В. М. Граматична темпоральність: Інтервал. Час. Таксис : монографія. Івано-Франківськ : Сімик, 2011, 416 с.

2. Матіос М. Солодка Даруся : роман. Київ : А-Ба-Ба-Га-Ла-Ма-Га, 2020. 208 с.

Тетяна Романюк
Науковий керівник – асист. Гажук-Котик Л. Г.

Модифікації фразеологічних одиниць за допомогою займенникових форм у творі Гната Хоткевича «Довбуш»

Останнім часом у фразеології помітна тенденція до оновлення компонентного складу стійких сполучень слів. Значну роль відіграє трансформація фразеологічних одиниць. Модифікації фразеологічних одиниць є одним із найскладніших питань у сучасному мовознавстві. Оказіональні фразеологічні одиниці суперечать стійкості, усталеності компонентів узуального фразеологізму, адже це дає можливість письменнику створити колорит мовлення.

Фразеологічна модифікація – це інновація, яка виникає внаслідок структурної зміни фразеологічної одиниці та/або виявляється у семантиці фразеологізму [1, с. 166].

Мета дослідження – з'ясувати роль займенникових компонентів у перетворенні фразеологічних одиниць на матеріалі твору Гната Хоткевича «Довбуш».

Зібраний фактичний матеріал дає можливість розподілити фразеологічні модифікації на такі групи:

1. Заміна традиційного компонента займенником:

*«Той ручить за того, той ручить за того, виходить, якась кругова порука. А Олексі хотіло би ся одному **ручити за всіх**» [2, с. 185] – **Головою ручитися** «брати на себе повну відповідальність за кого-, що-небудь» [3, Т 2, с. 109]; «Чи я би ставав на панського приспінника? Я до вас **усією душею**, а ви...» [2, с. 33] – **Щирою душею** «віддаючи всі сили; самовіддано» [3, Т 11, с. 585].*

2. Інновації-додавання: *«Це було **слабе його місце**, й тут, хто хотів би спровокувати отця Кралеви́ча, міг загнати його, як завгодно, далеко» [2, с. 14] – **Слабке місце** «щось найвразливіше» [3, Т 9, с. 341]; «Вона криється, **вона не подає виду**, вона все вдає щасливу» [2, с. 5] – **Не подавати виду** «не виявляти своїх почуттів, приховувати їх» [3, Т 1, с. 381].*

3. **Фразеологічна деривація:** *«Йой... побило мене трома нишестями»* [2, с. 5] – *Сьорбнути лиха* «взнати горя, нещастя, неприємностей, перенести багато труднощів, набідуватися» [3, Т 9, с. 915]; *«Каут, шо го нічо си не ловило: ні куля, ні сокира, ні вогонь, – такий то був ді тот Пинта опришок»* [2, с. 45] – *Родитися під щасливою зіркою* «мати щастя у житті» [3, Т 3, с. 576].

4. **Фразеологічна контамінація:** *«Єгомость змушував себе балакати з Олексою по-прежньому, вдавав, ніби цікавиться справою, а сам час від часу кидав погляд на руку Олекси, на рукави сорочки – чи не помітно там кривавих слідів»* [2, с. 187] – *Час від часу* «через певні інтервали, проміжки; іноді» [3, Т 11, с. 274], також *Скидати погляд* «дивитися на кого-, що-небудь» [3, Т 6, с. 711]; *«І так, і так Понятовський, і туди і сюди, всі свої таланти пустив у хід – нічого не помагає»* [2, с. 293] – *Пустити в хід* «починати застосовувати, використовувати що-небудь» [3, Т 11, с. 69], також *Відкрити свій талант* «розкривати свої здібності до чогось» [3, Т 10, с. 26].

Гнат Хоткевич широко використовує діалектні модифіковані фразеологізми у художньому творі. Це демонструє прагнення автора відтворити колорит мовлення гуцульської говірки, спосіб мислення і життя, уявлення та ментальність цієї етнографічної групи. Отже, найбільш чисельні групи модифікації фразеологічних одиниць – фразеологічна деривація та інновації-додавання.

Список літератури

1. Стефанишин Ю. Фразеологічні модифікації у прозі Томаша Пйонтека. Львів : *Проблеми слов'янознавства*, 2012. Вип. 61. С.166–176
2. Хоткевич Г. Довбуш: повість. Львів : *Апріорі*, 2018. 448 с.
Словник української мови : в 11 тт. / АН УРСР . Інститут мовознавства : за ред. І. К. Білодіда. Київ , Наукова думка, 1970–1980

Медіа і війна: пролог до фільму «Монологи війни»

Останнім часом слова «війна», «військові операції», «обстріли» та «окупація» займають ключові позиції в нашій медіа-комунікації. Інформаційний простір своєю чергою стає додатковим гравцем у фактологічному, інтерпретаційному протистоянні суб'єктів. Від правдивості, точності та об'єктивності поданої інформації залежить самовизначення, ідентифікація та відповідне тлумачення подій громадянами, а надто – і їх подальша стратегія дій. За таких обставин роль медіа складно переоцінити. Тенденційне, неповне, неправдиве чи однобічно обумовлене висвітлення подій дає підстави для різких змін настроїв аудиторії, кардинальної підміни ідеалів чи ціннісних орієнтирів у соціальному житті.

Актуальність теми дослідження полягає в тому, що за вісім років протистояння українсько-російська гібридна війна загострила та розширила коло питань, пов'язаних зі специфікою інформаційно-комунікаційної складової ведення гібридних агресій. Крім того, актуальність теми дослідження також зумовлена браком ґрунтовної систематизованої роботи, яка б здійснила аналіз особливостей застосування маніпулятивних комунікаційних технологій у контексті гібридної війни. Інформаційне протистояння України та Росії вимагає розуміння та аналізу інструментарію комунікаційних маніпулятивних технологій та механізмів протидії їм.

Агресивна інформаційно-пропагандистська кампанія із залученням російських ЗМІ спричинила потужний руйнівний вплив на свідомість громадян України, особливо – населення анексованого Криму та окупованих територій і перетворилася на чинник загрози національній безпеці держави. Оскільки гібридна війна складається з комплексу технологій інформаційного та психологічного впливу, який спрямовано на трансформацію стану масової та індивідуальної свідомості, важливо розуміти зміст цього поняття для осмислення проблеми та генерування ідей щодо мінімізації руйнівного впливу.

«Між тим українські ЗМІ намагаються підтягнути реалії гібридної війни під категорії звичайної, традиційної, всім зрозумілої. Власне, спитаймо самі себе: з матеріалів наших медіа чи можна збагнути, що таке гібридна війна, в чому полягає її гібридність, чим вона відрізняється від війни звичайної? Чесною відповіддю буде: ні; «гібридна війна» давно вже перетворилася на штамп. Уживають, бо так заведено, ото й усе» [1].

То що ж таке гібридна війна? Це війна, де зброя та збройні формування виконують лише завершальну, «чистову» функцію. А основну брудну роботу покладено на пропагандистів, в тому числі зі сфери медіа, чиє завдання – не просто готувати п'яту колону, а готувати так, щоби перетворити її на першу й основну для агресора. Щоб загарбник вів війну переважно чужими руками, а свої збройні формування використовував лише за умов загострення ситуації, як страховку. Щоби громадяни країни-агресора були переважно лише командирами та військовими радниками, а війну можна було б видавати за внутрішню, за громадянське протистояння. Щоб військова агресія була якомога більш неочевидною, а чи, принаймні, було б дуже важко довести її факт. Тому важливо проаналізувати висвітлення теми війни в українських медіа, зокрема нашу увагу привернула документалістика, та з'ясувати її потенційну роль в інформаційному опорі брудним гібридним технологіям. Олюдження журналістського матеріалу, акцент на реальних історіях героїв фільму наближає війну до аудиторії, викликає довіру до матеріалу та формує світоглядну позицію глядача.

Метою нашої роботи є зйомка фільму «Монологи війни». Його новизна – показати війну очима її учасників. Ми спробуємо зрозуміти, як подати війну, щоб аудиторія не втрачала орієнтирів в гібридному інформаційному просторі.

Список літератури

1. Бахтеев Б. Війна і ЗМІ: «журналістика зелених чоловічків» ніякою журналістикою не є. *Детектор медіа*. URL: <https://detector.media/infospace/article/139296/2018-07-13-viyna-i-zmi-zhurnalistyka-zelenykh-cholovichkiv-niyakoyu-zhurnalistyky-ne-ie/> (дата звернення 13.02.2022).

Лонгрід як новий формат мультимедіа

Поняття «лонгрід» з'явилося ще у 2012 році, але досі нема єдино правильного тлумачення цього поняття. Усі визначення характеризують його як велику мультимедійну історію, присвячену конкретній події. Особливість лонгріда – подача інформації. Такий онлайн-проект доповнюють ілюстраціями, відео, аудіоконтентом тощо.

Л. Василик вважає, що це «новий формат подачі текстової інформації в інтернеті. Коли віртуального тексту багато, його розбивають різними вставками: роликами, презентаціями, інтерактивними картинками, цитатами, виносками» [1, с. 27].

Найголовніше тут – зміст матеріалу. Креативний супровід відіграє велику роль у сприйнятті та створенні загального враження, однак при недосконалому написанні матеріалу читач буде зосереджений на оформленні. У такому випадку він перегляне статтю, але може не прочитати. Тобто, журналіст не досяг головної мети – зацікавити та утримати увагу читача до кінця тексту.

Першим лонгрідом в історії жанру вважають «Snowfall», який з'явився у 2012 році в американському виданні «The New York Times». Це історія про лижників, які потрапили у пастку через лавину в горах.

Українські журналісти також пишуть матеріали у новому форматі. Деякі обирають специфічні та наболілі теми: революції, катастрофи, стихійні лиха, війни, адже саме вони викликають значний суспільний інтерес. Натомість, американські журналісти пишуть історії про звичайних людей із нелегкими або чимось особливими долями. Сьогодні українські видання публікують лонгріди в межах спецпроектів («24 канал», «112.ua») або створюють окремий розділ («ТСН», Радіо «Свобода»).

«Media Sapiens» опублікував дослідження, де стверджується, що мобільна аудиторія проводить удвічі більше часу за читанням довгих статей, ніж коротких новинних текстів [2]. Так, великі матеріали приваблюють увагу резонансними темами, які

стосуються гострих соціальних чи політичних подій. Акцент у таких текстах роблять на світлинах, відео, аудіо та дизайнерську верстку. Внаслідок цього текстовий обсяг не видається надто великим, матеріал легко приваблює увагу та читач швидше сприймає інформацію. Також тут можуть втілюватися різні журналістські жанри: портрет людини, репортаж, аналітика тощо.

Але не завжди довгі за обсягом тексти можна назвати лонгрідами. Основні риси жанру: обсяг тексту від 10 тисяч знаків і більше; наявність змістовної основи; глибина опрацювання теми; унікальність оформлення; мультимедійний супровід, графічний контент (схеми, таблиці, карти, інфографіка).

Отже, лонгрід – не звичайна новина. Це нова форма неординарної подачі журналістського тексту, який доповнює аудіо, відео, фото, анімація, інфографіка тощо. Мета – зацікавити та утримати увагу читача до завершення матеріалу. Перевага лонгріда в тому, що це формат, який дає журналістові можливість розкрити тему без обмежень в обсязі та часі.

Список літератури

1. Крецу І., Гузун М., Василик Л. Підручник з крос-медіа. Bonn – Sibiu: Schiller Publishing House, 2015. 27 с.
2. Дубровна Т. І., Євменова О. К. Лонгрід як новітній жанр журналістики. Освіта, наука та виробництво. Розвиток та перспективи: матеріали II Всеукраїнської науково-методичної конференції, м. Шостка, 20 квітня 2017 р. Суми: СумДУ, 2017. С. 63.
3. Патрікєєва Н. Гра в довгу: який лонгрід потрібен читачу. MediaLab Online, 22 травня 2016. URL: <http://medialab.online/news/grav-dovgu-yaky-jlongrid-potriben-chy-tachu/>
4. Довгі тексти в епоху смартфонів не помирають – дослідження. Детектор Медіа, 10 травня 2016. URL: <https://ms.detector.media/mediadoslidzhennya/post/16575/2016-05-10-dovgi-teksty-v-epokhu-smartfoniv-ne-pomyrayut-doslidzhennya/>

Реалізація преференційності в українських пареміях

Українські паремії репрезентують концептуальну картину світу, увиразнюють духовну й матеріальну динаміку етносу, його національну своєрідність та лінгвоментальність. Вони передають зв'язок із досвідом та пізнавальною активністю мовної особистості, виконують повчальну й застережливу функцію. Їхнє дослідження передбачає об'єднання понятійного апарату фольклористики, семіотики, поетики з мовознавством, що загалом відповідає сучасній лінгвосинергетичній парадигмі.

За своєю структурою та семантикою паремії досить різноманітні, однак здебільшого вони становлять синтаксичні одиниці, побудовані за певною структурною моделлю простого або складного речення, реалізують той або той семантичний діапазон, зокрема – і семантику преференційності. Одним із засобів вербалізації цієї категорії слугують преференційні висловлення, які, «репрезентуючи семантику превалювання якоїсь дії, ознаки чи предмета, реалізують оцінну й порівняльну семантику. Висловлене мовцем оцінне ставлення опосередковане культурним знанням і системою цінностей, що склалася в культурі, у настановах і правилах соціуму» [3, с. 76].

На думку С. Шабат-Савки, комунікативно-інтенційний зміст преференційних висловлень полягає «в прагненні мовця показати перевагу виконання якоїсь дії, виокремлення тієї або тієї ознаки чи предмета, зіставивши дві альтернативи, напр.: Ліпше залізо у вогні варити, ніж злу жінку учити. Ліпше свій хліб недопечений, ніж чужий перепечений; Краще близький сусіда, ніж далекий родич» [3, с. 76].

Посутньою особливістю структури преференційних висловлень є наявність маркерів преференційності, виражених прислівниками на зразок *краще, ліпше, гірше* тощо. Пор.: *Краще синиця в руках, ніж журавель в небі. Лучче мудрий, хоч лихий, як добрий, а дурний.* Здебільшого компаративність представлена у складному реченні, предикативні одиниці якого реалізують протиставлення між двома діями, ознаками, предметами. Напр.:

Ліпше з водою злучитись, ніж з нелюбом заручитись. Легше пізно лягти спати, як рано встати.

У преференційних висловленнях мовці вказують на різні характеристики людини: за соціальними й віковими характеристиками, за родом діяльності, за інтелектуальним рівнем, як-от: *Краще бути бідним, ніж злодієм. Краще смерть на полі, ніж життя в неволі*; У таких висловленнях інтенцію переваги створюють підрядні сполучники *ніж* і *як*: *Легше камінь глотати, як дітей ховати. Цінуї у жнива хвилину більше, ніж взимку годину*. Як бачимо, компаративи з маркерами *краще*, *ліпше* експлікуються в препозиції, указуючи на превалювання певної дії, увиразнюючи констатацію «якісної чи кількісної переваги того, що чи кого порівнюють, над тим, із чим або ким порівнюють» [1, с. 85].

Паремійний дискурс вирізняється не тільки своєю афористичністю, сентенційністю, а й символічністю. Репрезентація тих або тих символів сприяє кращому розумінню сили паремій: *Добрий пес краще, як злий чоловік*. Мовці використовують преференційні висловлення для того, аби показати комусь вихід із складної життєвої ситуації, застерегти від небажаного, навчити, як краще вчинити, напр.: *Ліпше десять приятелів, ніж один ворог. Краще терпіти зло, ніж творити його*.

Отже, паремії, що відповідають структурі преференційних висловлень, додають експресивності та емоційності людському спілкуванню, створюють більше можливостей для доступної репрезентації мовного матеріалу в лінгводидактиці, для реалізації конкретної комунікативної мети в уснорозмовному дискурсі.

Список літератури

1. Городенська К. Г. Сполучники української літературної мови : монографія. Київ : Інститут української мови; Видавничий дім Дмитра Бураго, 2010. 208 с.

2. Українські прислів'я та приказки / упор. С. В. Мишанич і М. М. Пазяк. Київ : Вид-во худ. літ, 1984. 390 с.

3. Шабат-Савка С. Комунікативно-інтенційний зміст преференційних висловлень в українських пареміях. *Актуальні питання гуманітарних наук*: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького педагогічного університету імені Івана Франка. Дрогобич: Видавничий дім «Гельветика», 2020. Вип 28. Том 4. С. 75–80.

Яна Самараш

Науковий керівник – доц. Попович О. О.

Проблематика малої прози Івана Нагірняка та методичні рекомендації до її вивчення в ЗЗСО

Іван Семенович Нагірняк (1949–2014) – український письменник широкого творчого обдарування – поет, прозаїк, драматург, публіцист і нарисовець; член Національної спілки письменників України (2003), член Національної спілки журналістів України (1979); удостоєний Всеукраїнської літературної премії ім. Михайла Чабанівського (2007), Літературної премії ім. Дмитра Загула (2012); дипломант II Всеукраїнського конкурсу радіоп'єс «Відродження забороненого жанру» (2008) та дипломант IX Всеукраїнського конкурсу п'єс та пісенної лірики про кохання «Коронація слова – 2009»; Почесний громадянин села Ломачинці та міста Новодністровська.

Новели та оповідання І. Нагірняка увійшли до таких збірок: «Мелодія давньої юності» (1999), «Прозріння» (2001), «Відлуння незабутніх стріч» (2006), «Озирнися з Гострої Скали» (2008), «Перевесло» (2012), «Таїнство світлого празника. Вчора, коли ми були малі...» (2012).

У цілому прозові твори письменника наповнені любов'ю до рідного краю, замилуванням у красу природи Бессарабії. У малій прозі відчутні глибокі роздуми про швидкоплинність життя, вічні пошуки і сенс людського буття на Землі.

Серед проблем, порушених І. Нагірняком, на першому місці виділяємо проблему люських взаємин («На вузькій стежині», «Мотоцикл і Ганна», «Перше кохання», «Любов і зрада»). Друга важлива тема – Голодомор в Україні та важке воєнне лихоліття («Сандуха», «У Великодню п'ятницю», «Бог не б'є дрюком», «Тодир»). Тема еміграції порушена у новелах «Таємниця» і «Прощання». Людина і природа – ця тема розкрита у таких творах, як «Куниця», «Петрів кіт», «Лелечина вірність». Не обійшов письменник осторонь важливої соціальної проблеми – боротьба із «зеленим змієм» («Докііна доля», «Зайва чарка», «Зустріч»,

«Пропита врода»), а також надто актуальної теми – стосунки між батьками і дітьми («Сад утіхи і болю», «Любов», «Доля»).

Серед художньо-стильових особливостей малої прози І. Нагірняка привертає увагу лексично багата та надзвичайно образна мова. Особливо смакує автор вкраплювати у тексти діалектні слова («вуйко», «вуйна», «писок», «пляц», «дровітня», «сарака» тощо), фразеологічні вислови («дрімали, мов зайці на межі», «ширший як довший», «горохом об стінку», «під лежачий камінь вода не тече» та ін.). Автор зумів донести колорит говірки рідної йому місцевості, при цьому зберігши усі норми української літературної мови.

Оскільки І. Нагірняк уродженець Сокирянщини, тому рекомендуємо вивчати його творчість насамперед у ЗЗСО цього регіону. Пропонуємо на уроках літератури рідного краю, в гуртковій, позакласній роботі звертатися до вивчення життєвого шляху письменника та тих його малих прозових жанрів, які несуть у собі високі моральні якості: любов до праці і рідної землі («У Калюс на ярмарок», «Сад утіхи і болю»), любов до природи («Лелечина вірність», «Мамина молитва»), зворушливі почуття першого кохання («Сімон і Туня», «Окрилення любові», «Вальс під дощем»). Враховуючи вікові особливості учнів, рекомендуємо вчителям-філологам вивчати названі твори у 8-10-х класах. На нашу думку, саме в них закладені ті цінності, які мали б стати основою у вихованні всесторонньо розвинутих майбутніх громадян України з найблагороднішими рисами характеру. Оскільки І. Нагірняк відійшов у інші світи, то на один з уроків можна запросити когось із його родичів поділитися спогадами про талановитого майстра пера.

Список літератури

1. Богайчук М. Література і мистецтво Буковини в іменах : словник-довідник. Чернівці: Букрек, 2005. 196 с.
2. Гусар Ю. Дністровий зорепад: штрихи до енциклопедичного словника-довідника «Літературно-мистецька Сокирянщина». Чернівці : Місто, 2010. 123 с.
3. Нагірняк І. Озирися з Гострої Скали. Новели та оповідання. Чернівці: Видавничий дім «Букрек», 2008. 240 с.

Анастасія Симчук
Науковий керівник – доц. Гринівський Т.С.

Регіональна енциклопедистика: бути чи не бути?

Енциклопедія – багатопрофільне джерело інформації, у якому розглянуті, узагальнені та організовані людські знання, які представлено на різних платформах, чи то паперових, чи електронних. Це певна розгалужена структура, яка систематично впорядкована з точки зору логіки, діахронічності та сенсу. Енциклопедії демонструють ту інформацію, яка популярна в час їхнього створення, адже розкриває тенденції, смаки, звичаї, бачення суспільства в певний проміжок часу. За характером інформації поділяються на універсальні, галузеві, спеціалізовані та регіональні. Регіональні, або ще відомі як краєзнавчі, корисні для пошуку місцевої інформації. Вони повинні містити інформацію про геологічні, фізичні, географічні відомості, демографію, адміністративно-територіальний поділ, етнічні групи чи національні меншини, галузі діяльності, історіографію, персоналії тощо.

Українські енциклопедисти М. Железняк та О. Іщенко [1] поділяють регіональні видання на дві групи – частково й власне регіональні. Їх відмінність полягає в тому, що перші зазвичай вузькопрофільні й більш поверхневі, а другі – зосереджуються на конкретній темі, яка цілісно формує картину про певну територію (історичну чи адміністративну).

Станом на сьогодні Україна може представити понад 100 видань від невеликих довідників до багатотомників, але їхній рівень коливається від аматорських, складених нашвидкуруч, до професійних. Здебільшого вони різнопланові: про *області* («Тернопільський енциклопедичний словник» у 4-х томах), *міста* («Енциклопедія Львова» у 4-х томах), *окремі населені пункти* («Зозів: енциклопедія села»), *історичні краї* (краєзнавчий словник «Пряшівщини»), *етнічні групи* («Енциклопедія Бойківщини: люди, мова») або *конкретні галузі чи об'єкти регіону* («Спорт на Черкащині: енциклопедичний довідник»). Наявні також регіональні енциклопедії в онлайн-форматі: «Дрогопедія», «Тернопедія», «Енциклопедія Носівщини».

Сучасні тенденції – розробка нових регіональних видань у двох площинах одночасно (друкований варіант та інтернет-сайт),

а також трансформація уже наявних друкованих в електронний формат. Так вони матимуть ряд переваг на видавничому ринку. Звичайно, кінцевий результат залежить від мети видавця (отримання прибутку, поширення в маси й тд.). Якщо в пріоритеті збільшення кількості читачів, то потрібно робити електронну версію енциклопедії або поєднання двох форматів (буде можливість таргетувати її далі). Якщо орієнтація на отримання прибутку, то ні паперова, ні онлайн-версії не завжди досягають потрібно ефекту. Вихід можливий двома шляхами: подарункове друковане видання плюс онлайн-доповнення (різноманітні інтерактивності, додатки, відео-пояснення), а також онлайн-платформа, де одна частина матеріалу буде у вільному доступі, а інша – лише за підпискою. Онлайн-формату притаманні як певні переваги (швидке оновлення, виправлення матеріалу, можливість працювати в будь-якому місці й у будь-який час, обробка та отримання великих обсягів інформації), так і недоліки (неперевірені джерела, перекручення та варіації тексту, граматичні неточності). Також зміна поля дій вимагає перегляду наявних стандартів, розробки вдосконалених художньо-технічних критеріїв.

Загалом регіональна енциклопедистика повинна акумулювати точну та достовірну інформацію про край, регіон тощо. Проте, «незважаючи на велику кількість регіональних енциклопедично-довідкових видань, комплексне представлення більшості українських регіонів, формування цілісного уявлення й образу про них не забезпечено» [2, с. 55], а тому потребує нових досліджень і опрацювань.

Список літератури

1. Железняк М., Іщенко О. Українські регіональні енциклопедії: значення, функції, проблеми. *Українська енциклопедистика. Регіональний аспект*. Матеріали 5-ї Міжнародної наукової конференції «Українська енциклопедистика» Київ: Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2017.
2. Іщенко О. Спроба кількісної характеристики українських регіональних енциклопедій (за даними бібліографічної бази «Корпус енциклопедичних видань України»). *Українська енциклопедистика*. Матеріали 5-ї Міжнародної наукової конференції «Українська енциклопедистика» Київ: Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2017. С. 50–56.

Парасковія-Жанна Сідак
Науковий керівник – проф. Ковалець Л. М.

Оповідання Оксани Сайко «Подарунок на святого Миколая»: рецептивний аспект

Оксана Сайко творить не лише підліткову літературу. Про свою збірку оповідань «Новенька та інші історії» письменниця каже: «Це легкі тексти для людей, які шукають у житті власне «я», які самотні й незрозумілі оточенню...» [1]. За результатом конкурсу «Книга року ВВС», «Новенька...» посіла 5-е місце в номінації «Дитяча книга року». Втім, книжка зорієнтована на 11-13-річних реципієнтів. Тож, послугуючись досвідом рецептивної естетики, цікаво проаналізувати цю відповідність на матеріалі оповідання «Подарунок на святого Миколая».

Дитина зазначеної вікової категорії спроможна читати тексти, які, за класифікацією рівнів складності повідомлення Флеша, вміщують близько 11 слів на речення і є у словнику-мінімумі школяра, такі тексти визначаються як легкі [2].

«А невдовзі я зрозумів, що вмію легко звикати до перемін. Наша нова квартира розташувалася у великому шестиповерховому будинку. І двір був просторий, зі спортивним майданчиком. Отож, було чимало місця, щоб розігнатися з м'ячем. У квартирі навпроти мешкав хлопець, що виявився моїм однокласником» [3, с. 91].

У першому реченні є 10 слів, у другому – 8, третьому – 7, четвертому – 8, п'ятому – 9. Середня кількість становить 8,4 слова на речення. Бачимо, що за синтаксичним критерієм текст відповідає рівню вказаного реципієнта. З погляду семантики, ситуація аналогічна: письменниця не використовує складних конструкцій, термінів та слів, ледь не всі вони є у словнику-мінімумі учня 6–7 класу.

Дійовими особами твору є школярі Денис (оповідач), Сашко, Зоряна та Славко. Останній – аутсайдер, хоч це його становище змінюється. Місцем дії стає вулиця. Сашко погано ставиться до Славка через те, що «його батьки алкоголіки, а він крадій! /.../ Справжній нікчема він і дрантюх! З ним ніхто не товаришує! Всі його зневажають!» [3, с. 93].

Однак Славко рятує Зоряну, котра залякла на карнизі 5-го поверху (їй довелося забирати звідти кошени), і цим він тепер заслуговує повагу всіх своїх знайомих. Основну думку передає Денис, який звертається до Славка:

«– Ти зможеш подарувати нам щось значно більше!

– Що? – збентежено запитав Славко.

– Свою дружбу, – сказав я. – То як, ти згоден?» [3, с. 99].

Оповідання порушує низку проблем, які виникають у школярів 6-7 класів, коли важливу роль починає відігравати статус школяра та його «відповідність» однокласникам. Це стосунки між однолітками, стосунки з батьками, дружба в підлітковому віці (компанія Дениса), узалежненість статусу дитини від матеріальних статків і походження батьків, оманливість першого враження (поспішна думка Сашка про Славка), аутсайдерство та булінг (позиція Славка) тощо.

Завдяки вдалому змалюванню психологічних портретів героїв читач упізнає в оповіданні власних знайомих і самого ж себе. Часопростір видається рідним через його впізнаваність. Реципієнт же не сприймає оповідання як щось вигадане й далеке від життя. Сенс, котрий заклала письменниця, чітко зрозумілий: не варто зневажати людину через її родинні негаразди, прикрі умови життя та минуле, адже за цим часто ховається сміливе, добре серце, котре у найважчий момент здатне прийти на допомогу. За результатами аналізу, який здійснено за класифікацією Флеша, розуміємо, що для учнів 6-7 класів твір доступний, в оповіданні порушено низку актуальних проблем учнівства цієї вікової категорії, що і притягує увагу дітей та виконує свою виховну роль.

Список літератури

1. Оксана Сайко: «Творчість – це уже відхилення від норми». URL: <https://rivnepost.rv.ua/news/okšana-sayko-tvorchist-tse-uzhe-vidkhi-lennya-vid-normi> (дата звернення: 24.02.2022).

2. Огірко Ігор, Партико Зіновій. Складність (читабельність) як одна з основних характеристик шкільних навчальних видань URL: http://mk.uad.lviv.ua/storage/uploads/Ohirko_Partyko.pdf (дата звернення: 24.02.2022).

3. Сайко О. Новенька та інші історії : збірка оповідань. Львів : Видавництво Старого Лева, 2012. 192 с.

Анна Скульська
Науковий керівник – проф. Кульбабська О. В.

Теоретичні засади виформування синтаксичної компетенції учнів

Реалії сьогодення спричинюють кардинальні зміни в освітньому просторі України, зокрема й у мовно-літературній галузі. Паралельно із завданням забезпечити необхідні умови для опанування теоретичних відомостей із кожного розділу мовознавства останнім часом актуалізувалася проблема формування в учнів /учениць ключових і предметних компетентностей, що в перспективі вможливають їхнє професійне становлення та соціальну адаптацію в глобалізованому й інфомедійному світі.

У цьому аспекті змінився і вектор у навчанні синтаксису: від формально-синтаксичної теорії до комунікативної концепції, що зумовив перехід від репродуктивних методів і прийомів до інтерактивних, особистісно-орієнтованих. Уроки синтаксису в сучасних ЗЗСО мають ґрунтуватися на потребі виформування в школярів навичок вільно, комунікативно вправно послуговуватися граматичними засобами української мови в усіх видах мовленнєвої діяльності. Ознайомити здобувачів освіти з особливостями синтаксичного ладу української мови (національною специфікою побудови синтаксичних одиниць, їхньою семантикою, можливостями утворювати варіантні ряди, виконувати комунікативні функції в різножанрових мовленнєвих актах тощо) для ефективної реалізації стратегій і тактик успішного спілкування – ось пріоритетні лінгводидактичні завдання для вчителя-мовника.

Досягнення навчальної мети передбачає дефініцію поняття «*синтаксична компетентність*», що її, услід за Іваном Хом'яком, визначаємо як «одну з основних предметних компетентностей у системі мовних знань, умінь і навичок, необхідних школярам у різних ситуаціях комунікативного дискурсу, що передбачає їхню здатність користуватися усною й писемною літературною мовою, послуговуватися необхідним арсеналом синтаксичних мовних одиниць різних структурних рівнів (словосполучення, речення, складне синтаксичне ціле), синтаксич-

них конструкцій певних видів і сполучних засобів (сполучникові, безсполучникові, складносурядні, складнопідрядні, складні речення з різними видами зв'язку та ін.) з урахуванням функційно-стильових різновидів мовлення відповідно до теми, мети, ситуації спілкування, провідних жанрів комунікації» [1].

Етапними для нашого дослідження є праці вітчизняних граматицистів і лінгводидактів, які обґрунтували концептуальні підходи, методологічні й методичні засади навчання синтаксису на уроках української мови в 5-х і 8–9-х класах, серед них: **В. Я. Мельничайко** (апробував методику роботи із синтаксичними синонімами та варіантами); **Н. І. Іваницька** (уточнила критерії розмежування головних і другорядних членів речення, презентувала методику їх синтаксичного розбору), **К. М. Плиско** (запропонувала систематичний курс навчання синтаксису, зокрема комунікативний і стилістичний аспекти), **О. М. Семенов** (проаналізувала специфіку пропедевтичного вивчення основних понять синтаксису), **О. А. Кучерук** (подала панораму методів і прийомів для опанування учнями синтаксичної системи української мови), **Л. І. Мамчур** (розпрацювала систему вправ для формування мовнокомунікативної компетенції – *за зразком, за інструкцією, за способом виконання, за метою виконання тощо*), **М. С. Заборна** (запропонувала дієві методи синтаксичного аналізу синкретичних членів речення), **Р. О. Христіанінова** (проаналізувала особливості організації навчання синтаксису в базовій і старшій школі з опорою на інноваційні методи) та ін.

Отже, на основі опрацьованих наукових джерел у подальших студіях зробимо спробу продемонструвати ефективність новітніх методів навчання синтаксису в 8 класі ЗЗСО з опорою на накопичений учителями досвід роботи в режимі оф- і онлайн.

Список літератури

1. Хом'як І. І. Формування синтаксичної субкомпетентності в загальноосвітній школі. URL: <https://www.ukrlogos.in.ua/10.11232-2663-4139.04.07.html>

Маргарита Совик
Науковий керівник – асист. Вардеванян С. І.

Тема інвалідності у повісті Андрія Бачинського «140 децибелів тиші»

В останнє десятиліття в українській літературі для дітей і юнацтва спостерігається тенденція на проговорення раніше табуйованих «дорослих» тем. Що позитивно впливає на утворення відносно нового для українського контексту напряму інклюзивної літератури [1, с. 14].

Однією з ключових категорій інклюзивної літератури є книги, що розповідають про людей з інвалідністю. До цієї групи видань належать твори художньої літератури, в яких головна або повноцінна другорядна сюжетні лінії розкривають історії осіб з інвалідністю, важкими або рідкісними захворюваннями, фізичними або ментальними розладами [1, с. 29].

До цієї групи видань входить повість Андрія Бачинського «140 децибелів тиші». У ній автор порушує тему інвалідності через призму життя нечуючих дітей-сиріт.

Назва твору «140 децибелів» тиші є не випадковою. 140 децибелів – це той показник гучності, за якого дитина може втратити слух [2, с. 182].

Повість складається з 15 розділів та епілогу. Сюжет книги досить динамічний. Головний герой втрачає в автомобільній аварії не лише сім'ю, а й слух. Через це він потрапляє в інтернат для нечуючих дітей, який здається хлопцеві зовсім іншим світом. Та Сергій мусить навчитися наново жити, комунікувати з ровесниками в інтернаті та подолати всі перешкоди, які зустрічатимуться йому на шляху. Заради себе та названої сестрички Яринки, яка стала для нього цілим світом [3].

У творі порушено чимало проблем, з якими часто стикаються діти з інвалідністю: сирітство, відчуття відчуженості, булінг, неправильне виховання, жебрацтво, підліткова злочинність, недостатній рівень інклюзії, нетолерантне ставлення оточуючих, важкість реалізації себе у світі.

Як зазначає письменник, в основу повісті було покладено реальні історії з життя нечуючих дітей, що робить твір максимально реалістичним та цікавим для читача [4].

Цікавим елементом твору є спогади головного героя з минулого життя, що створюють певний сугестивний настрій і додають нових відтінків його теперішнім переживанням.

При описі героїв автор акцентує увагу не лише на зовнішніх проявах їх порушень, а й надає неабиякого значення рисам характеру, емоціям, вчинкам, відчуттям. Завдяки цьому Андрій Бачинський відходить від радянського «жалісливого» змалювання осіб з інвалідністю і надає головним героям переважно багатогранні характеристики. На що великою мірою повпливали особисті знайомства автора з нечуючими та слабочуючими дітьми.

Автор усвідомлює важливість порушеної проблематики, тому неодноразово проводив зустрічі з підлітками, на яких книга отримала безліч позитивних відгуків. Що ще раз підкреслює важливість інклюзивної літератури для дітей та юнацтва [4].

Загалом маємо цікаву дитячу повість, яка порушує актуальні для підлітків з інвалідністю проблеми і дарує надію на краще. А також сприяє формуванню більш толерантного ставлення до тих, хто має певні фізичні чи ментальні порушення, що в свою чергу допомагає розбудові інклюзивного суспільства.

Список літератури

1. Осмолівська О. А. Інклюзивна література в сучасному європейському книговидаванні : навч. посіб. Київ : Вид. центр «12», 2021. 184 с.
2. Деркачова О., Ушкевич С. Література та інклюзія : підручник. Брустурів : Дискурс, 2020. 286 с.
3. Бачинський А. 140 децибелів тиші. Львів : Видавництво Старого Лева, 2015. 128 с.
4. Карп'юк О. Андрій Бачинський: я написав книжку за два тижні (Дата звернення: 2. 10 2019 р.) https://www.bbc.com/ukrainian/society/2015/11/151124_book_2015_interview_bachnyskyi_ko
5. Федченко А. Що читати? «140 децибелів тиші» Андрія Бачинського (Дата звернення: 2. 10 2019 р.) <https://fakty.com.ua/ru/opinion/2535/>

Анна Соцька
Науковий керівник – асист. Мельничук Ю. Г.

Книжковий огляд як жанр журналістики

Аналітичні жанри журналістики відіграють важливу роль у створенні якісного медіапродукту, серед них і такий жанр як огляд.

Специфіка огляду в тому, що його метою є ознайомлення читачів з перебігом подій за тривалий проміжок часу чи рядом однорідних подій або фактів за стислий хронологічний період [1, с. 381]. Отже, він має містити в собі оцінки всіх фактів з певної сфери та часу з метою подавати суспільству повну "картину" відображення дійсності.

Головне призначення огляду як журналістського жанру в тому, що, ґрунтуючись на фактах, журналіст показує перебіг подій, які вже опубліковані раніше в ЗМІ або ні.

Огляд як жанр аналітичної журналістики за змістом поділяється на загальні й тематичні огляди. У тематичних оглядах автори звертають свою увагу на конкретну подію або тему. Саме до тематичних оглядів належить і книжковий огляд.

У газетах, журналах зустрічаються різні огляди, наприклад, спортивні, політичні або книжкові. Літературний, як і загалом, мистецький огляд завжди був популярним жанром критики й мистецтвознавства, особливо в журналах [2, с. 206]. До прикладу візьмемо книги. При написанні книжкового огляду автор читає книжку, пронизується її суттю і пише свою думку про твір.

Книжковий огляд як жанр аналітики має багато спільного із рецензією, адже в ньому також проводиться аналіз та дається оцінка автора. Огляд є формою авторської інтерпретації на твір як кінцевої думки та висновку про нього.

Тому ми виділяємо книжковий огляд як окремий жанр, що належить до групи аналітичних, що становить собою опис, аналіз та оцінку книг, які будуть або вже опубліковані й виставлені на продаж. У огляді також розглядаються твори сучасної літератури, вивчаються особливості літературного рівня певного часу, які часто порівнюють з літературою різних епох.

Завдання жанру – аргументування актуальної інформації про літературні новинки, оцінка автора, залучення уваги широкого кола читачів.

Книжкові огляди ми можемо об'єднати за різними факторами. Ви можете знайти книжкові огляди за певним проміжком часу їх видання, тематикою, жанром або автором. Прикладом може слугувати огляд Лілії Шутяк «Жіночі голоси в прозі та віршах: дві нові книжки цієї весни». Це огляд нових двох книг, які видали в один період. За тематикою: «Вампіри, вбивці й канібали: три книжки, які можуть вас налякати», очевидно, що в огляді буде йти мова про книги у стилях жахів і містики. Також огляд публікацій одного автора, наприклад, «Жизня» Олега Сенцова та ще дві книжки у новій рецензії Лілії Шутяк». У всіх трьох оглядах авторка проводить аналіз книг, коротко ознайомлює читачів зі змістом новинок та залишає власні враження про твір або автора: «Завдяки цим виданням ви відкриєте для себе Олега Сенцова не тільки як талановитого режисера, а й не менш цікавого письменника...» [3].

Отже, журналістська справа може бути дуже тісно пов'язана з літературою. Реалізація аналітичних жанрів у форматі оглядів книг дає змогу інформувати суспільства не тільки про економічну ситуацію, політику чи соціальне становище, що є звичною справою для медій, а й ознайомлювати читачів з публікаціями та новинками в світі літератури, а також побачити авторську позицію щодо того чи іншого твору.

Список літератури

1. Здоровега В. Й. Теорія і методика журналістської творчості: навч. підручник. Львів: 2004. 268 с.
2. Михайлин І. Л. Основи журналістики: навч. підручник. Київ: 2011. 496 с.
3. Шутяк Л. «Жизня» Олега Сенцова та ще дві книжки у новій рецензії Лілії Шутяк [Електронний ресурс] URL: <https://shpalta.media/2021/09/24/zhiznya-olega-sencova-ta-shhe-dvi-knizhki-u-novij-recenzi%201%96-lili%201%96-shutyak/> (дата звернення: 24.09.2021).

Олена Суліковська
Науковий керівник – доц. Василик Л. Є.

Тема переселенців в українських ЗМІ

За даними Єдиної інформаційної бази даних про внутрішньо переміщених осіб, на 2021 р. в Україні нараховується 1 473 650 переселенців з тимчасово окупованих територій, зокрема Донецької і Луганської обл та АР Крим. За останніми даними, у Чернівецькій обл – їх 2 420. Тема переселенців на початках війни була досить актуальною в ЗМІ, але зараз вона поступово втратилася. У січні 2022 р. медіа експерти ІДПО ім. П. Орлика оприлюднили результати моніторингу регіональних медіа України – аналітики констатували, що журналісти майже не згадували про переселенців. Тому проблема потребує як ширшої уваги з боку самих ЗМІ, так і рекомендацій медіа-експертів щодо її подання, особливо з огляду на певні помилки у її висвітленні.

За словами виконавчої директорки Українського інституту медіа та комунікації Діани Дуцик, від початку російської агресії українські медіа зображали переселенців здебільшого в негативному контексті. Це відбувалося дещо синхронно з тим, як подавали цю тему російські ЗМІ. «Тільки завдяки тому, що й медійна спільнота, і представники громадських організацій озвучували цю тему публічно, вдалося, певним чином, переломити ставлення до внутрішньо переміщених осіб. Тепер ми спостерігаємо вже менше стереотипного представлення цієї групи в українських засобах масової інформації» [1]. Медіа можуть формувати дискримінаційне ставлення до внутрішньо переміщених осіб (ВПО). Зокрема якщо в матеріалі згадують місце проживання особи (статус ВПО) або етнічне походження людини в матеріалах про злочини, це називають етнічним профайлінгом (будь-які дії щодо особи чи групи осіб, базовані на фактичному або уявному членстві в спільноті, визначеній за расовою, етнічною, національною та іншими ознаками, що призводить до нерівного поводження) [2, с. 7].

Аби зрозуміти, як правильно висвітлювати тему переселенців, проаналізуємо як приклад три матеріали якісних видань. До уваги беремо сформований Інститутом масової інформації «бі-

лий» список якісних медіа 2021 р.: «Суспільне», «Громадське», «Ліга», «Українська правда», «Укрінформ», «Радіо Свобода», «Дзеркало тижня», «НВ», «Еспресо» та «Бабель».

Так, у матеріалі Бабеля «Пишуть, що переселенці «наголосували» колишньому регіоналу Олександру Попову друге місце на виборах мера в Києві...» розвінчали міф блогерів про вплив переселенців на результати виборів. Для цього журналісти порівняли кількість виборців у Києві з кількістю донеччан і луганчан. А в публікації "Ми вчили мову, але приховували це". Як учні з окупації вступають у вищі і чому в цьому немає "зради" журналістка «Української правди» спростувала маніпулятивні твердження про «зраду». Серед них – фейки про «терористів, які їдуть вступати» та «дітей з окупованих територій, які відбирають пільги в інших». Крім того, в матеріалі порушили питання вступу переселенців на законодавчому рівні, а історії абітурієнтів з тимчасово окупованих територій олюдили статтю. У матеріалі «Велике прання. Як переселенці відновили бізнес з нуля» Укрінформ розповів історію сім'ї переселенців, яка втратила бізнес через окупацію Луганщини. Переїхавши до Харкова, відчули безгрошів'я, однак почали вчитися за Програмою розвитку ООН в Україні, яка в 2016-му організувала семінари для вимушених переселенців. Завдяки гранту та проекту Мінсоцполітики «Рука допомоги» сім'я зуміла відновити власну справу. Тож переконуємося, що кращі матеріали провідних медіа України зображають переселенців звичайними людьми, які потрапили в скрутну ситуацію.

У висновках підкреслимо: важливо якісно висвітлювати проблеми, з якими стикаються переселенці, та не поширювати стереотипи по відношенню до них.

Список літератури

1. «Українські журналісти мають позбутися стереотипів щодо внутрішньо переміщених осіб». URL: <https://detector.media/in-fospace/article/123420/2017-02-22-ukrainski-zhurnalisti-mayut-pozbutysya-steretypiv-shchodo-vnutrishno-peremishchenykh-osib/>
2. «Медіа без упереджень: слова мають значення». URL: <https://rm.coe.int/manual-for-web-pdf/16809c9920>

Творчість неокласиків у шкільній парадигмі

На думку О. Бургардта, «назва «неокласики» була випадкова й вказувала лише на те, що поети, яким її причеплено, хотіли вчитися у класиків, цебто майстрів, які дали нам невмирущі зразки поезії...» [2, с. 21]. Неокласики не мали власної програми, ні статуту, проте їх об'єднувало прагнення відмежуватись від так званої пролетарської культури, наслідувати мистецтво минулих епох, віддавати перевагу історико-культурній та морально-психологічній проблематиці, що й вирізняло їхню поетичну творчість в огромі тих текстів, які з'являлися у 20-х роках ХХ ст. Насправді ці майстри поетичного слова оберігали українську літературу від примітивізму, поширюваного графоманами, котрі нібито писали на «злобу дня». Як група літературних однодумців неокласики були опоетизовані у сонеті «Лебеді» Михайла Драй-Хмари: «О гроно п'ятірне нездоланих співців, крізь бурю й сніг гримить твій переможний спів, що розбиває лід одчаю і звірі» [1, с. 25].

Програма з української літератури для ЗЗСО (10 – 11 класи) пропонує всього 2 години для вивчення теми «Київські неокласики. Максим Рильський». Проте від одинадятикласників вимагають знати про всіх представників «п'ятірного грона», висловлювати власні думки з приводу їх поетичної майстерності, філософічності й поетичного самовираження, а двох годин для цього, як нам видається, замало. Для ознайомлення з творчістю знаного поета М. Рильського автори програми рекомендують два вишукані зразки неокласичної лірики: сонети «Солодкий світ» та «У теплі дні збирання винограду», рекомендований для вивчення напам'ять.

Як бачимо, у шкільній програмі творчість неокласиків належним чином не поцінована. Вважаємо, що вчитель повинен компенсувати цю прогалину, виокремивши творчість неокласиків для уроків позакласного читання. Це зумовлено тим, що представники «грона п'ятірного» якісно змінити всю панораму укра-

їнської літератури ХХ століття, сприяли розвиткові стилістичних ресурсів нашої рідної поезії, а також здійснили неоціненний внесок в історії українського перекладу.

Список літератури

1. Драй-Хмара М. Поезії: Нью-Йорк, 1964. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://diasporiana.org.ua/wp-content/uploads/books/1680/file.pdf>
2. Клен Ю. Спогади про неокласиків [Електронний ресурс]. Режим доступу : [https://chtyvo.org.ua/authors/Klen Urii/Spohady_pro_neoklasykyiv/](https://chtyvo.org.ua/authors/Klen_Urii/Spohady_pro_neoklasykyiv/)
3. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. 5–9 класи. Українська література. Режим доступу : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-5-9-klas/onovlennya-12-2017/na-sajt-ukrayinska-literatura-5-9-z-chervonimdoc-2.pdf>

Юліана Тимошина
Науковий керівник – доц. Чолкан В. А.

**Жіночі образи в оповіданнях Валерія Шевчука
«Каштан зацвів пізно», «Халабуда для коханки» та
«Порослий кульбабами дворик»**

У сучасному світі буває так, що люди втомлюються не лише від усього, що їх оточує, але й один від одного. Дуже тісне спілкування між особами різної статі викликає досить часто стан психологічного напруження, дискомфорту.

Так, із проблемою буденності, дисгармонії сімейних стосунків стикаються герої творів Валерія Шевчука «Каштан зацвів пізно» та «Халабуда для коханки».

В оповіданні «Каштан зацвів пізно» перед нами постає образ вагітної жінки, яка починає набридати своєму чоловікові. Зоя перестає викликати у чоловіка цікавість – із стрункої красуні вона перетворюється на пухленьку жінку. Героїня відчуває байдужість Юрія, але терпеливо мовчить, продовжує любляче ставитися до чоловіка. Ми бачимо, що терплячість жінки допомагає Юрію розібратися у собі. Він усвідомлює, що Зоя – це його людина.

У творі також присутній образ незнайомої жінки з парасолькою. Саме її головний герой зустрів на темній вулиці. Прекрасна нічна незнайомка «подивилася на нього глибокими й чорними, ніби морок, очима» [1, с. 49]. Чоловік задумується, чи не є ця жінка образом осені, ночі або ще якимось живим з'явленням. Уночі Юрій бачить таємничу незнайомку уві сні. Герой помічає гарну усмішку жінки, а в її очах спостерігає вираз лякливості та прихованого заохочення.

Схожою є сімейна історія, яку автор зображає в оповіданні «Халабуда для коханки». Головна героїня справно виконує домашні обов'язки, є покірною дружиною, намагається зрозуміти свого чоловіка. Проте для нього жінка вже не є тією чарівною красунею, в яку він колись закохався. В очах чоловіка вона постає істотою передбачуваною, огрядною, з побляклими очима. Головний герой перестає слухати дружину, хоче від неї втекти.

Дії чоловіка не є таємницею для жінки, адже вона все тонко відчуває і розуміє.

Уже багато років в мріях головного героя виринає образ прекрасної незнайомої жінки-велосипедистки. Він шукає незвичайну незнайомку – з чарівною усмішкою, чорними очима – зпоміж інших жінок. Таємнича жінка постає прегарною істотою з палахкими очима, які обпікають чоловіка. Головний герой вірить, що очі юної істоти ніколи не перетворяться на сірий кисіль, – такий, як в очах його дружини. Іноді чоловік вважає, що ця чарівна дівчина є його молодого дружиною, але з часом ця думка гасне. Він гадає, що таємнича незнайомка занадто ідеальна і гарна для того, щоб існувати.

Якщо у попередніх творах дружини головних героїв постають непривабливими, буденними, то в оповіданні “Порослий кульбабами дворик” ми бачимо протилежну картину. Тут письменник змальовує ошатну і гарну жінку, якою захоплюється чоловік. Письменник відтворив ніжні й теплі почуття чоловіка до коханої дружини.

Водночас ми спостерігаємо, що чоловік милується не тільки своєю дружиною, але й стрункою юною незнайомкою в синьому халаті. Хоч герой і бачить поряд із собою гарну дружину, його все одно приваблює щось загадкове, невідоме.

Образ ідеалізованої таємничої істоти – насправді неіснуючий, вигаданий – з’являється у сні та в уяві чоловіків.

Отже, Валерій Шевчук проникає у найглибші нетрі підсвідомості головних героїв, де накопичуються їх нереалізовані мрії. Рано чи пізно нездійсненні бажання кличуть людину, і вона намагається вловити момент того поклику.

Список літератури

1. Шевчук В. О. Порослий кульбабами дворик : у 2 кн. Кн. 1. Жовте світло вікон : невидані оповідання та новели. Тернопіль : Навч. кн. Богдан, 2015. 272 с.

Олександра Томюк
Науковий керівник – доц. Даскалюк О. Л.

Мовні засоби маніпуляції у текстах блогу Олени Зеленської

Інтернет є одним з найвпливовіших ресурсів сьогодення. Зі 100 опитуваних осіб 97 щодня користуються мережею, люди схильні довіряти їй більше, ніж пресі, телебаченню та радіо [1, с. 247-248], а тому напрочуд актуальними є дослідження впливу мережі на реципієнтів. У статті ми розглядаємо мовні маніпуляції у текстах блогу Олени Зеленської.

Маніпуляція – спосіб або система способів, яка дає можливість досягати своєї мети, не враховуючи інтереси іншої людини або за їх рахунок. Характерною рисою маніпулятивного впливу є те, що дії маніпулятора утаємничені, приховані, він використовує різноманітні тактики та стратегії, щоб змусити адресата змінити свої думки, спонукати його зробити ті чи ті дії, або ввести в певний емоційний стан.

На лексичному рівні маніпулятивне навантаження несуть слова з яскраво вираженою негативною або позитивною конотацією та стилістичні фігури. Розглянемо кілька з них:

а) метафори: «...інфраструктури провели аудит головних *«повітряних воріт»* України» (пост від 1 червня 2021 р.);

б) персоніфікація: «Сьогодні українською *заговорив Державний музей...*» (пост від 1 липня 2021 р.);

в) слова з яскравою позитивною конотацією: «...з нами були *родини з дітьми...*» (пост від 1 червня 2021 р.), «*відбулася приємна та корисна зустріч...*» (пост від 3 червня 2021 р.);

г) слова з яскравою негативною конотацією: «*«В ізоляції. Дописи про Донбас»* Станіслава Асєєва. Зізнаюся, для мене ця книга *нелегка*» (пост від 9 червня 2021 р.);

Засоби маніпулятивного впливу на синтаксичному рівні:

а) короткі речення: «Яскраво! Вражаюче!» (пост від 9 червня 2021 р.);

б) повтори: «..неймовірний *голос! Голос...*» (пост від 28 серпня 2021 р.);

в) вставні конструкції: «...які можна (*й потрібно*) виправляти» (пост від 1 червня 2021 р.);

г) анафора: «*Це – про* сміливість йти за своєю мрією... *Це – про* можливості... *Це – про* приклад... *Це – про* те, щоб залишатися собою» (пост від 11 червня 2021 р.);

г) звертання: «Браво, *Софіє Андрухович!*» (пост від 9 червня 2021 р.);

д) риторичні звертання: «Улюблена *Україно*, я рада вітати тебе з 30-ю річницею незалежності» (пост від 24 серпня 2021 р.)

е) градація: «*Про зміни, про нас, про країну*, в якій ми прагнемо жити» (пост від 29 червня 2021 р.);

На графічному рівні маніпулятивний вплив здійснюють через зміну шрифту, його колір та розмір, надмірне вживання знаків пунктуації, використання емоджі або смайлів:

а) емоджі: «У нашій колекції вже вісімнадцять унікальних та цікавих музеїв світу, які говорять українською мовою. 🗨️» (пост від 7 червня 2021 р.)

б) велика кількість окличних речень: «Неймовірна історія, що надихає! Шалені емоції! Замало слів, щоб описати захоплення! Михайле, ми пишаємося!» (пост від 28 серпня 2021 р.);

в) дужки: «(якщо це слово достатньо сильне для тебе)» (пост 28 серпня 2021 р.);

г) виділення тексту: «Тому що найсильніший – ТИ! 🙌» (пост від 28 серпня 2021 р.).

Отже, в блозі наявні маніпуляції на різних мовних рівнях, найчастішими є стилістичні фігури, які, звичайно, обізнаний блогер використовуватиме не лише для милозвучності тексту, а й для прихованого впливу на реципієнтів.

Список літератури

1. Щетініна Л. В., Рудакова С. Г., Труш О. А. Маніпулятивний вплив масмедіа: механізм, наслідки та рекомендації щодо протидії. *Бізнес Інформ*. 2019. №5. С. 246–252.

Марія Трач
Науковий керівник – доц. Костик В. В.

Народна алегорична пісня у дослідженнях Танасія Колотила

Відомий буковинський фольклорист, етнограф, літературознавець, кандидат філологічних наук, випускник філологічного факультету Чернівецького державного університету Т. І. Колотило походив із села Черепківці, що на Глибоччині. Учений є автором понад 70 наукових праць різного спрямування, серед яких фольклористичні монографії, методичні посібники, статті, а також упорядковані збірники із текстами українських народних алегоричних пісень.

Із ранніх років знайшов своє покликання і визначив життєвий шлях, бо зацікавився історією нашого минулого, її духовною спадщиною. Спостерігав за відзначенням народних свят у селі, записував тексти пісень від рідних, сусідів, об'їздив свою місцевість у пошуках старовинних матеріалів. Тому *мета дослідження* – проаналізувати фольклористичну діяльність вченого та визначити методи дослідження текстів алегоричних пісень.

Т. Колотило вступив на філологічний факультет Чернівецького державного університету, де сформував свої наукові інтереси, і успішно закінчив його із кваліфікацією викладача української мови та літератури. Згодом вступив до аспірантури Інституту мистецтвознавства, фольклору та етнографії імені М. Т. Рильського АН України зі спеціальності «фольклористика». У період навчання працював в архівних фондах і бібліотеках Києва, Чернігова, Ленінграда. 1992 р. захистив кандидатську дисертацію на тему «Українська народна пісенна алегорія» [1, с. 273]. Паралельно упорядкував і видав збірник «Чи я в лузі не калина була». У вступному слові А. Добрянський писав: «Упорядник даної збірки фольклорист Танасій Колотило вперше підготував до видання українські алегоричні пісні» [3, с. 7].

Народознавець працював на викладацькій ниві у Кам'янець-Подільському державному педінституті та паралельно займався організацією етнологічних експедицій до різних куточків По-

ділля. Разом зі студентами доклав багато зусиль, щоб зібрати етнографічні матеріали для створення навчально-наукової лабораторії етнології на базі пединституту. Окрім того Т. Колотило працював над статтями, з якими виступав на міжнародних науково-практичних конференціях та читаннях. Активно відбирав і досліджував тексти алегоричних пісень, вивчав особливості їх поетики, проблему алегорії у художній творчості. Видав монографію «Українська народна пісенна алегорія», зазначаючи: «Українські народні алегоричні пісні у процесі функціональних змін набули здатності охоплювати суспільні, громадські і явища життя окремих типів людей...» [2, с. 57]. У ній подає визначення: «...це епічно-ліричний твір повчально-асоціативного змісту, в якому за допомогою конкретних антропоморфних персонажів втілюються типи людського характеру, стверджуються позитивні й викриваються негативні якості певних людей та суспільних явищ» [2, с. 41]. Автор монографії бере до уваги тексти народних пісень у записах інших дослідників, а саме І. Франка, М. Вовчка, С. Руданського, П. Мирного та І. Білика, М. Шапкевича та ін. На основі цього матеріалу подає їх жанрову класифікацію, аналізує стилістичні фігури та тропи, визначає поетичний розмір, зміст тощо.

Отже, Танасій Іванович Колотило зробив вагомий внесок у фольклористику завдяки скрупульозному аналізу народнопісенної алегорії, яка залишалася малодослідженою.

Список літератури

1. Шевчук В. [Хроніка]. Вісник Львівського національного університету: Сер. філологічна. Львів, 2009. Вип. 47. С. 273–274.
2. Колотило Т. І. Українська народна пісенна алегорія : фольклористична монографія. Кам'янець Подільський : Кам'янець Подільський університет імені Івана Огієнка, 2009. 184с.
3. Чи я в лузі не калина була : Українські народні алегоричні пісні / Упоряд. та примітки Т. І. Колотила ; вступ. сл. А. М. Добрянського. К.: Веселка, 1991. 182 с.

Дмитро Тудан
Науковий керівник – доц. Чолкан В. А.

Тематика та проблематика роману Марії Матіос «Букова земля»

У літературознавчій енциклопедії, що побачила світ у 2007 році, подається наступне тлумачення основних понять, про які йтиме мова: «Тема – центральне змістове коло подій, представлених у творі, що формують художню основу епічного, драматичного чи ліричного творів [1, с. 472]; проблема – складне теоретичне чи практичне питання, що потребує нагального ретельного вивчення, аналізу, розв'язання» [1, с. 274].

У романі-панорамі «Букова земля» Марія Матіос ділиться життєвим досвідом із читачами, водночас широко аналізуючи історію з її причинно-наслідковими зв'язками. Особливо гостро у творі звучить тема УПА, яка наближала утворення Української Соборної Держави.

Письменниця прописує основу твору у розділі «Небесна канцелярія. Завжди» через діалог Бога з ангелами:

«– ...А пригадайте-но мені, чим увійшла в історію людства родина Беревічуків із села Черемошне? – прибирає долоню з обрисів Букової Землі Господь...

– А ще мені конче потрібна історія родини Вівчарів, де були два Петри [2, с. 41].

– Звичайно, не забудьте і про родину Васильків, а з ними і Вагнерів. Може, де вигулькне хтось на прізвище Піддубний, але вони з якогось іншого округу – не з Букової Землі... – закінчує Бог, не звертаючи уваги на слуг, уже явно знічених такою кількістю завдань» [2, с. 42].

Отже, тема «Букової землі» – це переосмислення історичних подій протягом 225 років на прикладі життя чотирьох родів корінних буковинців (Васильків, Беревічуків, Вівчарів і Вагнерів).

Улюбленою героїнею авторки твору є Федора Вівчар, якій довелося стикнутися з побутовими клопотами будь-якої ново-спеченої дружини: проблеми впорядкування нового господар-

ства, початок стосунків з чоловіком (спершу абсолютно чужим для неї), труднощі сімейного життя.

Перед Гердою Вальде і Николаєм Васильком виникали багато складніші запитання: проблема кохання і соціального статусу; вирішення загальноважливих для суспільства (політичних колізій) та індивідуальних, навіть інтимних потреб однієї людини; побут і дозвілля молодої пари.

Фріц Шелльгорн – консул Німеччини напередодні її війни з Радянським Союзом – мав завдання: надзвичайно обережно і виважено вести переговори. Він стикався з питанням довіри чи недовіри до оточуючих; кому відкритися, а кому ні. Тут ми маємо справу з політикою.

Петрусько-німець, син Федори Вівчар, зіткнувся з найскладнішими проблемами: як зберегти людяність під час військових дій; як у часи смуту та непевності дізнатися, хто твій союзник, а хто – зрадник; наскільки важливий моральний чинник у перерці на зраду.

Під час розмови Господа з Білим і Чорним Ангелами порушуються найглобальніші проблеми людства: що таке життя, а що – смерть; у яких стосунках людина перебуває з Богом, і як він ставиться до своїх творінь; що означає праведно жити; що є істиною?

Отже, «Букова земля» містить надзвичайно широкий діапазон тем і проблем. Цей роман показує багато ситуацій, в яких може опинитися кожна людина, – від найпростіших (з Федорою Вівчар) до найскладніших (з Петром Вівчарем). Авторка роману-панорами зобразила у своїй книзі навіть небесний устрій на чолі з Творцем, якому підкоряються вищі сили.

Список літератури

1. Літературознавча енциклопедія: У двох томах. Т.2 / Авт.-уклад. Ю.І. Ковалів. К.: ВЦ «Академія», 2007. 624 с. С. 274, 472.
2. Марія Матіос. Букова Земля. Роман-панорама завдовжки у 225 років. К.: А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2019. 928 с.

Інна Туркевич
Науковий керівник – проф. Бунчук Б. І.

Поетичний синтаксис у творах Івана Франка (епізевксис та плеоназм)

Читаючи ліричні твори, потрібно звертати увагу на поетичний синтаксис, який використовує автор. Синтаксис поруч із іншими художніми засобами, робить твір динамічнішим. Епіфора, епанора, плеоназм, підхоплення, інверсійні конструкції можуть зробити цікавим будь-який ліричний твір.

Кожен з видів стилістичних засобів має певне значення і функцію. Завдяки цим засобам відбувається вплив на чуттєве сприйняття твору.

Розглянемо епізевксис та плеоназм у поетичній творчості І. Франка.

Епізевксис – безсистемні повтори одного і того ж самого слова або його форми. У літературознавстві, зокрема у літературознавчих словниках, можна знайти таке визначення: «Епізевксис – це повтор одного і того ж слова без інтервалу, але в одному рядку» [3, с. 147]. У риторичі цей засіб використовується для створення емоційного заклик. Також епізевксис можна використовувати для створення комічного ефекту.

Епізевксис проявляється у повторах займенників, часток, прикметників:

Повтори займенників:

Чи за той гордий хід, за ту красу твою,
За те таємне щось, що тліє полускрито... [2, с. 410].

Повтори часток:

Зирнеш і жахнешся: «Чи взір мене милить?

Чи знав я сю постать, бачив уже?

Лице мов знайоме, та зовсім чуже!» [2, с. 220].

Повтори прикметників:

Усюди сум однаковий, самота

Однака і однаке горе люте! [2, с. 270].

Плеоназм – надмірне перебільшення. Стилістична фігура, суть якої полягає у повторенні однорідних слів і зворотів, інколи

зайвих за змістом, але потрібних вимогам художньої композиції. У тексті плеоназм виявляє себе у повторенні чи дублюванні лексем або граматичних форм.

У збірках Івана Франка зафіксовано повтори однорідних слів: «бурі-тучі», «сюди-туди», «сяких-таких», «тяжко-важко».

Повтори однокореневих слів:

Одним-одна лишилась ти мені,

Мужицька пісне, в котрій люд весь плаче [2, с. 159].

Зів'яле листя гоном-перегоном

По полю котиш, вітре мій крилатий [2, с. 333].

Подані плеоназми зумовлені ритмо-інтонаційними чинниками.

Повтори однорідних слів можуть виражати різні функції, наприклад:

Смислову: Згадав про діти, хору жінку,

Згадав про щастя, що втекло...

Згадав, як був господар він... [2, с. 175].

Градаційну: Обійме його, кров'ю теплою

Накормить його, обережливо

Виростить його... [1, с. 6].

Плеонастичний повтор не мотивований логічно і вживається як засіб стилістичного увиразнення мовлення. Також найчастіше вживаний у народнопоетичній творчості.

Результати дослідження підтверджують: якщо епізевкис проявляється безсистемними повторами одного і того ж самого слова, або його форми, то плеоназм повторюється однорідними словами.

Список літератури

1. Франко І. З вершин і низин: Зб. поезій. Львів, 1887. 252 с.
2. Франко І. З вершин і низин: Зб. поезій. Вид. 2-е, доповнене. Львів, 1893. 474 с.
3. Літературознавчий словник-довідник / Р.Т. Гром'як, Ю.І. Ковалів та ін.. К.: ВЦ «Академія», 1997. 752 с.

Наталія Унгурян

Науковий керівник – доц. Гуцуляк Т. Є.

Прикметники з образним компонентом значення в мові творів Василя Барки

Василь Очерет (Барка) – це один із найяскравіших представників Нью-Йоркської групи українських письменників, який, за словами В. Крикуненка, став «патріархом української поезії в діаспорі». Різнобічні дослідження творчого доробку Василя Барки належать до актуальних завдань сучасного українського мовознавства в контексті опису вагомої ролі мовотворчості письменника в розвитку лексико-семантичної системи української мови. Василь Барка «увійшов в історію сучасної літератури й мови як сміливий експериментатор не лише в галузі розширення ідейно-тематичного спектру творів, а й у царині оригінального образотворення та авторської лексичної номінації» [1, с. 38]. М. Жулинський зазначає, що мовна палітра творів Василя Барки «надзвичайно широка, різнобарвна, «нароцувана» власними словотворами, мовно експериментальна і складна для сприйняття», письменник «принципово творить лише українською мовою, бо вважає свою творчість необхідною українській людині, насильно відстороненій від поглядів і філософських систем, вироблених в Україні впродовж багатьох століть, та від набутків європейської цивілізації» [2]. Мова поетичних і прозових творів Василя Барки відображає своєрідне, неповторне авторське світосприйняття, закорінене у фольклорну образність, релігійні мотиви, різні літературні та усні традиції (див. праці М. Вовк, Т. Голованя, В. Пушко, Б. Рубчака, Т. Салиги, Ю. Шереха та ін.).

До виразних ознак мовостилію письменника належить використання різнотипних лексичних одиниць – семантичних та морфологічних дериватів, – що відображають асоціативно-образне сприйняття певних елементів дійсності. Зокрема, прикметну особливість індивідуально-авторської манери Василя Барки становить використання й творення образних похідних прикметників, сформованих на базі образних мотиваційних відношень, що реалізуються через встановлення у свідомості мовців асоціативних зв'язків метафоричного чи метонімічного типу. Використання образних прикметників виразно простежуємо в прозових творах письменника – повісті «Жовтий князь» та в

романі «Рай». Для називання зовнішніх ознак осіб та предметів Василь Барка вдало послуговується вже закріпленими в українській мові образними дериватами, а також творить нові індивідуально-авторські прикметники, спираючись на традиційні словотвірні моделі й типи. Прикметникові інновації належать до простих суфіксальних утворень (*дротяні нерви*, *пляшаний приятель*, *щурячі вусики*, *лопатчаста борода*, *пасмовиті потьокки*) та до композитів (*камінно-повільні речення*, *свічнувато-збілілий вираз*, *чорнокинджальні вуса*).

Творення простих образних прикметників найчастіше відбувається на базі іменникових основ за допомогою суфіксів *-ан-*, *-аст-(-част-)*, *-ач-*, *-овит-*, *-уват-* та ін. Деривати, утворені за моделлю „основа іменника + *-уват-*”, становлять найчисельнішу групу й відображають потенційні можливості української мови в утворенні слів такого типу. Наприклад, у Василя Барки фіксуємо: *колоск-уват-ий* ‘який має колір колоска; світло-жовтий’ ← *колосок*: – *Чи не Андрійком звать? – раптом прогриміло низько з-під колоскуватого кольору вусів...* (Жовтий князь, с. 42); *льон-куват-ий* ‘подібний світлим кольором на волокна льону’ ← *льон*: *Білявець, мов льонкуватий, але очі стемна карі...* (Жовтий князь, с. 34); *окун-юват-ий* ‘з великими очима, в окулярах, подібний до голови окуня’ ← *окунь*: ... *біжать поблиски в окунюватих чоловічках кароокого, крізь масивні ...скельця окулярів* (Жовтий князь, с. 9); *пляшк-уват-ий* ‘випуклий і звужений доверху’ ← *пляшка*: *чоботи з пляшкуватими халявами ...* (Рай, с. 58).

Отже, мовотворчість Василя Барки засвідчує активні пошуки нових лексичних одиниць, вміння письменника тонко відчувати потенційні можливості української мови й вдало використовувати їх для вербалізації авторського світосприйняття.

Список літератури

1. Адах Н. Словотворчість Василя Барки. *Дивослово*. 2013. № 6. С. 38–42.
2. Жулинський М. Василь Барка – культуролог і літописець доли українського народу. URL: <http://www.etnolog.org.ua/vyd/nartv/2003> (дата звернення: 27.03.2022).

Богдана Федорчук
Науковий керівник – доц. Попович О. О.

Параска Плитка-Горицвіт – феномен Гуцульщини

Верховинський район Івано-Франківської області – це частина української Гуцульщини, яка характеризується своєрідною системою культурного ландшафту, відкриває певні архетипи, символи, міфологічні вірування, мовленнєві та ментальні особливості. Як і будь-який інший регіон України, Верховинщина має своїх тубільних корифеїв, серед яких важливе місце посідає Параска Степанівна Плитка-Горицвіт (1927-1998). Актуальність порушеної проблеми зумовлена відсутністю систематизації життєвого і творчого шляху письменниці, наукових розвідок, у яких було б узагальнено її творчість, малодоступністю творів для читачів. Звідси потреба ґрунтовного дослідження феномену письменниці є нині актуальною. Про творчість талановитої гуцулки з Криворівні писали В. Качкан, М. Ільницький, І. Зеленчук, Ю. Ямаш, К. Ватаманюк та ін.

Параска Плитка-Горицвіт – українська письменниця, художниця, казкарка, етнограф, фотографиня та фольклористка, яка залишила після себе 46 великих рукописних книжок, обсягом 500 сторінок кожна, об'єднаних під загальною назвою «Подарунком рідному краю», та близько сотні маленьких рукописних і друкованих на машинці збірок.

Український літературознавець Микола Ільницький зазначає, що *«скільки б не з'явилось ще наукових праць та художніх творів [...] – цінність того доробку, що залишила нам у спадок Параска Плитка-Горицвіт, ніщо не може замінити. Тому, що це голос з середини того середовища, з якого вона вийшла, голос автентичний, слово, вимовлене самим народом»* [2, с. 3]. На нашу думку, творчість авторки є не просто кількісно великою, вона зробила її літописцем своєрідним гуцульського краю.

Аналізуючи письменницьку спадщину Параски Плитки-Горицвіт, умовно виділяємо чотири основні творчі пласти: **1)** фольклорні записи (співанки рідного краю, перекази народних звичаїв): «З народних повістор», «Співанке Гуцулсков говірок», «Старовіцкі повісторьке» тощо; **2)** релігійно-філософські твори (духовні роздуми, переспіви життя святих, авторські молитви):

«Молитва – дар Божий», «На Помин Усопших», «Помолімося за мир Благости», «Вінець Боголюбія» та ін.; 3) художні тексти (поезія, проза, власні співанки): «Варто мислити», «Так серце підказало», «Пелюсточки мого серця», «Казематні поезії», «Мелодії пустині», «Казки-сміхвінці», «Письма-листи – звідти, де Господа Св. Звуть Аллахом», фантастико-пригодницький роман «Індійські заграви» тощо; 4) щоденникові записи, спогади, листи та словник гуцульської говірки.

Основними темами творчості письменниці є духовність та доля рідного краю, природа Карпат. Більшості її текстів притаманна певна стилістична синкретичність. Спостерігаємо, що гуцульський ритм, який наявний у співанках та замовляннях, природне відчуття розміру, рими та гармонії є характерними рисами для авторського стилю майстрині слова.

Усі твори написані гуцульським говором і тому без тлумачного словника не обійтися. Крім того, тексти Параски Плитки-Горицвіт є вагомим джерелом для наукових досліджень з українознавства, а саме таких концептів, як: «мова», «історія», «етнос», «ментальність», «релігія».

За життя П. Плитки-Горицвіт не було видано жодної її книги. Людмила Зузяк пише, що *важко відповісти на питання, хто П. Плитка-Горицвіт більше – художниця чи письменниця, поетеса, укладальниця співанок чи їх власний самовидавець, [...] і наводить влучне визначення М. Дзурака, що «вона – карпатський Гомер»* [1, с. 3].

Отже, поетичне слово, оповідки, легенди Параски Плитки-Горицвіт – це велика розвідка про гуцулів, це душа авторки, яка *«пройшла кола пекла і очистилася. І залишається вчителем у духові й після смерті»* [3].

Список літератури

1. Зузяк Л. Карпатський гомер. *Верховинські вісті*. 2007. № 9. С. 3.
2. Ільницький М. Співець краси самородної. *Плитка-Горицвіт П. Старовіцікі повісторькє*. Косів : Писаний Камінь. 2008. С. 3–10.
3. Кучер Н. Пісня Життя і Краси Параски Плитки-Горицвіт. *Наша віра*. 2010. №9 (269).

Надія Ходан

Науковий керівник – асист. Івасюта М. І.

Вивчення мовних символів у романі Марії Матіос «Солодка Даруся» у ЗЗСО

Мовні ресурси роману М. Матіос «Солодка Даруся» неодноразово ставали об'єктами наукового зацікавлення мовознавців, зокрема і з погляду їх вивчення у ЗЗСО (К. Сізова, С. Сошенко, В. Якимович), проте актуальним залишається питання дослідження особливостей функціонування мовних символів під час вивчення роману М. Матіос у ЗЗСО.

Роман «Солодка Даруся» вивчають учні 10 класу на уроках літератури рідного краю. Метою таких уроків є осягнення глибокої сутності духу земляків, поглядів та цінностей, реалій дійсності, розвиток умінь відчувати силу слова, пробудити інтерес до літератури, до історії, до самих себе, тому, аналізуючи мову твору, доречно розглядати символи як маркери національної свідомості. Для ґрунтовного розгляду матеріалу на уроці доцільно використовувати «Енциклопедичний словник символів культури України» (за ред. В. Коцура, О. Потапенка, В. Куйбіди), «Знаки української етнокультури» В. Жайворонка.

Аналізуючи мову твору, передусім треба звертати увагу учнів на архетипні символи, зокрема *воду* і *землю*: *Даруся рятує себе, як може. Коли водою, коли землею, коли травами. Бо понад усе їй хочеться жити на цьому світі...*[1, с. 18]; *Земля витягує біль і дає їй соки. Вони піднімаються тілом до самого тім'я, як по стовбуру дерева, і Даруся знову чує в собі силу...*[1, с. 17]. В останньому контексті доцільно акцентувати увагу ще й на порівняння Дарусі із деревом життя як символом невичерпних життєвих сил, оновлення і відродження.

Для зображення нелегкої долі героїв М. Матіос використовує образ *Бога*: *І тому вона Божжа людина, бо лиш вона собі вільно може говорити з Богом... Слабі на голову – то Божі люди* [1, с. 20]. Варто підкреслити учням, що такий символ відображає глибоку релігійність, бажання бути біля Бога як протиставлення порушенню 10 заповідей, утілює найвищі моральні цінності.

Особливого значення у романі М. Матіос набуває рослинна символіка, зокрема *квітка* уособлює єдність Дарусі із приро-

дою. Дівчина намагається прикрасити світ, дарувати прекрасне людям, які його не бачать: *Ото й понесла до хатів, коло котрих ніколи не цвіли квіти. Чи була би несла голе коріння в таку студінь? Васюта чомусь не носить свого онука в садок у одних штаненятах, а лиш загортає в коцик, а вже тоді бере на руки та й колише крізь село. То ж така сама дитина, як жива квіт-ка* [1, с. 8]. **Ру́жа** – символ життя: *Життя – то трояка ру́жа, казала колись моя свекруха, дай їй царство небесне... То чорне тобі покажеться, то жовте, а там, дивися, загориться черво-ним* [1, с. 197]. **Айстра** – невибаглива квітка, енергія якої цілком залежить від сонця, на початку роману ніби символізує саму Дарусю, яка тішиться своєму порозумінню з живою природою, й дивується з сусідки, яка викидає ці квіти: *Я люблю, аби були великі і пишні квіти, а не якесь дрібнизначне, – викидає оберемок айстр на стежку. – Агій на таке чудо!* [1, с. 7]. Ця деталь може підказати учням характеристику персонажів роману.

Анімалістичні символи дають інформацію для оцінки персо-нажів, зокрема **гаддя** асоціюється з хворобою Дарусі: *...обручи знов звинуть гніздо в бідній її голівці, як гаддя на Здвиження звиває в землі свої кубла на зиму* [1, с. 12]; **бугай** – із поведінкою Славка: *Увечері Славко бушував на подвір'ї і рикав, як бугай, через паркан до Дарусі, шкірячи зогнили зуби* [1, с. 10].

Значущою деталлю для розуміння культури українців загалом і життя Дарусі зокрема є образ **коси** як символ дівування, краси, ознаки моральної чистоти дівчини: *Вінчана жінка повин-на зітнути свій волос по шлюбі. Жінка, що має чоловіка, – то не дівка, що вона розплітала косу, а Михайло, вповідали старі лю-ди, чесав її, як дитину* [1, с. 194].

Під час аналізу мови роману М. Матіос «Солодка Даруся» доречно ознайомити учнів із символом як утіленням етнокоду українців і засобом вираження авторського задуму, розкрити роль символу для відтворення зовнішнього і внутрішнього світу персонажів. Розпізнавання й трактування символів під час робо-ти з текстом розвиває вміння учнів інтерпретувати твір через призму мови, формує навички вдумливого читання і дозволяє глибше розуміти національну своєрідність свого народу.

Список літератури

1. Матіос М. Солодка Даруся. Київ: А-ба-ба-га-ла-ма-га, 2020. 207 с.

Особливості редагування біографічних видань

Біографічні видання завжди привертають увагу читачів, бо це не лише опис чийогось життя, а й можливість отримати нові знання, досвід на прикладі іншої людини. Зазвичай це біографії письменників, політичних діячів, науковців чи видатних історичних осіб. Згідно опитувань Ukrainian Reading and Publishing Data (2018) лише 11,2 % респондентів читають біографії та мемуаристику, а купують такі книги 3,2 % [1]. Ці дані вказують на проблему недостатньої популяризації біографічних видань.

Державні стандарти не визначають поняття «біографії» як виду видань. Науковці ж схиляються до думки, що біографічні твори є піджанром нон-фікшну. А. Зелінська зазначає: «Таким чином, література нон-фікшн – це своєрідний «портрет» епохи або ж конкретної людини, книги, що презентують для читача логіку історії, та через призму авторського бачення розкривають реальні факти і їхні взаємозв'язки» [2, с. 106]. Це наштовхує на думку, що сучасна біографістика ще формується як вид, поступово набуваючи ознак як довідкових видань, так і художніх творів. Наявні і спроби класифікації. Так, А. Зелінська у праці «Типологічна класифікація біографічних видань» пропонує таку систему: «За **цільовим** призначенням біографічні видання поділяємо на соціально-політичні, науково-популярні та популярні. За **читацькою адресою** біографістика може бути спрямована на масову, фахову та дитячу аудиторію. За **складом основного тексту** поділяємо біографістику на моно- та полівидання. За **мовною ознакою** виокремлюємо оригінальні та перекладні видання. За **структурою** біографічні видання можуть бути однотомними, багатотомними, об'єднаними в серію» [3, с. 29].

Як вид біографії мають певні особливості, які необхідно враховувати при редагуванні, однак є загальні правила:

– біографія – це розповідь про життя конкретної людини, яка супроводжується великою кількістю дат та подається у хронологічному порядку;

- факти – основна складова тексту;
- редагування в жодному випадку не має впливати на зміст;
- будь-які зміни мають бути узгоджені з автором твору

Займаючись додрукарською підготовкою біографічних текстів, особливу увагу варто звернути на: *фактологічність; правильність написання власних назв, прізвищ, абревіатур; наявність фотоматеріалів та їх якість; наявність підписів до фото та їх точність; відповідність фото та тексту; єдиний стиль подання тексту (однорідність шрифтів, накреслень, виділень); відповідність дизайну тематиці книги; виноски та примітки; зручність словника чи покажчика; зміст, його тотожність з назвами розділів тощо.*

Найчастіші проблеми таких матеріалів: *нелогічність побудови речень, лексичні та пунктуаційні помилки; неоднорідність подачі; наявність русизмів та суржиків; неоднакова подача імен та прізвищ осіб, посад; неякісні фото, які потребують окремого редагування.*

Загалом усі біографічні твори є унікальними і редакторські процеси відбуваються в досить вузькому спектрі можливостей у постійній співпраці з автором. Проте їхнє редагування ускладнюється відсутністю чітких характеристик у державних стандартах, а тому біографії як вид видань потребують подальшого дослідження та наукового опрацювання, зокрема й з погляду видавничої справи.

Список літератури

1. Ukrainian Reading and Publishing Data 2018. URL: <http://data.chytomo.com/chytannya-v-ukrayini/#header-9>. Дата звернення: 31.01.2022
2. Зелінська А. А. Біографічні видання як трендовий сегмент української книги нон-фікшн // Збірник наукових праць з актуальних проблем економічних наук. 2016. С. 106-107. – Режим доступу: <http://molodyvcheny.in.ua/files/conf/soc/09may2016/69.pdf>
3. Зелінська А. А. Типологічна класифікація біографічних видань // Вісник Книжкової палати. 2018. № 1. С. 25-29. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vkp_2018_1_6.

Леся Чемес

Науковий керівник – проф. Ковалець Л. М.

**Дитяча точка зору на світ в умовах війни
за збіркою Євгена Гуцала
«Співуча колиска з верболозу»**

Збірка «Співуча колиска з верболозу» (1991) була написана Є. Гуцалом у другий період його творчості. Вона складається з новел, об'єднаних тематично та ідейно-образно. Кожна новела розгортає перед читачем нову сторінку людського буття часів Другої світової війни, вона актуалізує власні спогади автора з пори його воєнного дитинства. Спогади ці, однак, стосуються долі цілого покоління дітей війни.

Н. Горбач стверджує, що «книга має ретроспективну спрямованість, основну частину фресок можна співвідносити з новелами-спогадами...» [1, с. 428]. За визначенням самого автора, фрески – це новели збірки. Характерним для такої творчості Є. Гуцала є те, що наратором виступає дитина й усі події постають через призму дитячого сприйняття. Дитина зростає в постійному очікуванні пострілів, у постійному страхові, про що свідчить фраза: «*Над нами реве літак, цього разу неймовірно довго реве*», «*цього разу*». Героя-дитину показано як доволі сильну особистість, хоч іще зовсім малу, щоб збагнути весь трагізм буття. Але сили в цій душі більше, ніж у декого з дорослих, та ще й зважаючи на випробування, що випали на долю хлопчини змалку (війна, втрата батьків, позбавленість безтурботності, з якою асоціюється дитинство, вимушеність бачити наслідки війни й тих, кого війна перетворила на «звірив»). Не кожному з дорослих під силу витримати таке психічне навантаження.

В оповіданнях Є. Гуцала очима дорослих, але й очима малого хлопця відкривається весь катастрофізм війни: «*Постріл гримить раптовий і несподіваний... Чуюся так, наче за першим голосним пострілом, а ось зараз пролунає другий. І я зіщулююся душею, очікуючи на цей другий постріл*» [2, с. 11], «*І куди ми біжимо...куди тікати, адже страх повсюдно, страх з нами і в нас, і ми самі – як страх з виряченими очима*» [2, с. 277].

Є. Гуцало дає зрозуміти, завдяки чому дитина змогла пережити страхіття війни – пережити і не зламатися. Глибину душі нашого героя формувало оточення, рідне село, рідні люди. В очах хлопчика світ відносно невеликий – це село Овечаче, його «співуча колиска з верболозу». Але ж це світ, де йде війна! І якраз рідні місця, природа, люди, надто баба Ликора, яка замінила дитині матір, батька і яку він порівнює з Божою Матір'ю (бо вона оберігає його життя), стали тими силами, які допомогли вижити й духовно загартуватись. Власне, щирі емоції, скупі радощі, переплітаючись зі згадуваним страхом, наповнюють душу хлопця неабияким внутрішнім благородством, яке не має нічого спільного зі слабкістю: *«І так мені стає жаль дідового коня, що сльози в три струмки знагла котяться з моїх очей»* [2, с. 220]. Екстремальність привчає дитину не просто бути зосередженою й думати, страждати разом з іншими, воно робить її значно дорослішою за свої роки.

Дослідники зазначають, що дитина в умовах війни звідусь чимале виснаження: *«Постійний стрес, який вона переживає, призводить до нервової напруги, страху смерті тощо»* [3, с. 37]. Дитяче серце, як бачимо в Є. Гуцала, справді болісніше сприймає трагічні обставини і тяжче переживає їх, що виражається не лише в поведінці, а й навіть у снах: *«Я хочу відірвати погляд від усміхненої голови – й не можу, така дивна й страшна сила в мертвої усмішці Павла Голохи»* [2, с. 258].

Автор тонко ретранслює дитячу точку зору на війну, і ця точка зору є одним із найвагоміших аргументів проти війни. Прикро, що гіркий досвід дитинства, затьмареного війною, отримав здатність повторитись у дні сьогоденського.

Список літератури

1. Горбач Н. Наратування Голокосту в повісті Є. Гуцала «Співуча колиска з верболозу». *Вісник Запорізького національного університету. Філологічні науки*. 2020. №2. С. 172-178.
2. Гуцало Є. Співуча колиска з верболозу. Окупаційні фрески : для ст. шк. віку. Київ : Веселка, 1991. 284 с.
3. Похілько Д., Тігаренко Д. Діти та війна : зб. наук. пр. *Вісник Національного університету цивільного захисту України*. Харків : НУЦЗ, 2017. Вип. 2. С. 36-38.

Тетяна Чижевська
Науковий керівник – проф. Ткач Л. О.

Творчість І. Котляревського в рецепції українських мовознавців у діаспорі

Твори І. Котляревського, а передусім – «Енеїда», як «великий образ політично-суспільного і культурного побуту на Україні на переломі XVIII і XIX ст., .. національна епопея в жартовливій українській формі» [3, с. X–XI], мають тривалу традицію перевидань як у материковій Україні, так і в українській діаспорі. У передмові до видання 1922 р. [3] Б. Лепкий вказав на понад 30 видань „Енеїди”. За відомостями Книжкової палати УРСР, станом на 1948 р., коли відзначали 150-річчя першого видання, вийшло 16 окремих видань загальним накладом понад 200 тис. примірників [5, с. 8]. Перевидання «Енеїди», що побачили світ завдяки участі українських письменників і мовознавців, які жили за межами УРСР і творили діаспорну мовознавчу науку, мають важливе значення для загального розуміння творчості І. Котляревського та її місця в українській культурі.

Кость Кисілевський вважає І. Котляревського класиком і оригінальним творцем українського бурлеску, що вибрав для своєї мети із живої мови свого часу (з мови Полтавщини), з мови села, вулиці, коршми, передмістя, бурсацького і шкільного жаргону, з латино-українських макаронізмів слова і фрази найбільш експресивні: «тільки українське народне словництво, тільки український гумор міг дати Котляревському потрібну різноманітність синонімічних і омонімічних відтінків та символічних тонкощів» [1, с. 101]. **Пантелеймон Ковалів** підкреслював, що «Котляревський прийняв ту мову, яка існувала вже до нього, якою писані були козацькі думи, вірші Ів. Мазепи, різні вірші поетів-бурсаків тощо. Своім талантом Котляревський причинився тільки до дальшого розвитку української літературної мови» [2, с. 15]. В огляді історії української літературної мови нового періоду **Василь Чапленко** відводить І. Котляревському визначне місце у формуванні української національної та мовної свідомості, у виробленні нового мовостилю, для якого характерне дотримання принципу реалістичного звучання мови, що особливо показове в мовному оформленні комічних ситуацій у п'єсах: «Тут він [Котляревський] не жвиває вульгаризмів, перекручених слів тощо, не «патьякає», а

користується для створення комічного ефекту засобом *повторення* (семиразового в розмові Возного з Виборним) того самого вислову: «А ви ж їй (вона ж вам) що?» або характеристичного для Возного «теє то як його?». *Це принципово зовсім новий засіб мовного гумору*» [6, с. 43]. Всі дослідники відзначають багатство народної лексики і фразеології (за В. Чапленком, „вичерпна наявність назв одягу, страв, зброї”). В «Енеїді» „з великою повнотою описано життя України XVIII в., власне, побут Гетьманщини з усіма її суспільними шарами, у тому числі й з освіченими групами, як от духівництво, школярство, «пііти». Крім того, залучено ще й російські державні порядки того часу, що поширились уже були й на Україну як частину Російської імперії. З огляду на це Котляревський і дав у мові «Енеїди» дуже багату лексику, що охоплює всі галузі тодішнього життя» [6, с. 31].

Актуалізуючи праці С. Єфремова, М. Зерова, В. Чапленко звертає увагу на феномен «мовної котляревщини» – «запізніле епігонство, що розминалося з новими вимогами в творенні нової української літературної мови» [6, с. 50].

Окрему галузь мовознавчого опрацювання «Енеїди» становлять глосарії – пояснення слів. У берлінському виданні 1922 р. їх підготував Б. Лепкий, а для видання 1947 р. в Міттенвальді [4] – *Марія Пшепурська*. За нашими спостереженнями, саме ці діаспорні видання прислужилися анонімним укладачам глосарію до київського видання 1948 р. [5], хоч жодних приміток щодо цього факту й покликань у ньому не подано.

Список літератури

1. Кисілевський К. Бурлескна мова в „Перелицьованій Енеїді” Івана Котляревського. *Проф. Кость Кисілевський. Українське мовознавство в останній добі (Філологічні праці)*. Видання УКУ ім. Св. Климента Папи. Праці Філософічно-філологічного Факультету. Том VII. Рим, 1973. С. 67–102.

2. Ковалів П. Українська мова. Нью Йорк, 1966. 224 с.

3. Котляревський І. Твори. Т. I: Енеїда. Зі вступом і поясненнями Б. Лепкого. Берлін: Вид-во „Українське слово”. 1922. XV+205 с.

4. Котляревський І. Енеїда. Міттенвальд. 1947. 73 с. [Шкільна бібліотека. № 1] (Вступ і примітки М. Пшепурської).

5. Котляревський І. Енеїда. Київ: Держ. вид-во художньої літератури, 1948. 155 с.

6. Чапленко В. Історія нової української літературної мови. Нью Йорк, 1970. 448 с.

Марина Чімбру

Науковий керівник – доц. Маркуляк Л. В.

Поезія в прозі Омеляна Лупула та її вивчення на уроках літератури рідного краю в ЗЗСО

Літературна освіта є значущим складником гуманітарного пізнання дитини. Починаючи з кінця 80-х років ХХ століття, до шкільних програм переконливо увійшла тема літератури рідного краю. Вивчення літератури рідного краю є одним із найефективніших засобів формування літературних уподобань та художніх смаків учнів. Уроки літератури рідного краю, доповнюючи основний курс, допомагають також досягненню мети шкільного курсу вивчення літератури, зокрема підвищенню загальної освіченості громадянина України; сприянню активному становленню й самореалізації особистості в сучасному світі; вихованню національно-свідомого громадянина своєї країни тощо. На уроках літератури рідного краю буковинські учні знайомляться із творчістю Юрія Федьковича, Сидора та Григорія Воробкевичів, Євгенії Ярошинської, Осипа Маковея, Івана Бажанського, Ольги Кобилянської, Сильвестра Яричевського, Михайла Івасюка та ін. Серед названих митців жанром поезій в прозі найбільше захоплювалися Ю. Федькович, С. Яричевський, О. Кобилянська та ін. У сучасному літературному процесі на Буковині помітна роль, як автору поезій в прозі, належить Омеляну Лупулу.

Для ознайомлення з життєписом та творчістю Омеляна Лупула пропонуємо урок вивчення літератури рідного краю в 9-му класі на тему: «Омелян Лупул – знаний буковинський поет, байкар. Тематичний діапазон поезій в прозі митця».

Вивчення життєпису письменника – це необхідна ланка в системі викладання української літератури. Тому важливо зацікавити учнів постаттю митця. Цікавим фактом буде розповідь про те, що навчанню на філологічному факультеті Чернівецького державного університету передувало річне студіювання медицини в Чернівецькому медичному інституті. Також варто зосередити увагу учнів на початку літературної діяльності О. Лупула у досить зрілому віці, яка пов'язана з появою у 1993 році першої

поетичної збірки «Скрижалі», й виокремити найважливіші жанри в поезотворчості митця: байку, лірику та поезію в прозі.

Аналізуючи поезію у прозі О. Лупула, проф. В. Антофійчук зазначив: «Тематичний діапазон їхній дуже різноманітний – від трагедійного до лірично піднесеного. У калейдоскопі поезій і голосіння матері за полеглим в АТО сином (ця тема рефреном проходить через кілька розділів книги), і спогад про афганську війну, й іронічний етюд про сучасного українця» [1].

На уроці школярі читатимуть та аналізуватимуть вибрані поезії в прозі зі збірки «Свята земля», що вийшла друком 2016 року. У своїх поезіях в прозі, що розміщені в збірці, поет зачіпає значну кількість різних тем і образів. «Тема, яка посідає чільне місце у книзі, – образ Матері. Ця тема раз-по-раз виникає в різних розділах «Святої землі» [2]. Тож поезії «Візьміть мене, Мамо, за руку», «Насійте, Мамо, квітів» та «Мама на небі» будуть запропоновані для вивчення. До того ж, на нашу думку, варто звернути увагу учнів на поезію в прозі «Не кажіть мамі», в якій поет відгукнувся на російську агресію 2014 року проти України.

На підсумковому етапі уроку, або ж для домашнього завдання, учням буде запропоновано написати відгук на одну з поезій в прозі, яка їх найбільше вразила.

Урок сприятиме поглибленню знань учнів про жанр поезії в прозі; популяризуватиме творчість буковинського поета О. Лупула; розвиватиме критичне мислення учнів; сприятиме їхньому всебічному розвитку та духовному збагаченню.

Список літератури

1. Антофійчук В. Свята його духовні острови : *рецензія. Слово Провіситу*. 2017. 3 – 9 серп. (№31). С.10.
2. Бабич Н. На висоті небесної октави. *Українська літературна газета*. 2017. 14 лип. (№14). С.13
3. Лупул О. Свята земля. Лірика. Чернівці : Рута, 2016. 200 с.

Олександра Чоботар
Науковий керівник – доц. Мальцев В. С.

Біблійні мотиви у поезії Леоніда Мосендза

Релігійні твори в усі часи були тим чинником, який пробуджував та формував націю та її культуру. Саме прийняття християнства дало поштовх розвитку письма на українських землях, а релігійні книги були першими текстами, своєрідними букварями в процесі освіти українців. Вони також впливали на образотворче мистецтво, літературу, музику, на стиль та характер мистецтва.

Біблійні мотиви в українській, як і в інших європейських літературах, є дуже поширеними, відіграють важливу ідейно-змістову функцію в художніх творах. Біблія в усі часи була невичерпним джерелом ідей та образів. Звертаючись до сакральних текстів, письменники намагалися запозичити найрізноманітніші форми, сюжети, образи в різні історичні епохи. Не є винятком постать представника празької школи Леоніда Мосендза. Твори на біблійну тематику посідають вагоме місце у його творчому доробку.

Леонід Мосендз займає чільне місце в українській культурі. У літературу він увійшов як співець сили людського духу. Леонід Мосендз – це поет, прозаїк, який творив характери не тільки сучасників-українців, а й людей різних епох. Його збірка «Зодіак», яка вийшла 1941 року у Празі, вражає розмаїттям тем і образів.

На початку збірки «Зодіак» митець умістив афористичні слова з Біблії: «І буде нове небо й нова земля...». Для Леоніда Мосендза це не що інше, як передбачення того, що зло й брехня врешті відступлять, а добро й правда запанують навколо.

Сакральні мотиви наскрізно спостерігаємо в поезії «Ave Maria», у якій дзвін закликає до молитви. У вірші «Як хочеться молитися часом...» спостерігаємо образ вигнанця на чужій землі, який щиро молиться до Господа про повернення до рідних місць.

У поезіях «Все нижче зорі...» і «Є ніжна принадність у сільському храмі...», які ввійшли до циклу «Криниця ніжності», Святий

Дух постає у двох образах: в образі теплого подиху над полем, і в образі голуба, який прислухається до кожного слова у храмі.

У поезії «В моїм місті – врочисті дзвони» з циклу «Уста неціловані», центральним образом є собор. У храмі бачимо самотнього ліричного героя, який говорить із Господом.

У збірці Леоніда Мосендза «Зодіак» є літературна обробка апокрифічної легенди «Микола і Касьян», яка вперше була опублікована у 1931 році.

Звертання Леоніда Мосендза до біблійних легенд та мотивів, їх розробка в художніх текстах демонструють його прагнення до висвітлення моральних та психологічних проблем. Вірші на біблійну тематику письменника стали тим чинником у розвитку та становленні української літератури, який вплинув на його стиль, образний світ та символи, підкреслив особливість мови та оригінальність творчості загалом.

Список літератури

1. Антофійчук В. Євангельські образи в українській літературі ХХ століття : [Монографія] Чернівці : Рута, 2001. 335 с.
2. Мосендз Л. Зодіак. Вірші. 1921–1936. Прага : Колос, 1941. 108 с.
3. Набитович І. Леонід Мосендз – лицар святого Граалю. Творчість письменника в контексті європейської літератури. Дрогобич : Відродження, 2001. 222 с.

Perspective tradiționale și moderne în definirea și clasificarea subiectului ca parte de propoziție

Deși este o parte de propoziție unanim recunoscută în gramaticile mai vechi și mai noi ale limbii române, subiectul reprezintă în continuare o problemă controversată. În gramatica românească tradițională, de tip clasic, subiectul este definit din două perspective. În primul rând, din punct de vedere formal se precizează că subiectul este parte principală de propoziție. Din punct de vedere semantic se apreciază că acesta reprezintă partea de propoziție despre care se comunică ceva cu ajutorul predicatului, mai precis se arată: 1) cine face sau cine suferă acțiunea exprimată prin verbul-predicat la diateza activă, reflexivă sau pasivă; 2) cine este caracterizat de o anumită stare exprimată de verbul-predicat; 3) cui i se atribuie însușirea exprimată de numele predicative din structura predicatului nominal. Menționăm, de asemenea, o particularitate evidențiată în gramaticile structuraliste: în definiția subiectului se evidențiază trăsăturile formale ale acestuia; de remarcat că aceste trăsături se concretizează într-o serie de restricții de ordin morfologic care impun subiectului cazul nominativ și, în același timp, impun realizarea acordului între subiect și predicat (în număr și persoană în cazul predicatului verbal, în număr, persoană, gen și caz în propozițiile cu predicat nominal). În gramaticile structuralist generativiste mai noi se accentuează ideea subordonării subiectului față de verbul-predicat, fiind adoptată soluția «interpretării subiectului ca un complement de tip special» [1, p. 48]. Astfel, în ediția nouă a Gramaticii Academiei, se consideră că subiectul «se definește în raport cu verbul-centru, indiferent de apariția acestuia la o formă personală sau la una nepersonală» [2, p. 332].

Trebuie să menționăm că în alte gramatici, în definirea subiectului se aplică și criteriul pragmatic, conform căruia trebuie să se țină cont de legătura dintre judecată și propoziție. Pornind de la legătura dintre limbă și gândire, în aceste definiții subiectul este considerat termenul cunoscut, ceea ce este dat, adică tema, despre care se spune ceva prin intermediul remei (predicatul).

În lucrările de specialitate se realizează o detaliată descriere a aspectelor de ordin semantic de care trebuie să se țină cont în definirea

subiectului ca parte principală de propoziție. Astfel, se consideră că sintagma folosită frecvent în definirea subiectului, «partea principală de propoziție despre care se spune ceva cu ajutorul predicatului» permite o serie de subcategorizări. Astfel, subiectul poate exprima:

- agentul acțiunii: *Noi citim cu interes aceste articole.*
- pacientul acțiunii: *El a fost întrebat pe un ton indiferent.*
- instrumentul acțiunii: *Cu fiecare localitate lăsată în urmă, trenul îl îndepărta de casa părintească.*
- posesorul acțiunii: *Casa bunicii avea un farmec aparte.*
- beneficiarul acțiunii: *Cu bucurie, Maria a primit scrisoarea părinților.*

În *Schițe de gramatică funcțional-semantică a limbii române*, Alexandru Dîrul identifica 15 tipuri de subiect: subiectul acțional (al acțiunii interne), subiectul agentiv, subiectul stării, subiectul procesului, subiectul obiectual pasiv, subiectul existenței, subiectul posesor, subiectul posedat, subiectul funcțiv, subiectul percepției, subiectul evaluării, subiectul comparației, subiectul clasării, subiectul semnului calificativ, subiectul calificării sociale [3, p.210-211].

În ceea ce privește modalitatea de realizare a subiectului în propoziție, clasificările vizează un număr mult mai redus de tipologii. Astfel, din această perspectivă, subiectul poate fi exprimat (când se actualizează printr-o parte de vorbire) și neexprimat. La rândul său, subiectul neexprimat poate fi subînțeles (când este dedus din context) și inclus (când este dedus din formele flexionare ale verbului cu funcție de predicat). Totodată, «subiectul neexprimat (dar care poate fi dedus din context) este de două tipuri: determinabil (identificabil) și neidentificabil din punct de vedere semantic» [4, p. 38].

Список літератури

1. Gramatica limbii române. Vol. I. Cuvântul. București: Editura Academiei Române, 2008, 712 p.
2. Gramatica limbii române. Vol. II. Enunțul. București: Editura Academiei Române, 2008, 1090 p.
3. Dîrul Alexandru, *Schițe de gramatică funcțional-semantică a limbii române*. Chișinău: Editura Academiei, 2002,
4. Nagy Rodica, *Sintaxa limbii române actuale*. Vol. 2. Suceava: Editura Universității Ștefan cel Mare, 2002, 276 p.

Віталіна Шевчик

Науковий керівник – проф. Ковалець Л. М.

Історія Євгенії Ярошинської крізь призму документів із фондів Державного архіву Чернівецької області

Архівні документи – це першоджерело, яке дає науковцям відповіді на чимало питань у їхніх дослідженнях. Із таких матеріалів, співвіднесених з історією Є. Ярошинської, чи не найкраще опубліковано епістолярій (він зберігається в ЦДІА України у м. Львові, відділі рукописів Львівської національної наукової бібліотеки імені В. Стефаника, відділі рукописних фондів та текстології Інституту літератури імені Т. Г. Шевченка НАН України). Частково це листування оприлюднене А. Коржуповою та Ф. Погребенником у виданнях творів письменниці 1958 і 1968 рр. Епістоли Є. Ярошинської до Фр. Ржегоржа опубліковували П. Стецько. Видрукуванням листування Є. Ярошинської, як і мемуарів про неї, займалась також Л. Ковалець. Разом з тим чимало джерел ще й досі не залучені до розгляду і зберігаються в Державному архіві Чернівецької області (ДАЧО). Зокрема, це метричні книги актів цивільного стану нинішньої Чернівецької області (Ф. 1245) й документи, пов'язані з педагогічною діяльністю письменниці та її батька, І. Ярошинського, що зберігаються у фонді 211 «Крайова шкільна рада Буковини». Ці документи і є об'єктом нашої теперішньої уваги.

Пошуки здійснювались у «Фондах установ Австрії (з 1867 р. Австро-Угорської імперії) за 1775-1918 рр.». Інформацію, отриману зі сховищ ДАЧО, структуруємо на ту, що стосується приватного життя Є. Ярошинської та її родини, і ту, що пов'язана з учителюванням Ярошинських у початкових школах Буковини. Відомості про приватне життя – це, зокрема, записи у книгах реєстрації актів про народження Є. Ярошинської [ДАЧО. Ф. 1245. Оп. 1. Спр. 346. С. 148-зв.], її братів Василя [ДАЧО. Ф. 1245. Оп. 1. Спр. 346. С. 160-зв.], Емануїла [ДАЧО. Ф. 1245. Оп. 1. Спр. 245. С. 230-зв, 253-зв, 254], Євзебія [ДАЧО. Ф. 1245. Оп. 1. Спр. 245. С. 230-зв, 253-зв, 254] та сестри Емілії [ДАЧО. Ф. 1245. Оп. 1. Спр. 346. С. 148-зв., 160-зв.]; більшість із цих

відомостей була раніше невідомою дослідникам. Нововиявленими джерелами виявилися й ті, що стосуються І. Ярошинського [ДАЧО. Ф. 1245. Оп. 9. Спр. 105. С. 354-зв, 355], дат його життя, шлюб з Анною Жуковською [ДАЧО. Ф. 1245. Оп. 7. Спр. 99. С. 69-зв.] (ім'я матері письменниці досі взагалі було незнаним для дослідників). Знайдено також метричний запис про смерть їхнього сина Василя ще немовлям [ДАЧО. Ф. 1245. Оп. 1. Спр. 349. С. 122-зв, 123] тощо.

Цінними вважаємо офіційні документи, пов'язані з учителюванням Ярошинських у Чунькові, Брідку та Раранчі. Таким видається листування І. Ярошинського як директора згаданих початкових шкіл із представниками Кіцманської повітової шкільної ради, кваліфікаційний лист цього відомого у краї освітнього діяча, в якому зазвичай подавались найважливіші документальні дані про особу [ДАЧО. Ф. 211. Оп. 1. Спр. 1. Од. зб. 31. С. 50] і навіть клопотання І. Ярошинського про підвищення йому зарплатні [ДАЧО. Ф. 211. Оп. 1. Од. зб. 298]. Знахідкою видається і лист-присяга Є. Ярошинської як учительки – вочевидь обов'язковий «ритуальний» документ, де обіцялося «з повагою та слухняністю ставитись до того закладу, в якому покликана працювати, завжди прагнути до гармонійних стосунків з колегами, показувати добрий приклад своїм учням у всьому, включаючи не лише знання, а й навчання. Мати на меті, але також, у міру своїх можливостей, стимулювати й поширювати почуття релігійності, моралі та правового порядку, суворо й неупереджено оцінювати досягнення учнів і ніколи не відмовляти від виконання цих обов'язків перед самим цісарем Францом-Йосифом» [ДАЧО. Ф. 211. Оп. 1. Од. зб. 1124]. Записи велися загалом німецькою, деякі – румунською мовами.

Усе це досить важливі джерела, бо дають змогу докладніше пізнати життєдіяльність Є. Ярошинської та її родини, що могло би прислужитись для подальшого дослідження історії розвитку творчої індивідуальності письменниці.

Мовні маркери толерантності в паремійному дискурсі

Процес комунікації репрезентує один із виявів соціальної інтерації, що відображає безпосередню взаємодію людей у соціумі, у колективі, в усному мовленні. В цьому процесі беруть участь комуніканти – різні за своєю освітою, вихованням, культурою поведінки тощо. Утім, важливо входити в комунікацію людиною толерантною, терпимою до іншої людини, до її світогляду, способу життя. Власне, толерантність – надзвичайно важливе поняття не тільки в соціології, філософії, психології, а й у мовознавстві.

Як зауважує Ф. Бацевич, толерантність – один із внутрішніх «вимірів» людини, її сформований, вихований, «виплеканий» когнітивний, психічний, психологічний, емоційний, культурний, естетичний, вольовий та інші «стан душі», який виявляється у спілкуванні з людьми [1, с. 241]. Це позитивна риса людини, яка передбачає терпимість до думок, переконань і форм поведінки іншої особистості – старшої чи молодшої за віком, особи жіночої чи чоловічої статі. Пор.: *Старших треба шанувати, молодших не кривдити. Поважаєш інших – поважають і тебе.*

У філософському словнику зазначено, що толерантність – це доброзичливе або принаймні стримане ставлення до індивідуальних та групових відмінностей (релігійних, етнічних, культурних, цивілізаційних) людей [3, с.642].

Толерантне спілкування слугує основою неконфліктної, кооперативної комунікації, що її ведуть комуніканти, здатні до міжособистісної взаємодії, до поважливого ставлення один до одного. Саме такий процес втілюється не тільки в усному мовленні, а й репрезентований у пареміях – коротких влучних висловленнях, неоцінених фольклорних конструкціях афористичного спрямування, що передають з покоління в покоління мудрість та життєвий досвід народу.

У паремійних висловленнях представлено риси толерантної людини, її терплячість, привітність, ввічливість, делікатність, повага, уміння вислухати й підтримати іншого. Пор.: *Терпи, козак, отаманом будеш. Добре роби – добре й буде. Ввічливість*

нічого не коштує, але багато приносить. Поклоном спини не пораниш, шиї не звихнеш. Добре слово сказати – ціпок у руки дати. Такі висловлення в українськомовній комунікації відіграють посутню роль передусім у процесі мовленнєвої діяльності, у вербалізації комунікативних інтенцій мовця, у реалізації поштивості, чемності, галантності, коректності.

В українських пареміях фіксуємо мовну реалізацію толерантності як поважливого ставлення до старшої людини, до батька та матері, пор.: *Поважай старих, бо й сам старим будеш. Слухай старих людей, то й чужого розуму наберешся й свого не загубиш. Шануй батька й неньку, то буде тобі скрізь гладенько.* Як бачимо, такі висловлення реалізують спонукальну модальність. Головний член імперативних конструкцій виражений 2-ою особою наказового способу дієслова й передає інтенцію поради, рекомендації, застереження.

Інтелектуальна толерантність на міжособистісному рівні означає вміння налагоджувати діалог, свідчить про готовність допомогти, підтримати, виявити делікатність до певної проблеми співрозмовника. Напр.: *Доброго чоловіка і чуже горе тривожить. Від лихого поли вріж і тікай.* Подекуди толерантність виявляється у формуванні байдужості до того, що відбувається, до тих або тих подій, обставин, людей. Пор.: *Йй каже: «овес», а вона каже: «гречка». Нехай буде гречка – тільки б не суперечка. Моя хата скраю – я нічого не знаю! Про мене, Семене, як Галька скаже. Хоч ти йди в ліс по дрова, а я буду дома, хоч я піду в ліс по дрова, а ти будь дома.*

Отже, толерантність як моральна якість особи реалізується в безперервній інтеракції з іншими учасниками комунікації, вона яскраво представлена в паремійному українськомовному дискурсі.

Список літератури

1. Бацевич Ф. Прикладний аспект комунікативної толерантності. *Толерантність як соціально-культурний феномен: світоглядно-методологічний аспект*: колективна монографія. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2012. С. 240–262.
2. Номис М. Українські прислів'я, приказки і таке інше: збірник / ред. І. М. Дзюба, Ю. П. Дяченко та ін. Київ: Либідь, 1993. 769 с.
3. Філософський енциклопедичний словник / голова редкол. В. І. Шинкарук. Київ: Абрис, 2002. С. 642.

Функціонування фразеологізмів з кінесичними компонентами в українській мові

Кінесичні жести не є універсальними для різних культур, вони мають свої національні особливості, тому їхнє вивчення важливе для організації успішної міжкультурної комунікації. Жестові дії відображені в лексиці кожної мови, передусім у фразеології.

В українській мові фіксуємо багато фразеологічних одиниць, які репрезентують жестову поведінку, зокрема мають у своєму складі соматизми (голова, вухо, ніс, око, рука, тощо). З-поміж таких жестових фразеологізмів велику групу формують одиниці із соматизмом «голова», адже саме на неї звертають увагу у процесі міжособистісного спілкування. Такі фразеологізми здебільшого вказують на емоційний стан мовця, напр.: **битися головою об стіну** – «перебувати у стані розпачу, даремно докладати зусилля, щоб запобігти чомусь небажаному» [СФУМ, с. 30]: *Вони про це не говорять батькам., а потім батьки б'ються головами об стіни* (М. Стельмах); **аж за голову взятися** – «уживається для вираження сильного здивування, переживання, туги, розпачу тощо» [СФУМ, с. 61]: *Показав се [карту] батькові, розтолкував, і старий аж за голову взявся* (І. Франко). Не рідше фразеологізми із соматизмом «голова» виражають стан мовця, пов'язаний з фізіологічними реакціями: **бити в голову** – «викликати запаморочення, стан сп'яніння; п'янити» [СФУМ, с. 29]: *Щось горілка не дуже б'є в голову...* (Іван Нечуй-Левицький); **голова крутиться** – «кого-небудь охоплює стан, при якому все ніби хитається» [СФУМ, с. 156]: *В глибоких ямах, серед задухи й смороду, од яких крутиться голова, працюють тисячі робітників* (М. Коцюбинський).

У процесі невербальної комунікації соматизм «вухо» може слугувати індикатором сприйняття вдачі комунікативного партнера: **хоч у вухо бгай (клади)** – «дуже лагідний, покірний, податливий» [СФУМ, с. 25]: *Диво дивне сталося з Йосипом: то бувало нікому на світі не вступить не послухає нікого, а то хоч у вухо*

бгай. Слухняний! (Панас Мирний). Жестові фразеологізми можуть бути своєрідним закликком мовця до зосередження уваги: **візьми вуха в руки**, *фам.* – «слухай уважно» [СФУМ, с. 108]: [*Кобзар.*] *Ти візьми уха у руки та слухай ними* (Панас Мирний).

Фразеологізми з лексемою *ніс* можуть бути символом відчаю та розгубленості: **повісити носа** – «журитися, засмучуватися чи бути у відчаї, втрачаючи надію» [СФУМ, с. 114]: *Дехто вже й носа повісив, що не така військова служба легка та приємна* (А. Дімаров). Фразеологізми із соматизмом «ніс» є засобом контролю поведінки людини: **вдарити по носі** кого – «присадити кого-небудь, даючи йому зрозуміти, чого він насправді вартий» [СФУМ, с. 114]: *Ці петербурзькі вискочні завжди задаються, поки не вдарити по носі!* (за М. Рильським).

Фразеологізми з компонентом «очі» позначають відкритість, символізують отримання інформації, відображають емоційний і психічний стан людини, наприклад збудження мовця передає фразеологізм **бігати очима** – «перебуваючи в стані збудження, поглядати на кого-, що-небудь, переводити погляд з одного предмета на інший» [СФУМ, с. 31]: *Бігає очима [Климиха], З люті аж сичить...* (Л. Первомайський). Фразеологізм може бути символом обману: **замилувати очі** – «обдурювати кого-небудь, хитрувати, приховуючи хиби, недоліки, справжній стан речей» [СФУМ, с. 192]: – *Ти мені, старій, очі не замилуй, підвищила раптом голос мадам...* (О. Гончар). Не меншого значення в українській мові набуває фразеологізація комунікативно важливих тактильних дій. Такі фразеологічні одиниці можуть передавати відмову, напр.: **відмахнути рукою** – відмовитися від чого-небудь, ухилитися [СФУМ, с. 104]: *Що в нього не запитаси, тільки рукою одмахне* (В. Еллан-Блакитний).

Отже, репрезентація дій тіла людини, її жестових рухів знаходить відображення в лексичній системі української мови, передусім у фразеологічних одиницях, що репрезентують позитивні й негативні емоції мовця, його ставлення до співрозмовника чи ситуації.

Умовні скорочення словникових джерел

СФУМ – Словник фразеологізмів української мови / Уклад.: В. М. Білоноженко та ін. К.: Наукова думка, 2003. 1104.

Traducerea – cale de a cunoaște străinul

Traducerea reprezintă o activitate cu ajutorul căreia oamenii comunică, transmit mesaje, idei. Cu ajutorul trăducerilor noi ne putem dezvolta în mai multe direcții. Gunter Grass spune: «Traducerea este cea care transformă totul pentru a nu schimba nimic» [2].

Primele traduceri s-au efectuat în literatura religioasă, de exemplu Sf. Ieronim a tradus *Biblia* din limba greacă, ebraică și arameică în limba latină. Putem constata că traducerea era încă din timpurile trecute necesară. Cum ne arată Enrico Monti [3, p. 14], de multe ori traducerea se făcea de un colectiv, într-o colaborare între mai mulți specialiști, doar după Renaștere au început traduceri individuale. Există foarte multe tipuri de traduceri: financiară, economică, midicinală etc., dar totuși ne bazăm pe traducerea literară.

Traducerea literară este o cale spre cunoașterea literaturii și culturii unui popor. Pentru a traduce opera unui scriitor, traducătorul trebuie să înțeleagă nu numai limba ci și activitatea, individualitatea, stilul, forma scriitorului, etc. În acest sens Emil Cioran afirmă: «O traducere este proastă atunci când e mai clară, mai inteligibilă decât originalul. Asta dovedește că n-a știut să păstreze ambiguitățile, că traducătorul a tranșat, ceea ce este o crimă» [1, p. 12]. Misiunea fiecărui traducător este de a ne face să citim o carte fără s-o lășăm din mână. Cu siguranță această misiune nu este deloc ușoară fiindcă trebuie mult timp, bagaj de cuvinte, cunoașterea limbii din care se traduce, păstrarea vocii, stilului, rimei, ritmului, toate acestea sunt importante pentru un traducător. Pentru efectuarea unei traduceri, traducătorul este izolat de lumea exterioară, având în fața sa doar textul original, câteva dicționare și dorința de a traduce. Locul lui este într-un atelier, între dicționare, cărți de referință și traduceri mai vechi sau mai noi.

În literatura română avem foarte multe traduceri din literatura franceză, italiană, engleză, rusă și altele. Dar și literatura noastră tot este tradusă în multe limbi atât în limbile de circulație universală, precum și în limbile precum georgiana ori swahili.

Traducerea poetică este mult mai dificilă decât traducerea prozei. De exemplu, din propria-mi experiență, traducerea din opera lui Lucian Blaga în limba ucraineană, am întâlnit mai multe impedimente, în primul rând din cauza diferențelor literale și figurative dintre limba română și limba ucraineană. Un alt obstacol în interpretarea poeziei blagiene a fost incompatibilitatea în ceea ce privește sinonimia lingvistică, diferența dintre sistemele gramaticale ale limbilor, dar și diferența dintre mediile culturale ale reprezentanților acestor două limbi. De multe ori constatăm că în limba din care traduci există cuvinte caracteristice doar pentru limba dată și nu există nici un echivalent în limba traducerii, atunci traducătorul folosește cuvântul din limba-sursă, dar îl naționalizează, adică îi schimbă forma gramaticală adaptându-l normelor limbii în care se efectuează traducerea.

Totodată traducătorul trebuie să cunoască personalitatea scriitorului pe care îl traduce, întreaga lui operă, evoluția gândirii literare și apartenența lui la anumite curente literare. În afară de echivalentele pe care e greu de le găsit, important este de a reda corect ideea pe care autorul o comunică în poezie, starea emotivă și funcția estetică a textului-sursă. Totodată traducerea poetică necesită păstrarea în traducere a elementelor de formă ale originalului precum metrul, ritmul, rima, strofa, stilul și tonul. Uneori în traduceri nu prea se ține cont de aceste elemente, dar ritmul trebuie să fie analog cu acel din original, fiindcă în poezie el mediază semantica textului.

O operă tradusă este cu siguranță o comoară prețuită la un nivel cu cele originale. Fiecare specialist în traducere face un lucru pentru a îmbogăți literatura, cultura. Ceea ce este important în actul traductiv este faptul că traducătorul singur devine poet.

Список літератури

1. Cioran E. Caiete III (1969-1972). București: Humanitas, 2005. 405 p.
2. Grass G.: <https://www.traduceriaautorizate.biz/citate/>
3. Monti E. «Introduction : Traduire, une démarche plurielle» dans Monti E. *Schnyder P.* Paris: Orizons, 2018, pp. 9–17.
4. <https://www.observatorcultural.ro/articol/istoria-traducerilor-si-lucian-blaga/>
5. <https://sites.google.com/site/traducatormonicaghilan/home/servicii-1/traduceri/tipuri-de-traduceri>

Поняття «інформаційної війни» на сучасному етапі

Питання інформаційної війни цікавлять нині багатьох науковців, зокрема їх вивченням займаються такі дослідники як С. Н. Гриняєв, А. Крутських, С. П. Расторгуєв, І. Н. Панарін, С. А. Комов, Т. І. Бондар, Я. Й. Малик та багато інших. Однак вони досліджують тільки окремі аспекти цієї проблеми, а тому вона все ще потребує комплексного підходу, ґрунтовного аналізу й узагальнення. Зокрема С. П. Расторгуєв з'єднує поняття інформаційної війни з окремими інформаційними заходами та операціями, а також інформаційними способами корпоративної конкуренції. С. А. Комов [3] та С. Н. Гриняєв [2] сприймають інформаційні війни як міждержавне військове протиборство, що здійснюється шляхом радіоелектронного, програмного та фізичного ураження інфраструктури держави-противника, здійснення інформаційно-психологічного впливу на особовий склад армії та цивільне населення, а також дезорганізації його систем військового та державного управління. Інші дослідники, зокрема І. Н. Панарін, стверджують, що інформаційна війна є явищем зовні мирного періоду міждержавного протиборства, яке дає змогу розв'язувати зовнішньополітичні завдання несиловим шляхом.

На сучасному етапі інформаційні війни мають місце і в нашій державі, передусім це протистояння Російської Федерації проти України. Погоджуємося із М. Копійкою, що інформаційні війни ведуться завжди, однак на це явище ніхто не звертав особливої уваги, поки не розпочалися воєнні дії на території нашої держави. Головна мета, на думку М. Копійки, полягає в зміні свідомості пересічних громадян України. Окрім того, науковець наголошує, що якщо не вжити зараз необхідних контрдій, що будуть спрямовуватися на масову просвітницьку роботу з населенням країни, то будуть «дозрівати» ще й інші плоди цієї війни, зокрема, рабська свідомість, депресивне суспільство, повне нерозуміння процесів, які відбуваються на державному рівні, агресія, апатія, а також недовіра до всього і всіх. І з цими твердженнями

теж неможливо не погодитися, адже головний удар інформаційної політики Росії скерований на дестабілізацію ситуації у нашій державі та на маніпуляцію свідомістю українців [4, с. 201].

Для того, щоб протидіяти інформаційній війні Росії проти України необхідно, на наш погляд, створити відповідні чіткі механізми державного управління інформаційно-психологічною безпекою держави. Однак на сьогодні із цим існують проблеми: немає сформульованої концепції ролі України в світовій інформаційній війні, більш того, вона навіть не обговорюється на державному рівні. Крім того, відсутня комплексна програма захисту населення нашої держави від шкідливих впливів інформаційної війни, масової просвіти населення, включаючи школярів, студентську молодь та людей похилого віку [4, с. 201]. А це сприяє, на наше переконання, активному веденню інформаційної війни агресором, дестабілізації ситуації в Україні, поширенню паніки, нерозуміння та страху у населення країни.

Аналізуючи все вищезазначене, бачимо, що проблема інформаційної війни зі сторони Росії проти України є надзвичайно гострою. На нашу думку, уряду терміново необхідно розробляти та впроваджувати ефективні заходи для протидії маніпулятивним технологіям супротивника, що активно застосовуються ним для здійснення впливу на суспільну свідомість, а також потрібно вдосконалювати методи протидії інформаційним впливам.

Список літератури

1. Бондар Т. І. Информационная война как средство терроризма. *Науковий часопис «Релігієзнавство. Культурологія. Філософія»*. 2018. № 39 (52). С. 103-110.
2. Гриняев С. Н. Война в четвертой сфере. *Независимое военное обозрение*. 2000. № 42. С. 7.
3. Комов С. А. Информационная борьба в современной войне: вопросы теории. *Военная мысль*. 1996. № 3. С. 73.
4. Копійка М. Інформаційна війна між Україною та Росією. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції студентів, аспірантів і молодих вчених 30 березня 2017 року. Частина II. Київ, 2017. С. 194-203.

Маргарита Юхименко

Науковий керівник – асист. Стефанець В. Б.

Соціальна проблематика журналістських матеріалів на молодіжну тематику

Характерною особливістю сьогодення є невтішна тенденція стабільно великої кількості молодих людей без постійного місця роботи. Останнє дослідження Держстату України демонструє 25,1% зайнятості населення вікової групи від 15 до 24 років (у відсотковому співвідношенні до населення відповідного віку) [1]. Основною перешкодою є брак досвіду молодих потенційних спеціалістів. Відтак дослідження про те, як виходять з непростої ситуації молоді безробітні та які критерії допомогли отримати роботу зайнятим молодим людям, - нині на часі. Багато в чому відповідь на це запитання можуть дати журналістські матеріали – зорієнтувати молодих людей на ринку праці, допомогти їм.

Адже важливими аспектами реалізації молоді є професійне та економічне самовираження. О. В. Лаврик вказує на такі теми, що варті уваги – «зміна цільових настанов професійної освіти, зміна характеру попиту на робочу силу, брак правових гарантій працевлаштування випускників-фахівців із базовою та повною вищою освітою» [2].

На жаль, питання інтеграції молодих людей в економічно-трудові відносини, попри їх актуальність, висвітлюються вітчизняними ЗМІ несистемно.

Така тенденція актуальна не лише для України. У статтях індійських, австралійських та британських видань автори вказують на незацікавленість ЗМІ у висвітленні проблем молодих людей, їх прагнень стажуватися чи працевлаштуватися [3, 4, 5].

Заповнити цю прогалину у якійсь мірі покликаний наш творчий проект «Амбіції проти реалій». Це серія журналістських інтерв'ю у чернівецьких ЗМІ, герої яких підібрані таким чином, щоб проілюструвати проблематику реалізації молодих людей в сучасних умовах. Їх об'єднує вікова категорія (18-24 роки), але у кожного з них своя історія про те, як їм довелося або поступитися своїми амбіціями і прийняти правила роботодавця, або ж по-

чинати власну справу, аби себе реалізувати. Цими інтерв'ю ми хочемо привернути увагу суспільства до соціальних проблем молоді, продемонструвати альтернативні шляхи її самореалізації, мотивувати на пошук роботи, яка б забезпечувала розкриття можливостей молодих, гарантувала їх професійне зростання.

Сподіваємося, що дослідження допоможе встановити «білі плями» й вільні ніші у тематиці журналістських матеріалів.

Список літератури

1. Дослідження Держстату України «Зайнятість населення за статтю, типом місцевості та віковими групами у 2021 (січень-вересень)».

2. Лаврик О. В. Соціальна проблематика газетних виступів, навчально-методичний посібник для студентів зі спеціальності «Журналістика». Харків, 2010. 16, 18 с.

3. How Realistic Is Media Portrayal Of The Youth? Веб-сайт: SheThePeople.TV. 01.11.2019. URL: <https://www.shethepeople.tv/home-top-video/how-realistic-is-media-portrayal-of-the-youth/#>

4. Negative youth portrayal in the media. Веб-сайт: Shout Out UK (SOUK) 14.08.2014. URL: <https://www.shoutoutuk.org/2014/08/14/negative-youth-portrayal-media/>

5. Young people want more positive stories about youth in the media. Веб-сайт: ABC. 30.04.2013. URL: <https://www.abc.net.au/heywire/young-people-want-more-positive-stories-about-youth-in-the-media/8971032>

Христина Яковин

Науковий керівник – доц. Шутяк Л. М.

Основні канали та інструменти комунікацій БО «БФ «Карітас Коломия»

У ХХІ столітті важко назвати галузь, яка б могла існувати без обміну інформацією. Усі, починаючи від великих корпорацій, і закінчуючи благодійними організаціями, мають потребу в комунікаціях – «процесі спілкування за допомогою мовних і/або паралінгвальних і невербальних засобів з метою передачі інформації» [1, с. 81]. Зараз комунікації розвинулись до такого рівня, при якому яскраво можна окреслити канали та засоби, через які вони реалізуються.

«Канал комунікації – це спосіб або технологія, якою аудиторія отримує повідомлення. Інструмент комунікації – це конкретна форма повідомлення» [3]. Наприклад, канал – це Фейсбук-сторінка, а інструмент – допис про подію, яка нещодавно відбулась. Існує величезна кількість каналів та засобів, за допомогою яких можна якісно комунікувати.

Основними каналами комунікації БО «Карітас Коломия» є соціальні мережі, сайт організації, місцеві ЗМІ, зустрічі з різними цільовими аудиторіями, інформаційні матеріали.

Соціальні мережі – найбільший канал комунікації «Карітас Коломия», який відіграє значну роль для поширення та обміну інформацією [2, с. 91]. «Карітас Коломия» поширює інформацію про себе в соціальних мережах: Facebook, Instagram, TikTok. Також активно використовує новинний канал у месенджері Telegram.

Засоби, які Фонд використовує на кожній з цих платформ, відрізняються між собою (в залежності від особливостей соціальної мережі та цільової аудиторії, яка там переважає). Для Facebook та Telegram оптимальний варіант – текстові повідомлення, які передають всю суть інформації. Instagram – це мережа, що характеризується візуальною інформацією, тому тут краще працюють яскраві якісні зображення. Останнім часом ця платформа почала активно просувати відеоконтент. Зокрема, навіть з'явилась окрема категорія під назвою Reels. Останнє

схожа до основного інструменту TikTok – коротких відео, найчастіше жартівливого або пізнавального характеру.

Сайт «Карітас Коломия» – ще один незамінний канал комунікації. У сучасному світі сайт – це «не просто візитка, а одна з найважливіших частин роботи організації» [2, с. 96]. На цьому каналі розміщуються актуальні новини, а також матеріали (інтерв'ю, життєві історії, публіцистика), які доносять до людей меседжі та цінності організації.

Співпраця із ЗМІ (друковані медіа, телебачення та радіо) займає вагомe місце серед каналів комунікацій. Основні засоби, які використовує «Карітас Коломия» – інтерв'ю про різні напрямки діяльності, експертні колонки й тематичні повідомлення.

Унікальність персональних зустрічей з різними цільовими групами та власних заходів полягає в тому, що завдяки цим каналам вдасться безпосередньо зустрітись з цільовою аудиторією. Серед інструментів, які «Карітас Коломия» використовує: презентації благодійної організації в навчальних закладах, особисті зустрічі з різними верствами населення, воркшопи та розважальні заходи (зустрічі з експертами, аукціони, бали і т.д.).

Ще один канал – інформаційні матеріали (буклети, розсилки, каталоги та соціальна реклама в ЗМІ).

Як бачимо, для якісних комунікацій потрібно використовувати різні канали та інструменти, що можна простежити на наведеному прикладі БО «БФ «Карітас Коломия»».

Список літератури

1. Бачевич Ф. С. Словник термінів міжкультурної комунікації: Довідкове видання. Київ : Довіра, 2007. 205 с.

2. Говорухіна М.В. Комунікації в громадських організаціях : практичний посібник. Київ: МБФ «СНІД Фонд Схід-Захід» (AFEW-Україна) 2015. 112 с.

3. Канали та засоби комунікації проекту [Електронний ресурс] URL: <https://cases.media/article/kanali-ta-zasobi-komunikaciyi-proyektu>

Двозначність інтерпретацій квантора загальності

Квантор загальності – це один із логічних операторів логіки предикатів, який вказує на «кількість» індивідів, що відповідають певній умові та має позначення – « $\forall$ » [2, с. 277]. Але, при певному аналізі квантора загальності можна виявити його двозначність. Так, якщо порівнювати між собою такі слова інтерпретацій даного квантору як «всі» (*займенник множини*) і «кожен», «будь-який», «всякий» (*займенники однини*), то можна виявити чітку відмінність першого слова від наступних трьох. І спочатку є сенс розглянути цю відмінність в рамках понять і природної мови, а потім стосовно її формального еквіваленту.

Займенник «всі» у природній мові стосується тих понять, які позначають множину і граматично виражаються через форму множини. Для прикладу, в таких словосполученнях, як «всі муони», «всі квазари» та «всі моря» застосування слова «всі» є доречним, і таким чином це дає йому можливість знаходитися у відношенні з онтологічною *множиною сутностей*, яка підпадає під значення поняття, при чому стосується максимальної множини, яка складається з *елементів*, на що і вказує «значення» займенника. Якщо ж розглядати такі займенники як «кожен», «будь-який», «всякий» (і подібні ним в даному контексті), то виявиться, що вони стосуються одиничних значень і понять, які виражаються через однину – «будь-яка гора», «кожна гора», «всяка гора». Фактично, такі словосполучення відносяться до *однієї якоїсь* онтологічної сутності за тією умовністю, що остання є частиною множини, себто її *елементом*, і таким чином, існує як мінімум ще одна гора, яка є частиною даної множини, і до якої можна віднести такі ж словосполучення. З цього випливає, що словосполучення «будь-яка Амазонка», «кожна Амазонка», «всяка Амазонка» не мають сенсу через те, що нумерично другі знаки є власними іменами, які позначають лише *одну конкретну* сутність. Все це

дає змогу зробити висновок, що займенник(и) множини та займенники однини у природній мові не можуть розглядатися як певного роду синонімічні, оскільки перший(і) через поняття стосується онтологічної множини сутностей, а другий(і) – одиничної сутності. Тепер же можна перейти до формального аспекту.

Оскільки, у логіці предикатів, квантор загальності може зв'язувати тільки змінну [1, с. 139], розглянемо його трактування із змінними з урахуванням ролі визначених займенників. Так, знакове розуміння «всі x » по суті відрізняється від «будь-який x », «кожен x », «всякий x » наявністю займенника множини (як і в природній мові), що може дати привід розглядати x у даному трактуванні інакше ніж в наступних трьох. По суті, інтерпретації із займенником однини відповідають тому, що кожна змінна стосується *однієї якоїсь* сутності, що дає змогу замінити дану змінну на власне ім'я цієї сутності. Якщо ж говорити про займенник множини, то по аналогії з природною мовою, x може розглядатися як певного роду множинна змінна, яка стосується *множини сутностей* із своєї області визначення, а не якоїсь однієї сутності, що не відповідає визначенню змінної в інтерпретаціях із займенниками однини. Таким чином, виходячи із вказаних аргументів, можна стверджувати про двозначність розуміння квантору загальності в рамках формальної мови від якої для чіткості є сенс позбутись при подальших дослідженнях.

Список літератури

1. Конверський А. Є. Сучасна логіка (класична та некласична). Київ: Центр учбової літератури, 2017. 294 с.
2. Шинкарук В. І. Філософський енциклопедичний словник. Київ: Інститут філософії імені Григорія Сковороди: Абрис, 2002. 742 с.

Зміст

Андрощук В.	Громадські організації в Україні та їх роль у соціальній політиці (1991–2021 рр.)	3
Андрусишин Л.	Проблема патріотизму у романі «Ракурс» С. Талан	5
Бачинська О.	Мовленнєві якості як структурний компонент комунікативно-мовленнєвої діяльності вчителя-словесника	7
Беженар А.	Репрезентація адвокаційної журналістики в українських ЗМІ: медіа огляд	9
Безиль А.	Особливості омовлення невербаліки в романі Ірени Карпи «Добрі новини з Аральського моря»	11
Біла І.	Мовні символи у воєнній ліриці Бориса Гуменюка	13
Білич М.	Вплив звука на зміст поетичного тексту (на матеріалі табірної поезії Василя Стуса)	15
Білоусяк Н.	Realismul în proza lui B.Ş.Delavrancea	17
Бобилков В.	Мовна комунікація в інклюзивному процесі	19
Бойків М.	Анекдоти на сторінках буковинської преси кінця ХІХ – початку ХХ століття (газета «Буковина»)	21
Бойко Я.	Образ Матері Божої у поетичній збірці Сергія Жадана «Життя Марії»	23

Борак Б.	Роль братів – Василя та Івана Боднарчуків – у третьому відродженні УАПЦ	25
Борук В.	Цифрове мистецтво: проблеми експонування, колекціонування та зберігання	27
Бuzинська Г.	Українське літературне бароко як об'єкт досліджень Дмитра Чижевського	29
Бурлак І.	Поема І. Франка «Лис Микита» та її мовно-стилістичні редакції	31
Бучок Н.	Роман «Пальці поміж піском» Степана Процюка в ракурсі ідей Джозефа Кемпбелла	33
Васітинська А.	Аксіологічні функції бібліїзмів у публіцистиці Романа Іваничука	35
Візінська М.	Metafora muntelui și a pădurii în imaginarul poetic bucovinean	37
Вікованюк А.-Д.	Невербальні засоби впливу телеведучих на аудиторію (на матеріалі українських каналів)	39
Вільчак В.	Cronotopul Bucovinei în opera lui Mircea Streinul	41
Віщак Ю.	Мистецтво українського шрифтового плакату	43
Волошин А.	Граматичні поняття з морфології в шкільній мовній освіті й формування їх у школярів основної школи	45

Волюца В.	Стандарти висвітлення теми АТО/ООС в онлайн-медіа України	47
Гавадзин М.-Е.	Сучасні тенденції UI/UX концепції при розробці вебсайтів	49
Гаврилаш К.	Переносне вживання фемінітивів у сучасній українській мові	51
Глібчук М.	Аспекти висвітлення теми домашнього насильства в українських інтернет-виданнях	53
Гнатюк А.	Персонасфера новели Аркадія Любченка «Два листи»	55
Горбатюк М.	Теоніми у зверненому мовленні героїв роману-панорами М. Матіос «Букова земля»	57
Григорійчук Д.	Питальне речення як компонент газетного дискурсу	59
Грекул Д.	Образ матері в українських соціально-побутових піснях	61
Гушул А.	Подкасти про журналістику в Україні	63
Гулейчук Ю.	Художні особливості поетичних творів Валентини Буняк	65
Данилюк Д.	Фотосесе як жанр візуального Сторітелінгу	67
Данилюк К.	Висвітлення в журналістських матеріалах депресивних станів: як не порушити стандарти	69

Даниляк І.	Транзитивність образу Тараса Шевченка у текстах Володимира Короткевича	71
Джус В.	Трансформація підходів до формування споживчого кошика в Україні (1991 – 2021)	73
Девдюк Л.	Місце літературного доробку Євгена Сверстюка у контексті епохи	75
Дем'янчук А.	Особливості вивчення простих ускладнених речень у середній школі: програми, інструментарій, проблеми	77
Жижиян Ю.	Синтаксичні параметри діалогічного мовлення (за романом «Тигролови» Івана Багряного)	79
Завитик М.	Функції адресної соціальної допомоги сім'ям у складних життєвих обставинах	81
Кавчак І.	Суржикізація як особливість мовомислення публіцистики Ірини Фаріон	83
Кавчак М.	Вплив галицько-буковинського койне кінця XIX – початку XX ст. на стилістику рекламних текстів у виданнях української діаспори в США (на матеріалі газети «Свобода»).	85
Каланча М.	Tematica sonetelor postume ale Mihai Eminescu	87
Капаці А.	Етикетні висловлення: традиційні та осучаснені фативи в українськомовному дискурсі	89

Каштелян Х.	Raportul sintactic – concept fundamental al sintaxei limbii române	91
Кінделевич К.	Експресивність художнього мовлення Люко Дашвар як вияв позиції автора художнього тексту	93
Книжник А.	Кореспондент у сучасному друкованому виданні: професійні ролі та спеціалізація	95
Кожокар Е.	Синтаксична організація пісенної поезії Володимира Івасюка	97
Козак О.	Закон України «Про соціальні послуги» як відповідь на суспільні реалії	99
Колдунов І.	Виміри пародійності роману «Гри в класи» Хуліо Кортасара	101
Костигін Є.	Специфіка хронотопу роману Кадзуо Ішігуро «Залишок дня»	103
Костел Я.	Cultivarea creativității în sistemul de învățământ primar	105
Костенюк Х.	Філософські інтерпретації пекла як ціннісно зумовленої моделі комунікації	107
Костюк Ю.	Євхаристійна жертва у Православ'ї: особливості богословського дискурсу	109
Куліченко Я.	Трансформація культури острова Пасхи під впливом іноземних культур	111
Кучер Н.	Діалектні особливості етикетних формул у прозі С. Воробкевича	113

Кушнірук Х.	Ключове слово <i>Буковина</i> в поетичних текстах С. Воробкевича	115
Кушпетівська А.	Кольороназви у прозовій творчості Ольги Кобилянської «В неділю рано зілля копала»	117
Лиса В.	Соціальна допомога як напрям діяльності Міністерства соціальної політики України	119
Лисенко О.	Ремінісценції та алюзії на творчість Пауля Целана в поезії Христі Венгринюк (на матеріалі збірки «Довгі очі»)	121
Манзюк Ю.	Реалізація соціокультурної змістової лінії на уроках української мови	123
Марфічук К.	Семантично-неелементарні компоненти простого речення у мовостилі М. Матіос (на основі твору «Букова земля»)	125
Марчук І.	Інтертекстуальна палітра роману «Заборонені барви» Юкіо Місіми	127
Матіюк О.	Інформаційна війна: роль і завдання журналістики в Україні	129
Мельник Я.	Бінарна опозиція «Свої-Чужі» у прозі Марії Матіос (за збіркою «Нація»)	131
Михайлюк А.	Специфіка зображення художнього образу Катерини Білокур у романі «Автопортрет з уяви» В. Яворівського	133
Мілешкін М.	Глобальні проблеми сьогодення як механізм формування есхатологічних	135

уявлень віруючої людини

Міжінська Т.	Структурно-граматичні характеристики назв українських військових звань у XX–XXI ст.	137
Незвиська О.	Образні прислівники як ознака мовотворчості Василя Барки	139
Омелянчук І.	Заголовки і заголовкові комплекси як семантико-структурний компонент рекламних текстів (на матеріалі календарів «Канадійського Фармера»)	141
Остафійчук З.	Іван Дощівник – дослідник творчості Тараса Шевченка	143
Очкур А.	Григір Тютюнник у світлі літературної критики останніх десятиліть	145
Пазюк Т.	Дотримання журналістської етики – якісні ЗМІ)	147
Палагнин М.	Проблеми політичного життя людства в потрактуванні сучасної теології	149
Патравчан Т.	Aspecte ale procesului de perfecționare a deprinderilor de scriere corectă la lecțiile de limba română	151
Пестонюк Д.	Етико-естетична складова епістолярію Василя Стуса	153
Петрів Я.	Формально-синтаксичні вияви вокативних речень в історичних романах Павла Загребельного	155

Піньонжик М.	Типи дітей в малій прозі Панаса Мирного	157
Попаденко А.	Етика й метафізика: розуміння взаємозв'язку в Томи Аквінського	159
Попадинець А.	Особливості оформлення наукових видань	161
Попадюк Л.	Структурно-семантичні параметри еліптичних конструкцій у мовотворчості Володимира Лиса	163
Постолатій Р.	Particularități ale traducerii textelor juridice	165
Пурич М.	Шевченкознавчий аспект наукових студій Олександра Колесси	167
Пухальська О.	Dezvoltarea gândirii critice la elevi prin metoda ghicitoareii	169
Райчук Н.	Функціональне навантаження повторів у романі Оксани Забужко «Музей покинутих секретів»	171
Рижак В.	Сучасне побутування української поезії зимового календарного циклу на півночі Молдови і Буковини	173
Рій О.	Церковнослов'янізми в пенталогії Богдана Лепкого «Мазепа»	175
Роговський В.	Похоронні пісні як різновид церковно-народної поезії: богословський та символічний зміст	177
Романюк І.	Мовні засоби вираження часу в романі	179

Марії Матіос «Солодка Даруся» як компонент вивчення граматики в ЗЗСО

Романюк Т.	Модифікації фразеологічних одиниць за допомогою займенникових форм у творі Гната Хоткевича «Довбуш»	181
Рудик Р.	Медіа і війна: пролог до фільму «Монологи війни»	183
Рябко А.	Лонгрід як новий формат мультимедіа	185
Сайко В.	Реалізація преференційності в українських пареміях	187
Самараш Я.	Проблематика малої прози Івана Нагірняка та методичні рекомендації до її вивчення в ЗЗСО	189
Симчук А.	Регіональна енциклопедистика: бути чи не бути?	191
Сідак П.-Ж.	Оповідання Оксани Сайко «Подарунок на святого Миколая»: рецептивний аспект	193
Скульська А.	Теоретичні засади виформування синтаксичної компетенції учнів	195
Совик М.	Тема інвалідності у повісті Андрія Бачинського «140 децибелів тиші»	197
Соцька А.	Книжковий огляд як жанр журналістики	199
Суліковська О.	Тема переселенців в українських ЗМІ	201
Суслик І.	Творчість неокласиків у шкільній парадигмі	203

Тимошина Ю.	Жіночі образи в оповіданнях Валерія Шевчука «Каштан зацвів пізно», «Халабуда для коханки» та «Порослий кульбабами дворик»	205
Томюк О.	Мовні засоби маніпуляції у текстах блогу Олени Зеленської	207
Трач М.	Народна алегорична пісня у дослідженнях Танасія Колотила	209
Тудан Д.	Тематика та проблематика роману Марії Матіос «Букова земля»	211
Туркевич І.	Поетичний синтаксис у творах Івана Франка (епізевксис та плеоназм)	213
Унгурян Н.	Прикметники з образним компонентом значення в мові творів Василя Барки	215
Федорчук Б.	Параска Плитка-Горицвіт – феномен Гуцульщини	217
Ходан Н.	Вивчення мовних символів у романі Марії Матіос «Солодка Даруся» у ЗЗСО	219
Цвіра А.	Особливості редагування біографічних видань	221
Чемес Л.	Дитяча точка зору на світ в умовах війни за збіркою Євгена Гуцала «Співуча колиска з верболозу»	223
Чижевська Т.	Творчість І. Котляревського в рецепції українських мовознавців у діаспорі	225

Чімбру М.	Поезія в прозі Омеляна Лупула та її вивчення на уроках літератури рідного краю в ЗЗСО	227
Чоботар О.	Біблійні мотиви у поезії Леоніда Мосендза	229
Чокобок В.	Perspective tradiționale și moderne în definierea și clasificarea subiectului ca parte de propoziție	231
Шевчик В.	Історія Євгенії Ярошинської крізь призму документів із фондів Державного архіву Чернівецької області	233
Щебивок А.	Мовні маркери толерантності в паремійному дискурсі	235
Щерба І.	Функціонування фразеологізмів з кінесичними компонентами в українській мові	237
Щербанюк К.	Traducerea – cale de a cunoaște străinul	239
Юрнюк К.	Поняття «інформаційної війни» на сучасному етапі	241
Юхименко М.	Соціальна проблематика журналістських матеріалів на молодіжну тематику	243
Яковин Х.	Основні канали та інструменти комунікацій БО «БФ «Карітас Коломия»	245
Ярема О.	Двозначність інтерпретацій квантора загальності	247